

OSUDY
DOBRÉHO VOJÁKA
ŠVEJKA
ZA SVĚTOVÉ VÁLKY
III.–IV.

Jaroslav Hašek

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Osudy
dobrého vojáka Švejka
za světové války
III.–IV.

Jaroslav Hašek

Znění tohoto textu vychází z díla [Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1983. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Jaroslav Hašek: Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války III.–IV.), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 12. 2020.

OBSAH

DÍL 3. SLAVNÝ VÝPRASK.....	6
1. Přes Uhry.....	7
2. V Budapešti	64
3. Z Hatvanu na hranice Haliče	116
4. Marschieren Marsch!	166
DÍL 4. POKRAČOVÁNÍ SLAVNÉHO VÝPRASKU.....	216
1. Švejk v transportu ruských zajatců.....	217
2. Duchovní útěcha.....	243
3. Švejk opět u své marškumpanie.....	252

DÍL 3.

SLAVNÝ VÝPRASK

1.

Přes Uhry

Konečně se všichni dočkali toho okamžiku, kdy je nacpali do vagónů v poměru 42 mužů k 8 koním. Koním ovšem se jelo pohodlněji než mužstvu, poněvadž mohli spát vstojе, ale to nevadilo. Vojenský vlak vezl do Haliče opět novou skupinu lidí hnaných na jatky.

Celkem však se všem těm tvorům přece jen ulehčilo; bylo to něco již určitého, když se vlak hnul, ale předtím to byla jen trapná nejistota, panika, zdali se pojede již dnes, nebo zítra, či pozítří. Některým bylo jako odsouzeným k smrti, kteří očekávají se strachem, kdy si pro ně přijde kat. A potom nastane uklidnění, že už to bude odbyto.

Proto jeden voják řval z vagónu jako pominutý:

„Jedeme, jedeme!“

Účetní šikovatel Vaněk měl úplnou pravdu, když říkal Švejkovi, že není žádný spěch.

Nežli se dospělo k tomu okamžiku, aby se lezlo do vagónů, uplynulo několik dní, a přitom se stále hovořilo o konzervách a zkušený Vaněk prohlásil, že je to jenom fantazie. Jaképak konzervy! Takhle ještě polní mše, poněvadž i při předešlé maršce tak bylo. Když jsou konzervy, tak polní mše odpadá. V opačném případě polní mše je náhražkou za konzervy.

A tak se objevil místo gulášových konzerv vrchní polní kurát Ibl, který zabil tři mouchy jednou ranou. Odsloužil polní mši najednou pro tři pochodové prapory, dvěma z nich požehnal do Srbska a jednomu do Ruska.

Měl přitom velice nadšenou řeč a bylo znát, že bral materiál z vojenských kalendářů. Byla to taková dojemná řeč, že když ujížděli na Mošon, Švejk, který byl pohromadě ve vagónu s Vaňkem v improvizované kanceláři, vzpomněl si na ten proslov a řekl účetnímu šikovateli:

„To bude moc fajn, jak povídal ten feldkurát, až den se skloní k večeru a slunce se svýma zlatejma paprskama zapadne za hory a na bojišti bude slyšet, jak von říkal, ten poslední dech umírajících, hejkot kleslých koní a sténání raněných mužů a nárek vobyvatelstva, když mu hořejí chalupy nad hlavou. Já mám moc rád, když tak lidi blbnou na kvadrát.“

Vaněk souhlasně kývl hlavou:

„Byl to zatraceně dojemný případ.“

„Bylo to moc hezký a poučný,“ řekl Švejka, „já si to pamatuju velmi dobře, a až se vrátím z vojny, tak to budu vypravovat u Kalicha. Von se, když nám to pan kurát vykládal, tak pěkně rozkročil, že jsem měl strach, aby mu jedna haksna neuklouzla a von nespád do polního oltáře a nerozbil si kokos vo monstranci. Von nám dával takovej pěkněj příklad z dějin naší armády, když ještě sloužil Radeckej a s večerními červánky slučoval se voheň, jak hořely stodoly na bojišti, jako kdyby to byl viděl.“

A týž den vrchní polní kurát Ibl byl již ve Vídni a opět tam jinému maršbataliónu vykládal dojemnou historii, o které se Švejka zmiňoval a která se mu tolik líbila, že ji nazval blbostí na kvadrát.

„Milí vojáci,“ řečnil vrchní polní kurát Ibl, „tak tedy si myslíte, že je rok osmačtyřicátý a že vítězstvím skončila bitva u Custozzy, kde po desetihodinovém úporném boji musil italský král Albert přenechatí krvavé bojiště našemu otci vojínů, maršálkovi Radeckému, jenž v 84. roce svého života dobyl tak skvělého vítězství.“

A hle, vojáci milí! Na výšině před dobytou Custozzou zastavil se kmet vojevůdce. Kolem něho jeho věrní vojevůdcové. Vážnost okamžiku zmocnila se celého kroužku, neboť, vojáci, v nepatrné vzdálenosti od maršálka bylo pozorovat vojína, jenž se smrtí zápasil. S roztržitými údy na poli cti pocítoval zraněný praporečník Hrt, jak na něho hledí maršálek Radecký. Hodný zraněný praporečník ještě svíral v tuhnoucí pravici zlatou medaili v křečovitém nadšení. Při pohledu na vznešeného maršálka oživil se ještě jednou

tepot jeho srdce a zchromlým tělem pronikl poslední zbytek síly a umírající pokoušel se s nadlidskou námahou plížit se vstříc svému maršálkovi. „Popřej si klidu, můj hodný vojíne,“ zvolal k němu maršálek, sestoupil z koně a chtěl mu podati ruku. „Nejde to, pane maršálku,“ řekl umírající voják, „mám obě ruce uraženy, ale o jedno prosím. Sdělte mně plnou pravdu: Je ta bitva zcela dobyta?“ „Docela, milý brachu,“ pravil laskavě polní maršálek, „škoda, že tvá radost je zkalena tvým zraněním.“ „Ovšem, vznešený pane, se mnou je konec,“ temným hlasem řekl voják, příjemně se usmívaje. „Máš žízeň?“ otázal se Radecký. „Den byl parný, pane maršálku, měli jsme přes třicet stupňů horka.“ Nato Radecký, chopiv se polní láhve svého pobočníka, podával ji umírajícímu. Tento se napil, učiniv mocný doušek. „Zaplať bůh tisíckrát,“ zvolal, namáhaje se políbiti ruku svému veliteli. „Jak dlouho sloužíš?“ otázal se tento. „Přes čtyřicet let, pane maršálku! U Ošper dobyl jsem zlaté medaile. Také u Lipska jsem byl, dělový kříž mám rovněž, pětkrát jsem byl smrtelně raněn, ale teď je se mnou dočista konec. Ale jaké štěstí a blaho, že jsem se dožil dnešního dne. Co mi záleží na smrti, když jsme dobyli slavného vítězství a císaři vrácena jeho zem!“

V tom okamžiku, milí vojáci, zazněly z tábora velebné zvuky naší hymny Zachovej nám, Hospodine, mocně a vznešeně nesly se po bojišti. Padlý voják, loučící se se životem, ještě jednou pokusil se vzchopit. „Sláva Rakousku,“ zvolal nadšeně, „sláva Rakousku! Nechť pokračuje se v té skvostné písni! Sláva našemu vojevůdci! Ať žije armáda!“

Umírající sklonil se ještě jednou k pravici maršálově, kterou poceloval, sklesl a tichý poslední vzdech vydral se z jeho šlechetné duše. Vojevůdce stál tu s obnaženou hlavou před mrtvolou jednoho z nejhodnějších vojáků. „Tento krásný konec je věru záviděníhodný,“ pravil v pohnutí maršálek, skláněje obličej do sepnutých dlaní.

Milí vojíni, i já vám přeji, abyste se všichni dočkali takového krásného konce.“

Vzpomínáje na tuto řeč vrchního polního kuráta Ibla, mohl ho opravdu nazvat Švejka, aniž by mu v nejmenším ubližoval, blbem na kvadrát.

Potom Švejk počal mluvit o známých rozkazech, které jim byly přečteny před vstoupením do vlaku. Jeden byl armádní rozkaz podepsaný Františkem Josefem a druhý byl rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda, vrchního velitele východní armády a skupiny, kteréž oba týkaly se událostí na Dukelském průsmyku dne 3. dubna 1915, kdy přešly dva batalióny 28. pluku i s důstojníky k Rusům za zvuků plukovní kapely.

Oba rozkazy byly jim přečteny třaslavým hlasem a zněly v českém překladu:

Armádní rozkaz ze dne 17. dubna 1915:

Přeplněn bolestí nařizuji, aby c. k. pěší pluk čís. 28 pro zbabělost a velezradu byl vymazán z mého vojska. Plukovní prapor budiž zneuctěnému pluku odebrán a odevzdán do Vojenského muzea. Dnešním dnem přestává existovat pluk, který otráven mravně z domova, vytáhl do pole, aby se dopustil velezrady.

František Josef I.

Rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda:

České trupy během polního tažení zklamaly, zejména v posledních bojích. Zejména zklamaly při obraně pozic, ve kterých se nalézaly po delší dobu v zákopech, čehož použil často nepřítel, aby navázal styky a spojení s ničemnými živly těchto trup.

Obyčejně vždy směřovaly pak útoky nepřítele, podporovaného těmito zrádci, proti těm oddílům na frontě, které byly od takových trup obsazeny.

Často podařilo se nepříteli překvapit naše části a takřka bez odporu proniknout do našich pozic a zajmouti značný, velký počet obránců.

*Tisíckrát hanba, potupa i opovržení těmto bídákům beze-
ctným, kteří dopustili se zrady císaře i říše a poskvřují nejen
čest slavných praporů naší slavné a statečné armády, nýbrž
i čest té národnosti, ku které se hlásí.*

Dřív nebo později zastihne je kulka nebo provaz kata.

*Povinností každého jednotlivého českého vojáka, který má
čest v těle, je, aby označil svému komandantovi takového niče-
mu, štváče a zrádce.*

Kdo tak neučiní, je sám takový zrádce a ničema.

*Tento rozkaz necht' je přečten všemu mužstvu u českých
pluků.*

*C. k. pluk čís. 28 nařízením našeho mocnáře jest již vyškrtnut
z armády a všichni zajatí přeběhlíci z pluku splatí svou krví
těžkou vinu.*

Arcivévoda Josef Ferdinand

„To nám to přečtli trochu pozdě,“ řekl Švejk k Vaňkovi, „velice se divím, že nám to četli až teď, když už císař pán ten befěl vydal 17. dubna. To by mohlo tak vypadat, jako kdyby z nějakejch důvodů hned nám to nedali přečíst. Já bejt císařem pánem, tak bych si takový odstrkování nedal líbit. Když vydám befěl 17. dubna, tak se taky sedmnáctýho musí číst u všech regimentů, i kdyby šídla padala.“

Na druhé straně vagónu proti Vaňkovi seděl kuchař okultista z důstojnické mináže a cosi psal. Za ním seděli sluha nadporučíka Lukáše vousatý obr Baloun a telefonista přidělený k 11. marš-
kumpače Chodounský. Baloun přežvykoval kus komisárku a vy-
kládal uděšeně telefonistovi Chodounskému, že za to nemůže, když
v té tlačnici při nastupování do vlaku nemohl se dostat do štábního
vagónu ku svému nadporučíkovi.

Chodounský ho strašil, že teď přestává legrace, že za to bude kulka.

„Kdyby bylo už jednou toho trápení konec,“ bědoval Baloun, „už jednou jsem měl namále na manévrech u Votic. Tam jsme šli vo hladu a žízni, a když k nám přijel batalionsadjutant, tak jsem vykřik: ‚Dejte nám vodu a chleba.‘ Von votočil na mne koně a řek, že kdyby to bylo ve válce, že bych musil vystoupit z řady a že by mne dal vodstřelit, a teď že mne dá zavřít na garnizón, ale měl jsem veliký štěstí, poněvadž když to jel voznámit ke štábu, tak na cestě se mu splašil kuň, von spad a zlámal si, sláva bohu, vaz.“

Baloun těžce vzdychl a zakuckal se soustem chleba, a když se vzpamatoval, žádostivě podíval se na dva vaky nadporučíka Lukáše, které opatroval.

„Fasovali, páni oficíři,“ řekl trudemyslně, „játrové konzervy a uherský salám. Takhle kousíček.“

Díval se přitom tak toužebně na ty dva vaky svého nadporučíka jako ode všech opuštěný pejsek, který je hladový jako vlk a sedí, vdechuje páry z vařící se uzeniny, u dveří uzenářského krámu.

„Neškodilo by,“ řekl Chodounský, „kdyby nás někde čekali s nějakým dobrým obědem. To když jsme my na začátku vojny jeli do Srbska, tak jsme se přežrali na každé stanici, jak nás všude hostili. Z husích stehýnek jsme vyřezávali špalíčky toho nejlepšího masa a hráli s nimi ovčinec na plátech čokolády. V Oseku v Charvatsku nám přinesli do vagónu dva páni od veteránů velký kotel pečeného zajíce, a to už jsme nevydrželi a vylili jsme jim to všechno na hlavu. Po všech tratích jsme nic jiného nedělali, než blili z vagónů. Kaprál Matějka v našem vagóně se tak přecpal, že jsme museli dát mu přes břicho prkno a skákat po něm, jako když se šlape zelí, a to mu teprve ulevilo a šlo to z něho horem dolem. Když jsme jeli přes Uhry, tak nám házeli do vagónů na každé stanici pečené slepice. Z těch jsme nic jiného nejedli než mozeček. V Kapošfalvě házeli nám Maďaři do vagónů celé kusy pečených prasat a jeden kamarád dostal celou pečenou vepřovou hlavou tak do lebky, že potom toho dárce honil s überšvunkem přes tři koleje. Zato už v Bosně jsme ani

vodu nedostali. Ale do Bosny, ačkoliv to bylo zakázané, měli jsme různých kořalek, co hrdlo ráčilo, a vína potoky. Pamatuji se, že na jedné stanici nás nějaké paničky a slečinky uctívaly pivem a my jsme se jim do konve s pivem vymočili, a ty jely od vagónu!

Všichni jsme byli jako v mátohách po celou cestu, já neviděl ani na žaludské eso, a než jsme se nadáli, najednou rozkaz, karty jsme ani nedohráli, a všechno ven z vagónů. Nějakej kaprál, už nevím, jak se jmenoval, ten křičel na svoje lidi, aby zpívali: ‚Und die Serben müssen sehen, daß wir Österreicher Sieger, Sieger sind.‘ Ale někdo ho zezadu kop a on se převalil přes koleje. Potom křik, aby se daly ručnice do pyramid, a vlak hned otočil a jel nazpět prázdný, jen, to se ví, jak to v té panice bývá, odvezl nám s sebou frpflegung na dva dny. A jako odtud k tamhletěm stromům, tam už začaly praskat šrapnely. Přijel z druhého konce batalionskomandant a svolal všechny na poradu, a potom přišel náš obrlajtnant Macek, Čech jako poleno, ale mluvil jen německy, a povídá, bledý jako křída, že se dál nemůže ject, trať že je vyhozena do povětří v noci, Srbové že se dostali přes řeku a jsou nyní na levém křídle. Ale to je ještě daleko od nás. My prý dostaneme posily a pak je rozsekáme. Nikdo aby se nevzdal, kdyby k něčemu došlo, Srbové prej zajatcům uřezávají uši, nosy a vypichují oči. Že nedaleko nás praskají šrapnely, z toho abychom si nic nedělali. To se prý naše artilérie nastřeluje. Najednou ozvalo se kdesi za horou tatatatatatata. To prý nastřelují naši mašínengevéry. Potom bylo zleva slyšet kanonádu, my jsme to slyšeli ponejprv a leželi na břiše, přes nás přelétlo několik granátů a zapálily nádraží a z pravé strany nad námi začaly hvízdát kuličky a v dálce bylo slyšet salvy a rachocení ručnic.

Obrlajtnant Macek poručil rozebrat pyramidy a ládovat kvéry. Dienstführender šel k němu a řekl, že to není vůbec možné, poněvadž nemáme s sebou žádnou municí, že přece ví dobře, že municí jsme měli fasovat až u další etapy před pozicí. Před námi že jel vlak s municí a ten že už patrně se dostal Srbům do rukou. Obrlajtnant

Macek stál chvíli jako ze dřeva a pak dal rozkaz ‚Bajonett auf,‘ aniž by věděl proč, jen tak ze zoufalství, aby se něco dělalo. Potom jsme zas stáli v pohotovosti hezkou chvíli, potom zas jsme lezli na pražce, poněvadž objevil se nějaký aeroplán a šarže řvaly: ‚Alles decken, decken!‘ Pak se objevilo, že je to náš, a byl také omylem naší artilérií podstřelenej. Tak jsme zas vstali, a žádný rozkaz, rút! Z jedné strany hnal se k nám nějaký kavalerista. Ještě zdaleka křičel: ‚Wo ist Batalionskommando?‘ Batalionskomandant vyjel mu naproti, ten mu podal nějaký list a zase už odjížděl dál napravo. Batalionskomandant si to po cestě četl, a pak najednou jako když se zblázní. Vytasil šavli a letěl k nám. ‚Alles zurück, alles zurück!‘ řval na důstojníky. ‚Direktion Mulde, einzeln abfallen!‘

A tu to začalo. Ze všech stran, jako by na to čekali, počali do nás pálit. Po levé straně bylo kukuřičné pole a to bylo jako jeden čert. My jsme se plížili po čtyrech do údolí, ruksaky nechali na těch zatracených pražcích. Obrlajtnant Macek dostal to ze strany do hlavy a neřek ani švec. Než jsme utekli do údolí, bylo plno zabitých a raněných. Ty jsme tam nechali a běželi jsme až do večera a krajina byla od našich již před námi jako vymetená. Jen jsme viděli vyrabovaný trén. Až konečně jsme se dostali na stanici, kde už se dostaly nové rozkazy, sednout do vlaku a ject nazpátek ku štábu, což jsme nemohli vykonat, poněvadž celý štáb padl den předtím do zajetí, o čemž jsme se dozvěděli až ráno.

Pak jsme byli jako sirotci, žádný o nás nic nechtěl vědět a přidali nás k 73. regimentu, abychom s ním odstupovali, což jsme s největší radostí udělali, ale napřed jsme museli maširovat kupředu asi den, než jsme přišli k 73. regimentu. Potom jsme...”

Nikdo ho již neposlouchal, neboť Švejk s Vaňkem hrál tahaný mariáš, kuchař okultista z důstojnické mináže psal dál obšírné psaní své manželce, která za jeho nepřítomnosti počala vydávat nový teosofický časopis, Baloun dřímал na lavici, a tak nezbylo telefonistovi Chodounskému než opakovat:

„Ano, na to nezapomenu...“

Zvedl se a šel kibicovat k tahanému mariáši.

„Aspoň kdybys mně zapálil fajfku,“ řekl Švejek přátelsky na Chodounského, „když už jdeš kibicovat. Tahaný mariáš je vážnější věc než celá vojna a než to vaše zatracený dobrodružství na srbský hranici. – Takovou blbost udělám, měl bych se fackovat. Že jsem ještě chvíli nepočkal s tím králem, zrovna teď mně přišel filek. Já hovado.“

Kuchař okultista mezitím dokončil své psaní a přečítal si ho zřejmě uspokojen, jak to pěkně složil kvůli vojenské cenzuře.

Drahá ženo!

Až dostaneš tyto řádky, budu se nalézati již po několik dní ve vlaku, poněvadž odjíždíme na frontu. Netěší mě to příliš, poněvadž ve vlaku musím zahálet a nemohu být prospěšným, neboť se nevaří v naší důstojnické kuchyni a jídlo se dostane na staničních etapách. Rád bych býval našim pánům důstojníkům uvařil mezi jízdou Maďarskem segedinský guláš, ale sklaplo mně. Snad až přijedeme do Haliče, budu mít příležitost uvařit šoule, pravé haličské, husu dušenou v kroupách nebo v rýži. Věř mně, drahá Helenko, že se opravdu snažím co nejvíce zpříjemnit našim pánům důstojníkům jich starosti a námahy. Byl jsem od pluku přeložen k maršbataliónu, což bylo mým nejvroucnějším přáním, abych mohl, byť i ze skromných prostředků, důstojnickou polní kuchyni na frontě uvést v nejlepší koleje. Pamatuješ se, drahá Helenko, žeš mně při narukování k pluku přála, abych dostal hodné představené. Tvé přání se splnilo, a nejenže si ani v nejmenším nemohu naříkat, naopak všichni páni důstojníci jsou našimi pravými přáteli, a zejména ke mně se chovají jako otec. Co nejdříve Ti oznámím číslo naší polní pošty...

Toto psaní bylo vynuceno okolnostmi, když kuchař okultista nadobro si rozlil ocet s plukovníkem Schrödrem, který mu dosud držel palec, ale na kterého se při večeři na rozloučenou s důstojníky maršbataliónu opět, nešťastnou náhodou, nedostala porce rolované telecí ledviny, a plukovník Schröder ho poslal s marškumpačkou do pole, svěřiv důstojnickou kuchyni pluku nějakému nešťastnému učiteli z ústavu slepců na Klárově.

Kuchař okultista přelétl ještě jednou, co napsal a co se mu zdálo velice diplomatickým, aby se udržel přece jen trochu dál bojiště, poněvadž ať si říká, co kdo chce, přece jen je to ulevjárna i na frontě.

Napsal sice, když byl ještě v civilu redaktorem a majitelem okultistického časopisu pro vědy záhrobní, velkou úvahu, že se nikdo nemá bát smrti, a úvahu o stěhování duší.

Přistoupil též dělat kibice k Švejkovi a Vaňkovi. Mezi oběma spoluhráči nebylo v tom okamžiku žádných rozdílů vojenské hodnosti. Nehráli již ve dvou, ale mariáš ve třech s Chodounským.

Ordonanc Švejk nadával sprostě účetnímu šikovateli Vaňkovi:

„Já se vám divím, že můžete tak blbě hrát. Vidíte přeci, že von hraje betla. Já nemám žádný kule, a vy neobráťte vosmičkou a házíte jako nejpitomější hovado žaludského spodka a von to, trouba, vyhraje.“

„To je řvaní pro jednoho prohraného betla,“ zněla slušná odpověď účetního šikovatele, „vy sám hrajete jako idiot. Já si mám vycucat z malíčku kulovou vosmu, když vůbec žádný kule taky nemám, já měl jen vysoký zelený a žaludy, vy hampejzníku.“

„Tak jste měl hrát, vy chytráku, durcha,“ s úsměvem řekl Švejk. „To je zrovna tak jako jednou u Valšů, dole v restauraci, taky takovej jeden nekňuba měl durcha, ale nehrál ho a vodložil vždycky ty nejmenší do talónu a pustil každého na betla. Ale jaký měl karty! Vod všech barev ty nejvyšší. Jako teď bych z toho nic neměl, když vy byste hrál durcha, tak taky tenkrát ne, a nikdo z nás taky nic, jak to šlo kolem, platili bychom mu furt. Já konečně povídám: ‚Pane

Herolde, jsou tak laskav, hrajou durcha a neblbnou.' Ale von se na mne utrhl, že může hrát, co chce, abychom drželi hubu, von že má univerzitu. Ale to mu přišlo draze. Hostinský byl známej, číšnice byla s námi až moc důvěrná, tak jsme to tý patrole všechno vysvětlili, že je všechno v pořádku. Předně, že je to vod něho sprostý, rušit noční klid voláním patroly, když někde před hospodou sklouzne na náledí a jede po nose po něm, až ho má rozbitej. Že jsme se ho ani nedotkli, když hrál falešně mariáš, a když byl vodkrytej, že tak rychle vyběh, až sebou kecnul. Hostinskej i číšnice nám to potvrdili, že jsme se vůči němu chovali skutečně až moc džentlmensky. Von si taky nic jinýho nezasloužil. Seděl od sedmi hodin večer až do půlnoci při jednom pivě a sodovce a hrál si na bůhvíjakýho pána, poněvadž byl univerzitní profesor, a mariáši rozuměl jako koza petrželi. Tak kdo má ted' rozdávat?"

„Zahrejme si kaufcvika," navrhl kuchař okultista, „šesták a dva.“

„To raději nám vypravujte," řekl účetní šikovatel Vaněk, „o stěhování duší, jako jste to vykládal slečně v kantýně, když jste si rozbil nos.“

„Vo tom stěhování duší jsem už taky slyšel," ozval se Švejk. „Já jsem si také jednou umínil před léty, že se, jak se s vodpuštěním říká, sám budu vzdělávat, abych nezůstal pozadu, a chodil jsem do čítárny Průmyslové jednoty v Praze, ale poněvadž jsem byl roztrhanej a svítily mně díry na zadnici, tak jsem se nemoh vzdělávat, poněvadž mne tam nepustili a vyvedli ven, poněvadž mysli, že jsem šel krást zimníky. Tak jsem si vzal sváteční šaty a šel jsem jednou do muzejní knihovny a vypůjčil jsem si takovou jednu knížku o tom stěhování duší se svým kamarádem, a tam jsem se dočetl, že jeden indickej císař se proměnil po smrti v prase, a když to prase zapíchli, že se proměnil v opici, z opice stal se jezevcem a z jezevce ministrem. Potom na vojně jsem se přesvědčil, že něco pravdy na tom musí bejt, poněvadž kdekdo vojáky, když měl nějakou hvězdičku, pojmenoval buď mořskými prasaty, nebo vůbec nějakým

zvířecím jménem, a podle toho by se dalo soudit, že před tisíci léty tyhle sprostí vojáci byli nějakýma slavněma vojevůdci. Ale když je vojna, tak je takový stěhování duší náramně hloupá věc. Čtvrtí kolik proměn člověk prodělá, než se stane, řekněme, telefonistou, kuchařem nebo infanteristou, a najednou ho roztrhne granát a jeho duše vejde do nějakého koně u artilérie, a do celý baterie, když jede na nějakou kótu, práskne novej granát a zabije zas toho koně, do kterýho se ten nebožtík vtělil, a hned se přestěhuje ta duše do nějaké krávy u trénu, z který udělají guláš pro manšaft, a z krávy třeba hned se přestěhuje do telefonisty, z telefonisty...”

„Já se divím,“ řekl telefonista Choudounský, zřejmě uražen, „že zrovna já mám být terčem pitomých vtipů.“

„Není ten Choudounský, co má soukromej detektivní ústav s tím vokem jako trojice boží, váš příbuznej?“ otázal se nevinně Švejka. „Já mám moc rád soukromý detektivy. Já jsem taky jednou sloužil před léty na vojně s jedním soukromým detektivem, s nějakým Stendlerem. Ten měl tak šiшатou hlavu, že mu náš feldvébl vždycky říkal, že už viděl moc šiшатейch hlav vojenskejch za dvanáct let, ale takovou šišku že si ani v duchu nepředstavoval. ‚Poslouchají, Stendlere,‘ říkal mu vždycky, ‚kdyby nebyly letos manévry, tak by se vaše šiшатá hlava ani na vojnu nehodila, ale takhle se bude alespoň podle vaší šišky artilérie nastrelovat, když přijdem do krajiny, kde nebude žádněj lepší punkt k orientaci.‘ Ten vod něho zkusil. Někdy, při marši, poslal ho na pět set kroků napřed a pak poručil: ‚Direktion šiшатá hlava.‘

Von měl vůbec ten pan Stendler, i jako soukromej detektiv, náramnou smůlu. Kolikrát nám v kantýně o tom vyprávěl, jaký měl často trápení. Von dostával takový úlohy, jako kupříkladu vypátrat, zdali se manželka nějakýho klienta, který k nim přišel celej bez sebe, s jiným nesčuchla, a jestli už se sčuchla, s kým se sčuchla, kde a jak se sčuchla. Nebo zas naopak. Nějaká taková žárlivá ženská chtěla vypátrat, s kterou se její muž fláká, aby mu mohla doma dě-

lat ještě větší rámus. Von byl vzdělanej člověk, mluvil jen vybraně o porušení manželský věrnosti a vždycky div neplakal, když nám vyprávěl, že všichni chtěli, aby zastih ji nebo jeho in flagranti. Jinej by se třebas z toho těšil, když najde takovej párek in flagranti, a voči by si moh vykukat, ale ten pan Stendler, jak nám vyprávěl, byl z toho celej pryč. Von říkal velice inteligentně, že se už nemoh na ty vopzlý prostopášnosti ani koukat. Nám kolikrát tekly sliny z huby, jako když pes kaní, když kolem něho nesou vařenou šunku, když nám vyprávěl o všech těch různějch pozicích, jak ty párky natrefil. Když jsme měli kasárníka, tak nám to vždy kreslil.

,Takhle jsem,‘ povídá, ,viděl paní tu a tu s tím a tím pánem...‘ I adresy nám řek. A byl takovej smutnej. ,Těch facek,‘ říkal vždy, ,co jsem dostal vod vobojších stran; a to mne tak nemrzelo jako to, že jsem bral úplatky. Na jeden takovej úplatek nezapomenu do smrti. Von nahej, vona nahá. V hotelu, a nezarygrovali se, pitomci! Na divan se nevešli, poněvadž byli voba tlustí, tak laškovali na koberci jako koťata. A koberec byl celej prošlapanej, zaprášenej a po něm válely se nedopalky z cigaret. A když jsem vešel, tak voba vyskočili, von stál proti mně a ruku si držel jako fíkovej list. A vona se otočila zády ke mně a bylo vidět na kůži, že má vobtisknutej celej vzorek toho mřížkování z koberce a na páteři jednu přilepenou hilznu z cigarety. »Vodpuste,« povídám, »pane Zemku, já jsem soukromej detektiv Stendler, vod Chodounskýho, a mám ouřední povinnost vás najít in flagranti na základě oznámení vaší paní manželky. Tato dáma, s kterou zde udržujete nedovolený poměr, jest paní Grotová.« Nikdy jsem v životě neviděl takovýho klidnýho občana. »Dovolte,« řekl, jako by se to samo sebou rozumělo, »já se obléknu. Vinna je jedinej má manželka, která bezdůvodnou žárlivostí svádí mne k nedovolenýmu poměru, kteráž puzena pouhým podezřením uráží manžela předhůzkami a mrzkou nedůvěrou. Nezbyvá-li však pochybnosti, že hanba nedá se víc zatajit... Kde mám podvlíkačky?« otázal se přitom klidně. »Na posteli.« Zatímco na sebe natahoval podvlíkačky, vyklá-

dal mně dál: »Jestli hanba se nedá zatajit, tak se řekne rozvod. Ale tím se skvrna příhany nezatají. Vůbec jest rozvod věcí povážlivou,« mluvil dál, oblékaje se, »nejlepší je, když se manželka ozbrojí trpělivostí a nepodává podnět k veřejnému pohoršení. Ostatně dělejte, jak chcete, já vás zde nechám s milostpaní o samotě.« Paní Grotová vlezla si zatím do postele, pan Zemek mně podal ruku a odešel.'

Já už se dobře nepamatuji, jak nám dál vykládal pan Stendler, co všechno potom mluvil, poněvadž von se bavil s tou paní v posteli velice inteligentně, že jako manželství není ustanoveno k tomu, aby každýho zhola přímo vedlo ku štěstí, a že každého je povinnost v manželství pokořit chtíč a tělesnou svou část vytríbit a oduševnit.

„A přitom jsem se,“ vyprávěl pan Stendler, „pomalu začal vodstrojovat, a když už jsem byl vodstrojenej a celej zmámenej a divokej jako jelen v říji, vešel do pokoje můj dobrej známej Stach, taky soukromej detektiv, z našeho konkurenčního ústavu pana Sterna, kam se vobrátil pan Grot o pomoc, co se týká jeho paní, která prý má nějakou známost, a víc neřek než: »Aha, pan Stendler je in flagranti s paní Grotovou, gratuluji!« Zavřel zas tiše dveře a odešel. »Ted' už je všechno jedno,« řekla paní Grotová, »nemusíte se tak rychle voblíkat, máte vedle mne dost místa.« »Mně se, milostpaní, právě jedná vo místo,« řekl jsem a už jsem ani nevěděl, co mluvím, jenom se pamatuji, že jsem něco mluvil o tom, že panují-li sváry mezi manžely, že tím utrpí taky vychování dítek.'

Potom ještě nám vyprávěl, jak se rychle voblíkal a jak vzal roha a jak si umínil, že to hned řekne svému šéfovi panu Chodounskému, ale že se šel na to posilnit, a než přišel, že už to bylo s křížkem po funuse. Zatím že už tam byl ten Stach z nařízení svýho šéfa pana Sterna, aby dal ránu panu Chodounskému, jaký to má zřízence svýho soukromýho detektivního ústavu, a ten zas nevěděl vo ničem lepším než poslat rychle pro manželku pana Stendlera, aby si to s ním spravila sama, když je někam poslán v úřední povinnosti a najdou ho z konkurenčního ústavu in flagranti.

„Vod tý doby,“ říkal vždy pan Stendler, když na tohle přišla řeč, „mám ještě šišatější palici.“

„Tedy hrajeme pět – deset?“ Hráli.

Vlak zastavil se na stanici Mošon. Byl již večer a nikoho nepouštěli z vagónů.

Když se hnuli, ozval se z jednoho vagónu silný hlas, jako by chtěl přehlušit rachocení vlaku. Nějaký voják z Kašperských Hor v nábožné náladě večera opěval hrozným řevem tichou noc, která se blížila k uherským rovinám:

*„Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Müden sei's gebracht.
Neigt der Tag stille zur Ende,
ruhen alle fleiß'gen Hände,
bis der Morgen ist erwacht.
Gute Nacht! Gute Nacht!“*

„Halt Maul, du Elender,“ přerušil někdo sentimentálního zpěváka, který umlkl.

Stáhli ho od okna.

Ale pilné ruce neodpočívaly až do rána. Stejně jako všude ve vlaku pod světlem svíček, tak i zde ve světle malé petrolejové lampy, zavěšené na stěně, hráli dál čapáry a Švejk, kdykoliv někdo tam spadl při rabování, prohlašoval, že je to nejspravedlivější hra, poněvadž každý může si vyměnit tolik karet, kolik chce.

„Při kaufcviku,“ tvrdil Švejk, „musí se rabovat jenom eso a sedma, ale pak se můžeš vzdát. Vostatní karty rabovat nemusíš. To už děláš na svoje riziko.“

„Dejme si zdravíčko,“ navrhoval za všeobecného souhlasu Vaněk.

„Červená sedma,“ hlásil Švejk, snímaje karty. „Každý po pětníku a dává se po čtyrech. Dělejte, ať něco uhrajem.“

A na tváři všech bylo vidět takovou spokojenost, jako kdyby vojny nebylo a oni nenalezali se ve vlaku, který je veze k pozici do velkých krvavých bitev a masakrů, ale v nějaké pražské kavárně za hracími stoly.

„To jsem si nemyslel,“ řekl Švejk po jedné partii, „že když jsem šel na nic a měním všechny čtyry, že dostanu kočáčka (eso). Kampak jste se hrabali na mne s králem? Přebiju krále natotata.“

A zatímco zde přebíjeli krále kočáčkem, daleko na frontě králové mezi sebou přebíjeli se svými poddanými.

Ve štábním vagóně, kde seděli důstojníci pochodového praporu, panovalo ze začátku jízdy podivné ticho. Většina důstojníků byla zahloubána do malé knihy v plátěné vazbě s nadpisem „Die Sünden der Väter. Novelle von Ludwig Ganghofer“ a všichni byli současně zabráněni do čtení stránky 161. Hejtman Ságner, bataliónní velitel, stál u okna, v ruce držel tutéž knížku, maje ji taktéž otevřenu na stránce 161.

Díval se na krajinu a přemýšlel, jak vlastně by všem co nejsrozumitelněji vysvětlil, co mají s tou knihou dělat. Bylo to vlastně nejprísněji důvěrné.

Důstojníci zatím přemýšleli o tom, že se plukovník Schröder zbláznil nadobro. Byl sice už dávno potrhlý, ale přec nedalo se očekávat, že ho to chytne tak najednou. Před odjezdem vlaku dal si je zavolat k poslednímu bešprechungu, při kterém jim sdělil, že každému patří po knize Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghofera, které dal odnésti do bataliónní kanceláře.

„Pánové,“ řekl se strašně tajuplným výrazem, „nezapomeňte nikdy na stránku 161!“ Zahloubání do té stránky, nemohli si z toho ničeho vybrat. Že nějaká Marta, na té stránce, přistoupila k psacímu stolu a vytáhla odtud nějakou roli a uvažovala hlasitě, že obecnost musí cítit soustrast s hrdinou role. Potom se ještě objevil na té stránce nějaký Albert, který neustále se snažil mluvit žertovně,

což vytrženo z neznámého děje, který před tím předcházel, zdálo se takovou hovadinou, že nadporučík Lukáš překousl vzteky špičku na cigarety.

„Zbláznil se, dědek,“ myslili si všichni, „s ním už je konec. Teď ho přeloží do ministerstva vojenství.“

Hejtman Ságner se zvedl od okna, když si to v hlavě všechno dobře zkomponoval. Neměl přílišného pedagogického nadání, proto mu tak dlouho trvalo, než sestavil si v hlavě celý plán přednášky o významu stránky sto šedesáté prvé.

Než začal vykládat, oslovil je „Meine Herren“, jako to dělal dědek plukovník, ačkoliv dřív, ještě než vlezli do vlaku, říkal jim „Kameraden“.

„Also meine Herren...“ A jal se přednášet, že včera večer dostal od plukovníka instrukce týkající se stránky 161 v Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghoferu.

„Also meine Herren,“ pokračoval slavnostně, „zcela důvěrné informace týkající se nového systému šifrování depeší v poli.“

Kadet Biegler vytáhl zápisník a tužku a řekl neobyčejně příčinným tónem:

„Jsem hotov, pane hejtmane.“

Všichni se podívali na toho hlupáka, jehož příčinnivost ve škole jednorozměrných dobrovolníků hraničila s blbostí. Šel dobrovolně na vojnu a vykládal hned při první příležitosti veliteli školy jednorozměrných dobrovolníků, když se seznamoval s domácími poměry žáků, že jeho předkové se psali původně Böglerové z Leutholdů a že měli v erbu čapí křídlo s rybím ocasem.

Od té doby ho pojmenovali po jeho erbu a „čapí křídlo rybím ocasem“ bylo krutě pronásledováno a stalo se rázem nesympatickým, poněvadž to nijak nešlo dohromady k poctivému obchodu jeho otce se zaječím i králíčími kůžemi, ačkoliv ten romantický nadšenec se poctivě přičiňoval, aby sežral celou vojenskou vědu, vynikl pilností a znalostí nejen všeho, co se mu k učení předkládalo, nýbrž ještě si

sám hlavu zabeďňoval čím dál tím více studiem spisů o vojenském umění a historii válečnictví, o čem vždy navazoval rozhovor, dokud nebyl usazen a zničen. V důstojnických kruzích považoval sám sebe za rovnocenného s vyššími šaržemi.

„Sie, Kadett,“ řekl hejtman Ságner, „dokud vám nedovolím mluvit, tak mlčte, poněvadž se vás nikdo na nic neptal. Ostatně vy jste zatraceně chytrý voják. Nyní vám předkládám zcela důvěrné informace, a vy si je zapisujete do svého zápisníku. Při ztrátě notesu očekává vás polní soud.“

Kadet Biegler měl ještě ke všemu ten zlovyk, že se vždy snažil každého přesvědčit nějakou výmluvou, že to myslí dobře.

„Poslušně hlásím, pane hejtmane,“ odpověděl, „že i při eventuální ztrátě zápisníku nikdo nerozluští, co jsem napsal, neboť to stenografuji a mé zkratky nikdo po mně nepřečte. Užívám anglického systému stenografie.“

Všichni se na něho podívali opovržlivě, hejtman Ságner máchl rukou a pokračoval ve své přednášce.

„Zmínil jsem se již o novém způsobu šifrování depeší v poli, a jestli vám snad bylo nesrozumitelným, proč právě vám byla doporučena z novel Ludvíka Ganghoferova *Die Sünden der Väter* str. 161, jest to, pánové, klíč k nové šifrovací metodě, platné na základě nového nařízení štábu armádního sboru, ku kterému jsme přiděleni. Jak vám známo, je mnoho metod šifrování důležitých sdělení v poli. Nejnovější, které my používáme, jest číselná metoda doplňovací. Tím také odpadají minulého týdne doručené vám od štábu pluku šifry a poučení k jich odšifrování.“

„Erzherzogs Albrechtsystem,“ zamumlal pro sebe snaživý kadet Biegler, „8922 = R, převzatý z metody Gronfelda.“

„Nový systém jest velice jednoduchý,“ zněl vagónem hlas hejtmanův. „Osobně obdržel jsem od pana plukovníka druhou knihu i informace.“

Máme-li například dostat rozkaz: ‚Auf der Kote 228, Maschinengewehrfeuer linksrichten,‘ obdržíme, pánové, tuto depeši: ‚Sache – mit – uns – das – wir – aufsehen – in – die – versprochen – die – Martha – dich – das – ängstlich – dann – wir – Martha – wir – den – wir – Dank – wohl – Regiekollegium – Ende – wir – versprochen – wir – gebessert – versprochen – wirklich – denke – Idee – ganz – herrscht – Stimme – letzten.‘ Tedy náramně jednoduché beze všech zbytečných kombinací. Od štábu po telefonu na bataliόν, bataliόν po telefonu na kumpanie. Obdržev velitel tuto šifrovanou depeši, rozluští ji tímto způsobem. Vezme Die Sünden der Väter, otevře si str. 161 a začne seshora hledat na protější straně 160 slovo Sache. Prosím, pánové. Poprvé jest Sache na str. 160 ve větním pořadí 52. slovem, tedy na protější straně 161 vyhledá se dvaapadesáté písmeno seshora. Všimněte si, že je to A. Dalším slovem v depeši je mit. Jest to na stránce 160 ve větním pořadí 7. slovo, odpovídající 7. hlásce na stránce 161, písmence *u*. Potom přijde uns, to jest, sledujte mě prosím bedlivě, 88. slovo, odpovídající 88. písmence na protější 161. straně, kterou jest *f*, a máme rozluštěno *Auf*. A tak pokračujeme, až zjistíme rozkaz: ‚Na kótě 228 řídit oheň strojních pušek nalevo.‘ Velice důmyslné, pánové, jednoduché a nemožné rozšifrovat bez klíče: 161. str., Ludvík Ganghofer: ‚Die Sünden der Väter‘“

Všichni mlčky prohlíželi si nešťastné stránky a nějak se nad tím povážlivě zamyslili. Panovalo chvíli ticho, až najednou vykřikl ustaraně kadet Biegler:

„Herr Hauptmann, ich melde gehorsam: Jesus Maria! Es stimmt nicht!“

A bylo to opravdu velice záhadné.

Ať se namáhali, jak chtěli, nikdo kromě hejtmana Ságnera nenašel na stránce 160 ona slova a na protější straně 161, kterou začínal klíč, jemu odpovídající písmeny.

„Meine Herren,“ zakoktal hejtman Ságner, když se přesvědčil, že zoufalý výkřik kadeta Bieglera odpovídá pravdě, „co se to jen stalo? V mém Ganghoferovi ‚Die Sünden der Väter‘ je to, a ve vašem to není?“

„Dovolte, pane hejtmane,“ ozval se opět kadet Biegler. „Dovoluji si upozornit, že román Ludvíka Ganghofera má dva díly. Račte se prosím přesvědčit na první titulní straně: ‚Roman in zwei Bänden‘. My máme *I. díl* a vy máte *II. díl*,“ pokračoval důkladný kadet Biegler, „je proto náhledni, že naše 160. i 161. stránka neodpovídá vaší. My tam máme zcela něco jiného. První slovo rozšifrované depeše má být u vás *Auf*, a nám vyšlo *Heu!*“

Všem bylo nyní zcela jasno, že Biegler není snad přece jen takový hlupák.

„Já mám *II. díl* ze štábu brigády,“ řekl hejtman Ságner, „a patrně se zde jedná o omyl. Pan plukovník objednal pro vás *I. díl*. Dle všeho,“ pokračoval tak, jako by to bylo přesné a jasné a on to věděl už dávno předtím, než měl svou přednášku o velmi jednoduchém způsobu šifrování, „spletli to ve štábu brigády. Neudali pluku, že jde o *II. díl*, a tak se to stalo.“

Kadet Biegler se mezitím díval vítězně po všech a poručík Dub pošeptal nadporučíkovi Lukášovi, že to ‚čapí křídlo s rybím ocasem‘ sjelo Ságnera jaksepatří.

„Podivný případ, pánové,“ ozval se opět hejtman Ságner, jako by chtěl navázat rozmluvu, poněvadž to ticho bylo velice trapné. „V brigádní kanceláři jsou omezenci.“

„Dovoluji si podotknout,“ ozval se opět neúnavný kadet Biegler, který opět se chtěl pochlubit svými rozumy, „že podobné věci důvěrného, přísně důvěrného rázu neměly by od divize jít kanceláři brigády. Předmět týkající se nejdůvěrnější záležitosti armádního sboru mohl by být oznámen přísně důvěrným oběžníkem jedině velitelům částí divizí i brigád, pluků. Znam systémů šifer, které byly používány ve válkách o Sardinii a Savojsko, v anglo-francouzské

kumpanii u Sevastopolu, při povstání boxerů v Číně i za poslední rusko-japonské války. Systémy tyto byly předávány...”

„Nám starého kozla na tom záleží, kadete Biegler,“ s výrazem opovržení a nelibosti řekl hejtman Sagner; „je jisto, že systém, o který šla řeč a který jsem vám vysvětloval, je nejen jeden z nejlepších, ale můžeme říct nedostižitelných. Všechna oddělení pro protišpionáž našich nepřátelských štábů mohou jít na hrnec. Kdyby se rozkrájeli, nepřectou naše šifry. Jest to něco zcela nového. Tyto šifry nemají předchůdce.“

Snaživý kadet Biegler významně zakašlal.

„Dovoluji si,“ řekl, „pane hejtmane, upozorniti na knihu Kerickhoffovu o vojenském šifrování. Knihu tu může si každý objednat ve vydavatelstvu Vojenského naučného slovníku. Jest tam důkladně popsána, pane hejtmane, metoda, o které jste nám vypravoval. Vynálezcem jejím je plukovník Kircher, sloužící za Napoleona I. ve vojsku saském. Kircherovo šifrování slovy, pane hejtmane. Každé slovo depeše se vykládá na protější stránce klíče. Metoda ta zdokonalena nadporučíkem Fleissnerem v knize ‚Handbuch der militärischen Kryptographie‘, kterou si každý může koupit v nakladatelství Vojenské akademie ve Vídeňském Novém Městě. Prosím, pane hejtmane.“ Kadet Biegler sáhl do ručního kufříku a vytáhl knížku, o které mluvil, a pokračoval: „Fleissner udává týž příklad, prosím račte se všichni přesvědčit. Týž příklad, jak jsme slyšeli:

Depeše: Auf der Kote 228, Maschinengewehrfeuer linksrichten.

Klíč: Ludwig Ganghofer: ‚Die Sünden der Väter‘. Zweiter Band.

A podívejte se prosím dále: Šifra ‚Sache mit uns das wir aufsehen in die versprochen die Martha...‘ a tak dále. Právě jak jsme před chvílí slyšeli.“

Proti tomu se nedalo nic namítat. To usmrkané ‚čapí křídlo s rybím ocasem‘ mělo pravdu.

Ve štábu armády si někdo z pánů generálů ulehčil práci. Objevil Fleissnerovu knihu o vojenském šifrování, a už to bylo hotovo.

Po celou tu dobu bylo vidět, že nadporučík Lukáš přemáhá jakési divné duševní rozčilení. Kousal se do pysku, chtěl něco říct, ale nakonec počal mluvit o něčem jiném, než bylo jeho prvním úmyslem.

„Nesmí se to brát tak tragicky,“ řekl s podivnými rozpaky, „během našeho pobytu v lágru v Brucku nad Litavou změnilo se již několik systémů šifrování depeší. Nežli přijedeme na frontu, tak zas budou nové systémy, ale myslím, že v poli není čas na luštění takových kryptogramů. Než by kdokoliv z nás rozluštil podobný šifrovaný příklad, dávno už by bylo po kumpanii, bataliónu i po brigádě. Praktického významu to nemá!“

Hejtman Ságner velice nerad přikývl hlavou.

„V praxi,“ pravil, „alespoň pokud se týče mých zkušeností ze srbského bojiště, neměl nikdo času na luštění šifer. Neříkám, že by šifry neměly významu při delším pobytu v zákopech, když se zakopáme a čekáme. Že se šifry mění, je také pravda.“

Hejtman Ságner ustupoval na celé čáře:

„Velkou část viny na tom, že se dnes od štábů na pozici čím dále tím méně používá šifer, je to, že naše polní telefony nejsou přesné a nereprodukuje, zejména při dělostřeleckém ohni, jasně jednotlivé slabiky. Vy prostě neslyšíte ničeho a způsobuje to zbytečný chaos.“ Odmlčel se.

„Zmatek je to nejhorší, co může být v poli, pánové,“ dodal ještě prorocky a odmlčel se.

„Za chvíli,“ řekl dívaje se oknem, „jsme v Rábu. Meine Herren! Mužstvo zde dostane po patnácti dekách uherského salámu. Půl hodiny rast.“

Podíval se na maršrútu:

„Ve 4.12 se odjíždí. Ve 3.58 všechno ve vagónech. Tedy vystupuje se po kumpaních. Jedenáctá a tak dále. Zugswiese, Direktion Verpflegungsmagazin No 6. Kontrola při vydávání: kadet Biegler.“

Všichni se podívali na kadeta Bieglera s pohledem: „Budeš mít vojnu, holobrádku.“

Ale snaživý kadet Biegler vytáhl již z kufříku arch papíru, pravítko, nalinkoval si arch, rozdělil na maršové rotý a tázal se veliteli jednotlivých rot po stavu mužstva, z kterých žádný to nevěděl nazpaměť a mohli Bieglerovi dát požadované číslice dle nejasných poznámek ve svých notesích.

Hejtman Ságner mezitím počal ze zoufalství číst nešťastnou knihu „Hříchy otců“, a když vlak stanul na nádraží v Rábu, sklapl přečtené stránky a poznamenal:

„Tenhle Ludwig Ganghofer nepíše špatně.“

Nadporučík Lukáš první vyřítíl se ze štábního vagónu a šel k vagónu, kde nalézal se Švejk.

Švejk i ostatní již dávno přestali hrát karty a sluha nadporučíka Lukáše Baloun měl již takový hlad, že se počal bouřit proti vojenské vrchnosti a vykládat, že ví velice dobře, jak páni oficíři si dávají do mouly. Je to horší, než když byla robota. Dřív že tomu tak na vojně nebylo. To že se ještě, jak jeho dědeček říkává doma na výměnku, oficíři za šestašedesáté války dělili s vojáky o slepice a chleba. Jeho nářku nebylo konce, až konečně Švejk uznal za dobré pochválit stav vojenský za nynější války.

„Ty máš nějakýho mladýho dědečka,“ řekl přívětivě, když dojeli do Rábu, „kerej se dovede pamatovat jen na tu vojnu v 66. roce. To já znám nějakýho Ronovskýho a ten měl dědečka, kerej byl v Itálii ještě za roboty a sloužil tam svejch dvanáct let a domů přišel jako kaprál. A neměl žádnou práci, tak ho vzal, toho dědečka, jeho otec k sobě do služby. A tenkrát jednou jeli na robotu svázet pařezy a jeden takovej pařez, jak nám vykládal ten dědeček, co sloužil u svýho tatíka, byl jako habán, a tak s ním nemohli ani hnout. A von jako řek: ‚Nechme ho tady, potvoru, kdo se s ním bude dřít.‘ A hajnej, který to slyšel, začal křičet a zdvih hůl, že musí ten pařez naložit.

A ten dědeček toho našeho Ronovskýho neřek nic jiného než: ‚Ty mlačáku jeden, já jsem starej vysloužilěj voják.‘ Ale za tejden dostal vobsítku a musel rukovat zas do Itálie, a tam byl zas deset let a psal domů, že toho hajnýho, až se vrátí, bácne po hlavě sekyrou. To bylo jen štěstí, že ten hajnej umřel.“

Ve dveřích vagónu se vtom objevil nadporučík Lukáš.

„Švejku, pojd'te sem,“ řekl, „nechte si vaše pitomé výklady a raději mně pojd'te něco vysvětlit.“

„Beze všeho, poslušně hlásím, pane obrlajtnant.“

Nadporučík Lukáš odváděl Švejka a pohled, kterým ho sledoval, byl velice podezřívavý.

Nadporučík Lukáš během celé přednášky hejtmana Ságnera, která skončila takovým fiaskem, dopracoval se k jisté detektivní schopnosti, k čemuž nebylo třeba mnoho obzvláštních kombinací, neboť den před odjezdem hlásil Švejk nadporučíkovi Lukášovi:

„Pane obrlajtnant, na batalióně jsou nějaký knížky pro pány lajtnanty. Vodnes jsem je z regimentskanclaje.“

Proto když přešli druhé koleje, nadporučík Lukáš přímo se otázal, když zašli za vyhaslou lokomotivu, která čekala již týden na nějaký vlak s municí:

„Švejku, jak to bylo tenkrát s těmi knížkami?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je to moc dlouhá historie, a vy se vždy ráčíte rozčilovat, když vám všechno dopodrobna vypravuju. Jako tenkrát, když jste mně chtěl dát ten pohlavek, když jste roztrhal ten přípis týkající se válečné půjčky a já vám vyprávěl, že jsem čet jednou v nějaké knížce, že dřív, když byla vojna, tak lidi museli platit z voken, za každý vokno dvacetník, z husí taky tolik...“

„Takhle bychom nebyli hotovi, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, pokračuje ve výslechu, přičemž si předsevzal, že to nejpřísněji důvěrné musí být přirozeně úplně skryto, aby ten holomek Švejk nedělal zas z toho nějakou potřebu. „Znáte Ganghoferu?“

„Čím má bejt?“ otázal se Švejk se zájmem.

„Je to německý spisovatel, vy chlape pitomá,“ odpověděl nadporučík Lukáš.

„Namouduši, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk s výrazem mučedníka, „já žádnýho německýho spisovatele osobně neznám. Já jsem znal jenom jednoho českýho spisovatele osobně, nějakýho Hájka Ladislava z Domažlic. Von byl redaktorem *Světa zvířat* a já mu jednou prodal takovýho voříška za čistokrevnýho špice. To byl moc veselej pán a hodnej. Chodil do jedný hospody a tam čet vždycky svoje povídky, takový smutný, až se všichni řehtali, a von potom plakal a platil za všechny v hospodě a museli jsme mu zpívat: ‚Domažlická brána pěkně malůvaná, kdo tu bránu malůval, ten panenky milůval... ten huž tady není, huž je zahrabaný...‘“

„Vždyť nejste na divadle, řvete jako operní zpěvák, Švejku,“ ulekaně ozval se nadporučík Lukáš, když Švejk zazpíval poslední větu *Ten huž tady není, huž je zahrabaný*. „Na to jsem se vás netázal. Chtěl jsem jen vědět, zdali jste si všiml, že ty knížky, o kterých jste se vy mně sám zmiňoval, byly od Ganghoferu. – Co je tedy s těmi knížkami?“ vybuchl zlostně.

„S těmi, co jsem odnesl z regimentsskanclaje na batalión?“ otázal se Švejk. „Ty byly vopravdu vod toho sepsaný, vo kterým jste se mě ptal, jestli ho neznám, pane obrlajtnant. Já jsem dostal telefonogram přímo z regimentsskanceláře. Voni totiž chtěli ty knížky poslat na batalionskanclaj, ale všichni tam byli pryč i s dienstführendrem, poněvadž museli bejt v kantýně, když se jede na front, a poněvadž žádněj neví, jestli bude ještě někdy sedět v kantýně. Voni tedy tam byli, pane obrlajtnant, byli a pili, nikde po telefonu ani ode všech druhejch marškumpaček nemohli nikoho sehnat, ale poněvadž vy jste mně přikázal, abych zatím byl jako ordonanc u telefonu, než k nám přidělí telefonistu Chodounského, tak jsem seděl, čekal, až došla taky na mě řada. Z regimentsskanclaje nadávali, že se nikde nemohou dozvonit, že je telefonogram, aby si maršbatalionskanclaj vyzdvihla v regimentsskanclaj nějaký knížky pro pány oficíry od

celého maršbatáku. Poněvadž vím, pane obrlajtnant, že se na vojně musí jednat rychle, tak jsem telefonoval na regimentskanclaj, že sám ty knížky vyzvednu a že je odnesu do batalionskanclaje. Tam jsem dostal takový ranec, že jsem to stíží vodtáh k nám do kumpaniekanc-laje, a prohlídl jsem si ty knížky.

Ale to jsem si pomysllil svoje. Regimentsrechnungsfeldvébl v regimentskanclaj mně totiž povídal, že podle telefonogramu na regiment už vědí u bataliónu, co si mají z těch knížek vybrat, *kerej díl*. Voni totiž ty knížky byly *vo dvou dílech*. První díl zvlášť, druhej díl zvlášť. Nikdy v životě jsem se tak tomu nezasmál, poněvadž jsem už v životě přečet mnoho knih, ale nikdy jsem nezačal číst něco vod druhýho dílu. A von mně tam ještě jednou říká: ‚Tady máte první díly a tady máte druhý díly. *Kerej díl* si mají číst páni oficiři, to už vědí.‘ Tak jsem si pomysllil, že jsou všichni vožralí, poněvadž když se má kniha číst vod začátku, takovej román, jakej jsem přines, vo těch ‚Sünden der Väter‘, poněvadž znám taky německy, že se musí začít s *prvním* dílem, poněvadž nejsme židi a nečtem to pozpátku. Proto jsem se taky vás ptal, pane obrlajtnant, po telefonu, když jste se vrátil z kasina, a hlásil jsem vám to o těch knížkách, jestli snad ted’ na vojně je to převrácený a jestli se nečtou knihy v obráceným pořádku, napřed *druhý* a potom teprve *první díl*. A vy jste mně řek, že jsem vožralý hovado, když ani nevím, že v otčenáši je napřed ‚Otče náš‘ a potom teprve ‚amen‘.

Je vám špatně, pane obrlajtnant?“ otázal se se zájmem Švejck, když bledý nadporučík Lukáš zachytil se stupátka k vodojemu vyhaslé lokomotivy.

V jeho bledé tváři nejevil se žádný výraz zlosti. Bylo to něco zoufale beznadějného.

„Dál, dál, Švejku, už je to jedno, už je dobře...“

„Já jsem byl, jak povídám,“ zněl na opuštěné koleji měkký hlas Švejkův, „taky téhož mínění. Jednou jsem koupil krvák vo Róžovi Šavaňů z Bakonskýho lesa a scházel tam první díl, tak jsem se mu-

sel dohadovat vo tom začátku, a ani v takovej raubířskej historii se neobejdete bez prvního dílu. Tak mně bylo úplně jasný, že je to vlastně zbytečný, kdyby páni oficiři začli číst napřed druhý díl a potom první, a jak by to vypadalo hloupě, kdybych u bataliónu byl vyřídil to, co říkali v regimentskanclaj, že páni oficiři už vědí, *kerej díl* mají číst. Vono mně to vůbec s těma knížkama, pane obrlajtnant, připadalo strašně nápadný a záhadný. Já věděl, že páni oficiři vůbec málo čtou, a když je vřava válečná...”

„Nechte si blbiny pro sebe, Švejku,” zasténal nadporučík Lukáš.

„Vždyť já jsem, pane obrlajtnant, se vás taky hned ptal po telefonu, jestli chcete hned voba díly najednou, a vy jste mně řek, zrovna jako teď, abych si nechal ty blbiny pro sebe, ještě prej se tahat s nějakajma knihami. A tu jsem si pomyslel, že když je to vaše mínění, že musejí taky ty vostatní páni tak se na to dívat. Zeptal jsem se taky na to našeho Vaňka, ten má přece už zkušenosti z fronty. Von povídal, že napřed každej z pánů oficírů myslel, že je celá vojna nějaká srandička, a vez si do pole celou bibliotéku jako na letní byt. Dostávali dokonce vod arcikněžen dárkem celý sebraný spisy vod různéjch básníků do pole, takže pucflekové se pod tím prohejbali a proklínali den svýho narození. Povídal Vaněk, že ty knihy nebejvaly vůbec k potřebě, pokud se tejkalo kouření, neboť byly na moc pěkným papíře, tlustým, a na latríně že si člověk s takovejma básněma vodřel, s dovolením, pane obrlajtnant, celou zadnici. Na čtení nezbejvalo času, poněvadž se muselo pořád prchat, tak se to vodhazovalo, a potom byl už takovej zvyk, že jakmile bylo slyšet první kanonádu, že pucflek hned vyházel všechny zábavný knížky.

Po tom, co jsem slyšel, chtěl jsem ještě jednou slyšet, pane obrlajtnant, vaše mínění, a když jsem se vás optal po telefonu, co má být s těmi knížkami, tak jste řek, že když mně něco vlez do mý blbý palice, tak že nepopustím, dokud nedostanu jednu přes hubu. Tak jsem tedy, pane obrlajtnant, vodnes do batalionskanclaje jenom ty *první díly* vod toho románu a druhej díl jsem nechal zatím v naší

kompaniekanclaji. Měl jsem ten dobrej úmysl, až si páni oficíři přečtou první díl, že pak se jim vydá druhej díl, jako z knihovny, ale najednou přišlo to, že se jede, a telefonogram po celém bataliónu, že všechno zbytečný se má dát do regimentsmagacínu. Tak jsem se ještě zeptal pana Vaňka, jestli druhej díl toho románu považuje za něco zbytečnýho, a von mně řekl, že vod doby těch smutných zkušeností v Srbsku, v Haliči a v Uhrách se žádný knihy pro zábavu nevozejí na front, a ty schránky v městech, aby se sbíraly vodložený noviny pro vojáky, ty že jsou jedinej dobrý, poněvadž do novin se dá balit dobře tabák nebo seno, co vojáci kouřejí v dekunkách. Na batalióně už rozdali ty první díly vod toho románu a ty druhý díly jsme vodnesli do magacínu.“

Švejku se odmlčel a hned dodal:

„Tam vám je různějch věcí, v tom magacíně, pane obrlajtnant, dokonce i cylindr budějovickýho regenschoriho, jak s ním narukoval k regimentu...“

„Já vám něco řeknu, Švejku,“ s těžkým povzdechem ozval se nadporučík Lukáš, „vy vůbec nejste si vědom dosahu svého jednání. Mně se samotnému už hnusí nadávat vám blbů. Pro vaši blbost není vůbec slova. Když vám řeknu blbe, tak vás nazývám ještě laskavým jménem. Vy jste provedl něco tak hrozného, že ty vaše nejstrašnější zločiny, kterých jste se dopustil za tu dobu, pokud vás znám, jsou proti tomu pravou andělskou hudbou. Kdybyste, Švejku, věděl, co jste udělal... Ale vy se toho nikdy nedozvíte... A jestli by snad někdy přišla řeč na ty knížky, tak se nevopovažujte kecnout, že já sem vám po telefonu něco říkal, aby se ten druhý díl... Kdyby někdy přišla řeč na to, jak to bylo s tím prvním a druhým dílem, nevšímejte si toho. Vy o ničem nevíte, nic neznáte, na nic se nepamatujete. Ne abyste chtěl mne do něčeho zaplést, vy jeden...“

Nadporučík Lukáš mluvil takovým hlasem, jako by se o něho pokoušela horečka, a toho okamžiku, když umlkl, využítkoval Švejk k nevinné otázce:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, za prominutí, proč se nikdy nedozvím, co jsem vyved hroznýho. Já, pane obrlajtnant, jsem se vopovážil na to zeptat jenom kvůli tomu, abych se příště mohl takový věci vystříhat, když se všeobecně povídá, že se vod chyby člověk učí, jako ten slejvač Adamec z Daňkovky, když se vomylem napil solný kyseliny...“

Nedokončil, poněvadž nadporučík Lukáš přerušil jeho příklad ze života slovy:

„Vy troubo jedna! Vysvětlovat vám nic nebudu. Vlezte si zas do vagónu a řekněte Balounovi, až bude Budapešť, aby mně přinesl do štábního vagónu nějakou housku a potom tu játrovou paštiku, kterou mám dole v kufříku ve staniolu. Potom řeknete Vaňkovi, že je kus mezka. Třikrát jsem ho žádal, aby mně udal přesný stav manšaftu. A když jsem to dneska potřeboval, tak jsem měl jen starý štand z minulého týdne.“

„Zum Befehl, Herr Oberleutnant,“ zaštěkal Švejk a vzdaloval se pomalu k svému vagónu.

Nadporučík Lukáš prošel se po trati, přičemž si pomyslíl:

„Měl jsem mu přece dát pár facek, a zatím se s ním bavím jako s nějakým kamarádem.“

Švejk lezl vážně do svého vagónu. Měl sám před sebou úctu. To se každý den nestane, aby provedl něco tak hrozného, že se nikdy nesmí dozvědět, co to bylo.

„Pane rechnungsfeldvébl,“ řekl Švejk, když seděl na svém místě, „pan obrlajtnant Lukáš zdá se mně dnes být ve velmi dobrý náladě. Dává vám po mně vzkazovat, že jste mezek kvůli tomu, že už třikrát vás žádal, abyste mu udal pravý stav manšaftu.“

„Hergot,“ dopálil se Vaněk, „já těm cuksfírům zasolím. Copak já za to mohu, že každěj takovej obejda cuksfíra dělá si, co chce, a neposílá mně štand cukru. Mám si štand vycucat z malíčku? To jsou poměry u naší kumpačky. To se může stát jenom u jedenácté

marškumpačky. Ale já to tušil, já to věděl. Já o tom ani minutu nepochyboval, že jsou u nás nepořádky. Jeden den schází u kuchyně čtyry porce, druhý den zas přebývají tři. Kdyby mně ti lotři alespoň oznámili, jestli někdo není ve špitále. Ještě minulý měsíc ved jsem nějakého Nikodéma, a teprve při lénunku jsem se dozvěděl, že ten Nikodém zemřel v Budějovicích v nemocnici na rychlé souchotiny. A pořád se na něho fasovalo. Mundúr jsme na něho vyfasovali, ale je u boha, kam se to podělo. Potom mně ještě pan obrlajtnant řekne, že jsem mezek, když on sám nedovede dohlédnout na pořádek u své kumpanie.“

Účetní šikovatel Vaněk chodil rozčileně po vagóně:

„Já být kompaniekomandantem! To by všechno muselo klapat. O každém maníkovi bych měl přehled. Šarže by mně musely dvakrát denně podávat štanď. Ale když šarže nejsou k ničemu. A nejhorší je u nás ten cuksfíra Zyka. Samý žert, samá anekdota, ale když mu oznamují, že je Kolařík odkomandován z jeho cuku k trénu, hlásí mně druhý den zas týž samý štanď, jako by Kolařík dál se válel u kumpanie a u jeho cuku. A když se to má opakovat denně a potom ještě o mně říct, že sem mezek... Takhle si pan obrlajtnant nezíská přátele. Rechnungsfeldvébl u kumpanie není žádný frajtr, s kterým si každý může vytrít...“

Baloun, který poslouchal s otevřenou hubou, pronesl nyní za Vaňka sám to pěkné slovo, které Vaněk nedořekl, čímž chtěl snad se také vmíchat do rozhovoru.

„Vy tam kušujte,“ řekl rozčilený účetní šikovatel.

„Poslyš, Baloune,“ ozval se Švejk, „tobě mám vyřídit, abys panu obrlajtnantovi, až přijedeme do Pešti, přines do vagónu nějakou housku a tu játrovou paštiku, co má pan obrlajtnant dole v kufříku ve staniolu.“

Obr Baloun svěsil zoufale své dlouhé ruce šimpanze, prohnul hřbet a setrval v té pozici hezkou chvíli.

„Nemám,“ řekl tichým zoufalým hlasem, dívaje se na špinavou podlahu vagónu. „Nemám,“ opakoval úryvkovitě, „já jsem myslel... Já ji před odjezdem rozbalil... Já jsem k ní čichnul... jestli není zkažená... – Já ji vychutnal,“ zvolal s takovým upřímným zoufalstvím, že všem bylo úplně jasno.

„Sežral jste ji i se staniolem,“ zastavil se před Balounem účetní šikovatel Vaněk, jsa tomu povděčen, že nemusí dál zastávat svůj názor, že není sám mezek, jak mu dal vzkázat nadporučík, ale že příčina neznámého kolísajícího štanu X má hlubší základy v jiných mezcích, a že nyní rozhovor se přesunul a točí se kolem nenažraného Balouna, kolem nové tragické události. Vaněk dostal takovou chuť Balounovi říct něco nepříjemně mravoučného, když vtom ho předešel kuchař okultista Jurajda, který odložil svou zamilovanou knížku, překlad staroindických sůter Pragnâ-Paramita, a obrátil se na zdrceného Balouna, který se ještě více shrbil pod tíhou osudu:

„Vy, Baloune, máte bdíti sám nad sebou samým, abyste neztratil důvěru v sebe samotného i důvěru v osud. Nemáte připisovat sobě na svůj účet to, co je zásluhou jiných. Kdykoliv se octnete před podobným problémem, který jste sežral, vždy se ptejte samého sebe: ‚V jakém poměru jest ke mně játrová paštika?‘“

Švejk uznal za vhodné doplnit tuto úvahu praktickým příkladem:

„Sám jsi mně, Baloune, předešle vykládal, že budou u vás zabíjet a udit, a jen co budeš znát, až budem na místě, číslo polní pošty, že ti hned pošlou kus šunky. Ted' si představ, že by tu šunku z feldpošty poslali k nám do kumpačky a my jsme si s panem rechnungsfeldvéblem každé uřízli kousek, a vono by nám to zachutnalo, tak ještě kousek, až by to s tou šunkou dopadlo jako s jedním mým známým listonošem, nějakým Kozlem. Měl kostižer, tak mu napřed uřízli nohu pod kotník, potom pod koleno, potom stehno, a kdyby byl včas neumřel, byli by ho vořezali celého jako prasklou tužku. Představ si tedy, Baloune, že bychom ti byli tu šunku tak sežrali, jako ty jsi panu obrlajtnantovi zblafnul játrovou paštiku.“

Obr Baloun podíval se na všechny smutně.

„Jedině mým přičiněním a zásluhou,“ řekl účetní šikovatel Balounovi, „zůstal jste buršem u pana obrlajntanta. Měl jste být přeložen k sanitě a odnášet raněné z gefechtu. Pod Duklou šli od nás saniteráci třikrát za sebou pro jednoho raněného fénricha, který dostal bauchšus před dráthindrnisama, a všichni tam zůstali, samý kopfšus. Teprve čtvrtý pár ho přines, ale než ho odnesli na hilfspiac, byl fénrich nebožtíkem.“

Baloun se již nezdržel a hlasitě zavzlykal.

„Že se nestydíš,“ opovržlivě řekl Švejk, „to jeseš voják...“

„Dyž já nejsem pro vojnu dělanej,“ zahorekoval Baloun, „já jsem pravda nenažranej, nedožranej, poněvadž jsem vytrženej z pořádnýho života. Vono je to u nás v rodu. Nebožtík tatínek, ten se sázel v Protivíně v hospodě, že sní na posezení padesát buřtů a dva bochníky chleba, a vyhrál to. Já jsem jednou vo sázku sněd čtyry husy a dvě mísy knedlíků se zelím. Doma si vzpomenu po obědě, že bych chtěl ještě něco zakusit. Jdu do komory, uříznu si kus masa, pošlu si pro džbán piva a splivnu dvě kila uzenýho. Měl jsem doma starýho čeledína Vomela a ten mě vždycky napomínal, abych jen tak nepejchnul, necpal se, že von pamatuje, jak mu jeho dědeček vypravoval dávno vo jednom takový nedožerovi. A potom když byla nějaká vojna, že se nerodilo nic po celejch osm let a že pekli chleba ze slámy a z toho, co zůstalo z lněnýho semene; a to byl svátek, když mohli do mlíka nadrobit trochu tvarohu, když nebylo chleba. A von ten sedlák, hned jak nastala ta bída, za tejden umřel, poněvadž ten jeho žaludek nebyl zvyklej na takovou selskou bídu...“

Baloun zvedl svůj zarmoucený obličej:

„Ale já si myslím, že pánbůh lidi potrestá, a přeci nevopustí.“

„Pánbůh nedojedy přived na svět a pánbůh se vo ně postará,“ poznamenal Švejk, „jednou užs byl uvázanej a teď bys zasloužil, aby tě poslali do první linie; když já jsem byl buršem u pana obrlajntanta,

tak se mohl na mne ve všem spolehnout a ani ho nikdy nenapadlo, že bych mu byl něco sežral.

Když se něco fasovalo zvláštního, tak mně vždycky řek: ‚Nechte si to, Švejku,‘ nebo: ‚A co, já o to tolik nestojím, dejte sem kousek a s ostatním si dělejte, co chcete.‘ A když jsme byli v Praze a on mne poslal někdy pro oběd do restaurace, tak aby si snad nemyslel, že mu nesu malou porci, poněvadž jsem polovičku na cestě sežral, sám jsem ze svých posledních peněz, když se mně zdála být porce malou, přikoupil ještě jednu, aby se pan obrlajtnant najed a vo mně si nic špatnýho nemyslel. Až takhle jednou na to přišel. Musel jsem mu vždycky nosit z restaurace jídelní lístek a on si vybral. Tak si vybral ten den nadívané holoubě. Já jsem si myslel, když mně dali půlku, že by si snad mohl pan obrlajtnant myslet, že jsem mu druhou půlku sežral, tak jsem ještě jednu porci koupil ze svého a přines takovou nádhernou porci, že pan obrlajtnant Šeba, který ten den sháněl oběd a přišel právě před polednem na návštěvu k *mýmu* obrlajtnantovi, se taky najed.

Ale když se najed, povídá: ‚Tohle mně neříkej, že je to jedna porce. Na celým světě nedostaneš na menu celý nadívaný holoubě. Když seženu dneska peníze, tak si pošlu do té tvý restaurace pro oběd. Řekni to upřímně, že je to dvojnásobná porce.‘ Pan obrlajtnant se mě zeptal před ním, abych dosvědčil, že dal mně peníze jen na jednoduchou porci, poněvadž nevěděl, že přijde. Odpověděl jsem, že mně dal peníze na vobyčejný oběd. ‚Tak vidíš,‘ řekl můj obrlajtnant, ‚tohle ještě nic není. Předešle mně přines Švejk dvě husí stehna k obědu. Tedy si představ: polívka s nudlema, hovězí maso se sardelovou omáčkou, dvě husí stehna, knedlíků a zelí do stropu a palačinky!‘“

„C-c ta-ta,“ mlaskl Baloun.

Švejk pokračoval:

„To byl kámen ourazu. Pan obrlajtnant Šeba poslal skutečně druhýho dne svého pucfleka pro oběd do té naší restaurace, a von

mu přines jako příkrm takovou malinkou hromádečku pilafu ze slepice, jako když se šestinedělní děťátko vykaká do peřinky, tak asi na dvě lžičky. A pan obrlajtnant Šeba na něho, že polovici sežral. A von, že je nevinnej. A pan obrlajtnant Šeba mu dal přes hubu a dával mne za příklad. Já že nosím porce panu obrlajtnantovi Lukášovi. A tak ten nevinnej zfuckovanej voják se druhej den v restauraci, když šel pro oběd, na všechno vyptal, řek to svému pánovi, ten zas mýmu obrlajtnantovi. Sedím já večer za novinama a čtu si zprávy nepřátelskejšch štábů z bojiště, když můj pan obrlajtnant vešel, celej bledej, a hned přímo na mne uhodil, abych mu řek, kolik těch dvojnásobnejch porcí jsem v restauraci platil, že ví všechno, že mně vůbec žádný zapírání nepomůže, že už dávno ví o tom, že jsem blbec, ale že byl bych blázen, to že mu nenapadlo. Udělal jsem prej mu takovou vostudu, že má největší chuť zastřelit napřed mě a potom sebe. „Pane obrlajtnant,“ řekl jsem mu, „když jste mě přijímal, ten první den jste o tom mluvil, že každej pucflek je zloděj a podlej chlap. A když v tej restauraci dávali vopravdu tak malinký porce příkrmu, tak byste si bejval moh pomyslit, že jsem vopravdu taky jeden z takovejch podlejch chlapů, že jsem vám to sežral...“

„Můj bože na nebi,“ zašeptal Baloun a shýbl se pro kufřík nadporučíka Lukáše a odcházel s ním dozadu.

„Potom se nadporučík Lukáš,“ pokračoval Švejk, „počal šacovat po všech kapsách, a když to bylo marný, sáhl si do vesty a dal mně své stříbrné hodinky. Byl takovej pohnutej. „Až dostanu gáži, Švejku,“ řekl, „tak mně sepište, kolik jsem vám dlužen... Tyhle hodinky si nechte zvlášť. A podruhý neblázněte.“ Potom jednou udeřila na nás voba taková bída, že ty hodinky jsem musel vodnest do zastavárny...“

„Copak tam děláte vzadu, Baloune?“ otázal se vtom účetní šikovatel Vaněk.

Místo odpovědi se nešťastný Baloun zakuckal. Otevřel si totiž kufřík nadporučíka Lukáše a cpal se jeho poslední houskou...

Nádražím bez zastávky projel jiný vojenský vlak odshora obsazený deutschmajstry, které posílali na srbský front. Ještě se nevzpamatovali ze svého nadšení při loučení s Vídní a řvali bez oddechu od Vídně až sem:

*„Prinz Eugenius, der edle Ritter,
wollt dem Kaiser wiedrum kriegen
Stadt und Festung Beleggrad.
Er ließ schlagen einen Brucken,
daß man kunnt' hinüberraucken
mit der Armee wohl für die Stadt.“*

Nějaký kaprál s výbojně nakrouceným knírem, nahýbaje se ven, opřen jsa lokty o mužstvo, které klátilo ven z vagónu vystrčenýma nohama, dával takt a hulákal na celé kolo:

*„Als der Brucken war geschlagen,
daß man kunnt' mit Stuck und Wagen
frei passier'n den Donaufluß,
bei Semlin schlug man das Lager,
alle Serben zu verjagen...“*

Vtom však ztratil rovnováhu a vylítl z vagónu a plnou silou narazil v letu břichem na páku u výhybky, na které zůstal nabodnut viset, zatímco vlak jel dál a v zadních vagónech zpívali zase jinou.

*„Graf Radetzky, edler Degen
schwur's des Kaisers Feind zu fegen
aus der falschen Lombardei.
In Verona langes Hoffen,
als mehr Truppen eingetroffen,
fühlt und rührt der Held sich frei...“*

Nabodnutý na hloupou výhybku, bojechtivý kaprál byl již mrtev a netrvalo dlouho, stál již u něho na stráži s bajonetem nějaký mladičský vojáček z mužstva nádražního velitelství, který pojímal svou úlohu velice vážně. Stál vzpřímen u výhybky a tvářil se tak vítězoslavně, jako by to bylo jeho dílo naražení kaprála na výhybku.

Poněvadž byl Maďar, řval po celých kolejích, když přicházeli sem se dívat z ešalonu bataliónu 91. pluku:

„Nem szabad Nem szabad! Komision militär nem szabad!“

„Má už to vodbytý,“ řekl dobrý voják Švejk, který byl také mezi zvědavci, „a má to tu výhodu, že když už má kus železa v břiše, alespoň ví všichni, kde byl pohřbenej. Je to zrovna na dráze, a nemusejí jeho hrob shánět po všech bojištích. – Nabod se akorát,“ řekl ještě Švejk znalecky, obcházíje z druhé strany kaprála, „má střeva v kalhotách.“

„Nem szabad, nem szabad!“ křičel mladičský maďarský vojáček, „komision militär bahnhof, nem szabad!“

Za Švejkem ozval se přísný hlas:

„Co tady děláte?“

Před ním stál kadet Biegler. Švejk zasalutoval.

„Poslušně hlásím, prohlížíme si nebožtíka, pane kadet.“

„A co jste zde ved za agitaci? Co tady máte co dělat?“

„Poslušně hlásím, pane kadet,“ s důstojným klidem odpověděl Švejk, „že jsem nikdy žádnou zaagitaci neved.“

Vzadu za kadetem se dalo několik vojáků do smíchu a kupředu vystoupil před kadeta účetní šikovatel Vaněk.

„Pane kadet,“ řekl, „pan obrlajtnant poslal sem ordonanc Švejka, aby mu řek, co se stalo. Byl jsem teď u štábního vagónu a batalions-ordonanc Matušíč vás hledá z nařízení pana batalionskomandanta. Máte hned jít k panu hejtmanovi Ságnerovi.“

Všechno se rozcházelo do svých vagónů, když za chvíli ozval se signál k vstoupení do vagónů.

Vaněk jda se Švejkem, řekl:

„Když je někde víc lidí, tak si nechte, Švejku, svoje rozumy. Mohlo by vás to mrzet. Mohlo by se stát, když ten kaprál byl od dačmajstrů, že by se to mohlo vykládat, jako že máte z toho radost. Ten Biegler je strašný čechožrout.“

„Vždyť já jsem nic neřek,“ odpověděl Švejk tónem, který vylučoval každou pochybnost, „než to, že se ten kaprál nabod akorát, měl střeva v kalhotách... Von moh...“

„Tak už o tom, Švejku, přestaňme mluvit.“ A účetní šikovatel Vaněk si odplivl.

„Vono je to jedno,“ poznamenal ještě Švejk, „mají mu lézt střeva pro císaře pána ven z břicha zde nebo tam. Von vykonal stejně svou povinnost... Von moh...“

„Podívejte se, Švejku,“ přerušil ho Vaněk, „jak si to zas nese batalionsordonanc Matušič k štábnímu vagónu. To se divím, že se ještě nenatáh přes koleje.“

Krátce předtím byla mezi hejtmanem Ságnerem a snaživým kadetem Bieglere velice ostrá rozmluva.

„Já se vám divím, kadete Bieglere,“ mluvil hejtman Ságner, „proč jste mně hned nepřišel oznámit, že se nefasuje těch patnáct deka uherského salámu. To teprve musím já jít ven sám se přesvědčit, proč se mužstvo vrací od skladiště. A páni důstojníci také, jako by rozkaz nebyl rozkazem. Řekl jsem přece: ‚Do skladiště zugsweise po kumpanii.‘ To znamenalo, když ve skladišti nic jsme nedostali, že se má také jít zugsweise po kumpanii do vagónů. Vám jsem přikázal, kadete Bieglere, abyste hleděl udržet pořádek, ale vy jste nechal všechno plavat. Byl jste rád, že se nemusíte starat o počítání porcí salámu, a šel jste se klidně podívat, jak jsem viděl z okna, na nabodnutého kaprála od dačmajstrů. A když jsem vás potom dal zavolat, tak nemáte nic jiného na práci než ze své kadetské fantazie žvanit o tom, že jste se šel přesvědčit, zdali se tam u nabodnutého kaprála nevede nějaká agitace...“

„Poslušně hlásím, že ordonanc od 11. kumpanie Švejku...“

„Dejte mně pokoj se Švejkem,“ zakřičel hejtman Ságner, „nemyslete si, kadete Bieglere, že budete dělat nějaké intriky proti nadporučíkovi Lukášovi. My jsme tam Švejka poslali... Tak se na mne díváte, jako byste si myslel, že jsem si na vás zased... Ano, zased jsem si na vás, kadete Bieglere... Když neumíte respektovat svého představeného, snažíte se ho blamovat, tak vám udělám takovou vojnu, že vy, kadete Bieglere, si vzpomenete na stanici Ráb... Chvástat se svými teoretickými vědomostmi... Počkejte, až budeme na frontě... Až vám poručím jít na offizierspatrolu přes drátěné překážky... Váš raport? Ani ten raport jste mně nedal, když jste přišel... Ani teoreticky, kadete Bieglere...“

„Poslušně hlásím, pane hejtmane,¹ že místo patnácti deka uherského salámu obdrželo mužstvo po dvou pohlednicích. Prosím, pane hejtmane...“

Kadet Biegler podal veliteli bataliónu dvě z těch pohlednic, které vydávalo ředitelství Vojenského válečného archívu ve Vídni, kde byl náčelníkem generál pěchoty Wojnowich. Na jedné straně byla karikatura ruského vojáka, ruského mužika se zarostlou bradou, kterého objímá kostlivec. Pod karikaturou byl text:

„Der Tag, an dem das perfide Rußland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für ganze unsere Monarchie sein.“

Druhá pohlednice pocházela z německé říše. Byl to dárek Němců rakousko-uherským vojínům.

Nahoře bylo „Viribus unitis“ a pod tím obrázek, jak na šibenici visí Sir Edward Grey a dole pod ním vesele salutují rakouský i německý voják.

Básnička dole byla vzata z knížky Greinzovy „Železná pěst“. Žertíčky na naše nepřátele, o kterých říšské listy psaly, že verše

1 Všechny rozmluvy důstojníků s důstojníky se přirozeně konají v jazyku německém.

Greinzovy jsou rány karabáčem, přičemž obsahují pravý nezkrocený humor a nepřekonatelný vtip.

Text pod šibenicí, v překladě:

GREY

*Na šibenici v příjemné výši
měl by se houpat Edward Grey,
je na to již nejvyšší čas,
však třeba upozornit vás,
že žádný dub své nepropůjčil dřevo
k popravě toho Jidáše.
Na dřevě visí osiky
z francouzské republiky.*

Hejtman Ságner nebyl ještě ani hotov s přečtením těchto veršů „nezkroceného humoru a nepřekonatelného vtipu“, když vrazil do štábního vagónu bataliónní ordonanc Matušič.

Byl poslán hejtmanem Ságnerem do telegrafní centrály vojenského nádražního velitelství, jestli snad nejsou jiné dispozice, a přinesl telegram od brigády. Nebylo však třeba sahat k žádnému klíči šifer. Telegram zněl prostě, nešifrován: „Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal.“ Hejtman Ságner povážlivě zakroutil hlavou.

„Poslušně hlásím,“ řekl Matušič, „velitel stanice dá vás prosit k rozmluvě. Je tam ještě jeden telegram.“

Potom byla mezi velitelem nádraží a hejtmanem Ságnerem rozmluva velice důvěrného rázu.

První telegram musel být odevzdán, třebas měl obsah velice překvapující, když je batalión na stanici v Rábu: „Rychle uvařit a pak pochodem na Sokal.“ Adresován byl nešifrovaně na pochodový batalión 91. pluku s kopií na pochodový batalión 75. pluku, který byl ještě vzadu. Podpis byl správný: Velitel brigády Ritter von Herbert.

„Velmi důvěrné, pane hejtmane,“ řekl tajuplně vojenský velitel nádraží. „Sekrétní telegram od vaší divize. Velitel vaší brigády se zbláznil. Byl odvezen do Vídně, když rozeslal od brigády několik tuctů podobných telegramů na všechny strany. V Budapešti uvidíte jistě nový telegram. Všecky jeho telegramy patří přirozeně anulovat, ale ještě jsme žádný pokyn v tom ohledu nedostali. Mám, jak říkám, jedině příkaz od divize, aby nešifrované telegramy nebyly brány v úvahu. Doručovat je musím, poněvadž v tom ohledu neobdržel jsem od *svých* instancí odpovědi. Prostřednictvím *svých* instancí informoval jsem se u velitelství armádního sboru a je se mnou zavedeno vyšetřování...

Jsem aktivní důstojník staré ženijní služby,“ dodal, „byl jsem při stavbě naší strategické dráhy v Haliči...

Pane hejtmane,“ řekl po chvíli, „s námi starými chlapy od piky jen na front! Dnes je těch civilistů inženýrů od dráhy s jednoroční zkouškou dobrovolnickou jako psů v ministerstvu vojenství... Ostatně vy za čtvrt hodiny zas jedete dál... Pamatuji se jenom na to, že jsem jednou v kadetce v Praze vám pomáhal na hrazdu jako jeden ze staršího ročníku. Tenkrát jsme oba nesměli ven. Vy jste se pral s Němci ve třídě?² Tam byl s vámi také Lukáš. Vy jste bývali spolu nejlepší kamarádi. Když jsme sem dostali telegram se známem důstojníků maršbataliónu, kteří projíždějí stanicí, tak jsem si jasně vzpomněl... Je už to hezkých pár let... Kadet Lukáš býval mně tenkrát velice sympatickým...”

Na hejtmana Ságnera celá rozmluva učinila velice trapný dojem. Poznal velice dobře toho, který s ním mluvil a který vedl v kadetce opozici proti rakušáctví, což z nich později vytloukla snaha po kariéře. Nejvíc mu byla nepříjemnou zmínka o nadporučíkovi Lukášovi, který byl z jakéhokoliv důvodu proti němu *všude* odstrkován.

2 V německém rozhovoru, který ti dva vedli mezi sebou: „Sie haben sich damals auch mit den deutschen Mitschülern gerauft.“

„Nadporučík Lukáš,“ řekl důrazně, „je velice dobrým důstojníkem. Kdy jede vlak?“

Velitel nádraží podíval se na hodinky.

„Za šest minut.“

„Jdu,“ řekl Ságner.

„Myslil jsem, že mně něco řeknete, Ságner.“

„Tedy nazdar!“ odpověděl Ságner³ a vyšel před budovu nádražního velitelství.

Když se hejtman Ságner vrátil před odjezdem vlaku do štábního vagónu, našel všechny důstojníky na svém místě. Hráli ve skupinách čapáry (frische viere), jedině kadet Biegler nehrál.

Listoval se spoustou načatých rukopisů o válečných scénách, neboť chtěl vyniknout nejen na poli válečném, ale i jako literární fenomén, popisující válečné události. Muž podivných křídel „s rybím ocasem“ chtěl být vynikajícím válečným spisovatelem. Jeho literární pokusy začínaly mnohoslibnými názvy, ve kterých se sice zrcadlil militarismus té doby, ale které nebyly ještě propracovány, takže na čtvrtkách zůstaly jen názvy prací, které měly vzniknout.

„Charaktery vojínů z velké války – Kdo počal válku? – Politika Rakousko-Uherska a zrození světové války – Válečné poznámky – Rakousko-Uhersko a světová válka – Naučení z války – Populární přednáška o vypuknutí války – Válečně politické úvahy – Slavný den Rakousko-Uherska – Slovanský imperialismus a světová válka – Dokumenty z války – Dokumenty k dějinám světové války – Deník o světové válce – Denní přehled světové války – První světová válka – Naše dynastie ve světové válce – Národové rakousko-uherského mocnářství ve zbrani – Světový zápas o moc – Mé zkušenosti ve světové válce – Kronika mého válečného tažení – Jak bojují nepřátelé Rakousko-Uherska – Čí je vítězství? – Naši

3 V rozhovoru: „Also: Nazdar!“

důstojníci a naši vojáci – Pamětihodné činy mých vojáků – Z dob velké války – O bitevní vřavě – Kniha rakousko-uherských hrdinů – Železná brigáda – Sbírka mých psaní z fronty – Hrdinové našeho maršbataliónu – Příruční kniha pro vojáky v poli – Dny bojů a dny vítězství – Co jsem viděl a zkusil v poli – V zákopech – Důstojník vypravuje... – Se syny Rakousko-Uherska kupředu! – Nepřátelské aeroplány a naše pěchota – Po bitvě – Naše dělostřelectvo věrnými syny vlasti – I kdyby šli všichni čerti proti nám... – Válka obranná a útočná – Krev a železo – Vítězství, nebo smrt – Naši hrdinové v zajetí.“

Když hejtman Ságner přistoupil ke kadetovi Bieglerovi a prohlédl si všechno, optal se, proč to udělal a co tím myslí.

Kadet Biegler odpověděl s opravdovým nadšením, že každý ten nadpis znamená knihu, kterou sepíše. Kolik nadpisů, tolik knih.

„Přál bych si, když padnu v boji, aby po mně zůstala památka, pane hejtmane. Mým vzorem je německý profesor Udo Kraft. Narodil se roku 1870, nyní ve světové válce přihlásil se dobrovolně a padl 22. srpna 1914 v Anloy. Před svou smrtí vydal knihu ‚Sebevýchova pro smrt za císaře.‘“⁴

Hejtman Ságner odvedl kadeta Bieglera k oknu.

„Ukažte, co ještě máte, kadete Bieglere, mne strašně zajímá vaše činnost,“ s ironií řekl hejtman Ságner, „jaký sešitek zastrčil jste za blůzu?“

„To nic není, pane hejtmane,“ s dětským uzarděním odpověděl kadet Biegler, „raďte se prosím přesvědčit.“

Sešitek měl nadpis:

*Schémata vynikajících a slavných bitev
vojsk rakousko-uherské armády,*

4 Udo Kraft: „Selbsterziehung zum Tod für Kaiser“. C. F. Amelang's Verlag, Leipzig.

*sestavená dle historických studií
c. k. důstojníkem Adolfem Bieglerem.
Poznámkami a vysvětlivkami opatřil
c. k. důstojník Adolf Biegler.*

Schémata byla strašně jednoduchá.

Od bitvy u Nördlingen 6. září 1634 přes bitvu u Zenty 11. září 1697, u Caldiera 31. října 1805, přes bitvu u Ašprů 22. května 1809 a bitvu národů u Lipska v 1813, přes St. Lucii v květnu 1848 a bitvu u Trutnova 27. června 1866 až po dobytí Sarajeva 19. srpna 1878.

V schématech a nákresech plánů těch bitev nic se neměnilo. Všude nakreslil kadet Biegler obdélníčky na jedné straně prázdné, kdežto nepřítelé znázorňovaly vyčárkované. Na obou stranách bylo levé křídlo, centr a pravé křídlo. Potom vzadu rezervy a šipky sem a tam. Bitva u Nördlingen stejně jako bitva u Sarajeva vypadala jako rozestavení hráčů na jakémkoliv fotbalovém zápase při zahájení hry a šipky, kam má ta která strana vykopnout míč.

To také ihned napadlo hejtmana Ságnera, který se otázel:

„Kadete Biegler, vy hraje te fotbal?“

Biegler se zarděl ještě víc a zamrkal nervózně, takže dělal dojem, jako když nabírá moldánky.

Hejtman Ságner s úsměvem listoval dál sešitkem a zastavil se na poznámce u schéma bitvy u Trutnova za prusko-rakouské války.

Kadet Biegler napsal:

„Bitva u Trutnova neměla být svedena, poněvadž hornatá krajina znemožňovala rozvinutí divize generála Mazzuchelliho, ohrožené silnými pruskými kolonami, nalézajícími se na výšinách obklopujících levé křídlo naší divize.“

„Podle vás bitva u Trutnova,“ řekl s úsměvem hejtman Ságner, vraceje sešitek kadetovi Bieglerovi, „mohla být svedena jedině v tom případě, kdyby Trutnov byl na rovině, vy budějovický Benedeku.

Kadete Bieglere, je velice hezké od vás, že jste se za tak krátkou dobu svého pobytu v řadách vojska snažil vniknout do strategie, jenže to u vás dopadlo, jako když si kluci hrajou na vojáky a dávají si tituly generálů. Sám jste se tak rychle povýšil, až jedna radost. C. k. důstojník Adolf Biegler! Než dojedeme do Pešti, tak z vás bude polní maršálek. Předevčírem jste ještě někde doma u tatínka vážil kravské kůže. K. u. k. Leutnant Adolf Biegler!... Člověče, vždyť vy ještě nejste žádný důstojník. Jste kadet. Visíte ve vzduchu mezi fénrichem a poddůstojníky. Jste vzdálen toho jmenovat se důstojníkem, jako když si dá někde v hospodě říkat frajtr „pane štábní šikovateli“.

Poslyš, Lukáši,“ obrátil se k nadporučíkovi, „máš kadeta Bieglera u své kumpanie, tak ho hochu cepuj. Podpisuje se, že je důstojník, ať si to v gefechtu zaslouží. Až bude trommelfeuer a my budeme atakovat, ať se svým cukem stříhá dráthintrnisy, der gute Junge. A propos, dá tě pozdravovat Zykán, je velitelem nádraží v Rábu.“

Kadet Biegler viděl, že je rozmluva s ním skončena, zasalutoval a celý červený v obličejí prošel vagónem, až se ocitl na samém konci v příčné chodbě.

Jako náměsíčník otevřel dveře klozetu, a dívaje se na německo-maďarský nápis „Upotřebení klozetu dovoleno pouze při jízdě“, zavrnl, zaštkal a dal se do tichého pláče. Potom si sundal kalhoty... Potom tlačil, utíraje si slzy. Potom upotřebil sešitku s nápisem „Schémata vynikajících a slavných bitev vojsk rakousko-uherské armády, sestavená c. k. důstojníkem Adolfem Bieglerem“, který zmizel zneuctěn v díře, a dopadnuv na koleje, poletoval mezi kolejnicemi pod ujíždějícím vojenským vlakem.

Kadet Biegler umyl si v záchodku v umyvadle zardělé oči a vyšel na chodbu umiňuje si, že musí být silný, setsakramentsky silný. Bolela ho hlava a břicho již od rána.

Šel kolem zadního kupé, kde hrál batalionsordonanc Matušič se sluhou velitele praporu Batzerem vídeňskou hru šnopsa (šestašedesát).

Dívaje se do otevřených dveří kupé, zakašlal. Otočili se a hráli dál.
„Nevíte, co se patří?“ otázal se kadet Biegler.

„Nemoh jsem,“ odpověděl sluha hejtmana Ságnera Batzer svou strašnou němčinou od Kašperských Hor, „mi' is' d'Trump' ausganga. – Patřilo se mně hrát, pane kadet, s bubny,“ pokračoval, „s vysokými bubny, a hned nato nést zeleného krále... To jsem měl udělat...“

Kadet Biegler neřekl více ani slova a zalezl si do svého kouta. Když později k němu přišel fénrich Pleschner, aby mu dal připít z láhve koňaku, kterou vyhrál v kartách, podivil se, jak kadet Biegler pilně čte v knize profesora Udo Krafta „Sebevýchova k smrti za císaře“.

Než přijeli do Pešti, byl kadet Biegler tak opilý, že nahýbaje se z okna vagónu, křičel do pusté krajiny nepřetržitě:

„Frisch drauf! Im Gottes Namen frisch drauf!“

Potom ho na rozkaz hejtmana Ságnera batalionsordonanc Matušič odtáhl do kupé, kde ho se sluhou hejtmana Batzerem uložil na lavici, a kadet Biegler měl tento sen:

Měl signum laudis, železný kříž a byl majorem a jel na obhlídku účastku brigády, která mu byla přidělena. Nedovedl si sice vysvětlit, když má pod sebou celou brigádu, proč je neustále jen majorem. Měl podezření, že měl být jmenován generálmajorem a to „generál“ že se někde v návalu na polní poště ztratilo.

Musel se v duchu smát tomu, jak ve vlaku, když jeli na frontu, hejtman Ságner mu vyhrožoval, že bude muset přerezávat drátěné překážky. Ostatně hejtman Ságner byl už dávno na jeho návrh u divize přeložen k jinému pluku i s nadporučíkem Lukášem. K jiné divizi, k jinému armádnímu sboru.

Někdo mu také vypravoval, že oba bídne zahynuli někde v močále na útěku.

Když jel automobilem na pozici na obhlídku účastku své brigády, bylo mu všechno jasno. Byl vlastně vyslán z jenerálního štábu armády.

Kolem táhli vojáci a zpívali píseň, kterou četl ve sbírce vojenských rakouských písní „Es gilt“:

*„Halt euch brav, ihr tapf'ren Brüder,
werft den Feind nur herzlich nieder,
laßt des Kaisers Fahne weh'n..."*

Krajina měla týž ráz jako na obrázcích „Wiener Illustrierte Zeitung“. Po pravé straně bylo vidět u stodoly dělostřelectvo, jak střílí do nepřátelských zákopů vedle silnice, po které projížděl s autem. Vlevo stál dům, ze kterého se střílelo, zatímco nepřítel snažil se kolbami ručnic vypáčit dveře. Vedle silnice hořel nepřátelský aeroplán. Na obzoru bylo vidět jízdu a hořící vesnici. Potom zákopy pochodového praporu s malou vyvýšeninou, kde střílely do nepřátel strojí pušky. Dál potom táhly nepřátelské zákopy podél silnice. A šofér jede dál s ním k nepříteli po silnici.

Řve sluchátkem na šoféra:

„Nevíš, kam to jedem? Tam je nepřítel.“

Ale šofér klidně odpovídá:

„Pane generále, to je jediná pořádná cesta. Silnice je v dobrém stavu. Na těch vedlejších cestách by to pneumatiky nevydržely.“

Čím více blíží se k pozicím nepřítele, tím se oheň stává silnější. Granáty vyhazují kolem dokola nad příkopy po obou stranách švestkovou alejí.

Ale šofér klidně odpovídá do sluchátka:

„Tohle je výborná silnice, pane generále, po té se to jede jako po másle. Kdybychom odbočili do polí, tak nám zařve pneumatika. – Podívejte se, pane generále,“ křičí šofér do sluchátka, „tahle silnice je tak dobře stavěná, že ani třicetapůlcentimetrové hmoždýře nám nic neudělají. Silnice je jako mlat, ale po těch kamenitých cestách v polích zařvaly by nám pneumatiky. Vrátit se stejně nemůžeme, pane generále!“

„Bzzz – dzum!“ slyší Biegler, a automobil udělal ohromný skok.

„Neříkal jsem vám, pane generále,“ řve šofér do sluchátka, „že je to po čertech dobře stavěná silnice? Ted’ právě těsně před námi vybuchla jedna osmatřicítka. Ale žádná díra, silnice je jako mlat. Ale zajet do polí, tak je po pneumatikách. Ted’ na nás střílí z dálky 4 kilometrů.“

„Kam to ale jedeme?“

„To se uvidí,“ odpověděl šofér, „dokud bude stále takováhle silnice, já za všechno ručím.“

Let, ohromný let, a automobil se zastavuje.

„Pane generále,“ křičí šofér, „nemáte štábní mapu?“

Generál Biegler rozsvěcuje elektrickou lampičku. Vidí, že má štábní mapu na kolenou. Ale je to námořní mapa helgolandského pobřeží z roku 1864, ve válce rakousko-pruské proti Dánsku za Šlesvik.

„Je zde křižovatka,“ povídá šofér, „obě křižovatky vedou k nepřátelským pozicím. Mně jde o pořádnou silnici, aby neutrpěly pneumatiky, pane generále... Já jsem zodpovědný za štábní automobil...“

Potom rána, ohlušující rána, a hvězdy veliké jako kola. Mléčná dráha je hustá jako smetana.

Vznáší se vesmírem na sedadle vedle šoféra. Celý automobil je těsně před sedadlem ustříhnutý jako nůžkami. Z automobilu zbývá jen výbojný, útočný předeck.

„Ještě štěstí,“ povídá šofér, „že jste mně přes záda ukazoval mapu. Přelít jste ke mně a ostatní zařvalo. Byla to dvaachtyřicítka... Já jsem to hned tušil, že jakmile je křižovatka, tak silnice stojí za starou belu. Po osmatřicítce mohla to být jen dvaachtyřicítka. Nic jiného se dosud nevyrábí, pane generále.“

„Kam to řídíte?“

„Letíme do nebe, pane generále, a musíme se vyhnout vlasaticím. Ty jsou horší než dvaachtyřicítka. – Ted’ je pod námi Mars,“ řekl šofér po dlouhé pomlčce.

Biegler cítil se již opět klidným.

„Znáte dějiny bitvy národů u Lipska?“ otázal se, „když polní maršálek kníže Schwarzenberg šel na Liebertkovice 14. října roku 1813 a když 16. října byl zápas o Lindenau, boje generála Merweldta, a když rakouská vojska byla ve Wachavě a když 19. října padlo Lipsko?“

„Pane generále,“ řekl vtom vážně šofér, „jsme právě u nebeské brány, lezte ven, pane generále! Nemůžeme project nebeskou branou, je zde mačkanice. Samé vojsko.“

„Jen z nich někoho přejed,“ křičí na šoféra, „však se vyhnou.“ A nahýbaje se z automobilu křičí: „Achtung, sie Schweinbande! Je to dobytek, vidí generála, a nemohou udělat rechtsaut.“

Šofér klidně na to ho konejší:

„Těžká věc, pane generále, většina má uraženou hlavu.“

Generál Biegler teprve nyní zpozoroval, že ti, kteří se tlačí u nebeské brány, jsou nejrůznější invalidi, kteří přišli ve válce o některé části svého těla, které měli však s sebou v ruksaku. Hlavy, ruce, nohy. Nějaký spravedlivý dělostřelec, tlačící se u nebeské brány v rozbitém plášti, měl v batohu složeno celé své břicho i s dolními končetinami. Z jiného batohu nějakého spravedlivého landveráka dívala se na jenerála Bieglera půlka zadnice, kterou ztratil u Lvova.

„To je kvůli pořádku,“ ozval se opět šofér, projížděje hustým davem, „je to patrně kvůli nebeské supravizitě.“

U nebeské brány propouštěli jedině na heslo, které ihned generálu Bieglerovi napadlo:

„Für Gott und Kaiser.“

Automobil vjel do ráje.

„Pane generále,“ řekl nějaký důstojník-anděl s křídly, když projížděli kolem kasáren s rekruty anděly, „musíte se hlásit na hlavním velitelství.“

Jeli dál kolem nějakého cvičiště, kde se to jen hemžilo rekruty anděly, které učili křičet „Alelujá“.

Jeli kolem skupiny, kde rezavý kaprál anděl měl právě jednoho nemotorného rekruta anděla v parádě, mlátil mu pěstí do břicha a řval na něho:

„Rozevři lepší svou držku, svině betlémská. Takhle se volá ‚Ale-lujá‘? Jako kdybys měl knedlík v hubě. To bych rád věděl, který vůl tě sem, ty dobytku, pustil do ráje. Zkus to ještě jednou... Hlahlehluhja? Cože, bestie, ještě nám tady v ráji huhňáš... Zkus to ještě jednou, cedre libanonský.“

Ujížděli dál a za nimi ještě dlouho bylo slyšet úzkostlivé řvaní huhňavého anděla rekruta „Hla-hle-hlu-hjá“ a křik anděla kaprála „A-le-lu-já, a-le-lu-já, ty krávo jordánská!“

Potom ohromná záře nad velkou budovou jako Mariánská kasárna v Českých Budějovicích a nad ní dva aeroplány, jeden po levé, druhý po pravé straně, a uprostřed mezi nimi natažené obrovské plátno s ohromným nápisem *K. u k. Gottes Hauptquartier*.

Generála Bieglera vysadili z automobilu dva andělé v uniformě polního četnictva, vzali ho za límec a odvedli ho do budovy, nahoru do prvního poschodí.

„Chovejte se slušně před pánembohem,“ řekli mu ještě nahoře před jedněmi dveřmi a strčili ho dovnitř.

Uprostřed pokoje, ve kterém po stěnách visely podobizny Františka Josefa a Viléma, následníka trůnu Karla Františka Josefa, generála Viktora Dankla, arcivévody Bedřicha a šéfa generálního štábu Konráda z Hötzenendorfu, stál pánbůh.

„Kadete Bieglere,“ řekl pánbůh důrazně, „vy mne nepoznáváte? Já jsem váš bývalý hejtman Ságner od 11. marškompanie.“

Biegler zdřevěněl.

„Kadete Bieglere,“ ozval se opět pánbůh, „jakým právem jste si přisvojil titul generálmajora? Jakým právem jste se, kadete Bieglere, projížděl štábním automobilem po silnici mezi nepřátelskými pozicemi?“

„Poslušně hlásím...“

„Držte hubu, kadete Bieglere, když s vámi mluví pánbůh.“

„Poslušně hlásím,“ zajektl Biegler ještě jednou.

„Tak vy tedy nebudete držet hubu?“ rozkřikl se na něho pánbůh, otevřel dveře a vykřikl: „Dva andělé sem!“

Vstoupili dva andělé s ručnicemi zavěšenými přes levé křídlo. Biegler v nich poznal Matušiče a Batzera.

A z úst pánaboha zněl hlas:

„Hod'te ho do latríny!“

Kadet Biegler někam padal do hrozného smradu...

Naproti spícímu kadetovi Bieglerovi seděl Matušič se sluhou hejtmana Ságnera Batzerem a hráli stále šestašedesát.

„Stink awer d'Kerl wie a' Stockfisch,“ prohodil Batzer, který pozoroval se zájmem, jak sebou spící kadet Biegler povážlivě vrtí, „muß d'Hosen voll ha'n.“

„To se může stát každému,“ řekl filozoficky Matušič, „nech ho být, převlíkat ho stejně nebudeš. Rozdej radši karty.“

Nad Budapeští bylo již vidět záři světél a nad Dunajem přeska-koval reflektor.

Kadetovi Bieglerovi se již zdálo opět něco jiného, poněvadž mluvil ze spaní: „Sagen Sie meiner tapferen Armee, daß sie sich in meinem Herzen ein unvergängliches Denkmal der Liebe und Dankbarkeit errichtet hat.“

Poněvadž se opět při těch slovech počal obracet, zavonělo to Batzerovi intenzívně pod nos, takže poznamenal odplivuje si:

„Stink wie a' Haizlputza, wie a' bescheißena Haizlputza.“

A kadet Biegler vrtěl sebou čím dál nepokojněji a jeho nový sen byl velice fantastický. Obhajoval Linec ve válce o dědictví rakouské.

Viděl reduty, retranchementy a palisády kolem města. Jeho hlavní stan byl proměněn v ohromnou nemocnici. Všude kolem váleli se nemocní a drželi se za břicho. Pod palisádami města Lince projížděli se francouzští dragouni Napoleona I.

A on, velitel města, stál nad tou spoustou a držel se též za břicho a křičel na nějakého francouzského parlamentáře:

„Vyřídte svému císaři, že se nevzdám...“

Potom jako když to bolení břicha najednou z něho spadne, a on se řítí s bataliónem přes palisády ven z města na cestu slávy a vítězství a vidí, jak nadporučík Lukáš zachycuje svými prsty ránu palaše francouzského dragouna, která platila jemu, Bieglerovi, obránci obleženého Lince.

Nadporučík Lukáš umírá u jeho nohou s výkřikem:

„Ein Mann wie Sie, Herr Oberst, ist nötiger als ein nichtsnutziger Oberleutnant!“

Obránce Lince odvrací se s pohnutím od umírajícího, když vtom přiletí kartáč a uhodí Bieglera do sedacích svalů.

Biegler mechanicky sáhne si dozadu na kalhoty a cítí mokro, něco lepkavého se mu maže po ruce. Křičí: „Sanität! Sanität!“ a padá z koně...

Kadeta Bieglera zvedl Batzer s Matušičem z podlahy, kam se svalil z lavice, a položili ho opět na jeho místo.

Potom došel Matušič k hejtmanovi Ságnerovi a oznámil, že se s kadetem Bieglerem dějí podivné věci.

„Není to asi po tom koňaku,“ řekl, „mohla by to být spíš cholera. Kadet Biegler pil všude ve stanicích vodu. V Mošoni jsem ho viděl, že se...“

„To tak rychle s cholerou nejde. Matušič, řekněte vedle v kupé panu doktorovi, aby se šel na něho podívat.“

K bataliónu byl přidělen „válečný doktor“, starý medik a buršák Welfer. Znal pít, rvát se a přitom měl medicínu v malíčku. Prodělal medicínské fakulty v různých univerzitních městech v Rakousko-Uhersku, i praxi v nejrozmanitějších nemocnicích, ale doktorát neskládal prostě z toho důvodu, že v závěti, kterou zanechal jeho strýc svým dědicům, bylo to, že se má vyplácet studujícímu medicíny Bedřichu Welfrovi ročně stipendium do té doby, kdy obdrží Bedřich Welfer

lékařský diplom. Toto stipendium bylo asi čtyřikrát větší než plat asistenta v nemocnicích a MUC Bedřich Welfer poctivě se snažil oddálit své jmenování doktorem všeho lékařství na dobu co nejvzdálenější.

Dědicové mohli se vzteknout. Prohlašovali ho za blba, dělali pokusy vnutit mu zámožné nevěsty, aby se ho zbavili. Aby je ještě víc dopálil, MUC Bedřich Welfer, člen asi dvanácti buršáckých spolků, vydal několik sbírek velmi slušných básní ve Vídni, v Lipsku, v Berlíně. Psal do „Simplicissimu“ a studoval, jako kdyby se nechumelilo, dál.

Až přišla vojna, která vpadla MUC Bedřichovi Welfrovi hanebně vzad.

Básníka knih „Lachende Lieder“, „Krug und Wissenschaft“, „Märchen und Parabeln“ zcela sprostě vzali na vojnu a jeden dědic v ministerstvu vojenství přičinil se o to, že bodrý Bedřich Welfer udělal „válečný doktorát“. Udělal ho písemně.

Dostal řadu otázek k vyplnění, které všechny zodpověděl stereotypně: „Lecken Sie mir Arsch!“ Za tři dny oznámil mu plukovník, že dostal diplom doktora všeho lékařství, že už byl dávno zralý pro doktorát, že vrchní štábní lékař ho přiděluje doplňovací nemocnici a na jeho chování že záleží rychlý postup, že sice měl v různých univerzitních městech souboje s důstojníky, to všechno že se o něm ví, ale že dnes ve vojně se na všechno zapomíná.

Autor knihy básní „Džbán a věda“ kousl se do pysků a šel sloužit.

Po zjištění několika případů, že choval se k vojákům pacientům neobyčejně shovívavě, prodlužuje jich pobyt v nemocnici, pokud to bylo možné, kdy bylo heslo „Má se to válet v nemocnici, nebo chcípát raději v zákopech – má to chcípnout v nemocnici, nebo ve švarmlinii“, doktora Welfera poslali s 11. pochodovým praporem na front.

Aktivní důstojníci u praporu považovali ho za něco méněcenného. Rezervní důstojníci si ho také nevšíмали a nenavazovali s ním

nijakého přátelství, aby se nerozšířila ještě více propast mezi nimi a aktivními důstojníky.

Hejtman Ságner cítil se přirozeně strašně povýšen nad toho bývalého MUC, který zesekal za dob svých dlouholetých studií kolik důstojníků. Když doktor Welfer, „válečný doktor“, prošel kolem něho, ani se na něho nepodíval a hovořil dál s nadporučíkem Lukášem o něčem zcela bezvýznamném, že se pěstují u Budapešti dýně, načež nadporučík Lukáš odpověděl, že když byl v třetím ročníku kadetky, že s několika kamarády „v civilu“ byli na Slovensku a přišli k jednomu evangelickému faráři, Slovákovi. Ten že jim dal k vepřové pečení zelí z dýně a potom že jim nalil vína a řekl:

*„Dyňa sviňa,
chce sa jej vína,“*

a on že se strašně urazil.⁵

„Z Budapešti mnoho neuvidíme,“ řekl hejtman Ságner, „vezou nás kolem. Dle maršrúty máme zde stát dvě hodiny.“

„Myslím, že šíbungí vagóny,“ odpověděl nadporučík Lukáš, „přijedeme na překládací nádraží. Transportmilitärbahnhof.“

Kolem prošel „válečný doktor“ Welfer.

„Nic to není,“ řekl s úsměvem, „páni, kteří aspirují během času stát se důstojníky armády a kteří se vychlubovali ještě v Brucku svými strategicko-historickými znalostmi v kasině, měli by být upozorněni, že jest nebezpečno sníst najednou celou zásilku sladkostí, kterou mu maminka posílá do pole. Kadet Biegler, který od té doby, kdy jsme vyjeli z Brucku, snědl třicet kremrolí, jak se mně přiznal, a pil všude na nádražích jen převařenou vodu, pane hejtmane, připomíná mně verš Schillerův: ,Wer sagt von...“

⁵ Rozmluva hejtmána Ságnera s nadporučíkem Lukášem byla vedena v českém jazyce.

„Poslyšte, doktore,“ přerušil ho hejtman Ságner, „nejde o Schillera. Co je vlastně s kadetem Bieglerem?“

„Válečný doktor“ Welfer se usmál.

„Aspirant na důstojnickou hodnost *váš* kadet Biegler se posral... Není to cholera, není to úplavice, prosté a jednoduché posrání. Vypil trochu více koňaku, *váš pan aspirant na důstojnickou hodnost*, a podělal se... Byl by se patrně podělal i bez vašeho koňaku. Sežral tolik kremrolí, které mu poslali z domova... Je to dítě... V kasině, jak vím, pil vždy jednu čtvrtku. Abstinent.“

Doktor Welfer si odplivl.

„Kupoval si linecké řezý.“

„Tedy to není nic vážného?“ ozval se hejtman Ságner, „ale přece taková věc... kdyby se to rozšířilo.“

Nadporučík Lukáš vstal a řekl k Ságnerovi:

„Děkuji za takového zugskomandanta...“

„Trochu jsem mu pomohl na nohy,“ řekl Welfer, kterého nepouštěl úsměv, „pan batalionskomandant zařídí další... To jest, předám zde kadeta Bieglera do nemocnice... Vydám vysvědčení, že je to úplavice. Těžký případ úplavice. Izolace... Kadet Biegler přijde do dezinfekčního baráku...“

Jest to rozhodně lepší,“ pokračoval Welfer s tímže protivným úsměvem, „bud' posraný kadet, nebo úplavicí stížený kadet...“

Hejtman Ságner obrátil se ke svému Lukášovi čistě úředním tónem:

„Pane nadporučíku, kadet Biegler od vaší kumpanie onemocněl úplavicí a zůstane v ošetřování v Budapešti...“

Hejtmanovi Ságnerovi zdálo se, že Welfer se směje strašně výbojně, ale když se podíval na „válečného doktora“, viděl, že týž se tváří strašně lhostejně.

„Tedy je vše v pořádku, pane hejtmane,“ odpověděl Welfer klidně, „aspiranti na důstojnickou...“ Máchl rukou: „Při úplavici se každý podělá do kalhot.“

Tak se stalo, že statečný kadet Biegler byl odvezen do vojenské izolační nemocnice v Újbuda.

Jeho podělané kalhoty ztratily se ve víru světové války.

Sny o velkých vítězstvích kadeta Bieglera byly uzavřeny do jednoho nemocničního pokoje izolačních baráků.

Když se dověděl, že má úplavici, byl tím kadet Biegler opravdu nadšen. Má být raněn, nebo onemocnět pro císaře pána, vykonává svou povinnost? Potom se stala s ním malá nehoda. Poněvadž všechna místa pro onemocnělé úplavicí byla přeplněna, kadeta Bieglera přenesli do cholerového baráku.

Nějaký maďarský štábní lékař, když kadeta Bieglera vykoupali a dali mu teploměr pod rameno, zavrtěl hlavou: „37 stupňů!“ Při choleře je nejhorším příznakem povážlivé klesnutí teploty. Nemocný stává se apatickým.

Kadet Biegler opravdu nejevil žádného rozčilení. Byl neobyčejně klidným, opakuje si v duchu, že stejně trpí za císaře pána.

Štábní lékař poručil vsunout teploměr kadetovi Bieglerovi do konečníku.

„Poslední stadium cholery,“ pomyslí si štábní lékař, „příznak konce, nejkrajnější slabost, kdy nemocný ztrácí smysl pro okolí a jeho vědomí je zastřeno. On se usmívá v předsmrtných křečích.“

Kadet Biegler za této manipulace se opravdu usmíval mučednický, děláje hrdinu, když mu do konečníku strkali teploměr. Ale nehnul sebou.

„Příznaky,“ pomyslí si štábní lékař, „které při choleře vedou pozvolna k smrti, pasivní poloha...“

Optal se ještě maďarského sanitního poddůstojníka, zdali kadet Biegler vrhl a měl průjmy ve vaně.

Obdržev zápornou odpověď, zadíval se na Bieglera. Když při choleře pominou průjmy a dávení, je to opět, jako předešlé příznaky, obraz toho, co se stává při choleře v posledních hodinách smrti.

Kadet Biegler, úplně nahý, vyneseny z teplé vany na postel, pocítil chladno a zajektl zuby. Také mu vyskočila husí kůže po celém těle.

„Vidíte,“ řekl štábní lékař maďarsky, „velká jektace, končetiny jsou studené. To je konec.“

Nakláněje se ke kadetovi Bieglerovi, optal se ho německy:

„Also, wie geht's?“

„S-s-se-hr-hr gu-gu-tt,“ zajektal zuby kadet Biegler, „... ei-ne... ei-ne De-deck-ke.“

„Vědomí dílem zastřeno, dílem zachováno,“ řekl maďarsky štábní lékař, „tělo velice hubené, pysky a nehty mají být černé... To je třetí případ, kdy umřeli mně na cholera bez černých nehtů a pysků...“

Naklonil se opět nad kadeta Bieglera a pokračoval maďarsky:

„Druhá ozva nad srdcem přestala...“

„Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke,“ zajektal kadet Biegler.

„To, co mluví, jsou jeho poslední slova,“ řekl štábní lékař k sanitnímu poddůstojníkovi maďarsky, „zítra ho pochováme s majorem Kochem. Ted' upadne do bezvědomí. Listiny jsou o něm v kanceláři?“

„Budou tam,“ odpověděl klidně sanitní poddůstojník.

„Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke,“ jektal za odcházejícími kadet Biegler.

V celém pokoji bylo na šestnácti lůžkách pět lidí. Jeden z nich byl nebožtíkem. Zemřel před dvěma hodinami, byl pokryt prostěradlem a jmenoval se jako objevitel cholery bacilů. Byl to hejtman Koch, o kterém se štábní lékař zmiňoval, že bude mít zítra pohřeb s kadetem Bieglerem.

Kadet Biegler zvedl se na posteli a viděl ponejprv, jak se umírá za císaře pána na cholera, neboť ze čtyř zbývajících dva umírali, dusili se a modrali, přičemž vyráželi něco ze sebe, ale nebylo poznat, co a jakou řečí mluví, bylo to spíše chrčení potlačeného hlasu.

Druzí dva s nápadně bouřlivou reakcí na uzdravení připomínali lidi stížené tyfózním deliriem. Křičeli nesrozumitelně a vyhazovali z pokrývky hubené nohy. Nad nimi stál vousatý saniterák, mluvící štyrským nářečím (jak poznal kadet Biegler), a uklidňoval je:

„Já už měl taky cholera, moje zlaté panstvo, ale nekopal jsem do pokrývky. Teď už je s vámi dobře. Dostanete dovolenou, až... – Neházej sebou tak,“ zařval na jednoho, který kopl tak do pokrývky, až se mu přehnula přes hlavu, „to se u nás nedělá. Buď rád, že máš horečku, aspoň tě odtud s hudbou nepovezou. Už jste oba z toho venku.“

Podíval se kolem sebe.

„Tamhle už zase dva umřeli. To jsme čekali,“ řekl dobrácky, „budte rádi, že už jste z toho venku. Musím dojít pro prostěradla.“

Vrátil se za chvíli. Přikryl prostěradly zemřelé s úplně černými pysky, vytáhl jim ruce s černými nehty, které si drželi v poslední agónii udušení na ztopořeném přirození, snažil se jim zastrčit jazyk do úst a pak si klekl u postelí a spustil: „Heilige Maria, Mutter Gottes...“ A starý saniterák ze Štýrska díval se přitom na své uzdravující se pacienty, jejichž delirium znamenalo reakci k novému životu.

„Heilige Maria, Mutter Gottes,“ opakoval, když vtom mu nějaký nahý muž zaklepal na rameno.

Byl to kadet Biegler.

„Poslyšte,“ řekl, „já jsem... se koupal... Totiž mě koupali... Já potřebuji pokrývku... Mně je zima.“

„To je zvláštní případ,“ řekl půl hodiny nato týž štábní lékař ke kadetovi Bieglerovi, který odpočíval pod pokrývkou, „vy jste, pane kadete, rekonvalescent; zítra vás pošlem do záložní nemocnice do Tarnova. Vy jste nositelem cholerových bacilů... Pokročili jsme tak daleko, že to všechno známe. Vy jste od 91. regimentu...“

„13. pochodový prapor,“ odpověděl sanitní poddůstojník za kadeta Bieglera, „11. setnina.“

„Pište,“ řekl štábní lékař: „Kadet Biegler, 13. pochodový prapor, 11. pochodová setnina, 91. pluk, na pozorování do cholerových baráků v Tarnově. Nositel cholerových bacilů...“

A tak se stal z kadeta Bieglera, nadšeného bojovníka, nositel cholerových bacilů.

2. V Budapešti

Matušíč přinesl na vojenském nádraží v Budapešti hejtmanovi Ságnerovi z velitelství telegram, který poslal nešťastný velitel brigády dopravený do sanatoria. Byl téhož obsahu, nešifrován, jako na poslední stanici: „Rychle uvařit menáž a pochodem na Sokal.“ K tomu bylo připojeno: „Vozatajstvo začíslit u východní skupiny. Výzvědná služba se zrušuje. 13. pochodový prapor staví most přes řeku Bug. Bližší v novinách.“

Hejtman Ságner odebral se ihned na velitelství nádraží. Uvítal ho malý tlustý důstojník s přátelským úsměvem.

„Ten vyváděl, ten váš brigádní jenerál,“ řekl, chechtaje se na celé kolo, „ale doručit jsme vám tu blbost museli, poněvadž ještě nepřišlo od divize nařízení, že se jeho telegramy nemají dodávat adresátům. Včera projel 14. pochodový prapor 75. pluku a velitel praporu měl zde telegram, aby bylo vydáno všemu mužstvu po šesti korunách jako zvláštní odměna za Přemyšl, a zároveň nařízení, aby z těch šesti korun každý muž složil zde v kanceláři dvě koruny na válečnou půjčku... Podle zaručených zpráv má váš brigádní jenerál paralýzu.“

„Pane majore,“ otázal se hejtman Ságner velitele vojenského nádraží, „dle rozkazů pluku, dle maršrúty jedeme do Gödöllö. Mužstvo má zde dostat patnáct deka ementálského sýra. Na poslední zastávce mělo mužstvo dostat patnáct deka uherského salámu. Ale nedostalo ničeho.“

„Patrně zde také z toho sejde,“ odpověděl major, stále se příjemně usmívaje, „nevím o podobném rozkazu *pro pluky z Čech*. Ostatně to není mou věcí, obraťte se na zásobovací komando.“

„Kdy odjíždíme, pane majore?“

„Před vámi stojí vlak s těžkým dělostřelectvem do Haliče. Pus-
tíme ho za hodinu, pane hejtmane. Na třetích kolejích stojí sanitní
vlak. Odjíždí za 25 minut po dělostřelectvu. Na dvanácté koleji
máme vlak s municí. Odjíždí deset minut po sanitním vlaku a za
dvacet minut po něm jede váš vlak. – Jestli totiž nebudou nějaké
změny,“ dodal opět usměvavě, takže se zprotivil úplně hejtmanovi
Ságnerovi.

„Dovolte, pane majore,“ otázal se Ságner, „můžete mně dát vy-
světlení o tom, že nevíte o žádném podobném rozkazu týkajícím se
vydávání patnácti deka ementálského sýra *pro pluky z Čech*?“

„To je rezervát,“ odpověděl hejtmanovi Ságnerovi, stále se usmí-
vaje, velitel vojenského nádraží v Budapešti.

„To jsem si dal,“ pomyslí si hejtman Ságner, vycházeje z budovy
velitelství, „proč jsem ke všem čertům řekl nadporučíkovi Lukášovi,
aby sebral všechny komandanty a šel s nimi do zásobovacího oddílu
s mužstvem pro patnáct deka ementálského sýra pro osobu.“

Nežli velitel 11. kumpanie nadporučík Lukáš dle rozkazu hejtma-
na Ságnera vydal rozkazy týkající se pochodu mužstva bataliónu ke
skladišti pro patnáct deka ementálského sýra na muže, objevil se
před ním Švejk s nešťastným Balounem.

Baloun se celý třásl.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl s obvyklou ohebností
Švejk, „věc, o kterou jde, je nesmírně důležitou. Prosil bych, pane
obrlajtnant, abychom mohli tu celou záležitost *vyřídit někde vedle*,
jako říkal jeden můj kamarád Špatina ze Zhoře, když dělal svědka
na svatbě a chtělo se mu najednou v kostele...“

„Tak co je, Švejku?“ přerušil ho nadporučík Lukáš, kterému se
již zastesklo stejně po Švejkovi jako Švejkovi po nadporučíkovi
Lukášovi, „pojdme tedy kousek dál.“

Baloun je následoval vzadu, nepřestává se třást. Tento obr
ztratil úplně duševní rovnováhu a klátil rukama v hrozném, bez-
nadějném zoufalství.

„Tak co je, Švejku?“ optal se nadporučík Lukáš, když zašli vedle.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „že je vždycky lepší se k něčemu přiznat dřív, než až to praskne. Vy jste dal určité rozkaz, pane obrlajtnant, aby vám, až přijedeme do Budapešti, Baloun přines tu vaši játrovou paštiku a housky. – Dostals ten rozkaz, nebo ne?“ obrátil se Švejk na Balouna.

Baloun počal ještě více klátit rukama, jako by se chtěl ubránit proti dorážejícímu nepříteli.

„Tento rozkaz,“ řekl Švejk, „nemohl bejt, bohužel, pane obrlajtnant, vykonanej. Já jsem tu vaši játrovou paštiku sežral...

Sežral jsem ji,“ řekl Švejk, štouchaje do zděšeného Balouna, „pověď jsem si myslel, že játrová paštika se může zkazit. Já jsem čet několikrát v novinách, že se celá rodina votrávila játrovou paštikou. Jednou na Zderaze, jednou v Berouně, jednou v Táboře, jednou v Mladé Boleslavi, jednou v Příbrami. Všichni tej votravě podlehli. Játrová paštika, to je nejhorší prevít...”

Baloun, celý se třesa, postavil se stranou a strčil si prst do krku a vrhl v krátkých přestávkách.

„Co je s vámi, Baloune?“

„Ble-ble-ju, é-é pane obr... é-é obr-lajt-nant é-é,“ používaje přestávek, volal nešťastný Baloun, „já-já ji sežral é-é, sežra-éé-l-l-l, é-é, já, éé, sám, éé, ý-é –“

Z nešťastného Balouna šly hubou ven i kousky staniolového obalu z paštiky.

„Jak vidíte, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, neztrácejí ničeho ze své duševní rovnováhy, „vona taková každá sežraná paštika vyjde ven jako volej nad vodu. Já jsem to chtěl vzít sám na sebe, a von se pitomec takhle prozradí. Von je to docela hodnej člověk, ale sežere všechno, co je mu svěřený. Já jsem znal taky jednoho takovýho člověka. Byl sluha v jedný bance. Tomu mohli svěřit tisíce; jednou taky vyzvednul peníze zas v jiný bance a předali mu o tisíc korun a on to vrátil hned na místě, ale poslat ho za patnáct krejcarů pro

krkovičku, tak polovičku na cestě sežral. Byl takovej chtivej na žrádlo, že když ho posílali úředníci za jitrnicema, tak je páral po cestě kapesním nožem a díry zalepoval englišflastrem, kerej ho stál při pěti jitrnicích víc než celá jitrnice.“

Nadporučík Lukáš si vzdychl a odcházel.

„Račte mít nějaké rozkazy, pane obrlajtnant?“ volal za ním Švejk, zatímco nešťastný Baloun neustále si strkal prst do krku.

Nadporučík Lukáš máchl rukou a odcházel k zásobovacímu skladišti, přičemž mu na mysl přišla podivná myšlenka, že když vojáci žerou svým důstojníkům játrové paštiky, že to Rakousko nemůže vyhrát.

Mezitím Švejk odváděl Balouna na druhou stranu vojenské trati. Přitom ho těšil, že se spolu podívají do města a přinesou odtamtud' panu nadporučíkovi debrecínské párky, kterýž pojem uzenářské speciality sléval se u Švejka přirozeně s pojmem hlavního města Uherského království.

„Von by nám moh uject vlak,“ bědoval Baloun, který při své nenažranosti spojoval též ohromnou lakotu.

„Když se jede na front,“ prohlásil Švejk, „tak se nikdy nic nezmešká, poněvadž každěj vlak, kerej jede na front, si to moc dobře rozmyslí, aby přivez na konečnou stanici jenom půl ešalonu. Vostatně já ti dobře rozumím, Baloune. Máš zašitou kapsu.“

Nešli však nikam, poněvadž ozval se signál k nastupování do vlaku. Mužstva jednotlivých rot vracela se od zásobovacího skladiště ku svým vagónům opět s prázdnem. Místo patnácti dekagramů ementálského sýra, který měl zde být rozdán, dostal každý po škatulce zápalek a jednu pohlednici, kterou vydalo komité pro válečné hroby v Rakousku (Viedeň XIX 4, Canisiusgasse). Místo patnácti dekagramů ementálského sýra měl každý v ruce západohaličský hřbitov vojáků v Sedlisku, s pomníkem nešťastných landveráků, zhotovených ulejvákem sochařem, jednoročním dobrovolníkem šikovatelem Scholzem.

U štábního vagónu panovalo též neobyčejné vzrušení. Důstojníci pochodového praporu shromáždili se kolem hejtmana Ságnera, který jim cosi rozčileně vykládal. Vrátil se právě z nádražního velitelství a měl v ruce velmi důvěrný skutečný telegram ze štábu brigády, sáhodlouhého obsahu, s instrukcemi a pokyny, jak si počínati v této nové situaci, ve které se ocitlo Rakousko dne 23. května 1915.

Brigáda telegrafovala, že Itálie vypověděla Rakousko-Uhersku válku.

Ještě v Brucku nad Litavou v důstojnickém kasině se často při obědech a večerích s plnou hubou hovořilo o podivném jednání a chování Itálie, ale celkem vzato nikdo nečekal, že se splní prorocká slova toho idiota kadeta Bieglera, který jednou při večeři odstrčil talíř s makaróny a prohlásil:

„Těch se najím až pod branami Verony.“

Hejtman Ságner, prostudovav instrukce obdržené právě z brigády, dal troubiti alarm.

Když se všechno mužstvo pochodového praporu shromáždilo, bylo postaveno do čtverce a hejtman Ságner přečetl mužstvu neobyčejně vznešeným hlasem telegraficky mu dodaný příkaz po brigádě:

„Z bezpříkladné zrady a z lačnosti zapomněl italský král na bratrské závazky, kterými byl povinován jako spojenec našeho mocnářství. Od vypuknutí války, ve které se měl postavit po bok našim statečným vojskám, hrál zrádný italský král roli maskovaného zákeřníka, chovaje se obojetně, udržuje přitom tajné vyjednávání s našimi nepřáteli, kteráž zrada vyvrcholila v noci z 22. na 23. květen vypovězením války našemu mocnářství. Náš nejvyšší velitel je přesvědčen, že naše vždy statečná a slavná vojska odpoví na ničemnou zradu nevěrného nepřítele takovým úderem, že zrádce přijde k poznání, jak, začav hanebně a zrádně válku, sám sebe zničil. V to důvěřujeme pevně, že s pomocí boží brzy nadejde den, kdy roviny italské opět uvidí vítěze od Santa Lucie, Vicenzy, Novary, Custozzy. Chceme zvítězit, musíme zvítězit a jistě zvítězíme!“

Potom bylo obvyklé „Dreimal hoch!“ a vojsko nasedlo opět do vlaku, jaksi zaraženo. Místo patnácti deka ementálského sýra mají na krku válku s Itálií.

Ve vagóně, kde seděl Švejk s účetním šikovatelem Vaňkem, telefonistou Chodounským, Balounem a kuchařem Jurajdou, rozpředl se zajímavý rozhovor o zasáhnutí Itálie do války.

„V Táboreskej ulici v Praze byl taky takovej případ,“ začal Švejk. „Tam byl nákej kupec Hořejší, kus vod něho dál naproti měl svůj krám kupec Pošmourný a mezi nima voběma byl hokynář Havlasa. Tak ten kupec Hořejší jednou dostal takovej nápad, aby se jako spojil s tím hokynářem Havlasou proti kupci Pošmournýmu, a začal s ním vyjednávat, že by mohli ty dva krámy spojit pod jednou firmou ‚Hořejší a Havlasa‘. Ale ten hokynář Havlasa šel hned k tomu kupci Pošmournýmu a povídá mu, že mu dává Hořejší dvanáct set za ten jeho hokynářský krám a že chce, aby s ním šel do kumpanie. Jestli ale von mu dá, Pošmourný, osmnáct stovek, tak že raději půjde s ním do kumpanie proti Hořejšímu. Tak se dohodli, a ten Havlasa nákej čas pořád se oklouněl kolem toho Hořejšího, kerýho zradil, a dělal, jako by byl jeho nejlepším přítelem, a když přišla řeč na to, kdy to jako dají dohromady, říkal: ‚Jó, to už bude brzo. Já jenom čekám, až přijedou partaje z letních bytů.‘ A když ty partaje přijely, tak vopravdu to už bylo hotový, jak von pořád sliboval tomu Hořejšímu, že se to dá dohromady. Ten, když šel jednou ráno votvírat krám, viděl velkej nadpis nad krámem svýho konkurenta, velikánskou firmu ‚Pošmourný a Havlasa‘.“

„U nás,“ poznamenal pitomý Baloun, „byl taky jednou takový případ: chtěl jsem koupit vedle ve vesnici jalovici, měl jsem ji smlouvenou a votickej řezník mně ji přebral pod nosem.“

„Když už tedy zas máme novou vojnu,“ pokračoval Švejk, „když máme vo jednoho nepřitele víc, když máme zas novej front, tak se bude muset šetřit s municí. ‚Čím víc je v rodině dětí, tím více

se spotřebuje rákosek,‘ říkával dědeček Chovanec v Motole, kerej vyplácel rodičům v sousedství děti za paušál.“

„Já mám jenom strach,“ řekl Baloun celý se třesa, „že kvůli tý Itálii budou menší porce.“

Účetní šikovatel Vaněk se zamyslíl a řekl vážně:

„To všechno může být, poněvadž ted’ se to naše vítězství nějak protáhne.“

„Ted’ bychom potřebovali novýho Radeckýho,“ prohodil Švejek, „ten už byl vobeznámenej s tamější krajinou, ten už věděl, kde je slabá stránka Taliánů a co se má šturmovat a vod který strany. Vono to není jen tak lehký, vlézt někam. To dovede každej, ale dostat se vodtamtud, to je pravý vojenský umění. Když už člověk někam vleze, tak musí vědět vo všem, co se kolem něho děje, aby se najednou nevoctnul před nějakou šlamastykou, kerej se říká katastrofa.“

To u nás jednou v domě, ještě na starým bytě, chytili na půdě zloděje, a von si chlap povšimnul, když tam vlez, že právě zedníci vopravujou světlík, von se jim tedy vytrh, skolil domovníci a spustil se po lešení dolů do světlíku a vodtamtud vůbec nemoh ven.

Ale náš tatíček Radecký věděl vo každé cestě, nemohli ho nikde dostat. V jedný knížce vo tom jenerálovi bylo to celý popsáný, jak utek vod Santa Lucie a Taliáni jak taky utekli, a teprve jak druhej den vobjevil, že to vlastně vyhrál, když tam Taliány nenašel a neviděl dalekohledem, tak se vrátil a vobsadil vopuštěnou Santu Lucii. Vod tý doby byl menovanej maršálkem.“

„Cožpak Itálie, to je pěkná země,“ prohodil kuchař Jurajda, „já sem byl jednou v Benátkách a vím, že Talián nazve každého prase-tem. Když se rozčílí, je u něho každéj porco maladetto. I papež je u něho porco, i ‚madonna mia e porco‘, ‚papa e porco‘.“

Účetní šikovatel Vaněk naproti tomu velice sympaticky se vyjádřil o Itálii. Má v Kralupech při své drogérii výrobu citrónové šťávy, kterou dělá ze shnilých citrónů, a nejlacinější citróny a nejshnilejší vždy kupoval z Itálie. Ted’ bude konec s dopravou citrónů z Itálie

do Kralup. Není pochyby, že válka s Itálií přinese různá překvapení, poněvadž se bude chtít Rakousko pomstít.

„Vono se řekne,“ usmál se Švejk, „pomstít se. Někdo myslí, že se pomstí, a nakonec to vodnese ten, koho si jako takovej člověk vybral za nástroj svý pomsty. Když jsem bydlel před lety na Vinohradech, tak tam bydlel v přízemí domovník a u toho na bytě byl jeden takovej malej ouředníček z ňáký banky, a ten chodil do jednoho výčepu v Krameriově ulici a pohádal se tam jednou s jedním pánem, kerej měl takovej ňákej ústav na Vinohradech pro analýzu moče. Ten pán vůbec na nic jinýho nemyslel a vo ničem jiném nemluvil a nosíval samé flaštičky s močí, každýmu to cpal pod nos, aby se taky vymočil a dal si prohlídnout moč, protože na takový prohlídce záleží štěstí člověka, rodiny a je to taky laciný, stojí to šest korun. Všichni, co chodili do výčepu, i hostinský a hostinská, dali si moč analyzovat, jenom ten úředníček se ještě držel, ačkoliv ten pán za ním lez pořád do pisoáru, když šel ven, a vždycky mu starostlivě říkal: ‚Já nevím, pane Skorkovský, mně se ta vaše moč nějak nelíbí, vymočte se do lahvičky, dřív než bude pozdě!‘ Konečně ho přemluvil. Stálo to úředníčka šest korun a ten pán mu ten rozbor jak náležitě vosladil, jako to už udělal těm všem ve výčepu, nevyjímaje ani hostinskýho, kterýmu kazil živnost, poněvadž takovej rozbor vždycky provázel říkáním, že je to moc vážnej případ, že nikdo nesmí nic pít kromě vody, že nesmí kouřit, že se nesmí ženit a že má jíst jen samou zeleninu. Tak ten úředníček měl na něho jako všichni strašnej vztek a zvolil si domovníka za nástroj svý pomsty, poněvadž znal domovníka jako surovce.

Tak jednou tomu pánovi, co prováděl tu analýzu moči, povídá, že ten domovník už se necejtí zdrav nějakej čas a že ho prosí, aby si zejtra ráno k sedmej hodině přišel k němu pro moč, že si ji dá prozkoumat. A von tam šel. Domovník ještě spal, když ho ten pán vzbudil a povídal mu přátelsky: ‚Moje úcta, pane Málek, dobré jitro přeji. Tady prosím lahvička, račte se vymočit a dostanu šest ko-

run.' Ale to bylo boží dopuštění potom, jak ten domovník vyskočil v kaťatech z postele, jak toho pána chyt za krk, jak s ním praštil vo almaru, až ho do ní zafasoval! Když ho vytáh z almary, popad bejkovec a už ho hnal dolů v kaťatech Čelakovskýho ulicí a ten ječel, jako když šlápneš psovi na vocas, a na Havlíčkově třídě skočil do električky, a domovníka chyt strážník, sepral se s ním, a poněvadž byl domovník v kaťatech a všechno mu lezlo ven, tak ho kvůli takovýmu pohoršení hodili do košatinky a vodvezli na policii a von ještě z košatinky řval jako tur: ,Vy pacholci, já vám ukážu mně analyzovat moč.' Seděl šest měsíců pro veřejný násilí a pro urážku strážce, a potom ještě po vyhlášení rozsudku dopustil se urážky panovnickýho domu, tak snad sedí ještě dnes, a proto říkám, chtít se někomu pomstít, že to vodnese nevinnej člověk."

Baloun mezitím usilovně o něčem přemýšlel, až nakonec otázal se se strachem Vaňka:

„Prosím, pane rechnungsfeldvébl, vy tedy myslíte, že kvůli tý válce s Itálií budem fasovat menší mináž?“

„To je nabíledni,“ odpověděl Vaněk.

„Ježišmarjá,“ vykřikl Baloun, sklonil hlavu do dlaní a seděl tiše v koutku.

Tím skončila v tomto vagóně definitivně debata o Itálii.

Ve štábním vagóně rozhovor o nově utvořených válečných poměrech zasáhnutí Itálie do války byl by býval jistě velice fádňí, když zde nebylo již slavného vojenského teoretika kadeta Bieglera, kdyby byl jaksi ho nezastoupil poručík Dub od třetí kumpanie.

Poručík Dub byl v civilu profesorem češtiny a již v té době jevil neobyčejný sklon k tomu, aby všude, kde jen to bylo možno, mohl vyjádřit svou loajálnost. V písemných pracech předkládal svým žákům témata z dějin rodu habsburského. V nižších třídách strašil žáky císař Maxmilián, který vlezl na skálu a nemohl slézt dolů, Josef II. jako oráč a Ferdinand Dobrotivý. Ve vyšších třídách byla ta

témata ovšem spletenější, jako kupříkladu úloha pro septimány: „Císař František Josef I., podporovatel věd a umění“, kteráž práce vynesla jednomu septimánovi vyloučení ze všech středních škol říše rakousko-uherské, poněvadž napsal, že nejkrásnějším činem tohoto mocnáře bylo založení mostu císaře Františka Josefa I. v Praze.

Velice dbal vždy toho, aby všichni jeho žáci při císařských narozeninách a jiných podobných císařských slavnostech zpívali s nadšením rakouskou hymnu. Ve společnosti byl neoblíben, poněvadž o něm bylo jisto, že je též denunciantem mezi svými kolegy. V městě, kde vyučoval, byl jedním z členů trojlístku největších pitomců a mezků, který se skládal z něho, okresního hejtmana a ředitele gymnázia. V tomto úzkém kroužku naučil se politizovat v rámci rakousko-uherského mocnářství. Též nyní počal vykládat své rozumy hlasem a přízvukem zkostnatělého profesora:

„Celkem vzato mě naprosto nepřekvapilo vystoupení Itálie. Čekal jsem to již před třemi měsíci. Je jisté, že Itálie značně zpyšněla poslední dobou, následkem vítězné války s Tureckem o Tripolis. Kromě toho příliš spoléhá se na své loďstvo i na náladu obyvatelstva v našich přímořských zemích a v jižním Tyrolsku. Ještě před válkou mluvil jsem o tom s naším okresním hejtmanem, aby naše vláda nepodceňovala iredentistické hnutí na jihu. Dal mně též úplně za pravdu, poněvadž každý prozíravý člověk, kterému záleží na zachování této říše, musel již dávno předpokládat, kam bychom dospěli s přílišnou shovívavostí vůči takovým živlům. Pamatuji se dobře, že asi před dvěma lety jsem prohlásil v rozmluvě s panem okresním hejtmanem, že Itálie, bylo to v době balkánské války při aféře našeho konzula Prohasky, čeká na nejbližší příležitost nás zákeřně napadnout. – A teď to máme!“ vykřikl takovým hlasem, jako by se s ním všichni hádali, ačkoliv všichni přítomní aktivní důstojníci si při jeho řeči mysleli, aby jim ten civilista žvanil vlezl na záda.

„Je pravdou,“ pokračoval již mírnějším tónem, „že se ve většině případech i ve školních úlohách zapomínalo na náš bývalý poměr s Itálií, na ony veliké dny slavných vítězných armád i v roce tisíc osm set čtyřicet osm, i v roce tisíc osm set šedesát šest, o kterých se mluví ve dnešních příkazech po brigádě. Já jsem však ale vykonal vždy svou povinnost a ještě před ukončením školního roku, takřka na samém začátku války, dal jsem svým žákům slohový úkol: ‚Unsre Helden in Italien von Vicenza bis zur Custozza, oder...‘“

A blbeček poručík Dub slavnostně dodal:

„... Blut und Leben für Habsburg! Für ein Österreich, ganz, einig, groß!“ ... –

Odmlčel se a čekal patrně, že ostatní ve štábním vagóně též budou mluvit o nově utvořené situaci a on že jim ještě jednou dokáže, že to už věděl před pěti lety, jak se jednou zachová Itálie ku svému spojenci. Zklamal se však úplně, neboť hejtman Ságner, kterému přinesl batalionsordonanc Matušič ze stanice večerní vydání „Pester Lloyd“, řekl, dívaje se do novin:

„Tak vida, ta Weinerová, kterou jsme viděli v Brucku vystupovat pohostinsky, hrála zde včera na scéně Malého divadla.“

Tím byla zakončena ve štábním vagóně debata o Itálii.

Kromě těch, kteří seděli vzadu, bataliónní ordonanc Matušič a sluha hejtmana Ságnera Batzer dívali se na vojnu s Itálií ze stanoviska čistě praktického, poněvadž, kdysi dávno před léty, ještě za aktivní služby, zúčastnili se oba nějakých manévřů v jižním Tyrolsku.

„To se nám to špatně poleze do těch kopců,“ řekl Batzer, „hejtman Ságner má těch kufrů hromadu. Já jsem sice z hor, ale je to docela něco jiného, když si člověk vezme flintu pod kabát a jde si vyhlídnout nějakého zajíce na panství knížete Švarcenberka.“

„Jestli totiž nás hodí dolů na Itálii. Mně by se to taky nezamlouvalo, lítat po kopcích a ledovcích s rozkazy. Potom to žrádlo tam dole, samá polenta a olej,“ smutně řekl Matušič.

„A proč by zrovna nás nestrčili do těch hor,“ rozčiloval se Batzer, „náš regiment už byl v Srbsku, Karpatech, už jsem se tahal s kufry pana hejtmana po horách, dvakrát už jsem je ztratil; jednou v Srbsku, podruhé v Karpatech, v takové patálii, a může být, že mě to čeká potřetí na italské hranici – a co se týká toho žrádla tam dole...“ Odplivl si. Přisedl důvěrně blíže k Matušičovi: „Víš, u nás v Kašperských Horách děláme takové maličké knedlíčky z těsta ze syrových brambor, ty se uvaří, pak se obalejí ve vejci, posypou se pěkně houskou a potom se opíkájí na špeku.“ Poslední slovo pronesl takovým tajemně slavnostním hlasem.

„A nejlepší jsou s kyselým zelím,“ dodal melancholicky, „to musí jít makaróny do hajzlu.“

Tím i zde skončil rozhovor o Itálii...

V ostatních vagónech, poněvadž vlak stál již přes dvě hodiny na nádraží, šel jeden hlas, že asi vlak obrátí a pošlou ho na Itálii.

Tomu by nasvědčovalo též to, že se zatím děly s ešalonem podivné věci. Opět všechno mužstvo vyhnali z vagónů, přišla inspekce s dezinfekčním sborem a vykropila pěkně všechny vagóny lyzolem, což bylo přijato, zejména ve vagónech, kde vezli zásoby komisárku, s velkou nelibostí.

Rozkaz je ale rozkaz, sanitní komise vydala rozkaz vydezinfikovati všechny vagóny ešalonu 728, proto zcela klidně postříkali hromady komisárku a pytle s rýží lyzolem. To už bylo přece znát, že se něco zvláštního děje.

Potom zas to všechno vehnali do vagónů a za půl hodiny zas to všechno vyhnali ven, poněvadž přišel si ešalon prohlédnout takový staříčkový generál, takže Švejkovi ihned napadlo zcela přirozené pojmenování starého pána. Stojе vzadu za frontou poznamenal k účetnímu šikovateli Vaňkovi:

„Je to chcípáček.“

A starý generál procházel se dál před frontou, provázen hejtnem Ságnerem, a zastavil se před jedním mladým vojákem, aby jaksi celé mužstvo nadchl, a otázal se ho, odkud je, jak je stár a má-li hodinky. Voják sice jedny měl, ale poněvadž myslel, že dostane od starého pána ještě jedny, řekl, že žádné nemá, načež staříček generál s takovým připitomělým úsměvem, jako to dělával císař František Josef, když oslovovával někde ve městech starosty, řekl:

„To je dobře, to je dobře,“ načež poctil oslovením vedle stojícího kaprála, kterého se optal, je-li jeho manželka zdráva.

„Poslušně hlásím,“ zařval desátník, „že nejsem ženat,“ načež generál se svým blahosklonným úsměvem řekl opět své:

„To je dobře, to je dobře.“

Potom generál v stařecké dětinnosti požádal hejtmána Ságnera, aby mu předvedl, jak se vojáci sami počítají do dvojstupu, a za chvíli již znělo:

„První – druhý, první – druhý, první – druhý.“

To měl generál chcípáček velice rád. Měl dokonce doma dva burše, které si stavěl doma před sebe, a ti museli sami počítat:

„První – druhý, první – druhý...“

Takových generálů mělo Rakousko hromadu.

Když tedy byla přehlídka šťastně odbyta, přičemž generál neskřblil pochvalou před hejtnem Ságnerem, bylo dovoleno mužstvu pohybovat se v obvodu nádraží, poněvadž přišla zpráva, že se pojede ještě až za tři hodiny. Mužstvo se tedy procházelo kolem a očumovalo, poněvadž bývá na nádraží dosti obecnstva, tu a tam přece jen některý voják vyzebral si cigaretu.

Bylo vidět, že jaksi to prvotní nadšení, vyjadřující se v slavném vítání ešalonů na nádražích, již hluboce kleslo a upadlo až na žebrotu.

K hejtnanovi Ságnerovi dostavila se deputace „Spolku pro vítání hrdinů“, sestávající ze dvou strašně utahaných dam, které odevzdaly dárek patřící ešalonu, totiž dvacet krabiček voňavých pastilek do

úst, reklamy to jedné peštské továrny na cukrovinky. Krabičky ústních voňavých pastilek byly pěkně provedeny z plechu, na víčku byl namalován uherský honvéd, který tiskne ruku rakouskému landšturmákovi, a nad nimi září koruna svatoštěpánská. Kolem byl německý a maďarský nápis: „Für Kaiser, Gott und Vaterland.“

Továrna na cukrovinky byla tak loajální, že dala přednost císaři před pánembohem.

Každá krabička obsahovala osmdesát pastilek, takže asi celkem přibližně pět pastilek přišlo na tři muže. Kromě toho přinesly ustarané, utahané dámy veliký balík vytištěných dvou modliteb sepsaných budapeštským arcibiskupem Gézou ze Szatmár-Budafalu. Byly německo-maďarské a obsahovaly nejstrašnější prokletí všech nepřátel. Psány byly tyto modlitbičky tak vášnivě, že tam jenom na konci scházelo řízné maďarské „Baszom a Krisztusmárját!“

Dle ctihodného arcibiskupa měl dobrotivý bůh Rusy, Angličany, Srby, Francouze, Japonce rozsekat na nudle a na paprikaguláš. Dobrotivý bůh měl se koupat v krvi nepřátel a pomordovat to všechno, jako to udělal surovec Herodes s mládětky.

Důstojný arcibiskup budapeštský použil ve svých modlitbičkách například takových pěkných vět:

„Bůh žehnej vašim bodákům, aby hluboko vnikly do břicha vašich nepřátel. Necht' nejvyšší spravedlivý Hospodin řídí dělostřelecký oheň nad hlavy nepřátelských štábů. Milosrdný bůh dejž, aby se všichni nepřátelé zalkli ve své vlastní krvi, z ran, které vy jim nanesete!“

Proto je třeba ještě jednou opakovat, že k těmto modlitbičkám nakonec nic jiného nescházelo než to „Baszom a Krisztusmárját!“

Když to všechno obě dámy odevzdaly, projevil hejtmanovi Ságnerovi zoufalé přání, zdali by nemohly být přítomny při rozdávání dárků. Jedna dokonce měla takovou odvahu zmínit se, že by při té příležitosti mohla promluvit k vojínům, které jinak nenazývala nežli „unsere braven Feldgrauen“.

Obě tvářily se strašně uraženě, když hejtman Ságner zamítl jejich žádost. Prozatím tyto milodary putovaly do vagónu, kde bylo skladiště. Ctihodné dámy prošly řadou vojáků a jedna z nich neopomenula při té příležitosti popleskati jednoho zarostlého vojáka po tváři. Byl to nějaký Šimek z Budějovic, který neznaje ničeho o tom vznešeném poslání těch dam, prohodil k svým soudruhům po odchodu dám:

„Jsou ale tady ty kurvy drzý. Kdyby aspoň taková vopice vypadala k světu, ale je to jako čáp, člověk nic jiného nevidí než ty haksny a vypadá to jako boží umučení, a ještě si taková stará rašple chce něco začínat s vojáky.“

Na nádraží bylo velice živo. Událost s Italy způsobila zde jistou paniku, poněvadž byly zadrženy dva ešalony s dělostřelectvem a poslány do Štýrska. Byl zde též ešalon Bosňáků, který tu čekal již dva dny z nějakých neznámých příčin a byl úplně zapomenut a ztracen. Bosňáci již dva dni nefasovali mináž a chodili žebrat chleba po Nové Pešti. Také nebylo nic jiného slyšet nežli rozčilený hovor ztracených Bosňáků, živě gestikulujících, kteří vyraželi neustále ze sebe:

„Jebem ti boga – jebem ti dušu, jebem ti majku.“

Potom pochodový prapor jednadevadesátých byl opět sehnán dohromady a nastoupil místo ve svých vagónech. Za chvíli však bataliónní ordonanc Matušíč vrátil se z nádražního velitelství se zprávou, že se pojedje až za tři hodiny. Proto opět svolané mužstvo bylo puštěno z vagónů. Těsně před odjezdem vlaku vstoupil do štábního vagónu velice rozčileně poručík Dub a žádal hejtmana Ságnera, aby dal neprodleně Švejka zavřít. Poručík Dub, starý známý denunciant na svém působišti jako gymnaziální profesor, dával se rád do rozhovoru s vojáky, přičemž pátral po jejich přesvědčení a zároveň, aby je mohl poučiti a vysvětliti, proč bojují, zač bojují.

Na své obchůzce viděl vzadu, za nádražní budovou, stát u lucer-ny Švejka, který se zájmem si prohlížel plakát nějaké dobročinné

vojenské loterie. Ten plakát znázorňoval, jak rakouský voják připichuje vyjeveného vousatého kozáka ke zdi.

Poručík Dub poklepal Švejkovi na rameno a otázel se, jak se mu to líbí.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, „že je to blbost. Už jsem viděl hodně pitomejch plakátů, ale takovou hovadinu sem ještě neviděl.“

„Copak se vám na tom nelíbí?“ optal se poručík Dub.

„Mně se, pane lajtnant, na tom plakátu nelíbí to, jak ten voják zachází se svěřenejma zbraněma, dyť von může ten bajonet zlomit vo zeď, a potom je to vůbec zbytečný, byl by za to trestanej, poněvadž ten Rus má ruce nahoře a vzdává se. On je zajatej a se zajatci se musí slušně zacházet, poněvadž je to marný, ale jsou to taky lidi.“

Poručík Dub pátral tedy dále po Švejkově smýšlení a optal se ho:

„Vám je tedy toho Rusa líto, že ano?“

„Mně je líto, pane lajtnant, vobou, i toho Rusa, protože je propíchnutej, i toho vojáka, protože by byl za to zavřenej. Dyť von, pane lajtnant, musel ten bajonet přitom zlomit, to je marný, dyť to vypadá jako kamenná zeď, kam to vráží, a vocel je křehká. To jsme vám jednou, pane lajtnant, ještě do vojny, v aktivní službě, měli jednoho pana lajtnanta u kumpanie. Ani starej zupák nedoved se tak vyjadřovat jako ten pan lajtnant. Na cvičišti nám říkal: ‚Když je habacht, tak musíš vyvalovat voči, jako když kocour sere do řezanky.‘ Ale jinak byl moc hodnej člověk. Jednou na Ježíška se zbláznil, koupil pro kumpanii celej vůz kokosovejch vořechů, a vod tý doby vím, jak sou bajonety křehký. Půl kumpanie zlámalo si vo ty vořechy bajonety a náš obrstlajtnant dal celou kumpanii zavřít, tři měsíce jsme nesměli z kasáren, pan lajtnant měl domácí vězení...“

Poručík Dub podíval se rozzlobeně do bezstarostného obličejce dobrého vojáka Švejka a otázel se ho zlostně:

„Znáte mne?“

„Znám vás, pane lajtnant.“

Poručík Dub zakoulel očima a zadupal:

„Já vám povídám, že mě ještě neznáte.“

Švejk odpověděl opět s tím bezstarostným klidem, jako když hlásí raport:

„Znám vás, pane lajtnant, jste, poslušně hlásím, od našeho maršbataliónu.“

„Vy mě ještě neznáte,“ křičel poznovu poručík Dub, „vy mne znáte možná z té dobré stránky, ale až mne poznáte z té špatné stránky! Já jsem zlý, nemyslete si, já každého přinutím až k pláči. Tak znáte mne, nebo mne neznáte?“

„Znám, pane lajtnant.“

„Já vám naposled říkám, že mne neznáte, vy osle. Máte nějaké bratry?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že mám jednoho.“

Poručík Dub rozvzteklil se při pohledu na Švejkův klidný, bezstarostný obličej, a neovládaje se více, zvolal:

„To také bude ten váš bratr takové hovado, jako jste vy. Čímpak byl?“

„Profesorem, pane lajtnant. Taky byl na vojně a složil oficířskou zkoušku.“

Poručík Dub podíval se na Švejka, jako by ho chtěl probodnout. Švejk snesl s důstojnou rozvahou zlý pohled poručíka Duba, takže prozatím celá rozmluva mezi ním a poručíkem skončila slovem „Abtreten!“

Každý šel tedy svou cestou a každý si myslel svoje.

Poručík Dub si myslel o Švejkovi, že řekne panu hejtmanovi, aby ho dal zavřít, a Švejk si opět myslel, že viděl již mnoho pitomých důstojníků, ale takový, jako je poručík Dub, je přece u regimentu vzácností.

Poručík Dub, který zejména dnes si umínil, že musí vychovávat vojáky, našel si za nádražím novou oběť. Byli to dva vojáci od pluku, ale od jiné roty, kteří tam smlouvali ve tmě lámanou němčinou

s dvěma poběhlicemi, kterých se potloukaly celé tucty kolem nádraží.

Vzdalující se Švejk slyšel ještě zcela zřetelně ostrý hlas poručíka Duba:

„Znáte mne?!... Ale já vám říkám, že mne neznáte!... Ale až mne poznáte!... Vy mne znáte třebaš z té dobré stránky!... Já vám říkám, až mne poznáte z té špatné stránky!... Já vás přinutím až k pláči, oslově!... Máte nějaké bratry?... To budou také taková hovada, jako jste vy!... Čím byli?... U trénu?... Nu dobře... Pamatujte, že jste vojáci... Jste Češi?... Víte, že řekl Palacký, že kdyby nebylo Rakouska, že bychom ho musili vytvořit... Abtreten...!“

Obchůzka poručíka Duba neměla však celkem pozitivního výsledku. Zastavil ještě asi tři skupiny vojáků a jeho výchovná snaha „přinutit až k pláči“ úplně ztroskotala. Byl to takový materiál, který byl odvážen do pole, že z očí každého jednotlivce vyciřoval poručík Dub, že si všichni o něm myslí něco jistě velice nepříjemného. Byl uražen ve své pýše a výsledek toho byl, že před odjezdem vlaku žádal ve štábním vagóně hejtmána Ságnera, aby byl Švejk zavřen. Mluvil přitom, odůvodňuje nutnost izolace dobrého vojáka Švejka, o prapodivném, drzém vystupování, přičemž nazval upřímné odpovědi Švejkovy na svou poslední otázku jízlivými poznámkami. Kdyby to takhle šlo dál, ztrácí důstojnický sbor v očích mužstva veškerou vážnost, o čemž jistě z pánů důstojníků nikdo nepochybuje. On sám ještě před válkou mluvil o tom s panem okresním hejtmánem, že každý nadřízený musí hledět vůči svým podřízeným zachovati jistou autoritu. Pan okresní hejtmán byl také téhož mínění. Zejména teď na vojně, čím více přibližuje se člověk k nepříteli, je třeba udržeti jakousi hrůzu nad vojáky. Proto tedy žádá, aby byl Švejk disciplinárně potrestán.

Hejtmán Ságner, který jako aktivní důstojník nenáviděl všechny ty rezervní důstojníky od různých branží z civilu, upozornil poručíka Duba, že podobná oznámení mohou se díti jedině ve formě

raportu, a ne takovým zvláštním hokynářským způsobem, jako když se smlouvá na ceně brambor. Pokud se týká samotného Švejka, první instancí, jejíž pravomoci Švejk podléhá, že je pan nadporučík Lukáš. Taková věc se dělá čistě po raportu. Od kumpanie že jde taková věc k bataliónu a to je snad panu poručíkovi známo. Jestli Švejk něco provedl, tak přijde před kumpanieraport, a když se odvolá, k batalionsraportu. Jestli si však pan nadporučík Lukáš přeje a považuje-li vypravování pana poručíka Duba za oficielní oznámení ku potrestání, že ničeho proti tomu nemá, aby byl Švejk předveden a vyslechnut.

Nadporučík Lukáš ničeho proti tomu nenamítal, jediné poznamenal, že z vypravování Švejkova ví sám velice dobře, že bratr Švejkův byl skutečně profesorem a rezervním důstojníkem.

Poručík Dub se zakolísal a řekl, že on žádal za potrestání jediné v širším smyslu a že může být, že dotyčný Švejk se nedovede vyjádřit, a tak že jeho odpovědi činí dojem drzosti, jízlivosti a neúcty k představeným. Kromě toho že z celého vzezření dotyčného Švejka je vidět, že je mdlého rozumu.

Tím vlastně přešla celá bouřka přes hlavu Švejka, aniž by byl hrom uhodil.

Ve vagónu, kde byla kancelář a skladiště bataliónu, účetní šikovatel pochodového praporu Bautanzel velmi blahosklonně rozdál dvěma písařům od bataliónu po hrsti ústních pokroutek z těch krabiček, které se měly rozdat mezi bataliön. To bylo obvyklým zjevem, že všechno, co bylo určeno pro mužstvo, muselo prodělat stejně manipulaci v bataliónní kanceláři jako nešťastné pokroutky.

To bylo všude něco tak obvyklého ve válce, že když někde se shledalo při inspekci, že se nekrade, byl přece jen každý z těch účetních šikovatelů ve všech možných kancelářích v podezření, že překročuje rozpočet a provádí zas jiné šmejdy, aby to klapalo.

Proto zde, když se všichni cpali těmito pokroutkami, aby aspoň toho svinstva užili, když už nebylo nic jiného, o co by se dalo muž-

stvo okrást, promluvil Bautanzel o smutných poměrech na této cestě:

„Prodělal jsem už dva maršbatalióny, ale takovou bídou cestu jako teď jsme nedělali. Panečku, než jsme přijeli tenkrát do Prešova, tak jsme měli haldy všeho, na co si člověk pomyslí. Měl jsem schováno deset tisíc memfisek, dvě kola ementálského sýra, tři sta konzerv, a potom, když už se šlo na Bardějov do zákopů, Rusové od Mušiny odřízli spojení na Prešov, potom se dělaly obchůdky. Odevzdal jsem z toho všeho naoko desátou část pro maršbatalión, že jsem to jako ušetřil, a rozprodal jsem to ostatní všechno u trénu.

Měli jsme u nás majora Sojku, a to byla pěkná svině. On sice nebyl žádný hrdina a nejraději se potloukal u nás u trénu, poněvadž tam nahoře hvízdaly kuličky a praskaly šrapnely. A to vždycky přišel k nám pod záminkou, že musí se přesvědčit, jestli se pro mužstvo bataliónu vaří pořádně. Obyčejně přišel k nám dolů, když došla zpráva, že Rusové zas něco chystají; celý se třás, musel na kuchyni vypít rum a potom teprve dělal prohlídku ve všech polních kuchyních, které byly kolem trénu, poněvadž nahoru do pozic se nemohlo a mináž nahoru se nosila v noci. Byli jsme tenkrát v takových poměrech, že o nějaké důstojnické mináži nemohla být ani řeč. Jednu cestu, která ještě byla volná s týlem, měli obsazenu Němci z říše, kteří zadržovali všechno, co lepšího nám posílali z týlu, a sežrali to sami, takže na nás už nedošlo; my jsme všichni u trénu zůstali bez oficírsmináže. Za tu celou dobu nic víc se mně nepodařilo ušetřit pro nás v kanceláři než jedno prasátko, které jsme si dali vyudit, a aby ten major Sojka na to nepřišel, tak jsme ho měli uschované hodinu cesty u artilerie, kde jsem měl jednoho známého feuerwerkra.

Tak ten major, když přišel k nám, začal vždy ochutnávat v kuchyni polévku. Pravda, masa mnoho se nemohlo vařit, jen tak co se sehnalo prasat nebo hubených krav v okolí. To nám ještě Prušáci dělali velkou konkurenci a dávali dvakrát tolik při rekvizici za

dobytek. Za tu celou dobu, co jsme stáli pod Bardějovem, jsem si při nákupu dobytka neušetřil víc než něco málo přes dvanáct set korun, a to jsme ještě většinou namísto peněz dávali poukázky se štemplem bataliónu, zejména poslední dobou, když jsme věděli, že Rusové na východ od nás jsou v Radvani a na západ v Podolíně.

Nejhůř se pracuje s takovým národem, jako je tam, který neumí číst a psát a podpisuje se jenom třemi křížky, o čemž naše intendanstvo velice dobře vědělo, takže když jsme posílali pro peníze na intendanstvo, nemohl jsem přiložit do přílohy padělané kvitance, že jsem jim vyplatil peníze; to se může dělat jenom, kde je národ vzdělanější a umí se podpisovat. A potom, jak už říkám, Prušáci nás přepláceli a platili hotově, a když jsme někam přišli, tak na nás pohlíželi jako na raubíře, a intendanstvo vydalo ještě k tomu rozkaz, že kvitance podepsané křížky předávají se polní účetní kontrole. A těch chlapů se jenom hemžilo. Přišel takový chlap, nažral se u nás a napil, a druhý den šel nás udat.

Ten major Sojka chodil pořád po těch kuchyních, namouduši, věřte mně, vytáhl jednou z kotle maso pro celou čtvrtou kumpačku. Začal s vepřovou hlavou, o té řekl, že není dovařená, tak si ji dal ještě chvilku povařit; pravda, tehdy masa se mnoho nevařilo, na celou kumpanii přišlo asi dvanáct starých, poctivých porcí masa, ale on to všechno sněd, potom ochutnal polévku a spustil rámus, že je jako voda, co je to za pořádek, masová polévka bez masa, dal ji zapražít a hodil do ní moje poslední makaróny, co jsem ušetřil za tu celou dobu. Ale to mne tak nemrzelo jako to, že na tu jíšku praskly dvě kila čajového másla, které jsem vyšetřil ještě v té době, kdy byla důstojnická mináž. Měl jsem je na takové rechně nad kavalcem, on se na mě rozeřval, komu prý to patří. Já jsem mu tedy řekl, že podle rozpočtu na stravování vojáků, dle posledního příkazu po divizi, připadá na jednotlivého vojáka na přilepšení patnáct gramů másla nebo jednadvacet gramů sádla, poněvadž to nestačí, zůstávají zásoby másla stát tak dlouho, dokud se nebude moci přilepšit mužstvu

másla v plné váze. Major Sojka se velice rozčilil, začal křičet, že asi patrně čekám, až přijdou Rusové a seberou nám poslední dvě kila másla, hned že to musí přijít do polévky, když je polévka bez masa.

Tak jsem přišel o celou zásobu, a věřte mně, že ten major mně přinášel, jak se objevil, jen samou smůlu. On měl pomalu tak čich vyvinutý, že hned věděl o všech mých zásobách. Jednou jsem ušetřil na manšaftu hovězí játra a chtěli jsme si je dusit, když vtom šel pod kavalec a vytáhl je. Řekl jsem mu na jeho řvaní, že játra ta jsou určena k zakopání, že dopoledne to zjistil jeden podkovář od artilerie, který má veterinářský kurs. Major sebral maníka od trénu a potom s tím maníkem vařili si játra nahoře pod skalami v kotlíkách, a to byl také jeho osud, že Rusové viděli ten oheň, práskli do majora, do kotlíku osmnáctkou. Potom jsme se tam šli podívat, a člověk nerozeznal, jestli po těch skalách se válejí játra hovězí nebo játra pana majora.“

Potom přišla zpráva, že se pojede ještě až za čtyři hodiny. Trať nahoře na Hatvan že je zastavena vlaky s raněnými. Také se rozšiřovalo po nádraží, že u Jágru srazil se jeden sanitní vlak s nemocnými a raněnými s vlakem vezoucím dělostřelectvo. Z Pešti že tam jedou pomocné vlaky.

Za chvíli pracovala již fantazie celého bataliónu. Mluvílo se o 200 mrtvých a raněných, o tom, že se ta srážka stala zámyslně, aby se nepřišlo na podvody v zásobování nemocných.

To dalo podnět k ostré kritice o nedostatečném zásobování bataliónu a o zlodějích v kanceláři a ve skladišti.

Většina byla toho mínění, že účetní šikovatel bataliónu Bautanzel dělí se o všechno napolovic s důstojníky.

Ve štábním vagóně oznámil hejtman Ságner, že dle maršrúty mají být už vlastně na haličské hranici. V Jágru že měli už vyfasovat na tři dny pro mužstvo chleba a konzervy. Do Jágru že mají ještě deset hodin jízdy. V Jágru že je opravdu tolik vlaků s raněnými z ofenzívy

za Lvovem, že podle telegramu není v Jágru ani veky komisárku, ani jedné konzervy. Obdržel rozkaz vyplatit místo chleba a konzerv 6 K 72 h na muže, což má být vyplaceno při rozdávání žoldu za devět dní, jestli totiž dostane do té doby peníze od brigády. V pokladně je jenom něco přes dvanáct tisíc korun.

„To je ale svinstvo od regimentu,“ řekl nadporučík Lukáš, „pustit nás takhle bídně do světa.“

Nastal vzájemný šepot mezi fénrichem Wolfem a nadporučíkem Kolářem, že plukovník Schröder za poslední tři neděle poslal na své konto do vídeňské banky šestnáct tisíc korun.

Nadporučík Kolář pak vyprávěl, jak se šetří. Ukradne se na regimentu šest tisíc korun a strčí se do své vlastní kapsy a s důslednou logikou dá se rozkaz po všech kuchyních, aby se denně na muže strhly v kuchyni tři gramy hrachu.

Za měsíc to dělá 90 gramů na muže, a na kuchyni u každé kumpanie musí být nejmíň ušetřena zásoba 16 kilogramů hrachu a s tou se musí kuchař vykázat.

Nadporučík Kolář vyprávěl si s Wolfem jen povšechně o určitých případech, které zpozoroval.

Jisto však bylo, že takovými případy byla přeplněna celá vojenská správa. Začínalo to účetním šikovatelem u nějaké nešťastné kumpanie a končilo to křečkem v generálských epoletách, který si dělal zásoby na poválečnou zimu.

Vojna vyžadovala udatnost i v krádeži.

Intendanti dívali se láskyplně na sebe, jako by chtěli říct:

„Jsme jedno tělo a jedna duše, kradem, kamaráde, podvádíme, bratře, ale nepomůžeš si, proti proudu je těžko plovat. Když ty nevezmeš, vezme druhý, a ještě o tobě řekne, že proto už nekradeš, poněvadž sis už nahrabal toho dost.“

Do vagónu vkročil pán s červenými a zlatými lampasy. Byl to opět jeden z generálů projíždějících se po všech tratích na inspekci.

„Sedněte si, pánové,“ pokynul vlídně, maje radost, že překvapil opět nějaký ešalon, o kterém nevěděl, že tam bude stát.

Když hejtman Ságner chtěl mu podati raport, mávl jen rukou:

„Váš ešalon není v pořádku. Váš ešalon nespí. Váš ešalon má již spát. V ešalonech se má spát, když stojí na nádraží, jako v kasárnách – v devět hodin.“

Mluvil úsečně:

„Před devátou hodinou vyvede se mužstvo na latríny za nádražím – a potom se jde spát. Jinak mužstvo v noci znečistí trať. Rozumíte, pane hejtmane? Opakujte mně to. Nebo neopakujte mně to a udělejte mně to, jak si přeji. Odtroubit alarm, hnát to na latríny, zatroubit štrajch a spát, kontrolovat, kdo nespí. Trestat! Ano! Je to všechno? Večeři rozdat v šest hodin.“

Mluvil nyní o něčem v minulosti, o tom, co se nestalo, co bylo jaksi za nějakým druhým rohem. Stál tu jako přízrak z říše čtvrté dimenze.

„Večeři rozdat v šest hodin,“ pokračoval dívaje se na hodinky, které ukazovaly deset minut po jedenácté hodině noční. „Um halb neune Alarm, Latrinenscheißen, dann schlafen gehen. K večeři zde v šest hodin guláš s brambory místo patnácti deka ementálského sýra.“

Potom následoval rozkaz ukázat pohotovost. Opět dal tedy hejtman Ságner zatroubit alarm a inspekční generál, dívaje se na seřazování bataliónu do šiku, procházel se s důstojníky a neustále k nim mluvil, jako by to byli nějakí idioti a nemohli to hned pochopit, přičemž ukazoval na ručičky hodinek:

„Also, sehen sie. Um halb neune scheißen und nach einer halben Stunde schlafen. Das genügt vollkommen. V této přechodné době má beztoho mužstvo řídkou stolicí. Hlavně kladu důraz na spánek. To je posila k dalším pochodům. Dokud je mužstvo ve vlaku, musí si odpočinout. Jestli není dosti místa ve vagónech, mužstvo spí partienweise. Jedna třetina mužstva ve vagónu si lehne pohodlně

a spí od devíti do půlnoci a ostatní stojí a dívají se na ně. Pak první vyspalí dělají místo druhé třetině, která spí od půlnoci do třetí hodiny ranní. Třetí partie spí od tří do šesti, pak je budíček a mužstvo se myje. Při jízdě z vagónů ne-se-ska-ko-vat! Postavit před ešalon patroly, aby mužstvo při jízdě ne-se-ska-ko-va-lo! Jestli vojákovi zláme nohu nepřítel...,“ generál poklepal si přitom nohu, „jest to něco chvalitebného, ale mrzačit se zbytečným seskakováním v plné jízdě z vagónů jest trestuhodné.

To je tedy váš batalión?“ tázal se hejtmana Ságnera, pozoruje ospalé postavy mužstva, z nichž mnozí nemohli se udržet, a vyburcování ze spánku, zívali na svěžím nočním vzduchu. „To je, pane hejtmane, zívající batalión. Mužstvo musí jít v devět hodin spát.“

Generál se postavil před 11. kumpanii, kde stál na levém křídle Švejk, který zíval na celé kolo a držel si přitom způsobně ruku na ústech, ale zpod ruky ozývalo se takové bučení, že nadporučík Lukáš se třásl, aby generál nevěnoval tomu bližší pozornost. Napadlo mu, že Švejk zívá schválně. A generál, jako by to znal, otočil se k Švejkovi a přistoupil k němu:

„Böhm oder Deutscher?“

„Böhm, melde gehorsam, Herr Generalmajor.“

„Dobrže,“ řekl generál, který byl Polák a znal trochu česky, „ty rzveš na sena jako krawa. Stul pysk, drž gubu, nebuč! Býl jsi už na latrině?“

„Nebyl, poslušně hlásím, pane generálmajor.“

„Proč jsi nešel šrát s ostatními menži?“

„Poslušně hlásím, pane generálmajor, na manévrech u Písku říkal nám pan plukovník Wachtl, když mužstvo v době rastu se rozlézalo po žitech, že voják nesmí pořád myslet jen na šajseraj, voják že má myslet na bojování. Ostatně, poslušně hlásím, co bychom tam na tý latrině dělali? Není z čeho tlačit. Podle maršrúty měli jsme už dostat na několika stanicích večeri, a nedostali jsme nic. S prázdným žaludkem na latrínu nelez!“

Švejk, objasniv prostými slovy panu generálovi všeobecnou situaci, podíval se tak nějak důvěrně na něho, že generál vycítil žádost, aby jim všem pomohl. Když už je rozkaz jít na latrínu organizovaným pochodem, tak už ten rozkaz musí být také vnitřně něčím podepřen.

„Pošlete to všechno opět do vozů,“ řekl generál k hejtmanovi Ságnerovi; „jak to přijde, že se nedostala večeře? Všechny ešalony projíždějící touto stanicí musí dostat večeři. Zde je zásobovací stanice. To jinak nelze. Jest určitý plán.“

Generál řekl to s takovou jistotou, která znamenala, že jest sice již k jedenácté hodině noční, večeře že měla být v šest hodin, jak již prve poznamenal, takže nic jiného nezbyvá než zadržet vlak přes noc a přes den do šesti hodin večera, aby dostali guláš s bramborem.

„Nic není horšího,“ řekl s ohromnou vážností, „než ve válce zapomínat při dopravě vojsk na jejich zásobování. Mou povinností je dovědět se pravdy, jak to vlastně v kanceláři nádražního velitelství vyhlíží. Neboť, pánové, někdy jsou vinni velitelé ešalonů sami. Při revizi stanice Subotičtě na jižní dráze bosenské zjistil jsem, že šest ešalonů nedostalo večeři, poněvadž o ni zapomněli velitelé ešalonů žádat. Šestkrát se na stanici vařil guláš s brambory, a nikdo o něj nežádal. Vylévali ho na hromady. Byl to, pánové, učiněný krecht na brambory s gulášem a tři stanice dál žebrali vojáci z ešalonů, které projely kolem hromad a kopců s gulášem v Subotičti, na nádraží o kus chleba. Zde, jak vidíte, nebyla vinna vojenská správa.“

Mávl prudce rukou:

„Velitelé ešalonů nedostali svým povinnostem. Pojd'me do kanceláře.“

Následovali ho, přemýšlejíce o tom, proč se všichni generálové zbláznili.

Na velitelství se objevilo, že opravdu o guláši se nic neví. Měl se pravda zde vařit dnes pro všechny ešalony, které projedou, ale pak přišel rozkaz odečíst ve vnitřním účtování zásobování vojsk po 72 h za každého vojáka, takže každá část projíždějící má k dobru 72 h za

muže, kteréž obdrží od svého intendantstva k výplatě k nejbližšímu rozdávání žoldu. Pokud se týká chleba, obdrží mužstvo ve Watianě na stanici po půl vece.

Velitel zásobovacího punktu se nebál. Řekl generálovi přímo do očí, že se rozkazy mění každou hodinu. Někdy mívá připravenu pro ešalony menáž. Přijede však sanitní vlak, vykáže se vyšším rozkazem, a je konec, ešalon stojí před problémem prázdných kotlů.

Generál souhlasně kýval hlavou a poznamenal, že poměry se rozhodně lepší, ze začátku války bylo mnohem hůř. Všechno nejde najednou, k tomu je rozhodně třeba zkušeností, praxe. Teorie vlastně brzdí praktiku. Čím déle válka potrvá, tím více se všechno uvede do pořádku.

„Mohu vám dát praktický příklad,“ řekl s velikou rozkoší, že na něco znamenitého přišel. „Před dvěma dny ešalony projíždějící stanicí Hatvan nedostaly chleba, a vy ho tam zítra budete fasovat. Pojdme nyní do nádražní restaurace.“

V nádražní restauraci pan generál počal opět mluvit o latríně a jak to nehezky vypadá, když všude po kolejích jsou kaktusy. Jedl přitom biftek a všem se zdálo, že se mu kaktus převaluje v hubě.

Na latríny kladl takový důraz, jako by na nich záleželo vítězství mocnářství.

Vzhledem k nově vytvářené situaci s Itálií prohlásil, že právě v latrínách našeho vojska spočívá nepopiratelná naše výhoda v italské kampani.

Vítězství Rakouska lezlo z latríny.

Pro pana generála bylo všechno tak jednoduché. Cesta k válečné slávě šla dle receptu: v šest hodin večer dostanou vojáci guláš s brambory, o půl deváté se vojsko v latríně vykadí a v devět jde spát. Před takovým vojskem nepřítel prchá v děsu.

Generálmajor se zamyslel, zapálil si operas a díval se do stropu dlouho a dlouho. Vzpomínal, co by ještě řekl, když už je zde, a čím by poučil důstojníky ešalonu.

„Jádro vašeho bataliónu je zdravé,“ řekl náhle, když všichni čekali, že se bude ještě dál dívat do stropu a mlčet, „váš štand je v úplném pořádku. Ten muž, s kterým jsem mluvil, podává svou přímostí a vojenským držením nejlepší naděje za celý bataliόν, že bude zápasit do poslední krůpěje krve.“

Odmlčel se a díval se opět do stropu opřen o lenoch židle, a pak pokračoval v téže pozici, přičemž jediný poručík Dub pod pudem své otrocké duše díval se s ním na strop:

„Váš bataliόν potřebuje však toho, aby jeho činy nepřešly v zapomenutí. Batalióny vaší brigády mají již svou historii, ve které musí váš bataliόν pokračovat. A vám právě schází muž, který by vedl přesné záznamy a sepisoval dějiny bataliónu. K němu musí jít všechny nitky, co která kumpanie bataliónu vykonala. Musí to být inteligentní člověk, žádné hovado, žádná kráva. Pane hejtmane, vy musíte jmenovati v bataliónu batalionsgeschichtsschreibra.“

Potom díval se na hodiny na stěně, jichž ručičky připomínaly celé ospalé společnosti, že už je čas se rozejít.

Generál měl na trati svůj inspekční vlak a požádal pány, aby ho šli doprovodit do jeho spacího vagónu.

Velitel nádraží si vzdychl. Generál si nevzpomněl, že má platit za bíftek a láhev vína. Musí to zas zaplatit sám. Takových návštěv je denně několik. Už na to praskly dva vozy se senem, které dal zatáhnout na slepou kolej a které prodal firmě Löwenstein, vojenským dodavatelům sena, jako se prodává žito nastojatě. Erár zas ty dva vagóny od nich koupil, ale on je tam nechal pro jistotu dál stát. Snad je bude muset zas jednou odprodat firmě Löwenstein.

Zato však všechny vojenské inspekce projíždějící touto hlavní stanicí v Pešti říkaly, že se tam u velitele nádraží dobře pije a jí.

Ráno stál ještě ešalon na nádraží, byl budíček, vojáci se myli u pump z esálků, generál se svým vlakem ještě neodjel a šel revidovat osobně latríny, kam chodili dle denního rozkazu hejtmana Ságnera po bataliónu

„Schwarmweise unter Kommando der Schwarmkommandanten“, aby měl pan generálmajor radost. Aby pak měl také radost poručík Dub, sdělil mu hejtman Ságner, že má on dnes inspekci.

Poručík Dub dohlížel tedy nad latrínami.

Táhlá dlouhá latrína o dvou řadách pojmul dva švarmy jedné kumpanie.

A nyní vojáci pěkně jeden vedle druhého seděli na bobku nad vyházenými příkopy, jako vlaštovky na telegrafních drátech, když se chystají na podzim na cestu do Afriky.

Každému vyčuhovala kolena ze spuštěných kalhot, každý měl řemen kolem krku, jako kdyby se chtěl každou chvíli oběsit a čekal na nějaký povel.

Bylo v tom všem vidět vojenskou železnou disciplínu, organizovanost.

Na levém křídle seděl Švejek, který se sem připletl, a se zájmem si přečítal útržek papírku, vytrženého bůhví z jakého románu Růženy Jesenské:

*...dejším penzionátě bohužel dámy
em neurčité, skutečné snad více
ré většinou v sebe uzavřeny ztrát
h menu do svých komnat, aneb se
svérázné zábavě. A utrousily-li t
šel člověk jen a pouze stesk na ct
se lepšila, neb nechtěla tak úspěšně
covati, jak by samy si přály,
nic nebylo pro mladého Kříčku*

Když odtrhl oči od útržku, podíval se mimoděk k východu latríny a podivil se. Tam stál v plné parádě pan generálmajor od včerejška z noci se svým adjutantem a vedle nich poručík Dub horlivě jim cosi vykládaje.

Švejk rozhlédl se kolem sebe. Všechno sedělo klidně dál nad latrínou a jen šarže byly jaksi strnulé a bez hnutí.

Švejk vycítil vážnost situace.

Vyskočil, tak jak byl, se spuštěnými kalhotami, s řemenem kolem krku, upotřebiv ještě v poslední chvíli útržku papíru, a zařval: „Einstellen! Auf! Habacht! Rechts schaut!“ A salutoval. Dva švarmy se spuštěnými kalhotami a s řemeny kolem krku se zvedly nad latrínou.

Generálmajor přívětivě se usmál a řekl: „Ruht, weiter machen!“ Desátník Málek dal první příklad svému švarmu, že musí opět do původní pozice. Jen Švejk stál a salutoval dál, neboť z jedné strany blížil se k němu hrozivě poručík Dub a z druhé generálmajor s úsměvem.

„Vás já vidžel v noci,“ řekl k divné pozitivě Švejka generálmajor; načež rozčilený poručík Dub obrátil se ke generálmajorovi:

„Ich melde gehorsam, Herr Generalmajor, der Mann ist blödsinnig und als Idiot bekannt, saghafter Dummkopf.“

„Was sagen Sie, Herr Leutnant?“ zařval najednou generálmajor na poručíka Duba a spustil na něho, že právě naopak. Muž, který zná, co se patří, když vidí představeného, a šarže, když ho nevidí a ignorují. To je jako v poli. Obvyčejný voják přejímá v době nebezpečí komando. A právě pan poručík Dub měl sám dát komando, které dal tento voják: „Einstellen! – Auf! – Habacht! Rechts schaut!“

„Vytržel jsi si arš?“ otázal se generálmajor Švejka.

„Poslušně hlásím, pane generálmajor, že je všechno v pořádku.“

„Wiencej šrač nie bendzeš?“

„Poslušně hlásím, pane generálmajor, že jsem fertig.“

„Dej si tedy hózny nahoru a postav se potom zas habacht!“ Poněvadž to *habacht* řekl generálmajor trochu hlasitěji, ti nejbližší počali vstávat nad latrínou.

Generálmajor přátelsky jim však kývl rukou a jemným otcovským tónem řekl:

„Aber nein, ruht, ruht, nur weiter machen.“

Švejk stál již před generálmajorem v plné parádě a generálmajor řekl k němu krátký německý proslov:

„Úcta k představeným, znalost dienstreglamá a duchapřítomnost znamená na vojně všechno. A když se s tím ještě snoubí statečnost, není nepřítele, kterého bychom se museli báti.“

Obraceje se k poručíkovi Dubovi řekl, šťouchaje prstem Švejka do břicha:

„Poznamenejte si: tohoto muže při příbytí na front neprodleně befedrovat a při nejbližší příležitosti navrhnout k bronzové medaili za přesné konání služby a znalost... Wissen Sie doch, was ich schon meine... Abtreten!“

Generálmajor vzdaloval se z latríny, kde zatím poručík Dub, aby to generálmajor slyšel, dával hlasité rozkazy:

„Erster Schwarm auf! Doppelreihen... Zweiter Schwarm...“

Švejk odešel zatím ven, a když šel kolem poručíka Duba, vysekl mu sice jak náležitě čest, ale poručík Dub přece řekl „Herstellt“, a Švejk musel salutovat znova, přičemž musel opět slyšet:

„Znáš mne? Neznáš mne! Ty mne znáš z té dobré stránky, až mne ale poznáš z té špatné stránky, já tě přinutím až k pláči!“

Švejk odcházel konečně k svému vagónu a přitom si pomyslil:

„Jednou byl, když jsme ještě byli v Karlíně v kasárnách, lajtnant Chudavý a ten to říkal jinak, když se rozčilil: ‚Hoši, pamatujte si, když mne uvidíte, že jsem svině na vás a tou sviní že zůstanu, dokud vy budete u kumpanie.‘“

Když šel Švejk kolem štábního vagónu, zavolal na něho nadporučík Lukáš, aby vyřídil Balounovi, že si má pospíšet s tou kávou a mléčnou konzervu aby opět pěkně zavřel, aby se nezkazila. Baloun totiž vařil na malém lihovém samovařiči ve vagóně u účetního šikovatele Vaňka kávu pro nadporučíka Lukáše. Když to šel Švejk vyřídít, seznal, že zatím za jeho nepřítomnosti pije celý vagón kávu.

Kávová i mléčná konzerva nadporučíka Lukáše byly již poloprázdné a Baloun, srkaje ze svého šálku kávu, hrabal lžičkou v mléčné konzervě, aby si ještě kávu zlepšil.

Kuchař okultista Jurajda s účetním šikovatelem Vaňkem slibovali navzájem, že až přijdou kávové a mléčné konzervy, že se to panu nadporučíkovi Lukášovi vynahradí.

Švejkovi byla též nabídnuta káva, ale Švejk odmítl a řekl k Balounovi:

„Právě přišel rozkaz od štábu armády, že každý pucflek, který zpronevěří svému oficirovi mléčnou a kávovou konzervu, má být neprodleně během 24 hodin pověšen. To ti mám vyřídit od pana obrlajtnanta, kerej si tě přeje vidět okamžitě s kávou.“

Ulekáný Baloun vytrhl telegrafistovi Chodounskému porci, kterou mu právě před chvílí nalil, postavil to ještě ohřát, přidal konzervovaného mléka a upaloval s tím do štábního vagónu.

S vypoulenýma očima podal kávu nadporučíkovi Lukášovi, přičemž mu hlavou kmitla myšlenka, že nadporučík Lukáš mu musí vidět na očích, jak hospodařil s jeho konzervami.

„Já jsem se zdržel,“ koktal, „poněvadž jsem je nemohl votevřít.“

„Tos asi mléčnou konzervu prolil, vid’?“ otázal se nadporučík Lukáš, upíjeje kávu, „nebo jsi ji žral po lžících jako polévku. Víš, co tě čeká?!“

Baloun si vzdychl a zabědoval:

„Mám tři děti, poslušně hlásím, pane obrlajtnant.“

„Dej si pozor, Baloune, ještě jednou tě varuji před tvou hltavostí. Neříkal ti Švejk nic?“

„Do 24 hodin mohl bych být pověšen,“ smutně odpověděl Baloun, klátě celým tělem.

„Neklat’ se mně tady, hlupáku,“ řekl s úsměvem nadporučík Lukáš, „a polepši se. Vypusť už z hlavy tu žravost a řekni Švejkovi, aby se poohlédl někde po nádraží nebo v okolí po něčem dobrém k jídlu. Dej mu tady desítku. Tebe nepošlu. Ty budeš chodit až

tenkrát, když už budeš nažranej k prasknutí. Nesežral jsi mně tu krabičku sardinek? Ty říkáš, žeš nesežral. Přines mně ji ukázat!“

Baloun vyřídil Švejkovi, že mu posílá pan obrlajtnant desítku, aby mu sehnal někde po nádraží něco dobrého k jídlu, s povzdechem vytáhl z nadporučíkova kufříku krabičku sardinek a se stísněným pocitem ji nesl k prohlídce k nadporučíkovi.

Tak se chudák těšil, že snad nadporučík Lukáš už na ty sardinky zapomněl, a teď je všemu konec. Nadporučík si je asi nechá ve vagóně a připraví ho o ně. Cítil se okraden.

„Zde jsou, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, vaše sardinky,“ řekl s trpkostí, odevzdávaje je majiteli. „Mám je votevřít?“

„Dobře, Baloune, neotvírej nic a odnes je zas na místo. Chtěl jsem se jen přesvědčit, jestli jsi se do nich nepodíval. Tak se mně zdálo, když jsi přinesl kávu, že máš nějak mastnou hubu jako od oleje. Švejk už šel?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už se vypravil,“ rozjasněně hlásil Baloun. „Řekl, že pan obrlajtnant bude spokojen a že panu obrlajtnantovi budou všichni závidět. Šel někam z nádraží a říkal, že to tady zná až za Rákošpalotu. Kdyby snad vlak bez něho odjel, že se přidá k automobilové koloně a dohoní nás na nejbližší stanici automobilem. Abychom byli o něj bez starosti, on ví, co je jeho povinnost, i kdyby si měl na svý outraty vzít fiakra a ject s ním za ešalonem až do Haliče. Dá si to potom strhovat z lénunku. Rozhodně nemáte prý mít o něho starost, pane obrlajtnant.“

„Jdi pryč,“ řekl smutně nadporučík Lukáš.

Přinesli zprávu z kanceláře velitelství, že se pojede až odpůldne ve dvě hodiny na Gödöllö-Aszód a že se fasuje pro důstojníky na nádražích po dvou litrech červeného vína a láhev koňaku. Říkalo se, že je to nějaká ztracená zásilka pro Červený kříž. Ať se to mělo, jak chce, spadlo to přímo z nebe a ve štábním vagóně bylo veselo. Koňak měl tři hvězdičky a víno bylo známky Gumpoldskirchen.

Jen nadporučík Lukáš byl stále nějak zaražen. Uplynula již hodina, a Švejk stále nešel. Potom ještě půl hodiny, a přibližoval se k štábnímu vagónu podivný průvod, který vyšel z kanceláře nádražního velitelství.

Napřed šel Švejk, vážně a vznešeně, jako první křesťané-mučedníci, když je táhli do arény.

Po obou stranách maďarský honvéd s nasazeným bodákem. Na levém křídle četař z velitelství nádraží a za nimi nějaká žena v červené sukni s varhánky a muž v čizmách s kulatým kloboučkem a podbitým okem, který nesl živou, křičící, vyděšenou slepici.

Všechno to lezlo do štábního vagónu, ale četař zařval maďarsky na muže se slepicí a s ženou, aby zůstali dole.

Uviděv nadporučíka Lukáše, Švejk počal velevýznamně mrkat.

Četař chtěl mluvit s velitelem 11. marškumpanie. Nadporučík Lukáš převzal od něho spis velitelství stanice, kde četl zblednuv:

Veliteli 11. marškumpanie N pochodového praporu 91. pěšího pluku k dalšímu řízení.

Předvádí se pěšák Švejk Josef, dle udání ordonance téže marškumpanie N pochodového praporu 91. pěšího pluku, pro zločin loupeže, spáchaný na manželích Istvánových v Išatarča v rajóně velitelství nádraží.

Důvody: Pěšák Švejk Josef, zmocniv se slepice pobíhající za domkem manželů Istvánových v Išatarča v rajóně velitelství nádraží a náležející István manželům (v originále slavně utvořené nové německé slovo „Istvangatten“) a zadržen jsa majitelem, který mu slepici odebrati chtěl, zabránil tomu, udeřiv majitele Istvána slepicí přes pravé oko, a zadržen přivolanou hlídkou, byl dopraven k své části, přičemž slepice vrácena majiteli.

Podpis důstojníka konajícího službu

Když nadporučík Lukáš podpisoval stvrzenku o přijetí Švejka, zatřásla se pod ním kolena.

Švejk stál tak blízko, že viděl, jak nadporučík Lukáš zapomněl připsat datum.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ ozval se Švejk, „že je dnes dvacátýho čtvrtýho. Včera bylo 23. května, kdy nám Itálie vypověděla válku. Jak jsem teď byl venku, tak se vo ničem jiným nemluví.“

Honvédi s četařem odešli a dole zůstali jen Istvánovi manželé, kteří chtěli stále lézt do vozu.

„Kdybyste měl, pane obrlajtnant, u sebe ještě pětku, tak bychom mohli tu slepici koupit. Von ten lump chce za ni patnáct zlatejch, ale do toho si počítá desítku za to svoje modrý voko,“ řekl Švejk vypravovatelským tónem, „ale já myslím, pane obrlajtnant, že deset zlatejch za takový pitomý voko je moc. To vyrazili u Starý paní soustružníkovi Matějů celou sanici cihlou za dvacet zlatejch, s šesti zubama, a tenkrát měly peníze větší cenu než dnes. Sám Wohlschläger věší za čtyry zlatky. – Pojd' sem,“ kývl Švejk na muže s podbitým okem a se slepicí, „a ty, babo, tam zůstaň!“

Muž vstoupil do vozu.

„Von umí trochu německy,“ poznamenal Švejk, „a rozumí všem nadávkám a také sám umí obstojně německy nadávat. – Also zehn Gulden,“ obrátil se na muže, „fünf Gulden Henne, fünf Auge. Öt forint, vidíš, kikiriki, öt forint kukuk, igen? Tady je štábsvagón, zloději. Dej sem slepici!“

Vstrčil překvapenému muži do ruky desítku, vzal mu slepici, zakroutil jí krk a pak ho vystrčil z vagónu, podav mu přátelsky ruku, kterou potřásl silně:

„Jó napot, barátom, adieu, lez ku své bábě. Nebo tě srazím dolů.“

Tak vidíte, pane obrlajtnant, že se dá všechno urovnat,“ řekl Švejk k nadporučíkovi Lukášovi, „nejlepší je, když se všechno obejde bez skandálu, bez velkých ceremonií. Nyní s Balounem vám uvaříme takovou slepičí polévku, že ji bude cítit až do Sedmihradska.“

Nadporučík Lukáš již nevydržel a vyrazil Švejkovi nešťastnou slepici z ruky a pak se rozkřikl:

„Víte, Švejku, co zaslouží ten voják, který v době války loupí mírné obyvatelstvo?“

„Čestnou smrt prachem a olovem,“ slavnostně odpověděl Švejk.

„Vy ovšem zasloužíte provaz, Švejku, neboť vy jste první začal loupit. Vy jste, chlape, já nevím opravdu, jak vás mám nazvat, zapomněl na svou přísahu. Mně se může hlava roztočit.“

Švejk podíval se na nadporučíka Lukáše tázavým pohledem a rychle se ozval:

„Poslušně hlásím, že jsem nezapomněl na přísahu, kterou náš válečný lid má učinit. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem přísahal slavně svému nejjasnějšímu knížeti a pánu Františku Josefovi I., že věren a poslušen budu také generálů Jeho Veličenstva a vůbec všech svých představených a vyšších poslouchati, je ctíti a chrániti, jejich nařízení a rozkazy ve všech službách plniti, proti každému nepříteli, buď kdo buď a kdekoliv toho požádá vůle Jeho císařského a královského Veličenstva, na vodě, pod vodou, na zemi, ve vzduchu, ve dne i v noci, v bitvách, útocích, zápasech i v jakýchkoliv jiných podnicích, vůbec na každém místě...“

Švejk zvedl slepici ze země a pokračoval stoje vzpřímen a dívaje se nadporučíkovi Lukášovi do očí:

„... každého času a při každé příležitosti udatně a zmužile bojovati, že svých vojsk, praporů, korouhví a děl nikdy neopustím, s nepřítelem nikdy v nejmenší srozumění nevejdu, vždy tak se chovati budu, jak toho vojenské zákony žádají a hodným vojákům přísluší, tímto způsobem že chci se ctí žíti a umříti, k čemuž mně dopomáhej bůh. Amen. A tu slepici jsem, poslušně hlásím, neukradl, neloupil jsem a choval jsem se řádně, vědom své přísahy.“

„Pustíš tu slepici, dobytku,“ zařval na něho nadporučík Lukáš, uhodiv Švejka spisy přes ruku, kde držel nebožku, „podívej se na tato akta. Vidíš, tady to máš černé na bílém: ‚Předvádí se pěšák

Švejk Josef, dle udání ordonance téže marškompanie... pro zločin loupeže...‘ A teď mně řekni, ty marodére, ty hyeno – ne, já tě přece jen jednou zabiju, *zabiju*, rozumíš – řekni mně, pitomče loupežnická, jak jsi se tak spustil.“

„Poslušně hlásím,“ řekl přívětivě Švejk, „že se rozhodně nemůže vo nic jinýho jednat než vo mejlku. Když jsem dostal ten váš rozkaz, abych vám někde zaopatřil a koupil něco dobrýho k snědku, tak jsem počal uvažovat, co by tak asi bylo nejlepšího. Za nádražím nebylo vůbec nic, jenom koňský salám a nějaké sušené oslí maso. Já jsem si, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, všechno dobře rozvážil. V poli je třeba něco velmi výživného, aby se mohly lépe snášet válečný útrapy. A tu jsem vám chtěl udělat horizontální radost. Chtěl jsem vám, pane obrlajtnant, uvařit polévku ze slepice.“

„Polévku ze slepice,“ opakoval po něm nadporučík, chytaje se za hlavu.

„Ano, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, polívku ze slepice, koupil jsem cibuli a pět deka nudlí. Zde je to prosím všechno. Zde je v té kapse cibule a v této jsou nudle. Sůl máme v kanceláři a pepř taky. Nezbývalo již nic jiného než koupit slepici. Šel jsem tedy za nádražím do Išatarči. Je to vlastně vesnice, jako by to nebylo žádný město, ačkoliv je tam napsáno v první ulici Išatarča vároš. Projdu jednu ulici se zahrádkami, druhou, třetí, čtvrtou, pátou, šestou, sedmou, osmou, devátou, desátou, jedenáctou, až v třinácté ulici na samém konci, kde za jedním domkem už začínaly trávníky, páslo se a procházelo stádo slepic. Šel jsem k nim a vybral jsem tu největší, nejtěžší, račte se na ni podívat, pane obrlajtnant, je to samý sádlo, nemusí se ani vohledávat a pozná se to hned na první pohled, že jí museli sypat hodně zrní. Vzal jsem ji tedy, zcela veřejně, u přítomnosti obyvatelstva, které na mne cosi maďarsky křičelo, držím ji za nohy a ptám se několika lidí, česky i německy, komu patří ta slepice, abych ji mohl od něho koupit, když vtom vyběhne z toho domku na kraji muž s ženou a počne mně napřed nadávat

maďarsky a pak německy, že jsem mu ukradl za bílého dne slepici. Řekl jsem mu, aby na mne nekřičel, že jsem poslán, abych ji vám koupil, a vyprávěl jsem mu, jak se věci mají. A ta slepice, jak jsem ji držel za nohy, najednou počala mávat křídly a chtěla vylétnout, a jak jsem ji jen tak lehce držel v ruce, vyzvedla mně ruku a chtěla se usadit svému pánovi na nose. A von hned začal křičet, že prý jsem ho slepicí fláknul přes hubu. A ta ženská něco ječela a pořád křičela na slepici ,puta, puta, puta, puta‘.

Vtom ale už nějakí blbci, kteří tomu nerozuměli, přiváděli na mne patrolu, honvédy, a já jsem je sám vyzval, aby šli se mnou na bahnhofkomando, aby vyšla moje nevina jako volej nad vodu. Ale s tím panem lajtnantem, který měl tam službu, nebyla žádná řeč, ani když jsem ho prosil, aby se vás zeptal, je-li to pravda, že jste mne poslal, abych vám koupil něco dobrýho. Ještě se na mne rozkřikl, abych držel hubu, že prý mně beztoho kouká z očí silná větev s dobrým provazem. Von byl patrně v nějaké moc špatné náladě, když mně povídal, že takhle vypasenej může bejt jen voják, kerej loupí a krade. Vono prej už je na stanici víc stížností, předevcírem prej se ztratil někde vedle někomu krocán, a když jsem mu řekl, že jsme tu dobu byli ještě v Rábu, tak řekl, že taková vejmluva na něho neplatí.

Tak mě poslali k vám a ještě se tam na mne rozkřikl, když jsem ho neviděl, jeden frajtr, jestli prej nevím, koho mám před sebou. Řek jsem mu, že je gefreiter, kdyby byl u myslivců, že by byl patrollführer a u dělostřelectva oberkanonier.“

„Švejku,“ řekl za chvíli nadporučík Lukáš, „vy už jste měl tolik zvláštních náhod a nehod, tolik, jak vy říkáte, ‚mejlek‘ a ‚vomylů‘, že vám přece snad jen jednou pomůže z těch vašich malérů silný provaz kolem krku s celou vojenskou poctou ve čtverci. Rozumíte?“

„Ano, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, čtverec z takzvaného geschlossene Batalion sestává ze čtyř, výjimečně také ze tří nebo pěti setnin. Poroučíte, pane obrlajtnant, dát do polévky z této slepice více nudlí, aby byla hustší?“

„Švejku, já vám poručím, abyste už zmizel i se slepicí, nebo vám ji otluču o hlavu, blbče jeden...“

„Dle rozkazu, pane obrlajtnant, ale celer jsem, poslušně hlásím, nenašel, mrkev také ne! Dám bram...“

Švejk nedořekl ‚bor‘ a vyletěl i se slepicí před štábní vagón. Nadporučík Lukáš vypil najednou vinnou odlivku koňaku.

Švejk zasalutoval před okny vagónu a odcházel.

Baloun chystal se právě po šťastně skončeném duševním boji, že otevře přece jen krabičku se sardinkami svého nadporučíka, když se objevil Švejk se slepicí, což vzbudilo přirozený rozruch u všech přítomných ve vagóně, a všichni se na něho tak podívali, jako by chtěli s určitostí říct: „Kdes to ukrad?“

„Koupil jsem ji pro pana obrlajtnanta,“ odpověděl Švejk, vytahuje z kapes cibuli a nudle. „Chtěl jsem mu vařit z ní polévku, ale von už ji nechce, tak mně ji daroval.“

„Nebyla chcíplá?“ otázal se podezřívavě účetní šikovatel Vaněk.

„Já jsem jí sám zakroutil krk,“ odpověděl Švejk vytahuje z kapsy nůž.

Baloun vděčně a zároveň s výrazem úcty podíval se na Švejka a počal mlčky připravovat lihový samovaříč nadporučíkův. Pak vzal koflíky a doběhl s nimi pro vodu.

K Švejkovi přiblížil se telegrafista Chodounský a nabídl se, že mu ji pomůže škusbat, přičemž mu zašeptal do ucha intimní otázku:

„Je to daleko odtud? Musí se přelejzat na dvůr, nebo je to ve volnu?“

„Já jsem ji koupil.“

„Ale mlč, to jsi kamarád, my jsme viděli, jak tě vedli.“

Zúčastnil se však horlivě škusbání slepice. K velkým, slavným přípravám přidružil se i kuchař okultista Jurajda, který nakrájel brambory a cibuli do polévky.

Peří vyhozené z vagónu vzbudilo pozornost poručíka Duba, který obcházel vagóny.

Zavolal dovnitř, aby se ukázal ten, který škube slepici, a ve dveřích objevil se spokojený obličej Švejkův.

„Co je to?“ rozkřikl se poručík Dub, zvedaje ze země uříznutou slepičí hlavu.

„To je, poslušně hlásím,“ odpověděl Švejk, „hlava slepice druhu černých vlašek. Jsou to, pane lajtnant, velmi dobré nosnice. Snáší až 260 vajec do roka. Račte se prosím podívat, jaké měla bohatej vaječník.“ Švejk držel poručíkovi Dubovi před nosem střeva i druhé vnitřnosti ze slepice.

Dub si odplivl, odešel a za chvíli se vrátil:

„Pro koho bude ta slepice?“

„Pro nás, poslušně hlásím, pane lajtnant. Podívejte se, co má sádla.“

Poručík Dub odcházel bruče:

„U Filippi se sejdeme.“

„Cože ti říkal?“ obrátil se k Švejkovi Jurajda.

„Ale dali jsme si schůzku někde u Filipy. Voni tihle vznešení páni bejvají obyčejně buzeranti.“

Kuchař okultista prohlásil, že jedině estéti jsou homosexuální, což vyplývá již ze samé podstaty estetismu.

Účetní šikovatel Vaněk vyprávěl potom o zneužívání dítek pedagogy ve španělských klášteřích.

A zatímco se voda v kotlíku na lihu počala vařit, Švejk se zmínil o tom, jak jednomu vychovateli svěřili kolonii opuštěných vídeňských dětí a ten vychovatel celou kolonii zneužil.

„Vona je to holt vášeň, ale nejhorší je to, když to přijde na ženský. V Praze II byly před léty dvě vopuštěný paničky, rozvedený, poněvadž to byly coury, nějaká Mourková a Šousková, a ty jednou, když kvetly třešně v aleji u Roztok, chytly tam večer starýho impotentního stoletýho flašinetáře a vodtáhly si ho do roztockýho háje

a tam ho znásilnily. Co ty s ním dělaly! To je na Žižkově pan profesor Axamit a ten tam kopal, hledal hroby skrčenců a několik jich vybral, a voni si ho, toho flašinetáře, vodtáhly do jedný takový vykopaný mohyly a tam ho dřely a zneužívaly. A profesor Axamit druhej den tam přišel a vidí, že něco leží v mohyle. Zaradoval se, ale von to byl ten utejraněj, umučenej flašinetář vod těch rozvedenejch paniček. Kolem něho byly samý nějaký dřívka. Potom ten flašinetář na pátej den umřel a voni ty potvory byly ještě tak drzý, že mu šly na pohřeb. To už je perverze.

Vosolils to?“ obrátil se Švejk na Balouna, který použil všeobecného zájmu nad vypravováním Švejkovým a cosi schovával do svého baťohu, „ukaz, co tam děláš? – Baloune,“ řekl Švejk vážně, „co chceš s tím slepičím stehnem? Tak se podívejte. Ukradl nám slepičí stehno, aby si ho potom tajně uvařil. Víš, Baloune, cos to proved? Víš, jak se trestá na vojně, když někdo okrade kamaráda v poli. Přiváže se k hlavní děla a chlap se vystřelí kartáčem. Ted' už je pozdě vzdychat. Až potkáme někde na frontě artilérii, tak se přihlásíš u nejbližšího oberfeuerwerkra. Prozatím ale budeš cvičit za trest. Lez z vagónu.“

Nešťastný Baloun slezl a Švejk, sedě ve dveřích vagónu, komandoval:

„Habt Acht! Ruht! Habt Acht! Rechts schaut! Habt Acht! Dívej se opět přímo! Ruht! – Ted' budeš dělat pohyby těla na místě. Rechts um! Člověče! Voni jsou kráva. Jejich rohy mají se octnout tam, kde měli dřív pravý rameno. Herstell! Rechts um! Links um! Halbrechts! Ne tak, vole! Herstell! Halbrechts! No vidíš, mezku, že to jde! Halblinks! Links um! Links! Front! Front, blbe! Nevíš, co je to front? Gradaus! Kehrt euch! Kniet! Nieder! Setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Nieder! Auf! Setzen! Auf! Ruht! – Tak vidíš, Baloune, to je zdravý, aspoň vytrávíš!“

Kolem se počali seskupovat v masách a propukávat v jásot.

„Udělejte laskavě místo,“ křičel Švejk, „von bude mašírovat. Tedy, Baloune, dej si pozor, abych nemusel herštelovat. Nerad zbytečně

manšaft trápím. Tedy: Direktion Bahnhof! Koukej, kam ukazuju. Marschieren marsch! Glied – halt! Stůj, ksakru, nebo tě zavřu! Glied – halt! Konečně, že jsi se, pitomče, zastavil. Kurzer Schritt! Nevíš, co je to kurzer Schritt? Já ti to ukážu, až budeš modrej! Voller Schritt! Wechselt Schritt! Ohne Schritt! Buvole jeden! Když řeknu Ohne Schritt, tak překládáš haksny na místě.“

Kolem už byly aspoň dvě kumpanie. Baloun se potil a o sobě nevěděl a Švejk velel dál:

„Gleicher Schritt! Glied rückwärts marsch! Glied halt! Laufschrift! Glied marsch! Schritt! Glied halt! Ruht! Habt Acht! Direktion Bahnhof! Laufschrift marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Wagon! Laufschrift marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht! Ted’ si odpočineš chvilku! A pak začneme nanovo. Při dobré vůli se všechno zmůže.“

„Co se to zde děje?“ ozval se hlas poručíka Duba, který přiběhl znepokojeně.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ řekl Švejk, „že se tak trochu cvičíme, abychom nezapomněli na execírku a zbytečně neprováleli drahocennej čas.“

„Slezte z vagónu,“ poroučel poručík Dub, „už toho mám opravdu dost. Předvádím vás k panu batalionskomandantovi.“

Když se ocitl Švejk ve štábním vagóně, odešel nadporučík Lukáš druhým východem z vagónu a šel na perón.

Hejtman Ságner, když mu hlásil poručík Dub o podivných alotriích, jak se vyjádřil, dobrého vojáka Švejka, byl právě ve velmi dobré náladě, poněvadž gumpoldskirchen bylo opravdu znamenité.

„Tedy vy nechcete zbytečně proválet drahocennej čas,“ usmál se významně. „Matušič, pojd’te sem!“ Bataliónní ordonanc obdržel rozkaz zavolat šikovatele od 12. kumpanie Nasákla, který byl znám jako největší tyran, a zaopatřit ihned Švejkovi ručnici.

„Zde tento muž,“ řekl hejtman Ságner k šikovateli Nasáklovi, „nechce zbytečně proválet drahocenný čas. Vezměte ho za vagón

a hodinu s ním cvičte kvérgrify. Ale beze všeho milosrdenství, bez oddychu. Hlavně pěkně za sebou, setzt ab, an, setzt ab!

Uvidíte, Švejku, že se nebudete nudit,“ řekl k němu na odchodu. A za chvíli již ozýval se za vagónem drsný povel, který slavnostně se nesl mezi kolejnicemi. Šikovatel Nasáklo, který právě hrál jedna-dvacet a držel bank, řval do božího prostoru:

„Beim Fuß! – Schultert! Beim Fuß! – Schultert!“

Pak na chvíli to utichlo a bylo slyšet hlas Švejkův, spokojený a rozvážný:

„To jsem se všechno učil v aktivní službě před léty. Když je Beim Fuß!, tak flinta stojí vopřena na pravém boku. Špička pažby je v pří-mý linii se špičkou nohou. Pravá ruka je přirozeně napnuta a drží flintu tak, že palec vobjímá lauf, ostatní prsty musejí svírat pažbu na předku, a když je Schultert!, tak je flinta volně na řemenu na pravém rameni a laufmündunk nahoru a laufem nazad...“

„Tak už dost toho žvanění,“ ozval se opět povel šikovatele Nasákla. „Habt Acht! Rechts schaut! Hergot, jak to děláte...“

„Jsem ‚schultert‘ a při ‚rechts schaut‘ sjede moje pravá ruka po řemeni dolů, obejmú krk pažby a hodím hlavou napravo, na to ‚habt acht‘ vezmu opět pravou rukou řemen a moje hlava hledí před sebe na vás.“

A zas zněl hlas šikovatelův:

„In die Balanz! Beim Fuß! In die Balanz! Schul-tert! Bajonett auf! Bajonett ab! Fällt das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniert nieder zum Gebet! Laden! Schießen! Schießen halbrechts! Ziel Stabswagon! Distanz 200 Schritt... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!“ Šikovatel si kroutil cigaretu.

Švejk si mezitím prohlížel číslo na ručnici a ozval se:

„4268! Takový číslo měla jedna lokomotiva v Pečkách na dráze na 16. koleji. Měli ji odtáhnout do depa v Lysý nad Labem, ku správě, ale vono to tak lehce nešlo, poněvadž, pane šikovateli, ten

strojvůdce, který ji tam měl odtáhnout, měl velmi špatnou paměť na čísla. Tak ho traťmistr zavolal do své kanceláře a povídá mu: „Na 16. koleji je lokomotiva číslo 4268. Já vím, že máte špatnou paměť na číslice, a když se vám nějaký číslo napíše na papír, že ten papír ztratíte. Dejte si ale dobrý pozor, když jste tak slabej na číslice, a já vám ukážu, že je to velice lehký zapamatovat si jakýkoliv číslo. Podívejte se: Lokomotiva, kterou máte odtáhnout do depa v Lysý nad Labem, má číslo 4268. Tedy dávejte pozor: První číslice je čtyřka, druhá dvojka. Tedy si pamatujte už 42, to jest dvakrát 2, to je v pořadí zepředu 4, děleno $2 = 2$, a zas máte vedle sebe 4 a 2. Ted' se nelekejte. Kolikrát jsou dvakrát 4, vosum, není-liž pravda? Tak si vryjte v paměť, že vosmička je z čísla 4268 poslední v řadě. Zbývá ještě, když už si pamatujete, že první je 4, druhá 2, čtvrtá vosum, nějak chytře si zapamatovat tu šestku, co jde před osmičkou. A je to strašně jednoduchý. První číslice je 4, druhá dvojka, čtyři a dvě je šest. Tedy už jste si jistej, druhá od konce je šestka, a už nám ten pořad čísel nikdy nevymizí z paměti. Máte utkvěno v hlavě číslo 4268. Nebo můžete také dojít k týmuž vejsledku ještě jednodušejc...“

Šikovatel přestal kouřit a vytřeštil na něho oči a jenom zabreptal: „Kappe ab!“

Švejk vážně pokračoval:

„Von mu tedy začal vykládat ten jednodušší způsob, jak by si zapamatoval číslo lokomotivy 4268. Vosum bez dvou je 6. Tedy už zná 68. 6 bez 2 jsou 4, už tedy zná 4-68, a tu dvojku do toho je 4-2-6-8. Není také příliš namáhavé, když se to udělá ještě jinak, pomocí násobení a dělení. To se dojde taky k takovému výsledku. „Pamatujte si,“ povídal ten traťmistr, „že dvakrát 42 je 84. Rok má 12 měsíců. Vodečte se tedy 12 od 84, a zbývá nám 72, od toho ještě dvanáct měsíců, to je 60, máme tedy už jistou šestku a nulu škrtneme. Tedy víme 42684. Když jsme škrtnuli nulu, škrtneme i tu čtyřku vzadu, a máme velice klidně zase 4268, číslo lokomotivy, která patří

do depa v Lysý nad Labem. Taky, jak říkám, s tím dělením je to lehké. Vypočítáme si koeficient podle celního tarifu.' Snad vám není špatně, pane feldvébl. Jestli chcete, tak já začnu třebas s ,General de charge! Fertig! Hoch an! Feuer!' Hrome! Neměl nás pan hejtman posílat na slunce! Musím pro nosítka."

Když přišel lékař, tak konstatoval, že je to buď úžeh sluneční, nebo akutní zánět mozkových blan.

Když přišel šikovatel k sobě, stál vedle něho Švejk a řekl:

„Abych vám to tedy dopověděl. Myslíte, pane šikovateli, že si to ten strojvůdce zapamatoval? Von si to poplet a znásobil to všechno třema, poněvadž si vzpomněl na trojici boží, a lokomotivu nenašel, ta tam ještě stojí na trati číslo 16.“

Šikovatel zavřel opět oči.

A když Švejk se vrátil do svého vagónu, na otázku, kde byl tak dlouho, odpověděl:

„Kdo jiného laufšrit učí, dělá stokrát schul-tert!“

Vzadu se ve vagónu třásl Baloun. Sežral za nepřítomnosti Švejkovy, když se část slepice již uvařila, půl Švejkovy porce.

Před odjezdem vlaku dohonil ešalon smíšený vojenský vlak s různými částmi. Byli to opozdilci nebo vojáci ze špitálů, dohánějící své části, i jiná podezřelá individua, vracející se z komandýrovek nebo z arestů.

Z toho vlaku vystoupil také jednoroční dobrovolník Marek, který byl obžalován tehdy pro vzpouru, že nechtěl čistit záchody, ale divizijní soud ho osvobodil, vyšetřování s ním bylo zastaveno, a jednoroční dobrovolník Marek objevil se proto nyní ve štábním vagóně, aby se hlásil u batalionskomandanta. Jednoroční dobrovolník nepatřil totiž doposud nikam, poněvadž ho vodili z arestu do arestu.

Hejtman Ságner, když uviděl jednoročního dobrovolníka a přijal od něho listiny týkající se jeho příchodu s velmi sekrétní poznámkou

„Politisch verdächtig! Vorsicht!“, nebyl příliš potěšen a naštěstí si vzpomněl na latrinengenerála, který tak zajímavě doporučoval doplnit bataliόν batalionsgeschichtsschreibrem.

„Jste velice nedbalý, vy jednoroční dobrovolníku,“ řekl k němu, „ve škole jednoročáků byl jste pravou metlou, místo toho, abyste hleděl vyniknout a získat hodnost, která vám náleží dle vaší inteligence, potuloval jste se z arestu do arestu. Regiment se za vás musí hanbit, vy jednoroční dobrovolníku. Můžete však napravit svou chybu, když řádným plněním svých povinností ocitnete se opět v řadě těch dobrých vojáků. Věnujte své síly bataliόνu s láskou. Zkusím to s vámi. Jste inteligentní mladý muž a jistě máte i schopnosti psát, stylizovat. Povím vám něco. Každý bataliόν v poli potřebuje muže, který by vedl chronologický přehled všech událostí válečných dotýkajících se přímo vystoupení bataliόνu na poli válečném. Jest třeba všechna vítězná tažení, všechny významné slavné chvíle, jichž bataliόν se zúčastňuje, při nichž hraje vedoucí a vynikající roli, popsat, pomalu sestavovati příspěvek k dějinám armády. Rozumíte mně?“

„Poslušně hlásím, ano, pane hejtmane, jde o epizody ze života všech částí. Bataliόν má své dějiny. Regiment na základě dějin svých bataliόνů sestavuje dějiny regimentu. Regimenty tvoří dějiny brigády, dějiny brigád dějiny divize a tak dále. Vynasnažím se ze všech sil, pane hejtmane.“

Jednoroční dobrovolník Marek dal si ruku na srdce.

„Budu zaznamenávati s opravdovou láskou slavné dny našeho bataliόνu, zejména dnes, kdy je ofenzíva v plném proudu a kdy to přijde do tuhého, kdy pokryje náš bataliόν svými hrdinnými syny bojiště. Svědomitě zaznamenám vám běh všech událostí, které se musí dostavit, aby stránky dějin našeho bataliόνu byly naplněny vavříny.“

„Budete se nalézati u štábu bataliόνu, jednoroční dobrovolníku, budete si všímati, kdo byl navržen k vyznamenání, zaznamenávat –

ovšem dle našich poznámek – pochody, které obzvláště by upozornily na vynikající bojechtivost a ocelovou disciplínu bataliónu. Není to tak lehké, jednoroční dobrovolníku, ale doufám, že máte tolik pozorovacího talentu, abyste, dostávaje ode mne určité direktivy, náš batalión povznesl nad ostatní skupiny. Odesílám telegram na pluk, že jsem vás jmenoval batalionsgeschichtsschreibrem. Hlaste se u účetního šikovatele Vaňka od 11. kumpanie, aby vás tam umístil ve vagóně. Tam je tak ještě nejvíc místa, a řekněte mu, aby sem ke mně přišel. Ovšem začíslen budete u štábu bataliónu. To se provede rozkazem po bataliónu.“

Kuchař okultista spal. Baloun se stále třásl, poněvadž už otevřel i nadporučíkovy sardinky, účetní šikovatel Vaněk šel k hejtmanovi Ságnerovi a telegrafista Chodounský splášil někde na nádraží tajně lahvičku borovičky, vypil ji, byl nyní v sentimentální náladě a zpíval:

*„Dokud v sladkých dnech jsem bloudil,
věrným se mně všechno zdálo,
tu dýchala má hrud' vírou
a mé oko láskou plálo.*

*Však když zřel jsem, celá země
že je zrádná jako šakal,
zvadla víra, zvadla láska
a já poprvé jsem plakal.“*

Potom se zvedl, šel ke stolu účetního šikovatele Vaňka a napsal na kus papíru velkými písmeny:

*Žádám tímto zdvořile, abych byl jmenován a befedrován na
batalionshornistu.*

Chodounský, telegrafist

Hejtman Ságner neměl příliš dlouhou rozmluvu s účetním šikova-
telem Vaňkem. Upozornil ho jedině na to, že prozatím batalions-
geschichtsschreiber, jednoroční dobrovolník Marek, bude se nalé-
zati ve vagóně se Švejkem.

„Mohu vám říct jen tolik, že ten muž Marek jest, abych tak řekl,
podezřelý. Politisch verdächtig. Můj bože! To není dnes tak dalece
nic divného. O kom se to neříká. Jsou takové různé domněnky. Vy
mně přece rozumíte. Tedy vás jenom upozorňuji, abyste ho, kdyby
snad mluvil něco, co by, nu rozumíte, hned ho zarazil, abych já snad
také neměl nějaké nepříjemnosti. Řekněte mu prostě, aby zanechal
všech řečí, a tím to bude již spraveno. Já ale nemyslím, abyste snad
ke mně hned běžel. Vyříd'te to s ním přátelsky, taková domluva je
vždycky lepší než nějaké hloupé udání. Zkrátka, já si nepřeji nic
slyšet, poněvadž... Rozumíte. Taková věc zde padá vždycky i na celý
batalión.“

Když se tedy Vaněk vrátil, vzal stranou jednoročního dobrovolníka
Marka a řekl k němu:

„Člověče, vy jste podezřelý, ale to nic nevadí. Jen mnoho tady
nemluvte zbytečného před tím Chodounským, telegrafistou.“

Sotva to dořekl, Chodounský se přivrávorál a padl účetnímu ši-
kovateli do náruče, vzlykaje opilý hlasem, což snad měl býti zpěv:

*„Když mne všechno opustilo,
já k tvým prsům hlavu sklonil,
na tvém vřelém, čistém srdci
bolestně jsem slzy ronil.*

*A tvým okem zaplál oheň
jako hvězda třpytem lesklým,
korálová ústa šeptla:
Já tě nikdy neopustím.*

My se nikdy nevopustíme,“ hulákal Chodounský, „co uslyším u telefonu, hned vám řeknu. Vyseru se na přísahu.“

V koutě se Baloun hrůzou pokřižoval a počal se hlasitě modlit:

„Rodičko boží, nezamítej mé prosebné volání, nýbrž vyslyš milostivě, potěš mne laskavě, pomoz mně bídnému, jenž k Tobě volám s živou vírou, pevnou nadějí a horoucí láskou v slzavém údolí tomto. Ó, královno nebeská, učiň přímlovou svou, abych také v milosti boží a pod Tvou ochranou až do konce života svého setrval...“

Blahoslavená Panna Maria se opravdu za něho přimluvila, neboť ze svého chudého baťohu vytáhl za chvíli jednoroční dobrovolník několik krabiček sardinek a rozdál každému po jedné.

Baloun neohroženě otevřel kufřík nadporučíka Lukáše a vrátil tam z nebe spadlé sardinky.

Když pak všichni si otevřeli olejovky a pochutnávali si na nich, Baloun přišel do pokušení a otevřel kufřík i sardinky a hltavě je schlemstnul.

A tu nejblahoslavenější a nejsladší Panna Maria se od něho odvrátila, neboť právě když dopíjel olej z plechovky, objevil se před vagónem bataliónní ordonanc Matušič volaje nahoru:

„Baloune, máš přinést svému obrlajtnantovi ty sardinky.“

„Těch facek,“ řekl šikovatel Vaněk.

„S pustejsma rukama raděj tam nechod,“ radil Švejk, „vem si aspoň s sebou pět prázdnejch plechovek.“

„Co jste asi udělal, že vás bůh tak trestá,“ poznamenal jednoroční dobrovolník, „ve vaší minulosti musí být nějaký velký hřích. Nedopustil jste se snad svatokrádeže a nesněd jste vašemu farářovi šunku v komíně? Nevypil jste mu ve sklepě mešní víno? Nelez jste snad jako kluk na hrušky do farské zahrady?“

Baloun se odklátil se zoufalým výrazem v obličeji, plným bezdějnosti. Teď jeho uštváný výraz mluvil srdcervoucně:

„Kdy už bude konec toho trápení?“

„To je to,“ řekl jednoroční dobrovolník, který zaslechl slova nešťastného Balouna, „že vy jste, přáteli, ztratil spojitost s pánem-bohem. Vy se neumíte dobře pomodlit, aby vás pánbůh co nejdřív sprovodil ze světa.“

Švejk k tomu dodal:

„Von se Baloun nemůže pořád k tomu vodhodlat, aby svůj vojenský život, svoje vojenské smýšlení, slova, skutky i smrt svoji vojenskou vodporučil dobrotě mateřského srdce nejvyššího pána-boha, jako to říkával ten můj feldkurát Katz, když už začínal přebírat a vomylem strčil na ulici do nějakého vojáka.“

Baloun zaúpěl, že už ztratil důvěru v pána-boha, poněvadž už kolikrát se modlil, aby mu dal tolik síly a nějak mu ten jeho žaludek scvrknul.

„To se nedatuje vod týhle vojny,“ zabědoval, „to už je stará nemoc, tahle moje žravost. Kvůli ní chodila žena s dětma na pout' do Klokot.“

„To znám,“ poznamenal Švejk, „to je u Tábora a mají tam bohatou Panenku Marii s falešnejma briliantama a chtěl ji vokrást jeden kostelník, vodněkud ze Slovenska. Moc nábožnej člověk. Tak tam přijel a myslel si, že se mu to snad lepší povede, když bude napřed vočištěnej ze všech starejch hříchů, a vyzpovídal se taky z toho, že chce zejtra vokrást Panenku Marii. Neřek ani švec, a než se pomodlil těch tři sta otčenášů, který mu pan páter dal, aby mu zatím neutek, už ho vyváděli kostelníci přímo na četnickou stanici.“

Kuchař okultista začal se s telegrafistou Chodounským hádat, jestli je to do nebe volající prozrazení zpovědního tajemství, anebo jestli to stojí za řeč, když šlo o falešné brilianty. Nakonec však Chodounskému dokázal, že to byla karma, tedy předurčený osud z daleké neznámé minulosti, kdy snad byl ten nešťastný kostelník ze Slovenska ještě hlavonožcem na nějaké cizí planetě, a stejně že osud již dávno předurčil, když snad byl ten páter z Klokot ještě třebas ježurou, nějakým vačnatým, dnes už vyhynulým savcem, že musí on porušit zpovědní tajemství, ačkoliv z právníckého

stanoviska dává se dle kanonického práva absoluce, i když jde o klášterní jmění.

K tomuto připojil Švejek tuto jednoduchou poznámku:

„Ba jo, žádněj člověk neví, co bude vyvádět za pár miliónů let, a ničeho se nesmí vodříkat. Obrlajtnant Kvasnička, když jsme ještě slouživali v Karlíně u erkencukskomanda, ten vždycky říkal, když držel školu: ‚Nemyslete si, vy hovnivárové, vy líní krávové a bagounové, že vám už tahle vojna skončí na tomhle světě. My se ještě po smrti uhlídáme, a já vám udělám takovej vočistec, že z toho budete jeleni, vy svinská bando.“

Mezitím Baloun, který jsa v úplném zoufalství stále myslel, že se jen nyní o něm povídá, že se všechno týká jeho, pokračoval ve své veřejné zpovědi:

„Ani Klokoty proti mé žravosti nepomáhaly. Přijde žena s dětmi z pouti a už začne počítat slepice. Schází jedna nebo dvě. Ale já jsem si nemohl pomoc, já jsem věděl, že jsou v domácnosti potřeba kvůli vejcím, ale vyjdu ven, zakoukám se na ně, najednou vám cejtím v žaloudku propast, a za hodinu už je mně dobře, už je slepice vobraná. Jednou, když byly v Klokotech, aby se za mě modlily, aby tatínek zatím doma nic nesežral a neudělal zas novou škodu, chodím po dvoře, a najednou mně vám pad do voka krocan. Tenkrát jsem to moh vodpykat životem. Uvázla mně z něho v krku stehenní kost, a nebejt mýho práška, takovýho malýho chlapce, který mně tu kost vytáh, tak už jsem tu dnes s vámi nesesedl a ani se tý světový vojny nedočkal. – Ba, ba. Ten můj prášek, ten byl čipera. Takovej maličkej, baculatej, zavalitej, sádelnatej...”

Švejek přistoupil k Balounovi:

„Ukaž jazyk!”

Baloun vyplázl na Švejka svůj jazyk, načež Švejek obrátil se ke všem, kteří byli ve vagónu:

„To jsem věděl, sežral i toho svýho práška. – Přiznej se, kdys ho sežral! Když byli zas vaši v Klokotech – vid’?”

Baloun zoufale sepjal ruce a zvolal:

„Nechte mne, kamarádi! Ještě tohle ke všemu vod svejch kamarádů.“

„My vás proto neodsuzujeme,“ řekl jednoroční dobrovolník, „naopak je vidět, že z vás bude dobrý voják. Když Francouzi za napoleonských válek obléhali Madrid, tu španělský velitel Madridu, nežli by vydal pevnost z hladu, snědl svého adjutanta bez soli.“

„To už je vopravdu voběť, poněvadž nasolenej adjutant byl by rozhodně požitelnější. – Jakkak se jmenuje, pane rechnungsfeldvébl, ten náš adjutant od našeho bataliónu? – Ziegler? To je nákej takovej uhejbáček, z toho by se neudělaly porce ani pro jednu marškumpačku.“

„Podívejme se,“ řekl účetní šikovatel Vaněk, „Baloun má v ruce růženec.“

A opravdu, Baloun ve svém největším hoři hledal spásu v drobných kuličkách z klokočí od firmy Moritz Löwenstein ve Vídni.

„Ten je taky z Klokot,“ řekl smutně Baloun. „Než mně ho přinesly, zařvala dvě housata, ale to není žádný maso, to je měkkotina.“

Za chvíli nato přišel rozkaz po celém vlaku, že se za čtvrt hodiny pojede. Poněvadž tomu nikdo nechtěl věřit, stalo se to, že se, přes veškerou ostražitost, někdo leckams zatoulal. Když se vlak hnul, scházelo osmnáct maníků, mezi nimi šikovatel Nasáklo od 12. marškumpanie, který se ještě, když vlak už dávno zmizel za lšatarčou, hádal v malém akátovém lesíku za nádražím v nehlubokém úvalu s nějakou běhnou, která chtěla na něm pět korun, kdežto on navrhoval odměnu za vykonanou již službu korunu nebo pár facek, ke kterémuž poslednímu vyrovnání pak nakonec také došlo s takovou vehemencí, že na její řev počali se tam sbíhat z nádraží.

3.

Z Hatvanu na hranice Haliče

Po celou dobu železniční přepravy bataliónu, který měl sklízet válečnou slávu, až projde pěšky od Laborce východní Haličí na front, vedly se ve vagónu, kde byl jednorochní dobrovolník a Švejk, opět podivné řeči, víceméně velezrádného obsahu, v menším měřítku, ale můžeme říct povšechně, dělo se tak i v jiných vagónech, ba i ve štábním vagónu panovala jakási nespokojenost, poněvadž ve Füzesabony přišel rozkaz po armádě od pluku, ve kterém se porce vína snižovala důstojníkům o jednu osminku litru. Ovšem že přitom nebylo zapomenuto na mužstvo, kterému se snižovala dávka sága o jeden dekagram na muže, což bylo tím záhadnějším, že nikdo nikdy na vojně sága neviděl.

Nicméně bylo to třeba oznámiti účetnímu šikovateli Bautanzlovi, který se tím cítil strašně uražen a okraden, což vyjádřil také tím, že sága je dnes vzácná věc a že by za kilo dostal aspoň osm korun.

Ve Füzesabony přišlo se také na to, že jedna kumpanie ztratila polní kuchyni, poněvadž konečně se měl na této stanici vařit guláš s bramborama, na který kladl velký důraz latrinengenerál. Pátráním vyšlo najevo, že nešťastná polní kuchyně vůbec s sebou z Brucku nejela a že asi dodnes tam někde stojí za barákem 186, opuštěná a vychladlá.

Kuchyňský personál patřící k té polní kuchyni byl totiž den před odjezdem zavřen na hauptvaše pro bujné chování ve městě a dovedl si to tak zařídit, že seděl ještě dál, když už jeho marškumpačka projížděla Uhry.

Kumpanie bez kuchyně byla tedy přidělena k druhé polní kuchyni, což se neobešlo ovšem bez hádky, poněvadž mezi přiděleným mužstvem z obou kumpanií ku škrábání bramborů došlo k takovým kontroverzím, že jedni druhým tvrdili, že nejsou taková hovada, aby

se dřeli na druhého. Nakonec se vlastně ukázalo, že s tím gulášem s bramborama je to vlastně manévr, aby si vojáci zvykli na to, až v poli před nepřítelem bude se vařit guláš, najednou přijde rozkaz „Alles zurück!“, guláš z kotlů se vyleje a žádný nedostane ani líznout.

Tohle byla tedy jakási průprava, ne tak do důsledků tragická, ale přece jen poučná. Když totiž se měl již guláš rozdávat, přišel rozkaz „Do vagónů!“ a už se jelo na Miškovec. Ani tam se nerozdal guláš, poněvadž na trati stál vlak s ruskými vagóny, proto se mužstvo nepustilo ven z vagónů a ponechalo se mužstvu volné pole k fantazii, že se bude guláš rozdávat, až se vyleze už v Haliči z vlaku, kde bude uznán guláš zkysaným, k požívání neschopným, a pak že se vyleje.

Potom vezli guláš dál na Tiszalök, Zombor, a když už nikdo nečekal, že se bude guláš rozdávat, zastavil se vlak v Novém Městě pod Šiatorem, kde se znova rozdělal oheň pod kotli, guláš se ohřál a byl konečně rozdán.

Stanice byla přeplněna, měly být napřed odeslány dva vlaky s municí, za nimi dva ešalony dělostřelectva a vlak s pontonovými oddíly. Vůbec možno říct, že zde se shromáždily vlaky s trupy všech možných částí armády.

Za nádražím měli honvédhusaři v parádě dva polské židy, kterým vyrabovali nůši s kořalkou, a nyní místo platu, v dobré náladě, bili je po hubě, což patrně měli dovoleno, poněvadž docela blízko stál jejich rytmistr a příjemně se na celou scénu usmíval, zatímco za skladištěm několik jiných honvédhusarů sahalo pod sukně černo-okým dcerušským bitých židů.

Byl zde též vlak s oddělením aeroplánů. Na druhých kolejích stály na vagónech tytéž předměty jako aeroplány a děla, jenže v rozbitém stavu. Byly to podstřelené létací stroje, roztrhané hlavně haubic. Zatímco všechno svěží a nové jelo tam nahoru, tyhle zbytky slávy jely do vnitrozemí k opravám a k rekonstrukcím.

Poručík Dub ovšem vojákům, kteří se kolem rozbitých děl a aeroplánů shromáždili, vykládal, že je to válečná kořist, a také zpoz-

roval, že kousek dál stojí opět ve skupině Švejk a něco vykládá. Přiblížil se tedy k tomu místu a slyšel rozšafný hlas Švejkův:

„Atsi se to vezme, jak chce, je to přece jen válečná kořist. Vono je to sice na první pohled vošemetný, když tady někdo čte na lafetě K. u k. Artilleriedivision. Ale vono to bude asi tak, že to dělo padlo do rukou Rusů a my jsme si ho museli zas nazpět vydobýt, a taková kořist je mnohem cennější, poněvadž...

Poněvadž,“ řekl slavnostně, když zpozoroval poručíka Duba, „nepříteli se nesmí nechat nic v rukou. To máte jako s Přemyšlem nebo s tím vojákem, kerýmu při gefechtu vytrh nepřítel feldflašku. To bylo ještě za napoleonských válek a ten voják v noci odebral se do nepřátelskýho ležení a přines si zas feldflašku nazpátek a vydělal ještě přitom, poněvadž nepřítel na noc fasoval kořalku.“

Poručík Dub řekl pouze:

„Koukejte, ať už zmizíte, Švejku, ať vás zde už podruhé nevidím!“

„Dle rozkazu, pane lajtnant.“ A Švejk odcházel k druhé skupině vagónů, a kdyby ho byl poručík Dub slyšel, co ještě dodal, byl by jistě vyskočil z uniformy, ačkoliv to bylo zcela nevinné biblické rčení: „Maličko, uzříte mne, a opět maličko, a neuzříte mne.“

Poručík Dub po odchodu Švejkově byl ke všemu ještě tak pitomý, že vojáky upozorňoval na jeden sestřelený rakouský aeroplán, na jehož kovovém ráfu bylo zřetelně vyznačeno Wiener Neustadt.

„Ten jsme Rusům sestřelili u Lvova,“ řekl poručík Dub.

Tato slova zaslechl nadporučík Lukáš, který se přiblížil a hlasitě dodal:

„Příčemž oba ruští letci uhořeli.“

Pak odcházel dál beze slova, pomysliv si, že poručík Dub jest kus dobytka.

Za druhými vagóny setkal se se Švejkem a hleděl se mu vyhnout, poněvadž na tváři Švejkově při pohledu na nadporučíka Lukáše bylo vidět, že ten muž toho má mnoho na srdci, co mu chce říci.

Švejk šel přímo k němu:

„Ich melde gehorsam, kompanieordonanc Švejk prosí o další rozkazy. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem vás již hledal ve štábním vagóně.“

„Poslyšte, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš tónem naprosto odpuzujícím a nepřátelským. „Víte, jak se jmenujete? Už jste zapomněl, jak jsem vás nazval?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že sem na takovou věc nezapomněl, poněvadž já nejsem nějaký jednorozční dobrovolník Železný. To jsme tenkrát, ještě dávno před válkou, byli v karlín-skejch kasárnách a tam byl nějaký obrst Fliedler von Bumerang nebo tak nějak.“

Nadporučík Lukáš se mimoděk usmál tomu „nějak“ a Švejk dál vyprávěl:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že ten náš obrst byl půl vaší vejšky, nosil plnovous jako kníže Lobkovic, takže vypadal jako vopice, a když se rozčlil, vyskakoval dvakrát tak vysoko, jak byl sám vysoký, takže jsme mu říkali kaučukovej dědek. Tenkrát byl nějaký První máj a my jsme měli berajčaft a von k nám držel předtím večer na nádvoří velikou řeč, že proto zejtra musíme vstát všichni v kasárnách a nehnout se ven, abychom mohli na nejvyšší rozkaz, v případě potřeby, všechnu tu socialistickou bandu postřílet. Proto taky kterej voják má dneska přesčas a nevrátí se do kasáren a natáhne to až na druhý den, ten že proved zemězradu, poněvadž takovej vožralej chlap netrefí ani jednoho člověka, když budou salvy, a ještě bude střílet do vzduchu.“

Tedy ten jednorozčák Železný vrátil se do cimry a povídá, že měl přeci jen kaučukovej dědek dobrou nápad. Dyť vono je to celkem pravda, zejtra přece nikoho do kasáren nepustějí, tak je nejlepší vůbec nepřijít, a taky to, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, uskutečnil jako jedno víno. Ale ten obrst Fliedler, to vám byl taková potvora mizerná, dej mu pámbu nebe, že chodil druhý den po Praze a hledal někoho, kdo se vodvážil z našeho regimentu vylézt z kasáren,

a někde u Prašný brány potkal taky šťastně Železnýho a hned na něho spustil: ‚Já ti tám, já ti naučím, já ti dvakrát oslatím!‘ Řekl mu toho ještě víc a spakoval ho s sebou do kasáren a po celý cestě mu říkal leccos vošklivýho, výhružnýho a ptal se ho pořád, jak se jmenuje. ‚Šélesnej, Šelesny, ty to odsrat, já rát, še chytit, já ti ukášat den ersten Mai. Šélesny, Šelesny, ty bejt můj, závžit, fajn závžit!‘

Železnýmu už to bylo všechno jedno. Tak jak šli přes Poříč, kolem Rozvařilů, Železný skočil do průjezdu a ztratil se mu průchodem a zkazil kaučukovému dědkovi tu velikou radost, až ho bude sázet do arestu. Obrsta to tak rozčililo, že mu utek, že ze vzteku zapomněl, jak se ten jeho delikvent jmenuje, poplet si to, a když přišel do kasáren, začal skákat do stropu, strop byl nížkej, a ten, co měl bataliónku, divil se, proč dědek mluví najednou lámaně česky a křičí: ‚Méděnej závšít, Méděnej né závšít, Ólófěnej závšít, Cínofej závšít!‘ A takhle dědek trápil den ze dne a ptal se pořád, jestli už chytli Měděnýho, Olověnýho a Cínovýho, a taky dal vyrukovat celej regiment, ale oni už Železnýho, vo kterým se to všeobecně vědělo, dali na marodku, poněvadž byl zubní technik.

Až takhle jednou vod našeho regimentu podařilo se jednomu probodnout jednoho dragouna v hospodě u Bucků, kterej mu chodil za holkou, a tu nás seřadili do čtverce, museli vyjít všichni, i marodka, kdo byl moc marod, toho dva drželi. Tak taky nebylo to nic platný, musel Železný vyrukovat na dvůr a tam nám četli rozkaz po regimentu asi v tom smyslu, že dragouni jsou taky vojáci a že je zakázáno je probodávat, protože jsou to naši kriegskamaraden. Jeden jednoročák to překládal a náš obrst koukal jako tygr. Napřed prošel před frontou, potom zas šel dozadu, obcházel čtverec, a najednou objevil Železnýho, který byl jako hora, takže to, pane obrlajtnant, bylo strašně komický, když ho přitáh dovnitř čtverce. Jednoročák přestal překládat a náš obrst začal vyskakovat před Železným, jako když pes doráží na kobyly, a přitom řval: ‚Ták ty mně neujít, ty mně nejít nikam neutéct, ted’ zas žíkat, žeš Šelesný,

a já furt žíkat Médený, Cínofý, Olófěný, von je Šélesný, a von je ten parchant Šélesný, já ti naučím Olófěný, Cínofý, Médený, ty Mistvieh, du Schwein, du Šélesný!' Pak mu napařil za to měsíc, ale potom se mu ňák za čtrnáct dní rozbolavějí zuby, a von si vzpomněl, že Železný je zubní technik, tak ho dal přivést z arestu na marodku a chtěl si dát vod něho vytrhnout zub, a Železný mu ho trhal asi půl hodiny, takže dědka asi třikrát vomejvali, ale dědek ňák zkrot a vodu pustil Železnému těch druhejch čtrnáct dní.

To je tedy tak, pane obrlajtnant, když představenej zapomene na jméno svýho podržizenýho, ale podržizenej na jméno svýho představenýho nesmí nikdy zapomenout, jako nám právě říkal ten pan obrst, že ani po letech nezapomeneme, že jsme měli jednu obrsta Fliedlera. – Nebylo to snad příliš dlouhé, pane obrlajtnant?"

„Víte, Švejku,“ odpověděl nadporučík Lukáš, „čím dále vás poslouchám, tím více přicházím k přesvědčení, že si svých představených vůbec nevážíte. Voják má ještě po letech o svých bývalých představených mluvit jenom dobře.“

Bylo vidět, že nadporučík Lukáš se začíná bavit.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ vpadl mu do toho Švejk omluvným tónem, „dyť von už je pan obrst Fliedler dávno mrtvej, ale když si, pane obrlajtnant, přejete, budu o něm mluvit samou chválu. Von byl vám, pane obrlajtnant, učiněnej anděl na vojáky. Von byl vám tak hodnej jako svatej Martin, kterej rozdával martinský husy chudejm a hladovejm. Von se dělil vo svůj voběd z oficírsmináže s nejbližším vojákem, kterýho potkal na dvoře, a když už se nám všem přejedli blbouni, tak nám dal dělat na mináž grenadýrmarš s vepřovým masem, a o manévrech, to teprve se vyznamenal se svou dobrotou. Když jsme přišli do Dolních Královic, tak dal rozkaz vypít celej dolnokrálovickej pivovar na jeho útraty, a když měl svátek nebo narozeniny, tak dal pro celej regiment navařit zajíce na smetaně s houskovejma knedlíkama. Von byl takovej hodnej na manšaft, že vám jednou, pane obrlajtnant..."

Nadporučík Lukáš klepl jemně Švejka přes ucho a řekl přátelským tónem:

„Tak jdi už, potvoro, nech už ho být.“

„Zum Befehl, Herr Oberleutnant!“ Švejk odcházel k svému vagónu, zatímco před ešalonem bataliónu, tam, kde ve vagóně byly zavřeny telefonní přístroje a dráty, odehrávala se tato scéna: Stál tam post, poněvadž všechno z nařízení hejtmana Ságnera muselo být feldmäšig. Posti se tedy rozestavili podle cenností ešalonu po obou stranách a dostali feldruf a losung z kanceláře bataliónu.

Ten den byl feldruf „Kappe“ a losung „Hatvan“. Post, který si to měl u telefonních aparátů pamatovat, byl nějaký Polák z Kolomyje, který nějakou divnou náhodou se dostal k 91. regimentu.

Kdepak aby věděl, co je to Kappe, ale poněvadž měl v sobě nějaký zárodek mnemotechniky, tak si přece jen zapamatoval, že to začíná s „k“, a hrdě odpověděl poručíkovi Dubovi, který měl bataliónku a ptal se ho, přibližuje se k němu, na heslo ode dne: „Kafe.“ Bylo to ovšem velice přirozené, poněvadž Polák z Kolomyje pořád ještě vzpomínal na ranní a večerní kávu v táboře Brucku.

A když zařval ještě jednou „kafe“ a poručík Dub se neustále k němu přibližoval, tu on, pamětliv na svou přísahu a na to, že je na stráž, zvolal hrozivě: „Halt!“, a když poručík Dub udělal k němu ještě dva kroky a stále chtěl na něm feldruf, namířil na něj ručnici, a neznalý dokonale německého jazyka, užil podivné směsi polštiny s němčinou, křiče: „Benže šajsn, benže šajsn.“

Poručík Dub pochopil a počal couvat nazpátek, křiče: „Wachkommandant, Wachkommandant!“

Objevil se četař Jelínek, který Poláka zaváděl na stráž, a ptal se ho sám po heslu, potom poručík Dub, na kteréž otázky odpovídal zoufalý Polák od Kolomyje křikem, který se rozléhal po nádraží: „Kafe, kafe.“ Co tam bylo ešalonů, počali z nich vojáci vyskakovat s esšálkama a byla hrozná panika, která skončila tím, když odzbrojeného poctivého vojáka odvedli do arestantvagónu.

Ale poručík Dub choval určité podezření na Švejka, kterého viděl prvního s esšálkem vylízat z vagónu, a byl by dal za to krk, že ho slyšel volat: „S esšálkama ven, s esšálkama ven.“

Po půlnoci vlak se hnul na Ladovce a Trebišov, kde ho ráno uvítal na stanici veteránský spolek, poněvadž si tenhle maršbatalión spletl s maršbatalií 14. honvédského maďarského pluku, který projel stanicí hned v noci. Jisto bylo, že veteráni byli namazaní, a svým řevem „Isten áld meg a királyt“ probudili ze spaní celý ešalon. Několik uvědomělejších naklonilo se z vagónů a odpovědělo jim: „Polibte nám prdel. Éljen!“

Načež veteráni zařvali, až se okna nádražní budovy otřásala: „Éljen! Éljen a tizenegyedik regiment (čtrnáctý regiment)!“

Za pět minut jel vlak dál na Humenné. Zde již byly jasně a zřetelně znát stopy bojů, když Rusové táhli do údolí Tisy. Po stránkách táhly se primitivní zákopy, tu a tam bylo vidět vypálenou usedlost, kolem které narychlo zbudovaná bouda znamenala, že se majitelé opět vrátili.

Potom, když k polednímu přišla stanice Humenné, kde nádraží jevílo také zbytky bojů, vykonány byly přípravy k obědu a mužstvo ešalonu zatím mohlo nahlédnout do veřejného tajemství, jak úřady po odchodu Rusů jednají s místním obyvatelstvem, které bylo řečí i náboženstvím příbuzné ruským vojskům.

Na peróně, obklíčena uherskými četníky, stála skupina zatčených uherských Rusů. Bylo tam několik popů, učitelů a sedláků z širokého dalekého okolí. Všichni měli ruce svázané dozadu provazy a po párech přivázáni k sobě. Většinou měli rozbité nosy a boule na hlavách, jak dostali hned po zatčení výprask od četníků.

Kousek dál hrál si jeden maďarský četník s jedním popem. Uvázal mu provaz kolem levé nohy, který držel v ruce, a nutil ho kolbou, aby pop tančil čardáš, přičemž trhal provazem, takže pop upadl na nos, a maje ruce svázané dozadu, nemohl vstát a dělal zoufalé pokusy obrátit se na záda, aby se snad tak mohl zvednout ze země.

Četník se tak tomu upřímně smál, až mu slzy tekly z očí, a když už pop se zvedal, trhnul provazem a pop byl opět na nose.

Konečně učinil tomu přítrž četnický důstojník, který poručil, aby zatčené odvedli zatím, než přijede vlak, za nádraží do prázdné kůlny a tam je bili a mlátili, aby to nikdo neviděl.

O této epizodě rozhovořili se ve štábním vagónu a celkem možno říct, že většina to odsuzovala.

Fénrich Kraus mínil, že když už jsou velezrádci, mají se hned na místě oběsit beze všeho týrání, zato však poručík Dub s celým výjevem naprosto souhlasil a převedl to hned na sarajevský atentát a vysvětlil to tak, že ti maďarští četníci na stanici Humenné mstí smrt arciknížete Františka Ferdinanda a jeho choti. Aby dodal váhy svým slovům, řekl, že odbíral časopis (Šimáčkův Čtyřlístek) a tam že ještě před válkou v červencovém čísle bylo o tom atentátu napsáno, že bezpříkladný zločin sarajevský zanechává v lidských srdcích nadlouho nezhojitelnou ránu, tím bolestnější, že zločinem nebyl jen zahlušen život představitele výkonné moci státu, nýbrž i život jeho věrné a milované družky, a že zničením těch dvou životů rozvrácen šťastný, příkladný rodinný život a sirotami učiněny všemi milované děti.

Nadporučík Lukáš jen zamručel k sobě, že asi zde v Humenném četníci odebírali „Šimáčkův Čtyřlístek“ s tím dojemným článkem. Vůbec se mu počalo vše najednou hnusit a cítil jenom potřebu opít se, aby ho opustil světobol. Vyšel tedy z vagónu a šel vyhledat Švejka.

„Poslyšte, Švejku,“ řekl k němu, „nevíte o nějaké láhvi koňaku? Mně není nějak dobře.“

„To dělá všechno, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, změna počasí. Může bejt, až budeme na bojišti, že vám bude ještě hůř. Čím víc se člověk vzdaluje vod svý původní vojenský bázy, tím mu bejvá mdlejc. Strašnickej zahradník, nějakej Josef Kalenda, ten se taky jednou vzdálil z domova, šel ze Strašnic na Vinohrady, stavil se na

Zastávce v hospodě, ale to mu ještě nic nebylo, ale jakmile přišel do Korunní třídy k vodárně, bral v Korunní třídě až za kostel svatě Ludmily hospodu za hospodou a cítil už malátnost. Nedal se však tím odstrašit, poněvadž se vsadil předtím ten večer v Strašnicích v hospodě ‚U remízy‘ s jedním řidičem vod električky, že udělá pěšky cestu kolem světa za tři neděle. Počal se tedy dál a dál vzdalovat vod svýho domova, až se přivalil do ‚Černýho pivovaru‘ na Karlově náměstí, a vodtamtud šel na Malou Stranu k Sv. Tomáši do pivovaru a odtamtud přes restauraci ‚U Montágu‘ a ještě vejš přes hospodu ‚U krále brabantskýho‘, pak na ‚Krásnou vyhlídku‘, odtud do Strahovskýho kláštera do pivovaru. Ale to už mu změna podnebí přestala svědčit. Dostal se až na Loretánský náměstí a tam dostal najednou takový stesk po domově, že sebou praštil na zem, počal se válet po chodníku a křičel: ‚Lidičky, já už dál nepůjdu. Já se na cestu kolem světa,‘ s dovolením, pane obrlajtnant, ‚vykašlu.‘ Jestli však si přejou, pane obrlajtnant, tak jim nějaký koňak seženu, jenom se bojím, abyste mně dřív nevodjeli.“

Nadporučík Lukáš ho ujistil, že dřív se odtud nepojede až za dvě hodiny a že koňak prodávají hned za nádražím potajmu v láhvích, hejtman Ságner že tam už Matušiče poslal a ten že mu přines za patnáct korun láhev zcela obstojného koňaku. Tady má patnáct korun, a už aby šel, a jen ať nikomu neříká, že je to pro nadporučíka Lukáše nebo že on ho posílá, poněvadž je to vlastně zakázaná věc.

„Bud‘te ubezpečenej, pane obrlajtnant,“ řekl Švejek, „že to bude všechno v pořádku, poněvadž já mám moc rád zakázaný věci, poněvadž jsem se vždycky octnul v něčem zakázaným, aniž bych byl vo tom věděl bejval. Jednou v karlínskejch kasárnách nám zakázali...“

„Kehrt euch – marschieren – marsch!“ přerušil ho nadporučík Lukáš.

Švejek šel tedy za nádraží, opakuje si po cestě všechny složky své výpravy: že koňak musí být dobrý, proto ho musí napřed ochutnat, že je to zakázané, proto musí být opatrný.

Když právě zahýbal za perón, srazil se opět s poručíkem Dubem.

„Co se zde flákáš?“ otázal se Švejka. „Znáš mne?“

„Poslušně hlásím,“ odpověděl Švejk salutuje, „že si vás nepřeji poznat z té vaší špatné stránky.“

Poručík Dub ustrnul leknutím, ale Švejk stál klidně, drže stále ruku na štítku čepice, a pokračoval:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vás chci poznat jen z té dobré stránky, abyste mne nepřinutil až k pláči, jak jste mně posledně říkal.“

Poručíkovi Dubovi zakroutila se nad takovou drzostí hlava a vzmohl se jen na rozhorlený výkřik:

„Táhni, mizero, my si spolu ještě promluvíme!“

Švejk odešel za perón a poručík Dub, vzpomínaje na se, vydal se za ním. Za nádražím, hned u silnice, stála řada nůš postavených dnem nahoru, na kterých byly ošatky a na ošatkách různé laskominy zcela nevinně vypadající, jako kdyby ty všechny dobroty byly určeny pro školní mládež někde na výletě. Ležely tam kousky tažených bonbónů, trubičky z oplatek, hromada kyselých pokroutek, tu a tam ještě na některé ošatce krajíčky černého chleba s kouskem salámu, zcela určitě koňského původu. Vevnitř však nůše obsahovaly různý alkohol, flašky s koňakem, rumem, jeřabinkou a s jinými likéry a kořalkami.

Hned za příkopem silnice byla bouda a tam se vlastně všechny tyhle obchody s nedovolenými nápoji prováděly.

Vojáci to napřed vyjednali u nůš a pejzatý žid vytáhl zpod nůše tak nevinně vypadající kořalku a přinesl ji pod kaftanem do dřevěné boudy, kde už si ji voják nenápadně schoval někam do kalhot nebo pod blůzu.

Sem tedy Švejk zaměřil, zatímco od nádraží poručík Dub se svým detektivním talentem ho pozoroval.

Švejk to vzal hned přímo u první nůše. Napřed si vybral bonbóny, které zaplatil a strčil do kapsy, přičemž pán s pejzy mu zašeptal:

„Schnaps hab' ich auch, gnädiger Herr Soldat.“

Vyjednávání bylo rychle skoncováno, Švejk odešel do boudy, a dříve nedal peníze, dokud pán s pejzy láhev neotevřel a Švejk neochutnal. Byl ale s koňakem spokojen a vracel se na nádraží, zastrčiv si láhev pod blůzu.

„Kdepak jsi byl, mizero?“ zastoupil mu cestu k perónu poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jsem si šel koupit bonbóny.“ Švejk sáhl do kapsy a vytáhl hrst špinavých, zaprášených bonbónů: „Jestli by se pan lajtnant neštítel – já už je okoušel, nejsou špatný. Mají takovou příjemnou, zvláštní chuť, jako vod povidel, pane lajtnant.“

Pod blůzou rýsovaly se kulaté obrysy lahve.

Poručík Dub poplácal Švejkovi po blůze:

„Co to tady neseš, ty jeden mizero. Vytáhni to ven!“

Švejk vytáhl láhev s nažloutlým obsahem, se zcela jasnou a zřetelnou etiketou *Cognac*.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk neohroženě, „že jsem si byl do prázdný flašky od koňaku napumpovat trochu vody k pití. Já mám ještě vod toho guláše, co jsme měli včera, strašnou žízeň. Jenže voda je tam u tý pumpy, jak vidíte, pane lajtnant, nějaká žlutá, to bude asi nějaká železitá voda. Takový vody jsou moc zdravý a užitečný.“

„Když máš takovou žízeň, Švejku,“ řekl poručík Dub, d'ábelsky se usmívaje a chtěje co nejdéle prodloužit tu scénu, ve které to Švejk nadobro prohraje, „tak se napij, ale pořádně. Vypij to všechno najednou!“

Poručík Dub zkombinoval si už předem, jak Švejk udělá pár hltů a dál už nebude moci a jak on, poručík Dub, nad ním slavně zvítězí a řekne: „Podej mi taky láhev, ať se trochu napiji, já mám také žízeň.“ Jak se bude asi ten lump Švejk v tom hrozném okamžiku pro něho tvářit, a potom dál raport a tak dále.

Švejk odzátkoval láhev, přiložil k ústům a hlt za hlt se ztrácel v jeho hrdle. Poručík Dub zkameněl. Švejk před jeho očima vypil celou láhev, aniž by hnul brvami, a prázdnou láhev hodil přes silnici do rybníka, odplivl si a řekl, jako by byl vypil skleničku minerální vody:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že ta voda měla vopravdu železitou příchut'. V Kamýku nad Vltavou jeden hostinský dělal pro svý letní hosty železitou vodu takovým způsobem, že do studny házel starý podkovy.“

„Já ti dám starý podkovy! Pojd' mně ukázat tu studni, odkud měls tu vodu!“

„To je kousek vodtud', pane lajtnant, hned tady za tou dřevěnou boudou.“

„Jdi napřed, ty mizero, at' vidím, jak držíš krok!“

„To je opravdu zvláštní,“ pomyslnil si poručík Dub. „Na tom bídém chlapovi není docela nic znát.“

Švejk šel tedy napřed, oddán do vůle boží, ale stále mu něco říkalo, že tam studna musí být, a taky ho nikterak nepřekvapilo, že tam byla. Dokonce tam byla pumpa, a když k ní došli, tu Švejk zapumpoval, tekla z ní nažloutlá voda, takže mohl slavnostně prohlásit:

„Tady je ta železitá voda, pane lajtnant.“

Uděšený muž s pejzy se přiblížil a Švejk mu řekl německy, aby přinesl nějakou skleničku, že se pan lajtnant chce napít.

Poručík Dub tak z toho úplně zblbl, že vypil celou sklenici vody, po které se mu v ústech převalovala chuť koňské moče a hnojůvky, a úplně zpitomělý tím, co zažil, dal pejzatému židovi za tu sklenici vody pětikorunu, a obraceje se na Švejka, řekl k němu:

„Co zde čumíš, táhni domů.“

Za pět minut Švejk objevil se ve štábním vagónu u nadporučíka Lukáše a tajemným posuňkem vylákal ho z vagónu a venku mu sdělil:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že za pět, nanejvýš za deset minut budu úplně vožralej, ale budu ležet ve svém vagóně, a prosil bych vás, abyste mě alespoň, pane obrlajtnant, na tři hodiny nevolal a žádný poručení mi nedával, dokud se z toho nevyspím. Vše je v pořádku, ale mě chyt pan lajtnant Dub, já mu řekl, že je to voda, tak jsem musel před ním tu celou flašku koňaku vypít, abych mu dokázal, že je to voda. Všechno je v pořádku, nic jsem neprozradil, jak jste si přál, a vopatrnej jsem byl taky, ale teď už, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že už to cejtím, začínají mně nák brnět nohy. Ovšem, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem zvyklej chlastat, poněvadž s panem feldkurátem Katzem...”

„Odejdi, bestie!“ zvolal nadporučík Lukáš, ale beze všeho hněvu, zato však poručík Dub stal se u něho o padesát procent nesympatičtější než předtím.

Švejk vlezl opatrně do svého vagónu, a ukládaje se na svůj plášť a baťoh, řekl k účetnímu šikovateli a k ostatním:

„Jednou se vám jeden člověk vožral a prosil, aby ho nebudili...”

Po těch slovech převálil se na bok a počal chrápat.

Plyny, které vyvozoval krkáním, záhy naplnily celou místnost, takže kuchař okultista Jurajda, saje atmosféru nozdrami, prohlásil:

„Sakra, tady voní koňak.”

U skládacího stolu seděl jednoroční dobrovolník Marek, který konečně po všech těch útrapách dotáhl to až na batalionsgeschichtsschreiber.

Nyní sestavoval do zásoby hrdinné skutky bataliónu a bylo vidět, že mu to dělá velké potěšení, ten pohled do budoucna.

Účetní šikovatel Vaněk se zájmem sledoval, jak jednoroční dobrovolník pilně píše a směje se přitom na celé kolo. Proto také vstal a naklonil se nad jednoročním dobrovolníkem, který mu počal vysvětlovat:

„To máte strašnou legraci, psát dějiny bataliónu do zásoby. Hlavní věc je, aby se postupovalo systematicky. Ve všem musí být systém.”

„Systematický systém,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk s úsměvem víceméně opovržlivým.

„Ano,“ řekl ledabyle jednoroční dobrovolník, „systematizovaný, systematický systém při psaní dějin bataliónu. Napřed nemůžeme vyrukovat hned s velkým vítězstvím. To všechno musí jít pomalu, podle určitého plánu. Náš bataliόν nemůže vyhrát najednou tuhle světovou vojnu. Nihil nisi bene. Hlavní věcí je pro důkladného historika dějin, jako jsem já, udělat si zprvu plán našich vítězství.

Kupříkladu zde líčím, jak náš bataliόν, to snad bude asi za dva měsíce, málem překročí ruské hranice, velice silně obsazené, řekněme donskými pluky nepřítel, zatímco několik nepřátelských divizí obchází naše pozice. Na první pohled se zdá, že náš bataliόν jest ztracen, že nás rozsekají na nudle, když vtom dá hejtman Ságner tento rozkaz po našem bataliόνu: ‚Bůh nechce, abychom tu zahynuli, prchejme!‘ Náš bataliόν dá se tedy na útěk, ale nepřátelská divize, která nás už obešla, vidí, že se vlastně na ni ženem, počne zděšeně utíkat a padne bez výstřelu do rukou rezervám naší armády. Tím tedy vlastně celá historie našeho bataliόνu začne. Z nepatrné události, abych mluvil prorocky, pane Vaňku, vyvinou se dalekosáhlé věci. Náš bataliόν jde od vítězství k vítězství. Zajímavé bude, jak náš bataliόν přepadne spícího nepřítel, k čemuž ovšem je potřeba slohu ‚Ilustrovaného válečného zpravodaje‘, který vycházel u Vilímka za rusko-japonské války.

Náš bataliόν přepadne tábor spících nepřátel. Každý náš voják vyhledá si jednoho nepřítel, vši silou vrazí mu bodák do prsou. Znameníť nabroušený bajonet vjede jako do másla a jen tu a tam zapraská žebro, spící nepřítel trhájí celým tělem, na okamžik vypoulejí udivené, ale již nic nevidoucí oči, zachroptějí a natáhnou se. Spícím nepřítelům objevují se na rtech krvavé sliny, tím je věc odbyta a vítězství je na straně našeho bataliόνu. Nebo ještě lepší to bude asi tak za tři měsíce, to náš bataliόν zajme ruského cara. O tom si ale povíme, pane Vaňku, až později, mezitím si musím připravit

do zásoby malé epizody, svědčící o bezpříkladné hrdinnosti. Bude mně třeba vymyslet si zcela nové válečné termíny. Jeden jsem si již vymyslel, budu psát o obětavé odhodlanosti našeho mužstva, prošpikovaného střepinami granátů. Výbuchem nepřátelské miny přijde jeden z našich četařů, řekněme dvanácté nebo třinácté kumpanie, o hlavu.

Á propos,“ řekl jednoroční dobrovolník, uhodiv se do hlavy, „málem bych zapomněl, pane rechnungsfeldvébl, čili po občansku řečeno, pane Vaněk, musíte mně zaopatřit seznam všech šarží. Jmenujte mně nějakého šikovatele od dvanácté kumpanie. – Houska? Dobrá, tak tedy Houska přijde o hlavu s tou minou, hlava mu odletí, tělo však udělá ještě několik kroků, namíří si a sestřelí ještě nepřátelský aeroplán. To se samo sebou rozumí, že ohlasy těchto vítězství musí být v budoucnosti oslaveny v rodinném kruhu v Schönbrunnu. Rakousko má velice mnoho bataliónů, ale jediný batalión, to je náš, který se vyznamená, že jedině kvůli němu uspořádá se malá rodinná intimní slavnost císařského domu.

Představuji si to tak, jak vidíte v mých poznámkách, že arcivévodská rodina Marie Valérie přesídlí kvůli tomu z Wallsee do Schönbrunnu. Slavnost je čistě intimní a koná se v sále vedle mocnářovy ložnice, kteráž je osvětlena bílými voskovicemi, neboť jak je známo, u dvora nemilují elektrických žárovek kvůli krátkému spojení, vůči kterému jest staříčkový mocnář zaujat. O šesté hodině večerní začíná slavnost ku cti a chvále našeho bataliónu. V tu dobu uvedeni jsou vnukové Jeho Veličenstva do sálu, jenž vlastně náleží ke komnatám zvěčnělé císařovny.

Ted' je otázka, kdo bude přítomen kromě císařské rodiny. Musí tam být a bude tam generální adjutant mocnáře hrabě Paar. Poněvadž při takových rodinných a intimních hostinách bývá občas někomu mdlo, čímž ovšem nemyslím, že se hrabě Paar snad poblije, je vyžadována přítomnost osobního lékaře, dvorního rady dr. Kerzla. Kvůli pořádku, aby si snad dvorní lokajové nedovolili

nějaké důvěrnosti ku dvorním dámám přítomným na hostině, objevuje se nejvyšší hofmistr baron Lederer, komoří hrabě Bellegarde a vrchní dvorní dáma hraběnka Bombellesová, která hraje mezi dvorními dámami stejnou úlohu jako madam v bordelu u Šuhů.

Když se vznešené panstvo shromáždilo, byl o tom uvědomen císař, který se pak objevil v průvodu svých vnuků, posadil se za stůl a pronesl přípitek na počest našeho maršbataliónu. Po něm se ujala slova arcivévodkyně Marie Valérie, která se zejména pochvalně zmiňuje o vás, pane rechnungsfeldvéble. Ovšem že podle mých poznámek náš batalión utrpí těžké a citelné ztráty, poněvadž batalión bez mrtvých není žádným bataliónem. Bude třeba ještě zhotovit nový článek o našich mrtvých. Dějiny bataliónů nesmí se skládat jenom ze suchých fakt o vítězství, kterých mám už napřed asi dvaadvacet poznamenáno. Vy například, pane Vaňku, padnete u malé říčky a tadyhle Baloun, který na nás tak divně čumí, ten zahyne docela jinou smrtí než kulí, šrapnelem nebo granátem. Bude uškrcen lasem vymrštěným z nepřátelského aeroplánu právě v tom okamžiku, kdy bude požírat oběd svého obrlajtnanta Lukáše.“

Baloun odstoupil, zoufale máchl rukama a prohodil sklíčeně:

„Když já za svou povahu nemůžu. Ještě když jsem sloužil v aktivu, tak jsem se třebas třikrát vobjevil u kuchyně pro mináž, dokud mne nezavřeli. Jednou jsem měl třikrát k obědu žebro, za kterýžto seděl jsem měsíc. Děj se vůle Páně.“

„Nebojte se, Baloune,“ utěšoval ho jednorochní dobrovolník, „v dějinách bataliónu nebude o vás zmínka, že jste zahynul při žrádle cestou od oficírsmináže do zákopů. Budete vyjmenován pohromadě se všemi muži našeho bataliónu, kteří padli za slávu naší říše, jako například účetní šikovatel Vaněk.“

„Jakou smrt mně určujete, Marku?“

„Jen tolik nespěchejte, pane rechnungsfeldvébl, tak rychle to nejde.“

Jednorochní dobrovolník se zamyslíl:

„Vy jste z Kralup, není-liž pravda; tedy pište domů, do Kralup, že zmizíte beze stopy, ale pište nějak opatrně. Nebo si přejete býti těžce raněn, zůstat ležet za dráthindrnisama? Ležíte si tak pěkně s přelámanou nohou celý den. V noci nepřítel reflektorem osvětluje naši pozici a upozoruje vás; myslí, že konáte výzvědnou službu, počne do vás řezat granáty a šrapnely. Vy jste vykonal ohromnou službu pro vojsko, poněvadž na vás nepřátelské vojsko vypotřebovalo takové množství munice jako na celý bataliόν, a vaše součástky plující volně vzduchem po všech těch výbuších nad vámi, prorážejíce rotací vzduch, zpívají píseň velkého vítězství.

Zkrátka a dobře, na každého dojde a každý se vyznamená z našeho bataliόνu, takže slavné stránky našich dějin budou přeplněny vítězstvími – ačkoliv bych velice nerad to přeplňoval, ale nemohu si pomoci, všechno musí být provedeno důkladně, aby po nás zbyla nějaká památka, nežli, řekněme v měsíci září, nezbude z našeho bataliόνu dočista nic než jenom ty slavné stránky dějin, které budou mluvit do srdcí všech Rakušanů, že je jisto, že všichni z těch, kteří nespátří už svůj domov, bili se stejně statně a udatně. Konec toho již jsem sestavil, víte, pane Vaňku, toho nekrologu. Čest památce padlých! Jejich láska k mocnářství je láskou nejsvětější, neboť vyvrcholila ve smrt. Jejich jména necht' jsou s úctou vyslovována, jako například Vaněk. Oni pak, jichž se ztráta živitelů dotkla nejcitelněji, ať si hrdě utrou slzy, neboť padlí – byli hrdinové našeho bataliόνu.“

Telefonista Chodounský a kuchař Jurajda s velkým zájmem naslouchali výkladu jednoročního dobrovolníka o chystaných dějinách bataliόνu.

„Pojďte blíže, pánové,“ řekl jednoroční dobrovolník, listuje ve svých poznámkách, „stránka 15: ‚Telefonista Chodounský padl 3. září současně s kuchařem od bataliόνu Jurajdou.‘ Slyšte dále mé poznámky: ‚Bezpříkladná hrdinnost. První s nasazením života zachraňuje telefonní drát ve své blindáži, nejsou již po tři dny u telefonu vystřídán. – Druhý, vida hrozící nebezpečí od nepřítele

obejitím z flanky, s kotlem vařící polévky vrhá se na nepřítele, roz-sévaje hrůzu a opařeniny u nepřítele. – Krásná smrt obou. První roztrhán minou, druhý udušen jedovatými plyny, které mu strčili pod nos, když již neměl se čím bránit. – Oba hynou s výkřikem: Es lebe unser Batalionskommandant! Vrchní velitelství nemůže nežli denně přinášet nám díkůvzdání ve způsobě rozkazu, aby i jiné části naší armády znaly udatnost našeho bataliónu a vzaly si z nás příklad.

Mohu vám přečíst výňatek z armádního rozkazu, který bude čten po všech oddílech armády, který se velice podobá onomu rozka-zu arcivévody Karla, když stál se svým vojskem roku 1805 před Paduou a den po rozkazu dostal slušný nátěr. Poslyšte tedy, co se bude číst o našem bataliónu jako o příkladném hrdinném tělese pro všechna vojska: „Doufám, že celá armáda vezme si příklad z výše uvedeného bataliónu, zejména že osvojí si onoho ducha sebedůvěry a sebestatečnosti, pevné nezdolnosti v nebezpečí, oné příkladné hrdinnosti, lásky a důvěry ku svým představeným, kteréžto ctnosti, jimiž batalión vyniká, vedou ho k obdivuhodným činům, ku blahu a vítězství naší říše. Všichni za jeho příkladem!“

Z místa, kde ležel Švejek, ozvalo se zívnutí a bylo slyšet, jak Švejek mluví ze spaní:

„To mají pravdu, paní Müllerová, že jsou si lidi podobný. V Kra-lupech stavěl pumpy nějaký pan Jaroš a ten se podobal hodináři Lejhanzovi z Pardubic, jako když mu z voka vypadne, a ten zas byl tak nápadně podobnej jičínskýmu Piskorovi a všichni čtyři dohro-mady neznámému sebevrahovi, kterýho našli voběšeného a úplně zetlelého v jednom rybníku u Jindřichova Hradce, zrovna pod drá-hou, kde se asi vrhnul pod vlak.“

Ozvalo se nové zívnutí a potom ještě dodatek:

„Potom ty všechny vostatní vodsoudili k velkéj pokutě, a zej-t-ra mně udělají, paní Müllerová, cezený nudle –“ Švejek převalil se na druhý bok a chrápal dál, zatímco mezi kuchařem okultistou

Jurajdou a jednoročním dobrovolníkem nastala debata týkající se věcí v budoucnu.

Okultista Jurajda míní, že třebas na první pohled zdá se to být nesmyslem, když člověk píše z legrace o něčem, co bude v budoucnosti, ale je jisto, že i taková legrace velice často obsahuje prorocká fakta, kdy duševní zrak člověka překonává, pod vlivem tajemných sil, záclonu neznáma budoucnosti. Od toho okamžiku byl Jurajda ve své řeči samá záclona. Ob větu objevovala se jeho záclona budoucnosti, až konečně přešel dokonce na regeneraci, to jest na obnovování lidského těla, vrazil do toho schopnost obnovování těla u nálevníků, skončil prohlášením, že každý člověk může utrhnout ještěrce ocas a ten že jí opět naroste.

Telefonista Chodounský k tomu poznamenal, že by si lidi medili, kdyby to u nich bylo možné jako s tím ocasem u ještěrky. Jako řekněme například na vojně, někomu to utrhne hlavu nebo jiné části těla, a pro vojenskou správu byla by taková věc strašně vítanou, poněvadž by nebyli žádní invalidi. Takový jeden rakouský voják, kterému by pořád rostly nohy, ruce, hlavy, byl by jistě cennější než celá brigáda.

Jednoroční dobrovolník prohlásil, že dnes, díky vyspělé válečné technice, možno je s úspěchem nepřítele rozpúlit třebas i na tři příčné díly. Existuje zákon o obnovení těla mrskavek z rodu nálevníků; každá rozpúlená část obnovuje se, dostává nové ústrojí a roste samostatně jako mrskavka. V analogickém případě po každé bitvě by se rakouské vojsko zúčastnivší se této bitvy ztrojnásobilo, zdesateronásobilo, ke každé noze by se vyvinul nový svěží infanterista.

„Kdyby vás tak slyšel Švejk,“ poznamenal účetní šikovatel Vaněk, „ten by nám uvedl aspoň nějaký příklad.“

Švejk reagoval na své jméno a zamumlal: „Hier,“ a chrápal zase dál, vydav ze sebe tento projev vojenské disciplíny.

V pootevřených dveřích vagónu objevila se hlava poručíka Duba. „Je zde Švejk?“ otázal se.

„Spí, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl jednoroční dobrovolník.

„Když se ptám po něm, vy jednoroční dobrovolníku, máte ihned skočit a zavolat ho.“

„To nejde, pane lajtnant, on spí.“

„Tak ho vzbud'te! Já se divím, že vám to, jednoroční dobrovolníku, hned nenapadlo? Máte přece projevovat více ochoty vůči svým představeným! Vy mne ještě neznáte. – Ale až mne poznáte...”

Jednoroční dobrovolník začal budit Švejka.

„Švejku, hoří, vstávej!“

„Když tenkrát hořely Odkolkovy mlejny,“ zabručel Švejk, obraceje se opět na druhý bok, „přijeli hasiči až z Vysočan...”

„Račte vidět,“ řekl vlídně jednoroční dobrovolník poručíkovi Dubovi, „že ho budím, ale že to nejde.“

Poručík Dub se rozzlobil.

„Jak se jmenujete, jednoroční dobrovolníku? – Marek? – Aha, to jste ten jednoroční dobrovolník Marek, který seděl pořád v arestě, že ano?“

„Ano, pane lajtnant. Prodělal jsem jednoroční kurs, tak řečeno, v kriminále a byl jsem redegradován, to jest po svém propuštění od divizního soudu, kde moje nevina vyšla najevo, jmenován batalionsgeschichtsschreibrem s ponecháním hodnosti jednoročního dobrovolníka.“

„Vy jím dlouho nebudete,“ řval poručík Dub, celý červený v obličeji, kterýžto přechod z barvy do barvy dělal dojem, že mu nabíhají tváře po fackách, „o to se přičiním já!“

„Prosím, pane lajtnant, abych byl předveden k raportu,“ řekl vážně jednoroční dobrovolník.

„Vy si se mnou nehrajte,“ řekl poručík Dub. „Já vám dám raport. My se ještě spolu setkáme, ale pak vás to bude setsakramentsky mrzet, poněvadž mě poznáte, když mě teď ještě neznáte!“

Poručík Dub odcházel hněvivě od vagónu, zapomenuv v rozčilení na Švejka, ačkoliv měl před chvílí ten nejlepší úmysl zavolat Švejka a říct mu: „Dejchni na mě!“ jakožto sáhnutí k poslednímu prostředku ku zjištění Švejkova nezákonného alkoholismu. Ted' bylo však již pozdě, poněvadž když se opět za půl hodiny vrátil k vagónu, rozdali mezitím pro mužstvo černou kávu s rumem, Švejk byl již vzhůru a na volání poručíka Duba vyskočil jako srnka z vagónu.

„Dýchni na mne!“ zařval na něho poručík Dub.

Švejk vydechl na něho celou zásobu svých plic, jako když horký vítr nese do polí vůni lihovaru.

„Co je z tebe, chlape, cítit?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, ze mě je cítit rum.“

„Tak vidíš, chlapec,“ vítězně zvolal poručík Dub. „Konečně jsem tě dostal.“

„Ano, pane lajtnant,“ řekl Švejk beze všeho výrazu znepokojení. „Právě jsme fasovali rum do kafe a já jsem napřed vypil rum. Jestli však, pane lajtnant, je náký nový nařízení, že se má pít napřed kafe a pak teprv rum, prosím za odpuštění, příště se to již nestane.“

„A proč jsi chrápal, když jsem byl před půlhodinou u vagónu? Vždyť tě nemohli vzbudit.“

„Já jsem, poslušně hlásím, pane lajtnant, celou noc nespál, poněvadž jsem si vzpomínal na ty doby, když jsme ještě dělali manévry u Vesprimu. Tenkrát suponovanej první a druhej armádní sbor šel přes Štýrsko a západníma Uhrama vobklíčil náš čtvrtý sbor, kterej byl na lágru ve Vídni a v okolí, kde jsme měli všude festunky, ale voni vobešli nás a dostali se až na most, kterej dělali pionýři z pravýho břehu Dunaje. My jsme měli dělat ofenzívu a nám na pomoc měly přijít vojska vod severu a potom taky vod jihu vod Voseka. To nám četli v rozkaze, že nám táhne na pomoc třetí armádní sbor, aby nás nerozbili mezi tím Blatenským jezerem a Prešpurkem, až budeme forykovat proti druhýmu armádnímu sboru. Ale nebylo to nic platný; když jsme měli vyhrát, tak se vodtroubilo a vyhráli to s bílejma páskama.“

Poručík Dub neřekl ani slova a rozpačitě odešel, vrtě hlavou, ale hned se opět vrátil od štábního vagónu a řekl k Švejkovi: „Pamatujte si všichni, že přijde čas, kdy budete přede mnou kňučet!“ Na víc se nevzmohl a opět odešel ke štábnímu vagónu, kde hejtman Ságner právě vyslýchal jednoho nešťastníka od 12. kumpanie, kterého předvedl šikovatel Strnad, poněvadž voják začal již nyní pečovat o svou bezpečnost v zákopech a odněkud ze stanice přitáhl dvířka prasečího chlívku, pobitá plechem. Stál tu nyní vyjevený, vypoulený, omlouvaje se, že to chtěl vzít s sebou do dekunků proti šrapnelům, že se chtěl frsichrovat.

Toho použil poručík Dub k velkému kázání o tom, jak se má voják chovat, jaké jsou jeho povinnosti vůči vlasti a mocnáři, který je nejvyšším velitelem a nejvyšším vojenským pánem. Jestli ovšem jsou v bataliónu takové živly, ty že je potřeba vymýtit, potrestat a zavřít. To žvanění bylo tak nevkusné, že hejtman Ságner poklepal provinilci na rameno a řekl k němu:

„Jen když jste to dobře myslel, příště to nedělejte, to je hloupost od vás, ty dvířka dejte zase nazpátek, kde jste je vzal, a táhněte ke všem čertům!“

Poručík Dub zahryzl se do rtů a umínil si, že na něm vlastně závisí celá záchrana rozkládající se disciplíny v bataliónu. Proto obešel ještě jednou celé nádražní prostranství a našel u jednoho skladiště, kde byl veliký nápis maďarsko-německý, že se tam nesmí kouřit, nějakého vojáka, který tam seděl a četl si noviny, kterými byl tak zakryt, že nebylo vidět jeho výložky. Vykřikl na něho „Habt Acht“, poněvadž to byl nějaký muž od maďarského regimentu, který v Humenném stál v rezervě.

Poručík Dub s ním zatřásl, maďarský voják vstal, ani neuznal za dobré zasalutovat, strčil jen noviny do kapsy a odcházel směrem k silnici. Poručík Dub šel za ním jako v mátohách, ale maďarský voják zrychlil krok, a potom se obrátiv, dal posměšně ruce vzhůru, aby poručík Dub nebyl ani na okamžik v pochybnostech, že on

ihned poznal jeho příslušnost k jednomu z českých pluků. Potom se hned Maďar klusem ztratil mezi blízkými chalupami za silnicí.

Poručík Dub, aby jaksi ukázal, že nemá s touto scénou nic společného, majestátně vešel do malého krámků u silnice, zmateně ukázal na velkou cívku černých nití, a zastrčiv si je do kapsy, zaplatil a vrátil se do štábního vagónu, kam si dal bataliónní ordonanci zavolat svého sluhu Kunerta, kterému odevzdáváje nitě, řekl:

„Abych se o všechno staral, já vím, že jste na nitě zapomněl.“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jich máme celý tucet.“

„Tak mně je hned ukažte, a ať jste hned s nimi tady. Myslíte, že vám věřím?“

Když se Kunert vrátil s celou krabicí cívek, bílých i černých, řekl poručík Dub:

„Vidíš, ty chlape, všimni si dobře těch nití, co jsi ty přines, a téhle mé veliké cívky! Vidíš, jak tvoje nitě jsou tenké, jak se lehce přetrhnou, a teď se podívej na moje, co dají za práci, než je přetrhneš. V poli nepotřebujeme žádných hadrů, v poli musí býti všechno důkladné. Tak zas ty všechny nitě vezmi s sebou a čekej na moje rozkazy a pamatuj si, podruhé nic nedělej samostatně ze své hlavy a přijď se mne zeptat, když něco kupuješ! Nepřej si mne poznat, ty mne ještě neznáš z té špatný stránky.“

Když Kunert odešel, obrátil se poručík Dub k nadporučíkovi Lukášovi:

„Můj burš je velice inteligentní člověk. Sem tam udělá nějakou chybu, ale jinak velice dobře chápe. Jeho hlavní věcí jest jeho naprostá poctivost. Dostal jsem do Brucku zásilku z venkova od svého švagra, několik pečených mladých husí, a věříte, že se jich ani netkl, a poněvadž jsem je rychle nemohl pojísti, raději je nechal zasmrádnout. To ovšem dělá disciplína. Důstojník si musí vojáky vychovat.“

Nadporučík Lukáš, aby dal najevo, že neposlouchá žvanění toho pitomce, odvrátil se k oknu a řekl:

„Ano, dnes jest středa.“

Poručík Dub obrátil se tedy, cítě potřebu vůbec něco mluvit, na hejtmana Ságnera, ke kterémužto zcela důvěrným, kamarádkým tónem řekl:

„Poslyšte, hejtmane Ságner, co soudíte...“

„Pardon, na moment,“ řekl hejtmán Ságner a vyšel z vagónu.

Mezitím Švejk vypravoval si s Kunertem o jeho pánovi.

„Kdes byl po celou dobu, že tě ani nebylo vidět?“ otázal se Švejk.

„Ale to víš,“ řekl Kunert. „S tím mým starým bláznem je pořád práce. Ten tě každou chvíli volá k sobě a ptá se na věci, do kterých ti nic není. Taky se mě ptal, jestli jsem tvůj kamarád, a já jsem řek, že se moc málo vidíme.“

„To je moc hezký vod něho, že se na mě ptá. Já ho mám moc rád, toho tvýho pana lajtnanta. Von je takovej hodnej, dobrosrdečnej a na vojáky jako pravej otec,“ řekl Švejk vážně.

„Jó, to si myslíš,“ odporoval Kunert, „to je pěkná svině, a blbej je jako hovno. Já ho mám už po krk, pořád mě jen sekýruje.“

„Ale jdi pryč,“ divil se Švejk, „vždyť já myslil, že je to takovej vopravdu hodnej člověk, ty ňák divně mluvíš vo svém lajtnantovi, ale to už je vrozený u všech pucfleků. Jako máš toho burše majora Wenzla, ten vo svém pánovi jinak neřekne, než že je to kus zatračenýho, idiotskýho blbouna, a pucflek obrsta Schrödra, ten když o svém pánovi mluvil, jinak ho nenazval než pochcanou potvorou a smradem smradlavým. To máš vod toho, že se to každej burš naučí vod svýho pána. Kdyby pán sám nenadával, tak by to po něm pucflek nevopakoval.“

V Budějovicích byl za aktiva lajtnant Procházka, ten zas mnoho nenadával, jen svému pucflekovi říkal ,ty spanilá krávo'. Jinou nadávku ten pucflek, nějakej Hibman, vod něho neslyšel. Von si to ten Hibman tak navyk, že když přišel do civilu, říkal tatínkovi, mamince a sestřám ,ty spanilá krávo', a řek to taky své nevěstě, ta

se s ním rozešla a žalovala ho pro urážku na cti, poněvadž to řek jí, jejímu tatínkovi i mamince na nějaké taneční zábavě zcela veřejně. A nevodpustila mu to a před soudem taky udala, že kdyby ji nazval krávou někde stranou, že by třeba šla na smír, ale takhle že je to evropská ostuda. Mezi námi řečeno, Kunerte, to bych si na tvýho lajtnanta nikdy nepomyslel. Na mě udělal už tenkrát takovej sympatickej dojem, když jsem s ním prvně mluvil, jako čerstvě vytažený buřty z udírny, a když jsem s ním mluvil podruhé, tak se mi zdál velice sečtělej a nějak takovej voduševnělej.

Vodkud' vlastně seš? Přímo z Budějovic? To chválím, když je někdo přímo vodněkud. – A kde tam bydlíš? – Pod podloubím? To je dobře, tam je aspoň v letě chládek. Máš rodinu? – Ženu a tři děti? – To seš šťastnej, kamaráde, aspoň tě bude mít kdo vopla-kávat, jako to říkal vždycky v kázání můj feldkurát Katz, a vono je to taky pravda, poněvadž jsem jednou slyšel takovou řeč jednoho obršťa k záložníkům v Brucku, který jeli odtamtud' do Srbska, že kterej voják zanechá doma rodinu a padne na bojišti, že sice roztrhá všechny rodinný styky – totiž von to řek takhle: ‚Když je mrtfol, ot ródiny mrtfol, ródiny svázek pšetrhnuta, fíc být ajn helt, pónevadž hat geopfert svůj šivota za fětší famílii, za Vaterland.‘ Bydlíš ve čtvrtým poschodí? – V přízemí? – To máš pravdu, ted' jsem si vzpomněl, že tam, na budějovickém náměstí, není ani jeden čtyřposchodovej dům. – Už tedy odcházíš? – Aha, tvůj pan oficír stojí před štábním vagónem a kouká se sem. Když tedy se tě snad zeptá, jestli snad jsem také o něm nemluvil, tak mu beze všeho řekni, že jsem o něm mluvil, a nezapomeň mu říct, jak pěkně jsem o něm mluvil, že jsem málokdy potkal takového oficíra, který by se tak přátelsky a otcovsky choval jako on. Nezapomeň mu říct, že se mi zdá velice sečtělým, a řekni mu taky, že je velice intelikentní. Řekni mu taky, že jsem tě napomínal, abys byl hodnej a dělal mu všechno, co mu na očích vidíš. Pamatuješ si to?“ Švejk vlezl do vagónu a Kunert s nitěma šel zas do svého pelechu.

Za čtvrt hodiny se jelo dál na Novou Čabynu přes vypálené vesnice Brestov a Veliký Radvaň.

Bylo vidět, že zde to již šlo do tuhého.

Karpatské stráně a svahy byly rozryty zákopy jdoucími z údolí do údolí podél trati s novými pražci, po obou stranách velké jámy od granátů. Někde přes potoky tekoucí do Laborce, jehož horní tok dráha sledovala, bylo vidět nové mosty a ohořelé trámy starých mostových přechodů.

Celé údolí na Medzilaborce bylo rozryto a přeházeno, jako kdyby zde pracovaly armády obrovských krtků. Silnice za říčkou byla rozryta, rozbita a bylo vidět zdupané plochy vedle, jak se vojska valila.

Prívaly a deště odkrývaly na pokraji jam způsobených granáty roztrhané cary rakouských stejnokrojů.

Za Novou Čabynou na staré ohořelé borovici ve spleti větví visela bota nějakého rakouského pěšáka s kusem holeně.

Bylo vidět lesy bez listí, bez jehličí, jak tu řádl dělostřelecký oheň, stromy bez korun a rozstřílené samoty.

Vlak jel pomalu po čerstvě zbudovaných náspech, takže celý batalión mohl důkladně vnímat a ochutnávat válečné radosti a při pohledu na vojenské hřbitovy s bílými kříži, které se bělaly na planinkách i na svahu zpustošených strání, připravovat se pomalu, ale jistě na pole slávy, která končí zablácenou rakouskou čepicí třepetající se na bílém kříži.

Němci od Kašperských Hor, kteří seděli v zadních vagónech a ještě v Milovicích na stanici hulákali při vjezdu „Wann ich kumm, wann ich wieda kumm...“, od Humenného silně ztichli, poněvadž nahlíželi, že mnozí z těch, jejichž čepice jsou na hrobech, zpívali totéž o tom, jak to bude pěkné, až se opět vrátí a zůstane pořád doma se svou milou.

V Medzilaborci byla zastávka za rozbitým, vypáleným nádražím, z jehož začouzených stěn vyčnívaly zkroucené traverzy.

Nový dlouhý barák ze dřeva, namísto vypáleného nádraží rychle postavený, byl pokryt nalepenými plakáty ve všech řečích:

„Upisujte rakouskou válečnou půjčku!“

V jiném dlouhém baráku byla i stanice Červeného kříže, odkud vyšly s tlustým vojenským lékařem dvě sestřičky a smály se na celé kolo tlustému vojenskému lékaři, který k jich obveselení napodoboval různé zvířecí zvuky a nepodařeně chrochtal.

Pod železničním náspem, v údolí potoka, ležela rozbitá polní kuchyně. Ukazuje na ni, řekl Švejk k Balounovi:

„Podívej se, Baloune, co na nás v krátký budoucnosti čeká. Právě se měla rozdávat mináž, vtom přilít granát a takhle ji spořádal.“

„To je hrozný,“ vzdychl Baloun, „já jsem si nikdy nepomyslel, že mě čeká něco podobného, ale to byla vinna ta má pejcha, dyť já jsem si, potvora, koupil v Budějovicích poslední zimu rukavice z kůže. Už mně bylo málo nosit na svejch selskejch pazourách pletený starý rukavice, jako nosil nebožtík táta, a já jen pořád stonal po těch koženejch, městskejch. – Táta žral pučálku, a já hrách ani vidět, jen samou drůbež. Vobyčejná vepřová mně taky nešla pod nos; panímáma mně ji musela dělat, netrestej mě pámbu, na pivu.“

Baloun s naprostým zoufalstvím začal vyznávat generální zpověď:

„Já jsem se vám rouhal svatejm i světicím božím, na Malši v hospodě a v Dolním Zahájí ztřískal jsem kaplana. V boha jsem ještě věřil, to nezapírám, ale o svatým Josefovi jsem pochyboval. Všechny svatý jsem vytrpěl ve stavení, jenom vobrázek svatýho Josefa, ten musel pryč, a tak mě teď pámbu potrestal za všechny ty moje hříchy a za mou nemravnost. Co jsem se těch nemravností na mlejnici napáchal, jak jsem svému pantátovi často nadával a vejminěk mu ztrpčoval a svou ženu sekýroval.“

Švejk se zamyslel:

„Vy jste mlynář, že jo? – Tak jste moh vědět, že mlejny boží melou pomalu, ale jistě, když kvůli vám vypukla ta světová válka.“

Jednoroční dobrovolník se vmísil do rozhovoru:

„S tím rouháním, Baloune, a nepřiznáváním všech svatých a světic jste si rozhodně špatně posloužil, poněvadž musíte znát, že naše rakouská armáda jest již od let armádou čistě katolickou, majíc nejskvělejší příklad v našem nejvyšším vojenském pánovi. Jak se můžete vůbec opovážit jít s jedem nenávisti vůči některým svatým a světicím božím do boje, když ministerstvem vojenství zavedeny byly pro posádková velitelství jezuitské exhorty pro pány důstojníky a když jsme viděli slavnost vojenského vzkříšení.

Rozumíte mně dobře, Baloune? Chápete, že vy vlastně provádíte něco proti slavnému duchu naší slavné armády? Jako s tím svatým Josefem, o kterém jste se zmínil, že jeho obrázek nesměl viset u vás ve světnici. Vždyť on je, Baloune, vlastně patronem všech těch, kteří se chtějí dostat z vojny. On byl tesařem, a znáte přece heslo ‚Koukejme, kde tesař nechal díru‘. Kolik lidí už šlo s tím heslem do zajetí – vidouce nezbytí, když, obklíčeni ze všech stran, hleděli zachránit nikoliv snad sebe z egoistického stanoviska, nýbrž sebe jako člena armády, aby potom, až přijdou ze zajetí, mohli říct císaři pánu: ‚My jsme zde a čekáme na další rozkaz!‘ Rozumíte tedy tomu, Baloune?“

„Nerozumím,“ povzdychl Baloun, „vůbec já mám tupou palici. Mně aby se všechno vopakovalo desetkrát.“

„Neslevíš?“ otázal se Švejk, „tak já ti to vysvětlím ještě jednou. Tady si slyšel, že se musíš držet podle toho, jakej duch panuje v armádě, že budeš věřit v svatýho Josefa, a když budeš vobklíčenej vod nepřátelů, že budeš koukat, kde tesař nechal díru, abys zachránil sebe pro císaře pána, pro nový vojny. Ted' tomu snad rozumíš a uděláš dobře, když se nám vyzpovídáš trochu důkladněji, jaký si ty nemravnosti páchal na tý mlejnici, ne ale abys potom vypravoval něco podobnýho, jako je v té anekdotě vo té děvečce, která se šla zpovídat k panu faráři a potom, když už různý hříchy pověděla, začala se stydět a řekla, že každou noc páchala nemravnosti. To se ví, že jak

tohle pan farář uslyšel, hned mu začaly téct sliny z papuly a řekl: „No, nestyd' se, milá dcero, já jsem přec na místě božím, a vypravuj mně pěkně dopodrobna vo svejch nemravnostech.“ A vona se mu tam dala do pláče, že se stydí, že je to taková hrozná nemravnost, a von ji zas upozorňoval, že je otec duchovní. Konečně vona po dlouhým zdráhání začala s tím, že se vždycky svlíkla a vlezla si do postele. A zas z ní nemoh dostat ani slovo a jen se ještě víc rozeřvala. Von tedy zas, aby se nestyděla, že von je člověk hříšná nádoba vod svý přirozenosti, ale milost boží že je neskonálá. Vona se tedy vodhodlala a s pláčem povídala: „Když jsem si teda lehla svlečená do postele, tak jsem si počala vybírat špínu mezi prsty u nohou a čichala jsem k tomu.“ To byla tedy ta celá její nemravnost. Já ale doufám, Baloune, žes tohle na mlejnici nedělal a že nám povíš něco vopravdovějšího, nějakou skutečnou nemravnost.“

Objevilo se, že Baloun, dle svého vyjádření, páchal nemravnosti ve mlejnici se selkami, kterážto nemravnost záležela v tom, že jim míchal mouku, což ve své prostotě duševní nazýval nemravností. Nejvíce byl zklamán telegrafista Chodounský a ptal se ho, jestli opravdu neměl nic se selkama ve mlejnici, na pytlech mouky, načež Baloun odpovídal klátě rukama:

„Na to jsem byl moc hloupej.“

Mužstvu bylo oznámeno, že oběd bude za Palotou v Lupkovském průsmyku, a také vyšli do obce Medzilaborce bataliónní účetní šikovatel s kuchaři od kumpaní a poručíkem Cajthamlem, který měl na starosti hospodářství bataliónu. K nim byli přiděleni čtyři mužové jako patrola.

Vrátili se za necelé půl hodiny se třemi prasaty uvázanými za zadní nohu, řvoucí rodinou uherského Rusa, kterému prasata byla rekvírována, a tlustým vojenským lékařem z baráku Červeného kříže, který cosi horlivě vykládal poručíku Cajthamlovi, krčícímu rameny.

Před štábním vagónem celý spor dosáhl vrcholu, když vojenský lékař počal do očí tvrdit hejtmanovi Ságnerovi, že ta prasata jsou určena pro hospitál Červeného kříže, o čemž zas sedlák nechtěl nic vědět, a žádal, aby mu byla prasata navracena, že je to jeho poslední majetek a že rozhodně nemůže je dát za tu cenu, co mu vyplátili.

Strkal přitom peníze, které měl za prasata v hrsti, hejtmanovi Ságnerovi, kterého držela selka za druhou ruku, líbala mu ji v té poníženosti, kterou tento kraj vždy vynikal.

Hejtman Ságner byl z toho celý polekán a chvíli trvalo, nežli se mu podařilo odstrčit starou selku. Nebylo to však nic platné, místo ní přišly mladé síly, které se mu jaly znova cucat ruce.

Poručík Cajthaml hlásil však zcela obchodním tónem:

„Ten chlap má ještě dvanáct prasat a dostal vyplaceno zcela řádně, podle posledního rozkazu po divizi číslo 12420, hospodářská část. Dle toho rozkazu, § 16, jest kupovati vepřový dobytek v místech válkou nestižených ne dražší než 2 K 16 haléřů za jeden kilogram živé váhy; v místech válkou postižených přidati na jeden kilogram živé váhy 36 haléřů, platiti tedy za jeden kilogram 2 K 52 haléře. K tomu poznámka: Byly-li zjištěny případy, že v místech válkou postižených ucelena zůstala hospodářství s plným stavem vepřového bravu, který může býti odeslán k zásobovacím účelům procházejících částí, vypláceti za odebrané vepřové maso jako v místech válkou nestižených, se zvláštním příplatkem 12 haléřů na jeden kilogram živé váhy. Není-li tato situace úplně jasnou, sestaviti komisi ihned na místě z interesenta, velitele procházejícího vojenského oddílu a toho důstojníka nebo účetního šikovatele (jde-li o menší formace), jimž svěřena hospodářská část.“

Všechno toto přečetl poručík Cajthaml z kopie rozkazu po divizi, který nosil neustále s sebou a takřka už uměl nazpaměť, že se na frontovém území zvyšuje odměna za jeden kilogram mrkve na 15,30 h a pro offiziersmenageküchenabteilung za karfiol v území při frontě na 1 korunu 75 haléřů za jeden kilogram.

Ti, kteří to vypracovávali ve Vídni, představovali si frontové území jako zemi oplývající mrkví a karfiólem.

Poručík Cajthaml přečetl to ovšem rozčilenému sedlákově německy a tázal se ho taktéž, jestli tomu rozumí; když ten zavrtěl hlavou, zařval na něho:

„Chceš tedy komisi?“

Ten rozuměl slovu komise, proto zakýval hlavou, a zatímco jeho prasata už před chvílí byla odvečena k polním kuchyním na popravu, obstoupili ho přidělení k rekvizici vojáci s bajonety a komise se vypravila do jeho statku, aby se zjistilo, má-li dostat 2 K 52 haléře za jeden kilogram, anebo jen 2 K 28 haléřů.

Nevyšli ještě ani na cestu vedoucí k obci, když vtom ozval se od polních kuchyní trojnásobný smrtelný kvikot prasat.

Sedlák pochopil, že je všemu konec, a zoufale zvolal:

„Davajtě mně za každýju svinju dva rýnskija!“

Čtyři vojáci ho těsněji obklopili a celá rodina zastavila cestu hejtmanovi Ságnerovi a poručíku Cajthamlovi, kleknuvši si do prachu silnice.

Matka se dvěma dcerami objímaly kolena obou, nazývajíce je dobrodinci, až je sedlák zakřikl a zvolal ukrajinským dialektem uherských Rusů, aby vstaly, ať si vojáci prasata sežerou a chcípnou po nich.

Tak sešlo z komise, a poněvadž sedlák se najednou vzbouřil, hrozil pěstí, dostal od jednoho vojáka kolbou, až to o jeho kožich zadunělo, a celá jeho rodina se pokřižovala a dala se i s otcem na útěk.

Za deset minut potom bataliónní účetní šikovatel pochutnával si již s bataliónním ordonancem Matušičem na vepřovém mozečku ve svém vagóně, a cpaje se udatně, jízlivě ob chvíli říkal písarům:

„To byste žrali, co? Jo, hoši, to je jenom pro šarže. Kuchařům ledvinky a játra, mozeček a ovárek pánům rechnungsfeldvéblům, a písarům jen dvojité porce masa pro manšaft.“

Hejtman Ságner dal již též rozkaz týkající se důstojnické kuchyně:

„Vepřové na kmíně; vybrat to nejlepší maso, aby to nebylo příliš tučné!“

A tak se stalo, že když v Lupkovském průsmyku rozdávala se mužstvu menáž, v každém vojenském kotlíku ve své porci polévky našel jednotlivce dva malé kousíčky masa, a ten, který se narodil ještě na horší planetě, našel jenom kousek kůže.

Panoval u kuchyní obvyklý nepotismus vojenský, rozdávající všem, kteří byli blízko k vládnoucí klice. Pucflekové objevili se v Lupkovském průsmyku se zamaštěným hubama. Každá ordonanc měla břicho jako kamínek. Děly se věci do nebe volající.

Jednorozční dobrovolník Marek způsobil u kuchyně skandál, poněvadž chtěl být spravedlivým, a když mu kuchař s poznámkou: „To je pro našeho geschichtsschreibra“ dával do kotlíku s polévkou pořádný řízek vařené kýty, tu on prohlásil, že jsou si na vojně všichni rovni z mužstva, což způsobilo všeobecný souhlas a zavdalo příčinu k nadávání kuchařům.

Jednorozční dobrovolník hodil kus masa nazpátek, zdůrazňuje, že nechce žádnou protekci. U kuchyně to však nepochopili a domnívali se, že batalionsgeschichtsschreiber není spokojen, a kuchař mu řekl po straně, aby přišel až potom, až se rozdá mináž, že mu dá kus nohy.

Písařům se také leskly tlamy, saniteráci odfukovali blahobytem a kolem toho božího požehnání všude dokola neuklizené ještě památky posledních bojů. Všude válely se jímky na patrony, plechové prázdné krabice od konzerv, cáry z ruských, rakouských i německých uniforem, části rozbitých vozů, zakrvácené dlouhé pruhy gázových obvazů a vaty.

Do staré borovice u bývalého nádraží, ze kterého zůstala jen hromada sutin, byl vražen granát, který nevybuchl. Všude bylo vidět střepiny granátů a někde v bezprostřední blízkosti museli patrně pochovat mrtvoly vojáků, poněvadž zde strašně páchlo hnilobou.

A jak tudy procházela vojska a tábořila zde kolem, všude bylo vidět kopečky lidských lejn mezinárodního původu, od všech národů Rakouska, Německa i Ruska. Lejna vojáků všech národností a všech náboženských vyznání ležela vedle sebe či vrstvila se na sobě, aniž by se mezi sebou poprala.

Polorozbořený vodojem, dřevěná budka železničního hlídače a vůbec vše, co mělo nějakou stěnu, bylo provrtáno kulemi z ručnic jako řešeto.

Kvůli úplnějšímu dojmu vojenských radostí za nedalekým vrchem vystupovaly hory dýmu, jako by tam hořela celá vesnice a byl střed velkých vojenských operací. To tam spalovali cholerové a úplavicové baráky k velké radosti těch pánů, kteří měli co dělat se zařizováním onoho hospitálu pod protektorátem arcikněžny Marie a kteří kradli a nabíjeli si kapsy předkládáním účtů za neexistující cholerové a úplavicové baráky.

Ted' si to odnášela jedna skupina baráků za všechny ostatní a ve smradu hořících slamníků vznášela se k obloze celá zlodějna arciknížecího protektorátu.

Za nádražím na skále pospíšili si již Němci z říše postavit pomník padlým Brandeburákům s nápisem *Den Helden von Lupkapafß*, s velikou říšskoněmeckou orlicí vylitou z bronzu, přičemž na podstavci bylo výslovně podotknuto, že ten znak je vyroben z ruských děl ukořistěných při osvobození Karpat říšskoněmeckými pluky.

V této podivné a dosud nezvyklé atmosféře odpočíval batalión po obědě ve vagónech a hejtman Ságner s bataliónním adjutantem ještě se stále nemohli dohovorit šifrovanými telegramy s brigádní bází o dalším postupu bataliónu. Zprávy byly tak nejasné, že to vypadalo asi tak, že by ani neměli do Lupkovského průsmyku přijeti a měli jeti zcela jiným směrem od Nového Města pod Šiatorem, poněvadž v telegramech byla nějaká řeč o místech: Csap – Ungvár, Kis-Berezna – Uzsok.

Za deset minut se objevuje, že tam v brigádní bázi sedící štábní důstojník je nějaký mamlas, poněvadž přichází šifrovaný telegram, zdali mluví 8. maršbatalión 75. regimentu (vojenská šifra G 3). Mamlas v brigádní bázi je udiven odpovědí, že jde o 7. pochodový prapor 91. pluku, i táže se, kdo dal rozkaz jeti na Mukačevo, po vojenské trati na Stryj, když maršrúta je přes Lupkovský průsmyk na Sanok do Haliče. Mamlas se strašně diví, že se telegrafuje z Lupkovského průsmyku, a posílá šifru: Maršrúta nezměněna, na Lupkovský průsmyk – Sanok, kde další rozkazy.

Po návratu hejtmana Ságnera rozvinuje se ve štábním vagóně debata o jisté bezhlavosti a činí se určité narážky, že kdyby nebylo říšských Němců, že by byla východní vojenská skupina úplně bezhlavou.

Poručík Dub pokouší se obhajovat bezhlavost rakouského štábu a kecá něco o tom, že zdejší krajina byla dosti zpustošena nedávnými boji a trať nemohla být uvedena ještě do náležitého pořádku.

Všichni důstojníci se na něho dívají soustrastně, jako kdyby chtěli říct, ten pán za svou blbost nemůže. Nenalézaje odporu, poručík Dub rozežvanil se dál o nádherném dojmu, kterým na něho působí tato rozbitá krajina, svědčící o tom, jak dovede bít železná pěst našeho vojska. Opět mu nikdo neodpovídá, načež on opakuje:

„Ano, zajisté, ovšem, Rusové zde ustupovali v úplné panice.“

Hejtman Ságner si umiňuje, že pošle poručíka Duba při nejbližší příležitosti, až bude situace nejvýš nebezpečnou v zákopech, jako oficírspatrolu za drátěné překážky k rekognoskování nepřátelských pozic, a šeptá nadporučíkovi Lukášovi, s kterým jsou vykloněni z okna vagónu:

„Tyhle civilisty byl nám taky čert dlužen. Čím větší inteligent, tím větší hovado.“

Zdá se, že poručík Dub vůbec nepřestane mluvit. Vykládá dál všem důstojníkům, co četl v novinách o těch bojích karpatských i o zápase o karpatské průsmyky za rakousko-německé ofenzívy na Sanu.

Vypravuje o tom tak, jako by se nejen těch bojů zúčastnil, nýbrž dokonce všechny operace sám řídil.

Zejména jsou neobyčejně protivné jeho věty takovéhoho smyslu:

„Potom jsme šli na Bukovsko, abychom měli pojištěnou linii Bukovsko–Dynov, majíce spojení s bardějovskou skupinou u Velké Polanky, kde jsme rozbili samarskou divizi nepřítele.“

Nadporučík Lukáš již nevydržel a poznamenal poručíkovi Dubovi:

„O čemž jsi již před válkou patrně mluvil se svým okresním hejtmánem.“

Poručík Dub podíval se nepřátelsky na nadporučíka Lukáše a vyšel z vagónu.

Vojenský vlak stál na náspu a dole pod svahem, několik metrů, ležely různé předměty zahozené ustupujícími ruskými vojáky, kteří patrně ustupovali tímto příkopem. Bylo zde vidět zrezavělé čajníky, nějaké hrnce, tašky na patrony. Také se zde válely vedle nejrozličnějších předmětů kotouče ostnatého drátu a opět ty zakrvácené pruhy gázových obvazů a vaty. Nad tímto příkopem na jednom místě stála skupina vojáků a poručík Dub ihned zjistil, že mezi nimi stojí Švejk a něco jim vykládá.

Šel tedy tam.

„Co se zde stalo?“ ozval se přísný hlas poručíka Duba, přičemž postavil se přímo před Švejka.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk za všechny, „že se díváme.“

„A na co se díváte?“ rozkřikl se poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že se díváme dolů do příkopu.“

„A kdo vám dal k tomu svolení?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že je to přání našeho pana obršta Schrödra z Brucku. Když von se s náma loučil, když jsme jeli teď na bojiště, tak ve své řeči řek, abychom všichni, když budem procházet vopuštěnými bojišti, všeho si dobře všímali, jak se bojovalo a co by nám mohlo bejt na prospěch. A my teď tady vidíme, pane

lajtnant, v tehle muldě, co všechno musí voják vodházet na svým outěku. My tady vidíme, poslušně hlásím, pane lajtnant, jak je to hloupý, když voják táhne s sebou všelijaký zbytečnosti. Von je tím zbytečně zatížen. Von se tím zbytečně unaví, a když takovou tíhu vleče s sebou, von nemůže lehce bojovat.“

Poručíkovi Dubovi zasvitla náhle naděje, že konečně dostane Švejka před válečný polní soud pro antimilitaristickou velezrádnou propagandu, a proto otázal se rychle:

„Vy tedy myslíte, že má voják odhazovat patrony, které se tady válejí v muldě, nebo bajonety, jak támhle vidím?“

„Ó nikoliv né, poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, usmívaje se příjemně, „ráčejí se podívat tady dolů na ten vodhosený plechovej nočník.“

A vskutku, pod náspem válel se vyzývavě nočník s potlučeným emaillem, rozežraný rzí, mezi střepinami hrnců, kteréžto všechny předměty, nehodící se již pro domácnost, ukládal zde přednosta nádraží, patrně jako materiál k diskusím archeologů budoucích věků, kteří, až objeví toto sídlisko, budou z toho magoři, a ve školách budou se děti učit o věku emailovaných nočníků.

Poručík Dub zadíval se na tento předmět, ale nemohl nežli prostě zjistit, že je to opravdu jeden z těch invalidů, kteří své svěží mládí trávili pod postelí.

Na všechny to působilo ohromným dojmem, a když poručík Dub mlčel, ozval se Švejk:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že s takovým nočníkem byla jednou pěkná legrace v lázních Poděbradech. Vo tom se u nás vypravovalo na Vinohradech v hospodě. Tenkrát totiž začali vydávat v Poděbradech časopejsek ‚Nezávislost‘ a poděbradskej lekárník byl toho hlavní hlavou a redaktorem tam udělali nákyho Ladislava Hájka Domažlickýho. A ten pan lekárník, to vám byl takovej podivín, že sbíral starý hrnce a jiný takový drobotiny, až byl samej muzeum. A von si jednou, ten Hájek Domažlickej, pozval na návštěvu do po-

děbradskejch lázní jednoho kamaráda, kterej taky psal do novin, a vožrali se tam spolu, poněvadž se už přes tejden neviděli, a ten mu slíbil, že mu za to pohoštění napíše fejton do tý ‚Nezávislosti‘, do toho nezávislýho časopisu, ve kterým von byl vodvislej. A von mu ten jeho kamarád napsal takovej fejton vo takovým jednom sběrateli, jak našel v písku na břehu Labe starej nočník plechovej a myslel, že to přilbice svatýho Václava, a udělal s tím takovej rozruch, že se tam na to přijel podívat biskup Brynych z Hradce s procesím a s korouhvema. Ten lékárník poděbradskej myslil, že to padá na něho, a tak byli vobá, von a ten pan Hájek, ve při.“

Poručík Dub byl by nejraději srazil Švejka tam dolů, opanoval se však a rozkřikl se na všechny:

„Já vám povídám, abyste zde zbytečně nečuměli! Vy mě všichni ještě neznáte, ale až mne poznáte! – Vy zde zůstanete, Švejku,“ řekl hrozným hlasem, když Švejk s ostatními chtěl odejít k vagónům.

Zůstali sami stát proti sobě a poručík Dub přemýšlel, co má říct strašného.

Švejk ho však předešel:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, kdyby nám aspoň tohle počasí vydrželo. Ve dne není moc horko a noci jsou taky docela příjemný, takže je to nejpříhodnější doba k válčení.“

Poručík Dub vytáhl revolver a otázal se:

„Znáš to?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, znám. Pan obrlajtnant Lukáš má nemlich takovej.“

„Tak si to tedy, ty pacholku, pamatuj!“ vážně a důstojně řekl poručík Dub, zastrkuje opět revolver; „abys věděl, že by se ti mohlo stát něco velice nepříjemného, kdybys pokračoval v těch svých propagandách.“

Poručík Dub odcházel, opakuje si:

„Ted' jsem mu to nejlépe řekl: v propagandách, ano, v propagandách!...“

Nežli Švejk vstoupí opět do svého vagónu, prochází se ještě chvíli a bručí k sobě: „Kam ho mám jenom zařadit?“ A čím dále tím jasněji vybavuje se Švejkovi pojmenování tohoto druhu: „poloprďoch“.

Ve vojenském slovníku slovo prďoch bývalo odedávna používáno s velkou láskou, a hlavně toto čestné nazvání patřilo plukovníkům nebo starším hejtmanům a majorům a bylo to jisté stupňování používaných slov „dědek prevítská“. Bez toho přídavného jména slovo dědek bylo laskavým oceněním starého plukovníka nebo majora, který hodně řval, ale přitom měl svoje vojáky rád a chránil je vůči jiným regimentům, když šlo hlavně o cizí patroly, které jeho vojáky vyzdvihovaly z putyk, když neměli přesčas. Dědek se staral o své vojáky, mináž musela být v pořádku, ale míval vždy nějakého koníčka; na něco si zased, a proto byl „dědek“.

Když ale dědek zbytečně sekýroval přitom mužstvo i šarže, vymýšlel si noční cvičení a podobné věci, byl „dědek prevítská“.

Z „prevítského dědka“, jako vyšší stupeň vývinu neřádnosti, sekatury a blbosti, stal se „prďoch“. To slovo znamenalo všechno, a veliký jest rozdíl mezi prďochem v civilu a prďochem na vojně.

První, civilní, jest též představeným a také ho tak všeobecně nazývají v úřadech sluhové i podřízení úředníci. To je filistr byrokrat, který vytýká například, že koncept není dobře vysušen pijákem a podobně. Je to vůbec blbě hovadský zjev v lidské společnosti, poněvadž přitom dělá takový mezek rozšafu, všemu chce rozumět, všechno dovede vyložit a nade vším se urazí.

Kdo byl na vojně, chápe ovšem ten rozdíl mezi tímto zjevem a prďochem v uniformě. Zde to slovo představovalo dědka, který byl „prevít“, skutečný prevít, šel na všechno ostře, ale zastavil se přesto před každou překážkou; vojáky neměl rád a zápasil s nimi marně, nedovedl si získat žádné authority, které se těšil „dědek“ i „dědek prevítská“.

U některých posádek, jako například v Tridentu, místo prďoch říkalo se „náš starej hajzl“. Ve všech případech šlo o osobu starší,

a jestli Švejk nazval v duchu poručíka Duba poloprďochem, vystihl naprosto logicky, že jak do stáří, tak do hodnosti a vůbec do všeho schází poručíkovi Dubovi do prďocha ještě padesát procent.

S těmi myšlenkami, vraceje se ke svému vagónu, potkal pucfleka Kunerta, který měl opuchlou tvář a cosi nesrozumitelně breptal, že se právě srazil se svým pánem, poručíkem Dubem, který mu zčistajasna nafackoval, poněvadž prý má zjištěná fakta, že se stýká se Švejkem.

„V tomto případě,“ řekl klidně Švejk, „půjdeme k raportu. Rakouskej voják musí se dát fackovat jenom v určitejch případech. Ale von ten tvůj pán překročil všechny meze, jako to říkal starej Evžen Savojskej: ‚Potud‘ až ‚votud‘. Ted‘ ty musíš jít sám k raportu, a jestli nepudeš, tak ti sám nafackuju, abys věděl, co je to disciplína v armádě. V karlínskejch kasárnách bejval ňákej lajtnant Hausner a ten měl taky burše, a taky ho fackoval a kopal. Jednou byl ten burš tak zfackovanej, že byl z toho pitomej a hlásil se k raportu a u raportu vohlásil, že byl zkopanej, poněvadž von si to všechno plet, a ten jeho pán taky vopravdu dokázal, že on lže, že von ho v ten den nekopal, ale jenom fackoval, tak toho milýho burše pro křivý nařčení zavřeli na tři neděle.

Ale to na celý věci nic nemění,“ pokračoval Švejk, „to je zrovna to samý, vo čem vždycky vypravoval medik Houbička, že je to jedno, rozřezat v patalogickým ústavě ňákýho člověka, který se voběsil nebo votrávil. A já jdu s tebou. Pár facek dělá na vojně moc.“

Kunert úplně zpitoměl a dal se vést Švejkem k štábnímu vagónu.

Poručík Dub zařval, vykláněje se z okna:

„Co tady chcete, pacholci?“

„Chovej se důstojně,“ napomínal Švejk Kunerta a strkal ho napřed do vagónu.

V chodbě objevil se nadporučík Lukáš a za ním hejtman Ságner.

Nadporučík Lukáš, který už měl tolik se Švejkem, strašlivě se udivil, neboť Švejk netvářil se již tak dobromyslně vážně, jeho tvář

neměla známý dobromyslný výraz, spíš znamení nových nepříjemných událostí.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „věc jde k raportu.“

„Jenom zase neblbni, Švejk, já už toho mám také dost.“

„Račte dovolit,“ řekl Švejk, „jsem ordonancí vaší kumpanie, vy, račte dovolit, ráčíte být kompaniekomandantem jedenáctky. Já vím, že to vypadá děsně divně, ale já vím taky, že pan lajtnant Dub nalézá se pod vámi.“

„Vy jste se, Švejk, vůbec zbláznil,“ vpadl do jeho řeči nadporučík Lukáš, „vy jste vožralej, uděláte nejlepší, když odejdete! Rozumíš, ty blbe, ty hovado.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, strkaje před sebou Kunerta, „vono to vypadá zrovna tak, jako když se jednou v Praze dělal pokus s ochranným rámem proti přejetí elektrickou. Ten pan vynálezce se sám na ten pokus vobětoval a potom muselo město platit jeho vdově odškodný.“

Hejtman Ságner, nevěda co říci, kýval přitom souhlasně hlavou, zatímco nadporučík Lukáš tvářil se zoufale.

„Všechno musí jít po raportu, poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ pokračoval neúprosně Švejk, „ještě v Brucku jste mně říkal, pane obrlajtnant, že když jsem ordonancí u kumpanie, že mám ještě jiný povinnosti než nějaký rozkazy. Že mám bejt vo všem, co se děje u kumpanie, informovanej. Na základě toho nařízení dovoluji si vám oznámit, pane obrlajtnant, že pan lajtnant Dub nafackoval mirnikstirniks svýmu buršovi. Já bych to, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, třebas neříkal. Když já však vidím, že pan lajtnant Dub je přidělen pod vaše komando, tak jsem si umínil, že to musí jít po raportu.“

„Tohle je divná záležitost,“ řekl hejtman Ságner, „proč sem strkáte, Švejk, toho Kunerta.“

„Poslušně hlásím, pane batalionskomandante, že všechno musí jít po raportu. Von je pitomej, von byl zfuckovanej panem lajtnantem Dubem, a von si to nemůže dovolit, aby sám šel k raportu. Poslušně hlásím, pane hauptmane, kdybyste se na něj podíval, jak se mu třesou kolena, von je celej neživej, že musí jít k tomu raportu. A nebejt mě, tak by se k tomu raportu snad vůbec nedostal, jako ten Kudela z Bytouchova, kterej za aktivní služby tak dlouho chodil k raportu, až byl přeloženej k maríně, kde se stal kornetem, a byl na nějakým vostrově potom, v Tichým oceánu, vyhlášenej jako dezertýr. Von se tam potom voženil a mluvil taky s cestovatelem Havlasou, kterej vůbec nepoznal, že to není domorodec.

Je to vůbec moc smutný, když má jít někdo kvůli takovejmu pár blbejm fackám k raportu. Ale von vůbec sem nechtěl jít, poněvadž říkal, že sem nepude. Von je vůbec takovej ufuckovanej burš, že ani neví, vo kterej facce se tady jedná. Von by sem byl vůbec nešel, von vůbec nechtěl jít k raportu, von si dá namlátit kolikrát ještě víc. Poslušně hlásím, pane hauptman, podívají se na něj, von už je z toho celej posranej. A na druhý straně zas, von si měl hned stěžovat, že dostal těch pár facek, ale von se nevodvážil, poněvadž věděl, že je to lepší, jako napsal ten jeden básník, bejt skromnou fialkou. Von totiž slouží u pana lajtnanta Duba.“

Strkaje Kunerta před sebe, řekl k němu Švejk:

„Netřes se pořád jako dub ve vosice!“

Hejtman Ságner otázal se Kunerta, jak se to vlastně stalo.

Kunert však prohlásil, třesa se na celém těle, že se mohou zeptat pana lajtnanta Duba, že mu ten vůbec nenařadil.

Jidáš Kunert, stále třesa celým tělem, prohlásil dokonce, že si to Švejk vůbec vymyslíl.

Této trapné události učinil konec poručík Dub, který se náhle objevil a rozeřval se na Kunerta:

„Chceš ještě dostat *novejch* pár facek?“

Věc byla tedy úplně jasnou a hejtman Ságner prostě k poručíkovi Dubovi prohlásil:

„Kunert ode dneška je přidělen k bataliónní kuchyni, a pokud se týká nového burše, obrať se na rechnungsfeldvébla Vaňka.“

Poručík Dub zasalutoval a jenom při odchodu řekl k Švejkovi:

„Sázím se, že budete jednou viset.“

Když odešel, obrátil se Švejk k nadporučíkovi Lukášovi jemným, přátelským tónem:

„V Mnichově Hradišti byl taky takovej jeden pán a taky tak s tím druhým mluvil, a von mu odpovídal: ‚Na popravišti se sejdem.‘“

„Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, „vy jste ale blbej, a neopovažte se mně říct, jak vy to máte ve zvyku: ‚Poslušně hlásím, že jsem blbej.‘“

„Frapant,“ ozval se hejtman Ságner nakláněje se v okně, a byl by tak rád od okna odstoupil, ale neměl již času, neboť zjevilo se to neštěstí: poručík Dub pod oknem.

Poručík Dub začal s tím, že velice lituje toho, jak hejtman Ságner odešel, nevyslechnuv jeho důvody o ofenzívě na východní frontě.

„Máme-li porozuměti obrovské ofenzívě,“ volal poručík Dub nahoru do okna, „musíme si uvědomit, jak se vyvinula ofenzíva koncem dubna. Museli jsme prolomit ruskou frontu a našli jsme nejvýhodnějším místem pro tento průlom frontu mezi Karpaty a Vislou.“

„Já se s tebou o to nehádám,“ odpověděl suše hejtman Ságner a odešel od okna.

Když se za půl hodiny nato pokračovalo v jízdě na Sanok, hejtman Ságner natáhl se na sedadlo a dělal, že spí, aby poručík Dub zatím zapomněl na své otrápané vývody o ofenzívě.

Ve vagóně se Švejkem scházel Baloun. Vyprosil si totiž dovolení vytrít chlebem kotel po guláši. Nalézal se nyní na voze s polními kuchyněmi v nepříjemné situaci, poněvadž přitom, jak se vlak hnul, vletěl po hlavě do kotle a nohy mu čouhaly přes kotel. Zvykl si však na tuto situaci a z kotle ozývalo se mlaskání, jako když ježek honí

šváby, a později Balounův prosebný hlas: „Prosím vás, kamarádi, proboha, hodte mi sem kousek chleba, ještě je tady moc vomáčky.“ Tato idyla trvala až do nejbližší stanice, kam přijeli již s kotlem 11. kumpanie vyčištěným, že se pocínování jen lesklo.

„Zaplať vám to pámbu, kamarádi,“ děkoval Baloun srdečně. „Vod tý doby, co jsem ted’ na vojně, ponejprv se na mě štěstí usmálo.“

A bylo také vskutku co říct. V Lupkovském průsmyku dostal se Baloun ku dvěma porcím guláše, nadporučík Lukáš projevil též svou spokojenost nad tím, že mu Baloun přinesl z důstojnické kuchyně netknutou mináž, a zanechal pro něho dobrou polovičku. Baloun byl úplně šťasten, klátil nohama, které vystrčil z vozu, a najednou se mu celá tahle vojna zdála býti něčím teplým, rodinným.

Kuchař kumpanie počal si z něho dělat legraci, že až se přijede do Sanoku, že se bude vařit večeře a ještě jeden oběd, poněvadž tu večeři a oběd mají k dobru za tu celou cestu, když to nedostali. Baloun jen souhlasně kýval hlavou a šeptal:

„Uvidíte, kamarádi, že nás pámbu neopustí.“

Všichni se tomu upřímně smáli a kuchař, sedě na polní kuchyni, zazpíval:

*„Župajdijá, župajdá,
šak nás pánbůh nezandá.
Zandá-li nás do bláta,
šak nás zasejc vydrápá...
Zandá-li nás do houště,
šak nás zase vykouše.
Župajdijá, župajdá,
šak nás pánbůh nezandá...”*

Za stanicí Ščavne počaly se objevovat opět v údolích nové vojenské hřbitůvky. Pod Ščavne bylo vidět z vlaku kamenný kříž s bezhlavým Kristem Pánem, který ztratil hlavu při odstřelu trati.

Vlak zrychloval svou rychlost, žena se dolů údolím k Sanoku, obzory se rozšiřovaly a tím i čtenějšími stávaly se celé skupiny rozbitých vesnic po obou stranách do kraje.

U Kulašné bylo vidět dole v říčce z železničního náspu zřícený, rozbitý vlak Červeného kříže.

Baloun vytřeštil na to oči a zejména se podivil na rozházené dole části lokomotivy. Komín byl zaražen do železničního náspu a vyčuhoval z něho ven jako osumadvacítká.

Tento zjev vzbudil též pozornost ve vagóně, kde byl Švejk. Nejvíce se rozčilil kuchař Jurajda:

„Copak se smí střílet do vagónů Červeného kříže?“

„Nesmí, ale může,“ řekl Švejk, „šusa to byla dobrá, a von se pak každěj vomluví, že to bylo v noci a že ten červenej kříž není vidět. Vono je vůbec moc věcí na světě, který se nesmějí dělat, ale můžou se provádět. Hlavní věc, aby to každěj zkusil, jestli se mu to povede, když to nesmí, aby to moh. Vo císařskejch manévrech na Písecku přišel takovej rozkaz, že se nesmějí vojáci na pochodu vázat do kozelce. Ale náš hejtman na to přišel, že se to může, poněvadž takovej rozkaz byl strašně směšnej, to moh každěj lehko pochopit, že do kozelce svázanej voják nemůže mašírovat. Tak von vlastně ten befel nevobcházel, dával jednoduše a rozumně svázaný vojáky do kozelce házet do vozů vod trénu a mašírovalo se s nima dál.

Nebo takovejhle případ, co se stal v naší ulici před pěti šesti lety. Tam bydlel nějakaj pan Karlík v prvním patře. O poschodí vejš moc hodnej člověk, nějakaj konzervatorista Mikeš. Von měl moc rád ženský a taky mezi jinejma počal chodit za dcerou toho pana Karlíka, kterej měl špeditérství a cukrářství a taky měl někde na Moravě knihařství pod nákou docela cizou firmou. Když se ten pan Karlík dověděl, že ten konzervatorista mu chodí za dcerou, tak ho navštívil v bytě a řek mu: ‚Vy si mou dceru nesmíte vzít, vy jeden votrapo. Já vám ji nedám!‘ ‚Dobrá,‘ vodpověděl mu pan Mikeš; ‚když si ji nesmím vzít, co mám dělat, mám se roztrhat?‘ Za dva měsíce

přišel pan Karlík znova a přived si svou manželku a voba mu řekli jednohlasně: ‚Vy pacholku, vy jste připravil naši dceru vo čest.‘ ‚Zajisté,‘ odpověděl on jim na to, ‚dovolil jsem si ji zkurvit, milostivá paní.‘ Ten pan Karlík začal na něj zbytečně řvát, že mu přece říkal, že si ji nesmí vzít, že mu ji nedá, ale von mu docela správně vodpověděl, že si ji taky neveme, a tenkrát že nebyla vo tom žádná řeč, co s ní může dělat. Že se vo tom nejednalo, von že drží slovo, aby byli bez starosti, že von ji nechce, že je charakter, že není kam vítr, tam plášť, a že drží slovo, že když něco řekne, že je to svatý. A jestli bude kvůli tomu pronásledovanej, tak že si z toho taky nic nedělá, poněvadž má svědomí čistý a jeho nebožka maminka ještě na smrtelný posteli ho zapřisahala, aby nikdy v životě nelhal, a von že jí to slíbil rukoudáním a taková přísaha že je platná. V jeho rodině že vůbec nikdo nelhal a von měl taky vždycky ve škole z mravnýho chování nejlepší známku. Tedy tady vidíte, že se leccos nesmí, ale může, a že cesty můžou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou.“

„Milí přátelé,“ řekl jednorozční dobrovolník, který si dělal horlivě poznámky, „všechno špatné má i dobrou stránku. Tento do povětrí vyhozený, polospálený a z náspu svržený vlak Červeného kříže obohacuje slavné dějiny našeho bataliónu o nový hrdinný čin budoucnosti. Představuji si, že asi tak 16. září, jak jsem si již učinil poznámku, přihlásí se od každé kumpanie našeho bataliónu několik prostých vojínů pod vedením kaprála, že vyhodí pancéřový vlak nepřítele, který nás ostřeluje a brání našemu přechodu přes řeku. Čestně vyplnili svůj úkol, převléknuti za sedláky – Co to vidím,“ zvolal jednorozční dobrovolník, dívaje se do svých poznámek. „Jak se mně sem dostal náš pan Vaněk?“

Poslyšte, pane rechnungsfeldvébl,“ obrátil se na Vaňka, „jaký krásný článkuček bude o vás v dějinách bataliónu. Tuším, že už jste tam jednou, ale tohle bude rozhodně lepší a vydatnější.“ Jednorozční dobrovolník četl povýšeným hlasem: „*Hrdinná smrt účetního šikovatele Vaňka*. K odvážnému podniku, vyhození nepřátelského

pancéřového vlaku, přihlásil se též účetní šikovatel Vaněk, jsa převlečen jako ostatní v selský kroj. Přivozeným výbuchem byl omráčen, a když se probral z mrákot, viděl se obklopen nepřitelem, který ho okamžitě dopravil do štábu nepřátelské divize, kde tváří v tvář smrti odepřel jakéhokoliv vysvětlení o postavení a síle našeho vojska. Poněvadž nalézal se v převlečení, byl odsouzen jako vyzvědač k oběšení provazem, kterýžto trest, vzhledem k jeho vysoké hodnosti, byl mu změněn k smrti zastřelením. Exekuce byla ihned vykonána u hřbitovní zdi a statečný účetní šikovatel Vaněk žádal, aby mu nebyly zavázány oči. Na otázku, má-li nějaké přání, odpověděl: „Vyříd'te prostřednictvím parlamentáře mému bataliónu můj poslední pozdrav a že umírám s přesvědčením, že náš batalión bude pokračovati na své vítězné cestě. Dále vyříd'te panu hejtmanovi Ságnerovi, že podle posledního rozkazu po brigádě zvyšuje se porce konzerv denně na dvě a půl konzervy na jednoho muže.“ Tak umřel náš účetní šikovatel Vaněk, vzbudiv svou poslední větou panický strach u nepřítele, který se domníval, že bráně našemu přechodu přes řeku, odřezuje nás od zásobovacích bodů, způsobuje nám brzké vyhladovění a tím i demoralizaci v našich řadách. – O jeho klidu, s kterým hleděl smrti vstříc, svědčí ta okolnost, že hrál s nepřátelskými štábními důstojníky před svou popravou cvika. „Mnou vyhraný obnos odevzdejte ruskému Červenému kříži,“ řekl, stoje již před hlavními ručnic. Tato šlechetná velkomyslnost pohnula přítomné vojenské zástupce až k slzám.

Odpust'te, pane Vaňku,“ pokračoval jednoroční dobrovolník, „že jsem si dovolil disponovat s vašimi vyhranými penězi. Přemýšlel jsem o tom, má-li se to snad odevzdat rakouskému Červenému kříži, ale konečně předpokládám, že ze stanoviska lidskosti je to jedno, jen když se to odevzdá humánní instituci.“

„Moh to ten náš nebožtík,“ řekl Švejka, „vodevzdat polívkovému ústavu města Prahy, ale takhle je to přeci jen lepší, von by si třeba pan starosta za ten vobnos koupil jitrnici na gábl.“

„Inu, krade se všude,“ řekl telefonista Chodounský.

„Hlavně se krade u Červeného kříže,“ s velkou zlostí prohlásil kuchař Jurajda. „Měl jsem v Brucku známého kuchaře, který vařil pro sestřičky v baráku, a ten mně říkal, jak představená těch sestřiček a vrchní ošetřovatelky posílají domů celé bedny malaga a čokolády. To nese sama sebou příležitost, to je sebeurčení člověka. Každý člověk prodělává ve svém nekonečném životě nesčíslné přeměny a jednou musí se objevit na tomto světě jako zloděj, v určitých obdobích své činnosti. Sám jsem již prodělal toto jedno období.“

Kuchař okultista Jurajda vytáhl ze svého batohu láhev koňaku.

„Zde vidíte,“ řekl, otvíraje láhev, „neomylný důkaz mého tvrzení. Vzal jsem ji před odjezdem z důstojnické mináže. Koňak jest nejlepší známky a mělo se ho používati k cukrovým polevům na linecké dorty. Byl však předurčen k tomu, abych ho ukradl, stejně jako já jsem byl předurčen státi se zlodějem.“

„A taky by to nebylo špatný,“ ozval se Švejek, „kdybychom byli předurčení k tomu, abychom byli vašema spoluviníkama, já alespoň mám takový tušení.“

A předurčení se opravdu ukázalo. Láhev šla kolem přes protest účetního šikovatele Vaňka, který tvrdil, že se má pít koňak z esšálku a spravedlivě rozdělit, poněvadž je jich všech dohromady na láhev pět, takže při lichém čísle se lehce může stát, že se někdo určitě o jeden lok z láhve víc napije nežli ti druzí, k čemuž podotkl Švejek:

„To je pravda, jestli chce mít pan Vaněk sudý číslo, tak ať vystoupí ze spolku, aby nebyly žádný nepříjemnosti a hádky.“

Vaněk tedy odvolal svůj návrh a podal jiný, velkodušný, aby se dárce Jurajda umístil do takového pořadí, aby se mohl napítí dvakrát, což způsobilo bouři odporu, poněvadž se již Jurajda jednou napil, ochutnáváje koňak při otevírání lahve.

Konečně byl přijat návrh jednoročního dobrovolníka pít podle abecedy, což odůvodnil tím, že jest to též jisté předurčení, jak se kdo jmenuje.

Láhev dorazil Chodounský, první v abecedě, provázen hrozivým zrakem Vaňka, který si vypočítával, že když je poslední, že bude mít o jeden lok víc, což byla hrubá matematická chyba, poněvadž bylo jednadvacet loků.

Potom hráli obyčejného cvika ze tří karet; objevilo se, že jedno-roční dobrovolník používá přitom při každém rabování nábožných průpovědek z Písma svatého. Rabuje spodka, zvolal:

„Pane, ponechejž mně tohoto spodka i tohoto léta, ať ježž okopám a ohnojím, ať mně přinese ovoce.“

Když mu bylo vytýkáno, že dokonce se odvážil rabovat osmičku, zvolal hlasem velikým:

„Ale žena některá, mající grošů deset, ztratila-li by jeden groš, zdaliž nezazře svíce a nehledá pilně, dokud nenalezne? A když nalezne, svolá sousedy a přítelkyně, řkouc: ‚Spolu radujte se se mnou, neboť rabovala jsem osmičku a v kartách přikoupila trumfového krále s esem!‘ – Tak sem dejte ty karty, spadli jste tam všichni.“

Jednorroční dobrovolník Marek měl opravdu velké štěstí v kartách. Zatímco druzí přebíjeli si trumfy navzájem, on bil jejich přebité trumfy vždy nejvyšším trumfem, takže tam jeden za druhým padali a on bral sázku za sázkou a volal k poraženým: „A zemětřesení veliká budou po místech, a hladové a morové hrůzy a zázrakové z nebe velicí.“ Konečně už toho měli dost, přestali hrát, když telefonista Chodounský prohrál svůj žold na půl roku napřed. Byl nad tím zdrcen a jedno-roční dobrovolník žádal na něm úpisy, že při vyplácení žoldu účetní šikovatel Vaněk vyplatí žold Chodounského jemu.

„Neboj se, Chodounský,“ těšil ho Švejka. „Když budeš mít štěstí, tak padneš při prvním gefechtu a Marek utře hubu vo tvoje lénungy, jen mu to podepiš.“

Zmínka o padnutí dotkla se Chodounského velice nepříjemně, takže řekl s určitostí:

„Já nemůžu padnout, protože jsem telefonista, a telefonisti jsou vždycky v blindáži a dráty se natahují nebo chyby se hledají vždycky až po gefechtu.“

Jednoroční dobrovolník zmínil se, že telefonisti právě naopak vydání jsou velkému nebezpečí a že hlavně na telefonisty má spadeno vždy nepřátelské dělostřelectvo. Žádný telefonista není jist ve své blindáži. Kdyby byli deset metrů pod zemí, tak ho tam nepřátelská artilérie přece najde. Že telefonisti hynou jako kroupy v dešti v létě, o tom svědčí, že když opouštěl Bruck, tak právě tam otvírali 28. kurs pro telefonisty.

Chodounský díval se před sebe utrápeně, což pohnulo Švejka k přátelskému, dobrému slovu:

„Máš to zkrátka pěkně švindl.“

Chodounský odpověděl vlídně:

„Kušte, tetičko.“

„Podívám se na písmenu *Ch* ve svých poznámkách o dějinách bataliónu... Chodounský – Chodounský, hm, aha, tady to máme: ,Telefonista Chodounský, zasypán minou. Telefonuje ze své hrobky na štáb: Umírám a gratuluji svému bataliónu k vítězství!‘“

„To ti musí stačit,“ řekl Švejk, „nebo chceš ještě něco k tomu doplnit? Pamatuješ se na toho telefonistu z Titaniku, kterej, když už loď se potápěla, pořád telefonoval dolů do zatopený kuchyně, kdy už bude voběd?“

„Mně na tom nesejde,“ řekl jednoroční dobrovolník, „popřípadě se může předsmrtný výrok Chodounského doplnit tím, že on nakonec zvolá do telefonu: ,Pozdravujte ode mne naši železnou brigádu!‘“

4.

Marschieren Marsch!

Objevilo se, když se přijelo do Sanoku, že vlastně na tom voze s polní kuchyní jedenáctky, kde prděl blahem nasycený Baloun, měli celkem pravdu, že bude večere, a dokonce kromě večere že tam bude rozdáván nějaký komisárek za všechny ty dny, kdy nedostal bataliόν ničeho. Objevilo se také, že vlastně v Sanoku, když vylezli z vagónů, nalézá se štáb železné brigády, ku které bataliόν 91. regimentu patřil podle svého křestního listu. Ačkoliv odtud bylo spojení železniční neporušeno pod Lvov i severně na Veliké Mosty, bylo vlastně záhadou, proč štáb východního úseku udělal tyto dispozice, aby železná brigáda se svým štábem soustřeďovala pochodové prapory sto padesát kilometrů v týlu, když šla v té době fronta od Brodů na Bug a podél řeky severně k Sokalu.

Tato velice zajímavá strategická otázka byla strašně jednoduchým způsobem rozluštěna, když šel hejtman Ságner v Sanoku hlásit do štábu brigády o přibytí maršbataliónu.

Ordonančním důstojníkem byl adjutant brigády hejtman Tayrle.

„Já se velice divím,“ řekl hejtman Tayrle, „že vy jste nedostali určité zprávy. Maršrúta je jistá. O linii vašeho pochodu měli jste nám oznámit přirozeně předem. Podle dispozic hlavního štábu *přijeli jste o dva dny dříve.*“

Hejtman Ságner se trochu zarděl, ale nenapadlo mu opakovat všechny ty šifrované telegramy, které dostával po celé cestě.

„Já se vám divím,“ řekl adjutant Tayrle.

„Myslím,“ odpověděl hejtman Ságner, „že si všichni důstojníci tykáme.“

„Budiž,“ řekl hejtman Tayrle, „řekni mně, jseš aktivní, nebo civilista? Aktivní? – To je docela něco jiného... Člověk se v tom nevyzná.

Tady už ti projelo takových blbů rezervních lajtnantů. – Když jsme ustupovali od Limanova a od Krasníku, všichni ti ‚také lajtnanti‘ ztratili hlavu, jakmile uviděli kozáckou patrolu. My ve štábu nemáme rádi takových příživníků. Pitomý chlap s inteligentkou dá se nakonec aktivovat nebo v civilu udělá oficiřskou zkoušku a blbne zas dál v civilu, a když přijde vojna, tak je z něho ne lajtnant, ale poseroutka!“

Hejtman Tayrle si odplivl a důvěrně poplácal hejtmana Ságnera: „Zdržíte se tady asi dva dny. Já vás všechny provedu, zatančíme si. Máme tady takové hezké kurvičky, engelhuren. Máme zde dceru jednoho generála, která dřív pěstovala lesbickou lásku. To se ti všichni převlékneme do ženských šatů a uvidíš, co ona umí! Je ti to taková hubená svině, že by sis snad ani nic nepomyslel. Ale zná to, kamaráde. Je to taková potvora – ostatně to poznáš. – Pardon!“ zarazil se; „musím se zas vyblít, je to dnes již potřetí.“

Když se potom vrátil, sdělil hejtmanovi Ságnerovi, aby dokázal, jak je tu veselo, že jsou to následky včerejšího večera, na kterém bral účast i stavební oddíl.

S velitelem tohoto oddílu, který byl též v hodnosti hejtmana, seznámil se hejtman Ságner velice brzo. Do kanceláře vpadl totiž uniformovaný dlouhán s třemi zlatými hvězdičkami a jaksi v mátohách, nepozoruje přítomnosti hejtmana Ságnera, zcela důvěrně oslovil Tayrla:

„Co děláš, svině? Tys nám včera pěkně zřídil naši hraběnku.“ Posadil se na židli, a tluče se tenkou rákoskou přes lýtka, smál se na celé kolo: „Když si vzpomenu, jak jsi se jí vyblil do klína...“

„Ano,“ řekl Tayrle, „bylo to včera velmi veselé.“ Pak teprve seznámil hejtmana Ságnera s důstojníkem s rákoskou a všichni vyšli kanceláří administračního oddělení brigády ven do kavárny, která náhle vyrostla z bývalé pivnice.

Když šli kanceláří, hejtman Tayrle vzal si od velitele stavebního oddílu rákosku a uhodil na dlouhý stůl, kolem kterého na povel postavilo se do fronty dvanáct vojenských písařů. Byli to vyznavači

klidné, bezpečné práce v týlu armády s velkými, spokojenými břichy v extra uniformách.

A těmto dvanácti tlustým apoštolům ulejvandy hejtman Tayrle řekl, chtěje se vyznamenati před Ságnerem i druhým hejtmanem:

„Nemyslete si, že vás tady mám jako na krmníku. Prasata! Méně žrát a chlastat, ale více běhat. – Ted' vám ukáži ještě jinou drezúru,“ oznámil Tayrle svým společníkům.

Uhodil poznovu rákoskou na stůl a otázal se těch dvanácti:

„Kdy prasknete, čuňata?“

Všech dvanáct odpovědělo unisono:

„Dle vašeho rozkazu, pane hejtmane.“

Směje se vlastní blbosti a pitomosti, vyšel hejtman Tayrle z kanceláře.

Když seděli všichni tři v kavárně, poručil Tayrle přinést láhev jeřabinky a zavolat nějaké slečny, které jsou volné. Objevilo se, že kavárna vlastně není nic jiného než vykřičený dům, a poněvadž žádá ze slečen nebyla volnou, rozčilil se hejtman Tayrle na nejvyšší stupeň a v předsíni vynadal sprostě madam a křičel, kdože je u slečny Elly. Když dostal za odpověď, že je tam nějaký poručík, láteřil ještě víc.

U slečny Elly byl pan poručík Dub, který, když maršbatalión byl už ve svých ubikacích v gymnáziu, zavolal si celý svůj šik a upozorňoval jej v dlouhé řeči, že Rusové při svém ústupu zakládali všude bordely s personálem pohlavně nakaženým, aby způsobili rakouské armádě tímto svým trikem velké ztráty. Varuje tedy tímto vojáky před vyhledáváním podobných místností. Sám se osobně přesvědčí v těch domech, jestli jeho rozkazu nebylo uposlechnuto, poněvadž jsou již ve frontovém pásmu; každý, který bude přistižen, bude postaven před polní soud.

Poručík Dub šel se osobně přesvědčit, zdali jeho rozkaz nebyl překročen, a proto patrně za východisko své kontroly vybral si pohovku v Ellině pokojíku v prvním patře takzvané „městské kavárny“, na kteréžto pohovce se velice dobře bavil.

Mezitím již hejtman Ságner odešel ku svému bataliónu. Tayrlova společnost byla totiž rozpuštěna. Hejtmana Tayrleho hledali z brigády, kde se sháněl již přes hodinu brigádník po svém adjutantovi. Přišly nové rozkazy od divize a bylo nutno určit definitivně maršrútu pro přibývší 91. pluk, poněvadž jeho původním směrem dle nových dispozic má jít pochodový prapor 102. pluku.

Bylo to všechno velice spletené, Rusové ustupovali na severovýchodním cípu Haliče velice rychle, takže se tam některé rakouské části navzájem promíchaly, do čehož místy jako klíny vnikaly části německé armády, kterýžto chaos doplňovalo přibývání na front nových pochodových praporů a jiných vojenských těles. Totéž bylo i při frontových úsecích, které byly ještě dále v týlu, jako zde v Sanoku, kam najednou přibýly rezervy německé hannoverské divize pod vedením plukovníka s tak ošklivým pohledem, že brigádýr byl uveden do naprostého zmatku. Plukovník rezerv hannoverské divize ukazoval totiž dispozice svého štábu, že má ubytovat své mužstvo v gymnáziu, kde právě nyní byli ubytováni jednadevadesátníci. Pro umístění svého štábu žádal vyklizení domu krakovské banky, ve kterém právě byl štáb brigády.

Brigádýr spojil se přímo s divizí, kde vylíčil přesně situaci, potom s divizí mluvil uhrančivý Hannoverák, v důsledcích čehož přišel na brigádu rozkaz:

„Brigáda vystupuje z města v šest hodin večer na Turowu-Wolsku – Liskowiec – Starasol – Sambor, kde další rozkazy. S ní vystupuje pochodový prapor 91, tvořící ochranu, rozdělení, které vypracovat v brigádě dle schémy: Přední voj vystupuje o půl šesti na Turowu, mezi jižní a severní poboční ochrannou vzdálenost tři a půl kilometru. Zadní ochranný voj vystupuje ve čtvrt na sedm!“

Tak nastal tedy v gymnáziu velký ruch a scházel ku poradě důstojníků bataliónu jen poručík Dub, kterého vyhledat bylo poručeno Švejkovi.

„Doufám,“ řekl k němu nadporučík Lukáš, „že vy ho najdete beze všech obtíží, poněvadž vy máte stále něco mezi sebou.“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že prosím o písemný rozkaz vod kumpanie. To je právě kvůli tomu, že mezi náma je právě vždycky to něco.“

Zatímco nadporučík Lukáš ve své zápisní knížce kopíroval na útržkovém listě, aby se poručík Dub ihned dostavil do gymnázia k poradě, Švejk hlásil dál:

„Ano, pane obrlajtnant, vy můžete být, jako vždycky, bez starosti. Já ho najdu, poněvadž je vojákům zakázáno chodit do bordelu, a von bude jistě v jednom, aby se přesvědčil, jestli vod jeho cukru žádnéj se nechce dostat před polní soud, kterým von obyčejně vyhrožuje. Von sám prohlásil před manšaftem svýho cukru, že projde všechny bordely, a pak že bude běda a voni že ho poznají z té špatné stránky. Ostatně já vím, kde je. Je tady zrovna naproti v tej kavárně, poněvadž všechen ten manšaft se za ním díval, kam nejdřív jde.“

„Spojené zábavní místnosti a městská kavárna“, podnik, o kterém se Švejk zmiňoval, byly rozděleny také na dvě části. Kdo nechtěl jít přes kavárnu, šel zadem, kde se vyhřívala na slunci nějaká stará paní, která mluvila německy, polsky a maďarsky asi v tomto smyslu:

„Pojďte, vojáčku, máme zde pěkné slečinky.“

Když voják vstoupil, vedla ho chodbou do jakési přijímací předsíně a zavolala na jednu ze slečen, která přiběhla ihned v košili; napřed chtěla peníze, kterýž obnos hned na místě, zatímco si voják odepínal bajonet, inkasovala madam.

Důstojnictvo chodilo kavárnou. Cesta pánů důstojníků byla trudnější, poněvadž vedla přes šámbry vzadu, kde byl výběr z druhé partie, určené pro důstojnické šarže, a kde byly krajkové košilky a pilo se víno nebo likéry. Madam zde také ničeho netrpěla, to se všechno konalo nahoře v pokojíkách, kde se provaloval na divanu v jednom takovém ráji plném štěnic v podvlékačkách poručík Dub, zatímco slečna Ella mu vypravovala vymyšlenou, jako to vždy v těchto pří-

padech bývá, tragédii svého života, že otec její byl továrníkem a ona profesorkou na lyceu v Pešti a tohle že udělala z nešťastné lásky.

Vzadu za poručíkem Dubem na dosah ruky na malém stolku byla láhev jeřabinky a sklenky. Poněvadž láhev byla poloprázdnou a Ella i poručík Dub mluvili již z cesty, bylo zatěžkácká zkouškou, že poručík Dub ničeho nesnese. Podle jeho řeči bylo vidět, že si to již všechno popletl a že považuje Ellu za svého sluhu Kunerta; také ji tak oslovoval a vyhrožoval domnělému Kunertovi dle svého zvyku:

„Kunerte, Kunerte, ty bestie, až ty mne poznáš z mé špatné stránky...”

Švejk měl být podroben téže samé proceduře jako všichni ostatní vojákové, kteří chodili zadem, on však se vlídně vytrhl nějaké košilaté holce, na jejíž pokřik přiběhla polská madam, která Švejkovi zapřela drze do očí, že by zde měli nějakého pana lajtnanta hostem.

„Moc na mě neřvete, milostpaní,” řekl vlídně Švejk, usmívaje se přitom sladce, „nebo vám dám přes držku. U nás jednou v Platněřské ulici zmlátili jednu madam tak, že nevěděla o sobě. To tam syn hledal svého otce, nějakýho Vondráčka, obchod s pneumatikama. Vona se ta madam jmenovala Křovánová, když ji vzkřísili a ptali se jí na záchranné stanici, jak se jmenuje, řekla, že nějak vod Ch. A jaké je vaše ctěné jméno?”

Ctihodná matrána dala se do děsného řvaní, když ji Švejk po těchto slovech odstrčil a vážně stoupal po dřevěných schodech do prvního poschodí.

Dole se objevil sám majitel nevěstince, nějaký zchudlý polský šlechtic, který vyběhl za Švejkem po schodech a počal ho tahat za blůzu, přičemž křičel na něho německy, tam nahoru že vojáci nesmí, tam že je to pro pány důstojníky, pro vojsko že je to dole.

Švejk ho upozornil, že sem přichází v zájmu celé armády, že hledá jednoho pana poručíka, bez kterého se nemůže armáda vydat do pole, a když ten počínal si stále výbojněji, Švejk ho srazil dolů ze schodů a pokračoval nahoře v prohlídce místností. Přesvědčil se, že

všechny pokojíky jsou prázdné, až teprve na samém konci pavlače, když zaklepal, vzal za kliku a pootevřel dveře, ozval se kvikavý hlas Elly: „Besetzt“ a vzápětí nato hluboký hlas poručíka Duba, který myslel snad, že je ještě ve svém pokoji v lágru: „Herein!“

Švejk vstoupil, přistoupil k divanu, a odevzdáváje blokový útržek kopie poručíkovi Dubovi, hlásil, dívaje se úkosem na části uniformy rozházené v rohu postele:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že se mají voblíknout a dostavit se hned podle toho rozkazu, který jim dodávám, do našich kasáren v gymnáziu, máme tam velkou vojenskou poradu!“

Poručík Dub vytréštil na něho oči s malinkými panenkami, ale připamatoval si, že přece jen není tak namazán, aby nepoznal Švejka. Napadlo mu ihned, že mu Švejka posílají k raportu, a proto řekl:

„Hned si to s tebou spravím, Švejku. Uvidíš – jak – to – s tebou – dopadne... – Kunerte,“ zvolal na Ellu, „nalej – mně – ještě – jednu!“

Napil se, a trháje písemný rozkaz, smál se:

„To je – omluvenka? U – nás – žádné omluvenky – neplatí. My jsme – na – vojně – a ne – ve – škole. Tak – tě – tedy – chytli – v bordelu? Pojd’ – ke – mně – Švejku – blíž – já ti – dám – pár – facek. – Ve – kterém – roce – Filip – Macedonský – porazil – Římany, to ty – nevíš – ty – hřebče!“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ pokračoval neúprosně Švejk, „je to nejvyšší rozkaz z brigády, aby se páni důstojníci voblíkli a šli na bataliónní bešprechunk, my totiž vyrazíme, a ještě teprve se teď bude rozhodovat, která kumpanie bude forhút, sajtnhút nebo nachhút. Už se bude teď vo tom rozhodovat a já myslím, pane lajtnant, že voni taky mají do toho co mluvit.“

Tato diplomatická řeč trochu vzkřísila poručíka Duba, takže počínal nyní nabývat jistoty, že přece není v kasárnách, ale ještě z opatrnosti se optal:

„Kde to jsem?“

„Ráčíte být v bordeláku, pane lajtnant. Voni jsou ty cesty Páně rozličné.“

Poručík Dub těžce vzdychl, slezl z divanu a počal shánět svoji uniformu, přičemž mu Švejk pomáhal, a když konečně se oblékl, vyšli oba ven, ale za chvíli se Švejk mžiknutím vrátil, a nedbaje Elly, která jeho návratu přikládala zcela jiného významu, z nešťastné lásky hned lezla na postel, vypil rychle zbytek jeřabinky v láhvi a šel zas za poručíkem.

Na ulici se to poručíkovi Dubovi vrazilo zas do hlavy, poněvadž bylo velké parno. Vykládal Švejkovi nejrůznější nesmysle bez jakékoliv spojitosti. Mluvil o tom, že má doma poštovní známku z Helgolandu a hned po ukončení maturity že šli hrát biliár a nepozdravili třídního profesora. Ku každé větě dodával:

„Myslím, že mně dobře rozumíte.“

„Zajisté že vám úplně rozumím,“ odpověděl Švejk. „Vy mluvíte podobně jako klempíř Pokorný v Budějovicích. Ten, když se ho lidi optali: ‚Koupal jste se už letos v Malši?‘, vodpovídal: ‚Nekoupal, ale zato bude letos hodně švestek.‘ Nebo se ho zeptali: ‚Jed jste už letos hříbky?‘ a von na to vodpověděl: ‚Nejed, ale tenhle novej sultán marockej má prej bejt moc hodnej člověk.‘“

Poručík Dub se zastavil a vypravil ze sebe:

„Marocký sultán? To je odbytá veličina,“ utřel si pot z čela, a dívaje se zakalenýma očima na Švejka, zabručel: „Takhle jsem se ani v zimě nepotil. Souhlasíte s tím? Rozumíte mně?“

„Rozumím, pane lajtnant. K nám do hospody ke ‚Kalichu‘ chodíval jeden starej pán, nějakej rada vod zemskýho výboru ve výslužbě, a ten zrovna tohle tvrdil. Von vždycky říkal, že se diví, jakej je rozdíl mezi teplotou v letě a v zimě. Že je mu to moc divný, proč lidi ještě na to nepřišli.“

Ve vratech gymnázia opustil Švejk poručíka Duba, který se motal po schodech nahoru do sborovny, kde se konala vojenská porada, a také hned hlásil hejtmanovi Ságnerovi, že je úplně opilý. Celou

poradu seděl s hlavou sklopenou a při debatě se občas zvedl, aby zvolal:

„Váš názor je správný, pánové, ale já jsem úplně opilý.“

Když byly vypracovány všechny dispozice a kumpanie nadporučíka Lukáše měla jít jako přední ochrana, trhl sebou najednou poručík Dub, vstal a řekl:

„Pamatuji se, pánové, na našeho třídního profesora v primě. Sláva mu, sláva mu, sláva mu!“

Nadporučíkovi Lukášovi přišlo na mysl, že nejlépe bude, když dá prozatím uložit poručíka Duba jeho sluhou Kunertem do fyzikálního kabinetu vedle, kde byla stráž u dveří, aby někdo nedokradl snad již polorozkradené sbírky minerálií v kabinetu. Na to stále také z brigády upozorňovali procházející oddíly na pochodu.

Toto opatření datovalo se od té doby, kdy jeden prapor honvédů, ubytovaný v gymnáziu, počal rabovat kabinet. Zejména se honvédům líbila sbírka nerostů, pestré krystaly a kyzy, které si nastrkali do svých baťohů.

Na vojenském hřbitůvku je také na jednom z bílých křížů nápis „László Gargany“. Tam spí věčný sen jeden honvéd, který při onom rabování gymnaziálních sbírek vypil všechen denaturovaný líc z nádoby, ve které byli naloženi různí plazové.

Světová válka vybijela lidské pokolení dokonce i kořalkou z hadů.

Nadporučík Lukáš, když se již všichni rozešli, dal zavolat sluhu poručíka Duba Kunerta, který odvedl a uložil na pohovku svého poručíka.

Poručík Dub byl najednou jako malé dítě; vzal za ruku Kunerta, počal prohlížet dlaň, přičemž říkal, že uhodne z jeho dlaně jméno jeho budoucí choti.

„Jak vy se jmenujete? Vytáhněte mně z náprsní kapsy u blůzy zápisník a tužku. Vy se jmenujete tedy Kunert; tak sem přijďte za čtvrt hodiny a já vám tady nechám lístek se jménem vaší paní manželky.“

Sotva to dořekl, dal se do chrápání, ale opět se z toho jaksi probudil a počal čmárat do svého zápisníku; co napsal, to vytrhl, hodil na zem, a tajemně přiloživ prst na ústa, řekl blábolivě:

„Ted' ještě ne, až za čtvrt hodiny. Nejlépe bude hledati papírek se zavázanýma očima.“

Kunert byl takové dobré hovado, že přišel skutečně za čtvrt hodiny, a když rozbalil papírek, četl z těch klikyháků poručíka Duba:

„Jméno vaší budoucí manželky zní: paní Kunertová.“

Když to za chvíli ukazoval Švejkovi, řekl mu Švejk, aby si jen dobře ten papírek schoval, že takových dokumentů od vojenských pánů si má každý vážit, to že dřív za aktivní vojny nebylo, aby si dopisoval důstojník se svým sluhou a říkal mu pane.

Když byly vykonány přípravy k tomu, aby se vyrazilo dle daných dispozic, brigádní generál, kterého vystrnadil tak pěkně hannoverský plukovník, dal shromáždit celý batalión do obvyklého čtverce a měl k němu řeč. Ten muž totiž velice rád řečnil, mlel páte přes deváté, a když už neměl dál co říct, vzpomněl si ještě na polní poštu:

„Vojáci,“ hřmělo z jeho úst do čtverce. „Nyní blížíme se k frontě nepřítele, od kterého nás dělí několik denních pochodů. Doposud na svém marši neměli jste, vojáci, příležitosti udati svým milým, které jste opustili, své adresy, aby věděli vaši vzdálení, kam vám mají psát, abyste se potěšili dopisy od svých milých pozůstalých.“

Nějak se z toho nemohl dostat, opakoval to nesčíslněkrát za sebou:

„Milí vzdálení – drazí příbuzní – milí pozůstalí“ a tak dále, až konečně vyrazil z toho kola mohutným zvoláním: „Od toho máme polní pošty na frontě!“

Jeho další řeč vypadala tak, jako by všichni tihle lidé v šedivě uniformě měli se dát s největší radostí zabít jedině kvůli tomu, že jsou na frontě zařízeny polní pošty, a že když někomu granát utrhne obě nohy, že se mu to musí krásně umírat, když si vzpomene,

že jeho poštovní karta má číslo 72, kde snad leží psaní z domova, od vzdálených milých, se zásilkou obsahující kus uzeného masa, špeku a domácích sucharů.

Potom, po té řeči, když brigádní hudba zahrála císařskou hymnu, svolána byla sláva císaři, vydaly se jednotlivé skupiny toho lidského dobytka, určeného na jatky někde za Bugem, postupně na pochod podle udělených dispozic.

11. kumpanie vystoupila o půl šesté na Turowu-Wolsku. Švejk táhl se vzadu se štábem kumpanie, se sanitou a nadporučík Lukáš objížděl celou kolonu, přičemž každou chvíli zajel dozadu, aby se přesvědčil u sanity, kde na vozíku pod plachtami vezli poručíka Duba k novým hrdinným činům do neznámé budoucnosti, a přitom aby také si ukrátil cestu rozmluvou se Švejkem, který nesl svůj baťoh a ručnící trpělivě, vyprávěje si s účetním šikovatelem Vaňkem o tom, jak se to před lety pěkně maširovalo na manévrech u Velkého Meziříčí.

„To byla docela taková krajina, jako je tady, jenomže my jsme nešli tak feldmésik, poněvadž tenkrát ještě jsme ani nevěděli, co jsou to rezervní konzervy, když jsme nějakou konzervu fasovali, tak jsme ji u našeho cukru hned při nejbližším noclehu sežrali a místo toho dávali jsme si do baťohu cihlu. V jedné vesnici přišla inspekce, vyházeli nám všechny cihly z baťohu a bylo jich tolik, že si tam z nich jeden člověk vystavěl potom rodinný domek.“

Za chvíli nato šel Švejk rázně vedle koně nadporučíka Lukáše a vykládal o poštovních kartách:

„Hezká ta řeč byla a vono jistě každému je moc milý, když dostane na vojnu nějaký pěkný psaní z domova. Ale já, když jsem sloužil před lety v Budějovicích, tak jsem dostal na vojnu jen jedno psaní do kasáren a to mám ještě schovaný.“

Švejk vytáhl z ušpiněné kožené tašky zamaštěný dopis a četl, zachovávaje krok s koněm nadporučíka Lukáše, který se dal do mírného poklusu:

„Ty pacholku mizernej, ty jeden vrahu a bídáku! Pan kaprál Kříž přijel do Prahy na urláb a já jsem s ním tančila u ‚Kocanů‘, a von mně povídal, že prej ty tancuješ v Budějovicích u ‚Zelený žáby‘ s nějakou pitomou flundrou a že jsi mě už úplně vopustil. Aby jsi věděl, píšu toto psaní na hajzlu na prkně vedle díry, mezi náma je konec. Tvoje bejvalá Božena. Abych nezapomněla, ten kaprál to umí a bude tě ještě sekýrovat, já jsem ho vo to prosila. A ještě abych nezapomněla, nenajdeš mě už mezi živejma, až přijedeš na urláb.

To se ví,“ pokračoval při mírném poklusu Švejka, „že když jsem přišel na urláb, že byla mezi živejma, a ještě mezi jakejma živejma. Našel jsem ji taky u ‚Kocanů‘, voblíkali ji dva vojáci vod cizího regimentu a jeden z nich byl tak moc živej, že jí šahal docela veřejně pod živůtek, jako kdyby chtěl, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, vytáhnout odtamtud pel její nevinnosti, jak říká Věnceslava Lužická nebo jak to podobně jednou řekla jedna mladá dívka asi šestnáctiletá v tanečních hodinách jednomu gymnazistovi hlasitě s pláčem, když ji štípl do ramena: ‚Vy jste, pane, setřel pel mého panenství.‘ To se ví, že se všichni smáli a její matinka, která ji tam hlídala, že ji vodvedla na chodbu v ‚Besedě‘ a že tu svou blbou nánou zkopala. Já přišel, pane obrlajtnant, k tomu názoru, že přece jenom ty venkovský holky jsou upřímnější než ty takový utahaný městský slečinky, který chodějí do nějakých tanečních hodin.

Když jsme před lety stáli lágrem v Mníšku, tak jsem chodil tancovat do Starýho Knína, namluvil jsem si tam nějakou Karlu Veklovou, ale moc jsem se jí nelíbil. Jednou večer v neděli jsem ji doprovázel k rybníčku, tam jsme si sedli na hráz a ptal jsem se jí, když zapadalo slunce, jestli mě má taky ráda. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že byl vzduch tak vlahej, všichni ptáci zpívali, a vona mně vodpověděla s příšerným smíchem: ‚Já mám tě tak ráda jako pazdero v prdeli, vždyť jseš blbej.‘ A já byl taky vopravdu blbej, tak strašně blbej, že jsem vám, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, předtím chodíval mezi polma, mezi vysokým vobilím v liduprázdnej

prostoře, ani jsme si jednou nesedli, a já jí jen ukazoval po tom božím požehnání, a pitomec, tej selskej holce vykládám, že tohle je žito, tohle že je pšenice a tohle že je voves.“

A jako na potvrzení toho ovsa kdesi vpředu doznívaly sebrané hlasy vojáků kumpanie v pokračování písničky, s kterou šly už české regimenty krvácet za Rakousko k Solferinu:

*„A když bylo půl noci,
voves z pytle vyskočí,
župajdijá, župajdá,
každá holka dá!“*

Do čehož opět vpadli druzí:

*„Dá, a dá, a dá,
a proč by nedala,
a dá ti dvě hubičky
na obě tvářičky.
Župajdijá, župajdá,
každá holka dá!
A dá, a dá, a dá,
a proč by nedala...“*

Potom počali Němci zpívat tutéž píseň německy.

Je to tak stará vojenská píseň, kterou snad již zpívala soldateska za napoleonských bitek ve všech jazycích. Nyní zněla jásavě po zaprášené silnici na Turowu-Wolsku, v haličské rovině, kde po obou stranách silnice až tam k zeleným chlům na jihu byla pole zdeptána a zničena pod kopyty koní a pod podešvemi tisíců a tisíců vojenských těžkých bot.

„Takhle jsme to jednou podobně zřídili,“ ozval se Švejk, rozhlížeje se kolem, „na manévrech u Písku. Byl tam s námi jeden pan arcivé-

voda, to byl takovej spravedlivej pán, že když se se svým štábem projížděl ze strategickéjch důvodů obilím, tak hned za ním tu celou škodu vodhadoval adjutant. Nějakej sedlák Pícha neměl žádnou radost z tý návštěvy a nepřijmul vod eráru osmnáct korun náhrady za zdupanejch pět měr pole, chtěl se vám, pane obrlajtnant, soudit a dostal za to osmnáct měsíců.

Já myslím, pane obrlajtnant, že moh vlastně bejt rád, že někdo z císařského rodu ho navštíví na jeho pozemku. Jinej sedlák, kterej by byl uvědomělej, tak by voblík všechny své holky do bílejš satů jako družičky, dal by jim kytice do ruky a rozestavil by je na svém pozemku a každá by z nich musela vítat vysokého pána, jako jsem čet vo Indii, kde se dávali poddaní nějakýho panovníka vod toho slona rozšlápnout.“

„Co to mluvíte, Švejku?“ volal na něho z koně nadporučík Lukáš.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že já myslím toho slona, kterej nes na svém hřbetě onoho panovníka, vo kterým jsem čet.“

„Jen když dovedete, Švejku, všechno správně vysvětlit,“ řekl nadporučík Lukáš a rozjel se kupředu. Tam se již kolona trhala, nezvyklý pochod po odpočinku ve vlaku, v plné, dokonalé výzbroji, působil, že všem počala bolet ramena a každý si pohovoval, jak mohl. Přendávali ručnice z jedné strany na druhou, většina už je nenesla na řemeni, ale přehozené jako hrábě nebo vidle. Někteří mysleli, že si lépe vyhoví, když půjdou příkopem nebo po mezi, kde se jim zdála půda pod nohama přece jen měkčí než na zaprášené silnici.

Většina šla s hlavou k zemi sklopenou a všichni trpěli velkou žízní, poněvadž přesto, že již slunce zapadlo, bylo stejně takové dusno a parno jako v poledne a nikdo neměl již ani kapky vody v polní láhvi. Byl to první den pochodu a tato nezvyklá situace, která byla jaksi vstupem do větších a větších útrap, činila všechny čím dál tím více malátnými a zemdlenými. Přestali také zpívat a navzájem si mezi sebou odhadovali, jak mají asi daleko na Turowu-Wolsku, kde mysleli, že se bude noclehovat. Někteří poposedávali v příkopu,

a aby to tak nevypadalo, rozvazovali si boty a dělali na první pohled vzezření člověka, který si špatně složil onučky a snaží se je složit tak, aby ho netlačily na dalším pochodu. Jiní opět zkracovali si nebo prodlužovali řemen na ručnici, nebo rozvinovali baťoh a překládali předměty v něm umístěné, namlouvajíce si sami sobě, že tak činí z ohledu na správné zatížení, aby pásy baťohu netáhly jim jedno či druhé rameno. Když se k nim blížil postupně nadporučík Lukáš, tu vstávali a hlásili, že je něco tlačí nebo podobně, jestli předtím kadeti nebo četaři, když viděli z dálky kobyly nadporučíka Lukáše, je nehnali kupředu.

Nadporučík Lukáš, projížděje kolem, vybízel je zcela vlídně, aby jen vstávali, že do Turowy-Wolsky jsou ještě tři kilometry, tam že bude odpočinek.

Mezitím se poručík Dub vzpamatoval neustálým třesením na sanitní dvojkolce. Nevzpamatoval se sice ještě úplně, ale mohl se již zvednout a vyhnouti se z dvojkolky a volat na štáb kumpanie, který se volně pohyboval kolem, poněvadž si všichni, počínaje Balounem a konče Chodounským, dali svoje baťohy do dvojkolky. Jedině Švejk šel neohroženě kupředu i s baťohem, máje ručnici po dragounsku přes prsa na řemen, kouřil z dýmky a zpíval si do pochodu:

*„Když jsme táhli k Jaroměři,
ať si nám to, kdo chce, věří,
přišli jsme tam asi právě k večeři...“*

Více než pět set kroků před poručíkem Dubem zvedaly se po silnici kotouče prachu, z něhož vynořovaly se postavy vojáků; poručík Dub, kterému se opět vrátilo nadšení, naklonil hlavu z dvojkolky a počal rvát do silničního prachu:

„Vojáci, váš vznešený úkol je těžký, nastávají vám obtížné pochody, nejružnější nedostatky na všem a štrapáce všeho druhu. Ale s plnou důvěrou hledím vstříc vaší vytrvalosti a vaší síle vůle.“

„Ty vole,“ zabásnil si Švejk.

Poručík Dub pokračoval:

„Pro vás, vojáci, není žádná překážka tak mocnou, abyste ji nepřekonali! Ještě jednou, vojáci, opakuji vám, že vás nevedu k lehkému vítězství. Bude to tvrdý oříšek pro vás, ale vy to dokážete! Vás bude slavit historie věků.“

„Strč si prst do krku,“ zabásnil znovu Švejk.

A jako by byl poručík Dub poslechl, počal vrhnout najednou, jak měl skloněnou hlavu, do prachu silnice, a když se vyblil, vykřikl ještě: „Vojáci, kupředu,“ svalil se poznovu na batoh telegrafisty Chodounského a spal až do Turowy-Wolsky, kde ho konečně postavili na nohy a sundali z vozu na rozkaz nadporučíka Lukáše, který s ním měl velice dlouhou a velice obtížnou rozmluvu, nežli se poručík Dub ze všeho tak dalece vzpamatoval, že konečně mohl prohlásit:

„Logicky soudě, provedl jsem hloupost, kterou vynahradím před tváří nepřitele.“

Nebyl ovšem ještě úplně zcela při sobě, poněvadž řekl nadporučíkovi Lukášovi, když odcházel ke svému šiku:

„Vy mě ještě neznáte, ale až mě poznáte!“

„Můžete se informovat o tom, co jste prováděl, u Švejka.“

Poručík Dub šel tedy dříve než k svému šiku k Švejkovi, kterého našel ve společnosti Balouna a účetního šikovatele Vaňka.

Baloun vykládal právě o tom, že u nich ve mlýně měl vždy v studni láhev piva. Pivo že bylo tak studené, až zuby trnuly. Jinde ve mlýnech že večer se takovým pivem zapíjela rozhuda, ale on že ve své žravosti, za kterou ho teď pámbu potrestal, po rozhodě ještě vždycky spolkl pořádný kus masa. Ted' že boží spravedlnost potrestala ho teplou smradlavou vodou ze studní v Turowé-Wolské, do které musí všichni sypat kvůli choleře kyselinu citrónovou, kterou právě před chvilkou rozdávali, když se po švarmech fasovala voda ze studní. Baloun projevil názor, že tahle kyselina citrónová je asi patrně kvůli vyhla-

dovění lidí. Je sice pravda, že se v Sanoku trochu najedl, že dokonce obrlajtnant Lukáš mu opět přepustil půl celé porce telecího, které mu přinesl od brigády, ale že je to hrozné, že myslel přece jen, když přijdou sem a bude rast s noclehem, že se zas bude něco vařit. Už byl o tom také přesvědčen, když nabírali feldküchři vodu do kotlů. Šel se hned otázat ke kuchyním co a jak a oni mu odpověděli, že je jenom rozkaz nabrat zatím vodu, a za chvíli že může přijít rozkaz opět tu vodu vylít.

Vtom právě přišel poručík Dub, a poněvadž byl sám velice nejistý vůči sobě, otázal se:

„Bavíte se?“

„Bavíme se, pane lajtnant,“ odpověděl za všechny Švejk, „u nás je zábava v plném proudu. Vono je vůbec nejlepší se vždycky dobře bavit. Ted’ se právě bavíme o kyselině citrónový. Bez zábavy nemůže bejt žádnej voják, von aspoň lepší zapomíná na všechny štrapáce.“

Poručík Dub mu řekl, aby šel kus s ním, že se chce na něco zeptat. Když byli tedy stranou, řekl k němu strašně nejistým hlasem:

„Nebavili jste se o mně?“

„Nikoliv, nikdy ne, pane lajtnant, jenom vo tý kyselině citrónový a vo uzeným mase.“

„Říkal mně obrlajtnant Lukáš, že prý jsem já jako něco prováděl a že vy o tom velice dobře víte, Švejk.“

Švejk velice vážně a důrazně řekl:

„Nic jste neprováděl, pane lajtnant, byl jste jenom na návštěvě v jednom vykřičeným domě. Ale to byl asi nějakej vomyl. Klempíře Pimpra z Kozího plácku taky vždycky hledali, když šel kupovat plech do města, a našli ho také vždycky v podobnej místnosti, buď u ‚Šuhů‘, nebo u ‚Dvořáků‘, jako já vás našel. Dole byla kavárna a na hoře v našem případě byly holky. Vy jste byl, pane lajtnant, asi na vomylu, kde se to vlastně nacházíte, poněvadž bylo horko, a když člověk není zvyklej pít, tak se v takovém teplu vopije i vobyčejným rumem, natož vy jeřabinkou, pane lajtnant. Tak jsem dostal rozkaz

vám doručit pozvání k bešprechunku, než jsme vyrazili, a taky jsem vás tam našel u té holky nahoře; z toho horka a jeřabinky jste mě ani nepoznal a ležel jste tam na kanapi vysvlečeněj. Nijak jste tam neřádl, ani jste neříkal ‚Vy mě ještě neznáte‘, ale taková věc se může stát každému, když je horko. Někdo na to strašně trpí, jinej zas do toho přijde jako slepej k houslím.

Kdybyste byl znal starýho Vejvodu, políra z Vršovic, ten vám si, pane lajtnant, umínil, že nebude pít žádný nápoje, po kterých by se vopil. Tak si dal ještě štamprle na cestu a vyšel z domova hledat ty nápoje bez alkoholu. Zastavil se tedy napřed v hospodě ‚Na zastávce‘, dal si tam čtvrtičku vermutu a počal se nenápadně vyptávat hostinskýho, co vlastně pijou ti abstinenti. Von docela správně soudil, že čistá voda je i pro abstinenty přece jen krutej nápoj. Hostinskej mu tedy vysvětlil, že abstinenti pijou sodovky, limonády, mlíko a potom vína bez alkoholu, studenej oukrop a jiný lihuprostý nápoje. Z toho se starýmu Vejvodovi přece jen zamlouvala ta lihuprostá vína. Optal se ještě, jestli jsou také lihuprosté kořalky, vypil ještě jednu čtvrtičku, pohovořil si s hostinským vo tom, že je to vopravdu hřích se často vožírat, načež mu hostinskej řekl, že všechno na světě snese, jenom ne vožralýho člověka, kterej se jinde vožere a přijde k němu vystřízlivět flaškou sodovky, a ještě udělá kravál. ‚Vožer se u mne,‘ povídá hostinskej, ‚pak jseš můj člověk, ale jinak tě neznám.‘ Starej Vejvoda tedy dopil a šel dál, až vám přišel, pane lajtnant, na Karlovo náměstí do obchodu s vínem, kam také někdy zacházel, a optal se tam, jestli nemají lihuprostá vína. ‚Lihuprostá vína nemáme, pane Vejvodo,‘ řekli mu, ‚ale vermut nebo šery.‘ Starýmu Vejvodovi bylo nějak hanba, tak tam vypil čtvrtku vermutu a čtvrtku šery, a jak tak sedí, seznámí se vám, pane lajtnant, s nějakým taky abstinentem. Slovo dalo slovo, pijou ještě po čtvrtce šery, a konečně se domluvili, že ten pán zná místo, kde se čepují lihuprostá vína. ‚Je to v Bolzánově ulici, jde se tam po schodech dolů a mají tam gramofon.‘ Za tuhle dobrou

zprávu dal starej Vejvoda celou láhev vermutu na stůl a potom se voba vypravili do Bolzánovy ulice, co se tam jde dolů po schodech a co tam mají gramofon. A skutečně, tam se čepovala samá ovocná vína, nejen lihuprostá, ale dokonce i bez alkoholu. Napřed si každej dal půl litru angreštovýho vína, potom půllitr rybízovýho vína, a když vypili ještě půl litru angreštovýho lihuprostého vína, počaly je brnět nohy po všech těch vermutech a šery předtím, počali křičet, aby jim přinesli úřední potvrzení, že co tady pijou, je lihuprostý víno. Voni že jsou abstinenti, a jestli jim to hned nepřinesou, že to tady všechno rozsekají i s gramofonem. Potom je policajti museli oba tahat po těch schodech nahoru do Bolzánovy ulice, museli je dát do truhly a museli je hodit do separace – voba dva museli bejt vodsouzený pro vožralství jako abstinenti.“

„Proč mně to povídáte,“ vykřikl poručík Dub, který touto řečí úplně vystřízlivěl.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že vono to vlastně k sobě nepatří, ale když už si tak povídáme...”

Poručíkovi Dubovi v tom okamžiku napadlo, že ho Švejek opět urazil, poněvadž již byl jaksi úplně při sobě, i křičel na něho:

„Ty mě jednou poznáš! Jak to stojíš?”

„Poslušně hlásím, že stojím špatně, já jsem, poslušně hlásím, zapomněl srazit paty k sobě. Hned to udělám.“

Švejek již opět stál v nejlepší frontě.

Poručík Dub přemýšlel, co má ještě říct, ale nakonec řekl jen:

„Dej si na mne pozor, abych ti to nemusel říkat naposled,“ k čemuž jako dodatkem opravil své staré pořekadlo: „Ty mě ještě neznáš, ale já tě znám.“

Když poručík Dub odcházel od Švejka, pomyslí si v své kocovině:

„Může být, že by na něho lépe účinkovalo, kdybych mu byl řekl: „Já tě, chlače, už dávno znám z té špatné stránky.““

Potom poručík Dub dal si zavolat sluhu Kunerta a poručil mu, aby sehnal džbán vody.

Ku cti Kunerta budiž řečeno, že sháněl dlouho po Turowě-Wolsce džbán i vodu.

Džbán se mu nakonec podařilo ukrást panu plebánovi a do džbánu načerpal z jedné studně, úplně pobité prkeny, vodu. Za tím účelem musel ovšem vytrhnout několik prken, poněvadž ta studně byla tak opatřena, že v ní byla voda podezřelá jako tyfúzní.

Poručík Dub vypil však celý džbán vody beze všech dalších následků, čímž potvrdil přísloví „Dobré prase všechno snese“.

Všichni se velice mýlili, když se domnívali, že v Turowé-Wolské budou snad nocovati.

Nadporučík Lukáš zavolal telefonistu Chodounského, účetního šikovatele Vaňka a kurýra kumpanie Švejka a Balouna. Rozkazy byly jednoduché. Všichni nechají výzbroj u sanity, vyrazí ihned na Malý Polanec po lní cestou a potom podél potoka dolů jihovýchodním směrem na Liskowiec.

Švejk, Vaněk a Chodounský jsou kvartýrmajstry. Všichni musí obstarat noclehy pro kumpanii, která přijde za nimi za hodinu, nanejvýš za půldruhé hodiny. Baloun musí mezitím na místě, kde bude noclovat on, nadporučík Lukáš, dát upéct husu, a všichni tři musí dát pozor na Balouna, aby jí polovičku nesežral. Kromě toho musí Vaněk se Švejkem koupit prase pro kumpanii, podle toho, kolik připadá masa na celou kumpanii. V noci bude se vařit guláš. Noclehy pro mužstvo musí být řádné; vyhýbat se zavšiveným chalupám, aby si mužstvo náležitě odpočinulo, poněvadž kumpanie vystupuje z Liskowiec již o půl sedmé hodině ranní přes Kroszienku na Starasol.

Batalión totiž už nebyl chudobný. Brigádní intendantstvo v Sanoku vyplatilo bataliónu zálohy na budoucí jatka. V pokladně kumpanie bylo přes sto tisíc korun a účetní šikovateli Vaněk dostal již rozkaz, až budou někde na místě, což se rozumělo v zákopech, před smrtí kumpanie, vyúčtovat a vyplácet za nedodaný komisárek a mináž mužstvu nesporně patřící obnosy.

Zatímco se všichni čtyři vypravili na cestu, objevil se u kumpanie pan místní plebán a rozdával vojákům dle jich národnosti lísteček s „Lurdkou písní“ ve všech jazycích. Měl těch písní balík, který mu zde zanechal na rozdávání procházejícím vojenským oddílům nějaký vysoký vojenský církevní hodnostář, projíždějící se zpustošenou Haličí na automobilu s nějakými děvkami.

*Kde v údolí ku řece hora má sklon,
všem poselství andělské zvěstuje zvon.
Ave, ave, ave, Maria! – Ave, ave, ave, Maria!*

*Aj, Bernardu, dívěнку, nebeský duch
tam ku břehu provodí v zelený luh. – Ave!*

*I spatřila na skále hvězdovou zář,
v ní postavu velebnou, přesvatou tvář. – Ave!*

*Ji rozmile zdobí šat liliový
a prostinký světlý pás oblakový. – Ave!*

*A na rukou sepjatých růženec má
ta Paní a Královna přemilostná. – Ave!*

*Aj, Bernardě mění se nevinná tvář,
tvář kráší jí podivná nadzemská zář. – Ave!*

*Již klečí a modlí se, Vládkyni zří,
řeč nebeskou Královna promlouvá s ní. – Ave!*

*„Věz, dítě, já bez hříchu počala jsem,
já ochranou přemocnou chci býti všem! – Ave!*

*Sem v průvodech putuj můj nábožný lid!
Mně vzdávej jen poctu a hledej svůj klid. – Ave!*

*Bud' svědkem zde národům z mramoru chrám,
že na tomto místě já stánek svůj mám. – Ave!*

*Ten pramen však, který se rozproudil zde,
tenť lásky mé zárukou k sobě vás zve.“ – Ave!*

*Ó sláva ti, údolí přemilostné,
to obydlí Matičky přeradostné. – Ave!*

*Tam ve skále zázračná jeskyně Tvá,
ráj dalas nám, Královno dobrotivá. – Ave!*

*Co nastal ten přeslavný, radostný den,
ctí Tebe tam průvody mužův i žen. – Ave!*

*Ty chtělas mít zástupy ctitelů svých,
viz také nás, prosících za časů zlých. – Ave!*

*Ó hvězdo Ty spasná, Ty před námi chod',
Ty ke trůnu božímu věrné nás vod'! – Ave!*

*Ó přesvatá Panno, Ty v lásce nás měj
a mateřskou milost svou dítkám svým dej!*

V Turowé-Wolské bylo mnoho latrín a všude po latrínách válely se papírky s „Lurdeskou písni“.

Kaprál Nachtigal, někde od Kašperských Hor, sehnal láhev kořalky od ustrašeného žida, shromáždil několik kamarádů a nyní

všichni jali se dle německého textu zpívat „Lurdkou píseň“ bez refrénu „Ave!“ na melodii písně „Prince Eugena“.

Byla to zatraceně ošklivá cesta, když se setmělo a ti čtyři, kteří měli se postarat o nocleh pro 11. kumpanii, dostali se do lesíka nad potokem, který měl jít na Liskowiec.

Baloun, který se poprvé octl v situaci, že jde kamsi do neznáma, a kterému se všechno: tma, že jdou hledat napřed kvartýry, zdálo neobyčejně tajemným, pojal náhle strašlivé podezření, že to není jen tak.

„Kamarádi,“ řekl tiše, klopýtaje na cestě nad potokem, „voni nás vobětovali.“

„Jak to?“ potichouнку zařval na něho Švejk.

„Kamarádi, nehulákejme tolik,“ prosil potichu Baloun, „já už to cítím v kříži, voni nás uslyší a začnou hned po nás střílet. Já to vím. Voni nás poslali napřed, abychom vypátrali, jestli tam není nepřítel, a když uslyší střelbu, tak hned budou vědět, že se nesmí dál. My jsme, kamarádi, folpatrola, jak mě tomu učil kaprál Terna.“

„Tak jdi tedy napřed,“ řekl Švejk. „My půjdeme pěkně za tebou, abys nás chránil svým tělem, když seš takovej obr. Až budeš střelenej, tak nám to voznam, abychom mohli včas udělat nýdr. Seš to ale voják, von se bojí, že budou do něho střílet. To právě má mít každej voják náramně rád, každej voják musí vědět, že čím víckrát po něm nepřítel vystřelí, tím se také nepříteli tenčejí zásoby munice. Každou ranou, kterou dá nepřátelskej voják proti tobě, se vochuzuje jeho bojeschopnost. Von je přitom rád, že může po tobě střílet, poněvadž nemusí se aspoň tahat s patronama a lehčejí se mu to běží.“

Baloun těžce vzdychl:

„Když já mám doma hospodářství.“

„Vykašli se na hospodářství,“ radil mu Švejk, „raději padni za císaře pána. Copak tě to na vojně neučili?“

„Voni se vo tom jenom zmiňovali,“ řekl pitomý Baloun. „Voni mě jenom vodili na execírplac a potom už jsem nikdy vo nic podobným neslyšel, poněvadž jsem se stal buršem... Kdyby nás aspoň císař pán lepší krmil...“

„Ty jsi ale zatracená nenasytná svině. Vojáka před gefechtem vůbec nemají krmit, to už nám před lety vykládal ve škole hejtman Untergriez. Ten nám vždycky říkával: ‚Klucí zatracený, kdyby došlo někdy k válce, přišlo se do gefechtu, né abyste se před bojem přežrali. Kdo bude přežranej a dostane ránu do břicha, tak bude hotovej, poněvadž všechna supa a komisárek po takovej ráně vylezou ze střeva, a takovej voják je hned hotovej na zápal. Když ale nemá v žaloudku nic, tak taková rána do břicha je pro něho jako nic, jako když štípne vosa, jedna radost.‘“

„Já rychle trávím,“ řekl Baloun, „u mě toho v žaloudku nikdy mnoho nezůstane. Já ti třebas, kamaráde, sežeru celou mísu knedlíků s vepřovou a se zelím, a za půl hodiny víc ti ze všeho toho nevyseru jak tak na tři polívkový lžíce, vostatní se ti ve mně ztratí. Někdo kupříkladu říká, že když sní lišky, že z něho vyjdou tak, jak byly, jen je vyprat a dělat je zas znova nakyselo, a u mě navopak. Nažeru se ti lišek, že by jinej prasknul, a když potom jdu na záchod, tak ti vyprdnu jen trochu žlutý kaše, jako vod dítěte, vostatní se taky ve mně ztratí.“

Ve mně se ti, kamaráde,“ důvěrně sděloval Baloun Švejkovi, „rozpouštějí kosti vod ryb a pecky ze švestek. Jednou jsem to schválně počítal. Sněd jsem sedumdesát švestkovejch knedlíků s peckama, a když přišla moje chvíle, šel jsem za humna, šťoural jsem se v tom dřevíčkem, dával pecky stranou a počítal. Ze sedumdesáti pecek rozpustilo se ve mně přes polovičku.“

Z Balounových úst vydral se tichý táhlý povzdech:

„Moje panímáma dělala švestkové knedlíky z bramborovýho těsta, do kterýho přidávala trochu tvarohu, aby byly vydatnější. Měla vždycky raději sypaný mákem než se syrečkem a já zas navopak,

takže kvůli tomu jsem ji jednou zfackoval... Já jsem si nedovedl vážit svého rodinného štěstí.“

Baloun se zastavil, zamlaskal, přejel jazykem po patře a řekl smutně a měkce:

„Víš, kamaráde, že teď, když to nemám, tak mně připadá, že měla žena přece jen pravdu, že jsou s tím jejím mákem lepší. Tenkrát se mně pořád zdálo, že mně ten mák leze do zubů, a teď si myslím, jen kdyby lez... Zkusila moje žena se mnou častý a velký protivenství. Kolikrát vona se naplakala, když jsem chtěl, aby dávala víc marjáanky do jitrnic, a přitom jsem jí vždycky nějakou vrazil. Jednou jsem ji chudáka ztřískal tak, že ležela dva dni, poněvadž mně nechtěla k večeri zaříznout krocana, že prej mně stačí kohoutek.

Ba, kamaráde,“ rozplakal se Baloun, „kdyby teď byla jitrnice bez marjáanky a kohouti... Rád jíš koprovou vomáčku? Vidíš, kvůli tej bejval kravál, a dnes bych ji pil jako kafe.“

Baloun pomalu zapomínal na představu domnělého nebezpečí a v tichu noci, ještě když sestupovali dolů na Liskowiec, dál neustále vykládal s pohnutím Švejkovi, čeho si dřív nevážil a co by teď jed, až by oči plakaly.

Za nimi šel telefonista Chodounský s účetním šikovatelem Vaňkem.

Chodounský vykládal Vaňkovi, že dle jeho názoru je světová válka blbost. Nejhorší při ní je, že když se někde přetrhne telefonní vedení, tak že musíš to jít v noci spravovat, a ještě horší při tom je to, že dřív, když byla nějaká vojna, neznali reflektory. Ale teď, právě když spravuješ ty zatracené dráty, nepřítel najde tě hned reflektorem a pustí do tebe celou artilérii.

Dole ve vsi, kde měli vyhledat nocleh pro kumpanii, byla tma a rozštěkali se všichni psi, což přinutilo výpravu zastaviti se a uvažovati o tom, jak čeliti těmto potvorám.

„Což abychom se vrátili,“ zašeptal Baloun.

„Baloune, Baloune, kdybychom to udali, tak bys byl vodstřelenej za zbabělost,“ řekl na to Švejk.

Psi štěkali čím dál tím více, a dokonce i na jihu za řekou Ropou, rozštěkali se i v Kroscience a v několika jiných vesnicích, neboť Švejk řval do nočního ticha: „Lehneš – lehneš – lehneš,“ jako kdysi řvával na své psy, když ještě s nimi obchodoval.

Psi se rozštěkali ještě víc, takže účetní šikovatel Vaněk řekl Švejkovi:

„Neřvete na ně, Švejku, nebo nám rozštěkáte celou Halič.“

„Něco podobného,“ odpověděl Švejk, „se nám stalo na manévrech v táborském kraji. Přitáhli jsme tam v noci do jedné vesnice a psi začali dělat ohromnej rámus. Všude je v okolí pěkně zalidněný, takže ten psí štěkot šel od vesnice k vesnici, pořád dál a dál, a ti psi v naší vesnici, kde jsme lágrovali, když už umlkli, zas uslyšeli z dálky štěkot, třebas odněkud až od Pelhřimova, tak se dali zas do štěkotu, a za chvíli vám štěkalo Tábořsko, Pelhřimovsko, Budějovicko, Humpolecko, Třeboňsko a Jihlavsko. Náš hejtman, to byl takovej nervózní dědek, ten nemoh vystát psí štěkot, nespál celou noc, neustále chodil sem tam, ptal se patroly: ‚Kdo štěká, co štěká?‘ Vojáci poslušně hlásili, že psi štěkají, a vono ho to tak dopálilo, že za to ti, co byli tenkrát na patrole, dostali kasárníka, když jsme se vrátili z manévru. Potom vždycky vybral ‚psí komandu‘ a poslal ji napřed. Ta měla za účel oznámit obyvatelstvu ve vesnici, kde jsme měli noclehovat, že žádnéj pes nesmí v noci štěknot, nebo že bude utracen. Já jsem byl taky v takový komandě, a když jsme přišli do jedné vesnice na Milevsku, tak jsem si to splet a voznámil jsem starostovi obce, že každej majitel psa, kterej v noci zaštěká, bude utracen ze strategických důvodů. Starosta se polekal, hned zapřáhl a jel na hlavní štáb prosit za celou vesnici o milost. Tam ho vůbec nepustili, posti by ho byli málem zastřelili, tak se vrátil domů, a než jsme přitáhli do vesnice, vovázali všichni na jeho radu psům kolem držky hadry, až se tři z nich vztekli.“

Sestupovali do vsi, když bylo přijato všeobecné ponaučení Švejka, že se psi bojí v noci vohýnku ze zapálené cigarety. Naneštěstí cigarety z nich nikdo nekouřil, takže tato rada Švejkova neměla pozitivních výsledků. Ukázalo se však, že psi štěkají z radosti, poněvadž si vzpomínali s láskou na procházející vojska, která jim vždy zanechala něco k snědku.

Cítili již zdaleka, že se blíží ti tvorové, kteří po sobě zanechávají kosti a zdechliny koní. Kde se vzali tu se vzali kolem Švejka čtyři hafani, kteří jali se na něho přátelsky dorážet s ohony vyzdvíženými nahoru.

Švejk je hladil, poplácával a mluvil s nimi ve tmě jako s dětmi:

„Tak už jsme tady, přišli jsme se k vám vyhajínkovat, napaputínkat, dáme vám kostičky, kůrčičky a ráno potom zas půjdeme dál na nepřítele.“

Ve vsi po chalupách počali rozžíhat světla, a když u první chalupy počali bušit do dveří, aby se dověděli, kde bydlí starosta, ozval se zevnitř vrískavý a ječivý hlas ženský, který ne polsky a také ne ukrajinsky oznamoval, že ona má muže na vojně, že má děti nemocné na neštovice a že Moskali všechno zabrali a že muž, než šel na vojnu, jí nakazoval, aby v noci nikomu neotvírala. Teprve když zdůraznili útok na dveře s ujišťováním, že jsou kvartýrmachři, otevřely se dveře nějakou neznámou rukou, a když vešli dovnitř, objevilo se, že zde vlastně bydlí starosta, který marně snažil se Švejkovi vymluvit, že on nenapodoboval ten vrískavý ženský hlas. Omlouval se, že spal na seně a že jeho žena, když ji někdo náhle probudí ze spaní, že neví, co mluví. Pokud se týká noclehu pro celou kumpanii, že je vesnice tak malinká, že se do ní ani jeden voják nevejde. Není vůbec kde spát. Ke koupi zde také není ničeho, Moskali vše zabrali.

Kdyby pánové dobrodzejové tím nepohrdli, odvedl by je do Kroscienky, tam jsou veliké statky, je to jen tři čtvrtě hodiny odtud, místa je tam dost, každý voják bude se moc přikrýt ovčím kožichem, mají tam tolik krav, že každý voják dostane esšálek mléka,

je tam dobrá voda, páni důstojníci mohou tam spát v zámečku, ale tady v Liskowci? Bída, svrab a vši. On sám měl kdysi pět krav, ale Moskali mu všechny zabrali, takže on sám, když chce mléko pro své nemocné děti, musí chodit až do Kroscienky.

Jako na důkaz toho zabučely vedle u něho v chlěvě krávy a bylo slyšet ječivý ženský hlas, který okřikoval nešťastné krávy a přál jim, aby je cholera zkroutila. Starostu však to nezmátlo a pokračoval obouvaje si vysoké boty:

„Jedinou krávu tady má soused Wojciek, kterou jste ráčili slyšet, moji páni dobrodinci, teď zabučet. Je to kráva nemocná, tesklivá. Moskali od ní telátko odebrali. Od té doby mléko nedává, ale hospodáři je ji líto zařezat, myslí si, že Matka boží Čenstochovská opět vše přivede k lepšímu.“

Za této své řeči navlékl na sebe kantuš:

„Půjďme, páni dobrodinci, do Kroscienky, ani tři čtvrtě hodiny nebude, co já hříšný povídám, půl hodiny nebude. Znam cestu přes potok, potom přes březový háječek kolem dubu... Ves je to veliká, i bardzo dužo mocna vodka v propinacyach. Půjďme, pánové dobrodinci! Nač otálet? Pánům vojákům od vašeho slavného regimentu je třeba, aby se uložili v pořádku, v pohodlí. Pán císařský a královský voják, který se bije s Moskaly, potřebuje rozhodně čistý nocleh, pohodlný nocleh... A u nás? – Vši, svrab, neštovice a cholera. Včera u nás, v proklaté naší vsi, tři chlapi od cholery zčernali... Nejmilosrdnější bůh proklel Liskowiec...“

Vtom Švejek majestátně pokynul rukou.

„Pánové dobrodinci,“ řekl, napodobuje starostův hlas. „Čet jsem jednou v jedný knížce, že za švédských válek, když byl rozkaz nakvartýrovat se v takovej a v takovej vesnici a starosta se nějak vymlouval a nechtěl jim být na ruku, že ho pověsili na nejbližším stromě. Potom mně dneska vypravoval v Sanoku jeden polskej kaprál, že když přijdou kvartýrmajstři, musí starosta svolat všechny radní, a teď se chodí s nimi po chalupách a řekne se prostě: ‚Sem

se vejdou tři, sem čtyři, na faře budou páni oficiíři a musí to být za půl hodiny všechno připravený. – Pane dobrodinče,“ obrátil se Švejek vážně na starostu, „kde máš tady nejbližší strom?“

Starosta nerozuměl, co to znamená strom, a proto mu Švejek vysvětlil, že to je bříza, dub, hruška, jabloň, zkrátka všechno, co má silné větve. Starosta opět tomu nerozuměl, a když slyšel jmenovat některé ovocné stromy, lekl se, poněvadž třešně již zrály, a řekl, že o ničem takovém neví, jenom že má dub před stavením.

„Dobrá,“ řekl Švejek, děláje rukou mezinárodní znak věšení, „my tě tady pověsíme před tvou chalupou, poněvadž ty musíš bejt si toho vědomej, že je vojna a že my máme rozkazy spát tady, a ne v náakej Krosience. Ty nám, chlape, nebudeš měnit naše strategický plány, nebo se budeš houpat, jako je to v tý knížce vo švédskéjch vojnách... To vám byl, pánové, takovej případ jednou na manévrech u Velkýho Meziříčí...“

Vtom přerušil Švejka účetní šikovatel Vaněk:

„To nám povíte až potom, Švejku,“ a obraće se na starostu, řekl: „Tak teď alarm a kvartýry!“

Starosta se počal třást, koktal cosi o tom, že to s pány dobrodinci myslel nejlepší, ale když to jinak nejde, že se ve vesnici přece snad něco najde, aby byli všichni páni spokojeni, že hned přinese lucernu.

Když odešel ze světnice, kterou velice spoře osvětlovala malá petrolejová lampička pod obrazem nějakého svatého, který se na obraze kroutil jako největší mrzáček, zvolal najednou Chodounský:

„Kampak nám zmizel Baloun?“

Ještě však nežli se mohli dobře rozhlédnout, otevřely se tiše dvířka za pecí, vedoucí kamsi ven, a jimi protáhl se Baloun, rozhlédl se kolem sebe, jestli tam není starosta, a řekl huhňavě, jako by měl největší rýmu:

„Jhá jshem bhyl vhe sphyhýrně, hhráb jshem dho nečehho, nhabral jshem si thoho dho hhuby, a theď she mhi tho vhecko lhepí na phatro. Nhení to slhaný ani shladký, jhe tho thěsto nha chlebha.“

Účetní šikovatel Vaněk posvítí si na něho elektrickou svítilnou a všichni zjistili, že v životě ještě neviděli tak zamazaného rakouského vojáka. Potom se lekli, neboť viděli, že se blůza Balounovi tak nadula, jako by byl v největším stupni těhotenství.

„Co se ti to stalo, Baloune?“ otázal se soustrastně Švejk štouchaje ho do nadmutého břicha.

„To jsou vokurky,“ chrčel Baloun, duse se těstem, které nešlo ani nahoru, ani dolů, „vopatrně, to jsou slany vokurky. Sněd jsem v kalupu tři a vostatní jsem vám přines.“

Baloun počal vytahovat ze záhadří okurku za okurkou a podával je kolem.

Na prahu stál již starosta se světlem, který vida tu scénu, pokřižoval se a zakvílel:

„Moskali zabrali, i naši zabirajom.“

Všichni vyšli do vsi, provázeni tlupou psů, kteří se nejhouževnatěji drželi kolem Balouna a nyní mu doráželi na kapsu u kalhot, kde měl Baloun kus špeku, taktéž získaný ve spižírně, ale z chamtivosti zrádně zapřený kamarádům.

„Co tak za tebou psi lezou,“ otázal se Švejk Balouna. Baloun odpověděl po delším rozmýšlení:

„Voni ve mně cejtějí dobrýho člověka.“

Přitom ale neřekl, že má ruku v kapse na špeku a že jeden pes mu pořád chňapá zubama po ruce...

Na obchůzce za ubytováním bylo zjištěno, že Liskowiec je veliká osada, která však skutečně byla hodně již vyždímaná válečnou vřavou. Neutrpěla sice požáry, obě válčící strany jako zázrakem nevzaly ji do sféry válečných operací, zato však bylo zde usídleno obyvatelstvo nedalekých zničených vesnic z Chyrówa, z Grabówa a z Holubly. V některé chatě žilo i osm rodin v největší bídě, po všech těch ztrátách, které utrpěly loupežnickou válkou, jejíž jedna epocha přeletěla přes ně jako dravé proudy povodně.

Bylo nutno umístit kumpanii v malém zpustošeném lihovaru na druhém konci vesnice, kam se do kvasírny vešlo půl roty. Ostatní po deseti mužích byli umístěni v několika statcích, kde zámožní šlechtici nepřipustili k sobě chudou holotu ožebračených bezzemků.

Štáb kumpanie se všemi důstojníky, účetním šikovatelem Vaňkem, s vojenskými sluhy, telefonistou, sanitou, kuchaři a se Švejkmem usadil se u pana plebána na faře, který taktéž nepřijal k sobě ani jednu zničenou rodinu z okolí, takže měl tam hodně místa.

Byl to vysoký, hubený starý pán ve vybledlé a zamaštěné klerice, který ze samé lakoty takřka nejedl. Byl odchován svým otcem ve velké nenávisti proti Rusům, kterouž nenávist však najednou ztratil, když Rusové ustoupili a přišla rakouská vojska, kteráž mu sežrala všechny husy a slepice, které mu Rusové nechali na pokoji, a bydlelo u něho několik ježatých zabajkalských kozáků.

Potom zanevřel na rakouská vojska ještě více, když přišli do vesnice Maďaři a vybrali mu všechen med z úlů. Díval se nyní s velikou nenávistí na své nenadálé noční hosty a dělalo mu to velice dobře, když mohl chodit kolem nich, krčit rameny a opakovat:

„Nic nemám. Jsem úplný žebrák, nenajdete u mne, pánové, ani krajíček chleba.“

Nejsmutněji přitom ovšem se tvářil Baloun, který se div nerozplakal nad takovou bídou. V hlavě měl neustále takovou nejasnou představu o nějakém podsvinčeti, jehož kůžička jako měď chrupe a voní. Baloun přitom klímal v kuchyni pana faráře, kam občas nahlédl vytáhlý výrostek, který dělal panu faráři čeledína i kuchařku zároveň a měl přísně nařízeno dávat všude pozor, aby se nekradlo. Baloun také v kuchyni ničeho nenašel než v papírku na slánce trochu kmínu, který si nacpal do huby, jehož aroma vzbudilo u něho chuťové halucinace o podsvinčeti.

Na nádvoří malého lihovaru za farou planuly ohně pod kotli polní kuchyně a vařila se již voda, a v té vodě se nevařilo nic.

Účetní šikovatel s kuchaři běhali po celé vesnici, sháněli prase, ale nadarmo. Všude dostávali tutéž odpověď, že Moskali všechno snědli a zabrali.

Probudili také žida v krčmě, který si počal rváti pejzy a projevovat lítost nad tím, že nemůže pánům vojákům posloužit, a nakonec je nutil, aby koupili od něho jednu starou, stoletou krávu, hubeného chcípáka, která nebyla nic jiného nežli kost a kůže. Chtěl za ni hořentní sumu, trhal si vousy a přísahal, že takovou krávu nenajdou v celé Haliči, v celém Rakousku a Německu, v celé Evropě a na celém světě, přitom vyl, plakal a dušoval se, že je to nejtlustší kráva, která kdy z poručení Jehovy přišla na svět. Zaklínal se všemi praotci, že na tu krávu se jezdí dívat až od Woloczysky, že se o té krávě mluví v celém kraji jako o pohádce, že to ani kráva není, že to je nejšťavnatější buvol. Nakonec klekl před nimi, a objímaje kolena jednoho po druhém, volal přitom:

„Zabte raději starého ubohého žida, ale bez krávy neodcházejte!“

Pomátl všechny tak svým jekem, že konečně tu mrchu, které by se každý ras štítíl, odtáhl k polní kuchyni. Pak ještě dlouho, když již měl peníze v kapse, před nimi plakal a naříkal, že ho úplně zahubili, zničili, že sám se ožebračil, když takovou nádhernou krávu jim prodal tak lacino. Prosil je, aby ho pověsili za to, že na stará kolena udělal takovou hloupost, pro kterou se jeho otcové musí v hrobech obrátit.

Když se ještě před nimi vyvával v prachu, setřásl ze sebe najednou všechnu lítost, odešel domů, kde řekl v komůrce své ženě:

„Elsalébn, vojáci hloupí a tvůj Náthan moc chytrý.“

S krávou bylo mnoho práce. Chvillemi se zdálo, že se kráva nedá vůbec stáhnout. Při stahování přetrhli několikrát kůži, pod kterou se objevilo svalstvo zkroucené jako vyschlé lodní lano.

Zatím odněkud přitáhli pytel brambor a počali beznadějně vařit ty šlachy a kosti, zatímco vedle u menší kuchyně kuchař kuchtil v plném zoufalství z kusu té kostry důstojnickou mináž.

Tato nešťastná kráva, možno-li vůbec nazvati onen přírodní zjev krávou, utkvěla všem účastníkům v živé paměti, a je téměř jisto, že kdyby později před bitvou u Sokalu byli velitelé připomněli mužstvu krávu z Liskowiec, že by se byla jedenáctá kumpanie za hrozného řevu vzteku vrhla s bajonetem na nepřítele.

Kráva byla taková nestyda, že nešlo z ní vůbec udělat hovězí polévku. Čím déle se maso vařilo, tím více zůstalo sedět na kostích, tvoříc s nimi jeden celek, zkostnatělo jako byrokrat, který se půl věku pase v úředních šimlech a žere jen akta.

Švejk, který jako kurýr udržoval stálé spojení mezi štábem a kuchyní, aby zjišťoval, kdy už to bude uvařeno, hlásil nakonec nadporučíkovi Lukášovi:

„Pane obrlajtnant, už je z toho porculán. Ta kráva má tak tvrdý maso, že se s ním může řezat sklo. Kuchař Pavlíček, když okoušel maso s Balounem, vylomil si přední zub a Baloun zadní stoličku.“

Baloun vážně přistoupil před nadporučíka Lukáše a podal mu, zajíkáje se, v Lurdské písni zabalený svůj vylomený zub:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem dělal, co jsem mohl. Von je ten zub vylomenej u oficírsmináže, když jsme zkoušeli, jestli by se z toho masa přeci dal udělat biftek.“

U okna zvedla se po těchto slovech z lenošky nějaká smutná postava. Byl to poručík Dub, kterého přivezli sanitní dvojčolkou jako úplně zničeného člověka:

„Prosím o ticho,“ řekl zoufalým hlasem, „mně je špatně!“

Sedl si opět do starého křesla, kde v každé štěrbíně bylo tisíce vajíček štěnic.

„Jsem unaven,“ řekl tragickým hlasem, „jsem churav a nemocen, prosím, aby se přede mnou nemluvalo o vylomených zubech. Moje adresa je: Smíchov, Královská 18. Nedočkám-li se jitra, prosím, aby má rodina byla o všem šetrně zpravena a aby nebylo opomenuto poznamenati na mém hrobě, že jsem byl též před válkou c. k. gymnaziálním profesorem.“

Dal se do jemného chrápání a neslyšel již, jak Švejk prohodil verš z písně za zemřelé:

*„Marii jsi hřích sňal mile,
lotru dal jsi dojít cíle,
i mne spasit Tvá bud' píše.“*

Nato bylo zjištěno účetním šikovatelem Vaňkem, že znamenitá kráva se musí vařit ještě dvě hodiny v důstojnické kuchyni, že není ani řeči o nějakém bifteku a že místo bifteku se bude dělat guláš.

Bylo usneseno, že než se zatroubí k mináži, mužstvo si schrupne, poněvadž stejně bude večeře hotova až k ránu.

Účetní šikovatel Vaněk přitáhl odněkud otýpku sena, položil si ji pod sebe ve farské jídelně, kroutil si nervózně knír a řekl tiše k nadporučíkovi Lukášovi, který odpočíval nad ním na staré pohovce:

„Věřte mně, pane obrlajtnant, že takové krávy jsem ještě za celé války nežral...“

V kuchyni seděl před rozsvíceným oharkem kostelní svíce telefonista Chodounský a psal domů psaní do zásoby, aby se tím nemusel namáhat, až konečně budou mít určené číslo polní pošty. Psal:

Milá a drahá ženo, nejdražší Boženko!

Je noc a já neustále vzpomínám na Tebe, moje zlato, a vidím Tě, jak ty taky na mě vzpomínáš, když pohlédneš na prázdnou postel vedle sebe. Musíš mně odpustit, že mně přitom leccos přijde na mysl. Víš dobře, že už jsem od samýho začátku války v poli a že už jsem leccos slyšel od svých kamarádů, kteří byli raněni, dostali dovolenou, a když přišli domů, tak by byli raději viděli se pod zemí, než aby byli svědky toho, že jim nějaký rošťák chodí za ženou. Je to pro mě bolestný, když Ti, drahá Boženko, musím tohle psát. Já bych Ti to ani nepsal, ale Ty víš sama dobře, že jsi se mně svěřila, že já nejsem první, který s Tebou měl vážnou

známost, a že Tě přede mnou měl už pan Kraus z Mikulášské třídy. Ted' když si na to vzpomenu v téhle noci, že ten mrzák by si mohl dělat ještě na Tebe za mé nepřítomnosti nějaké nároky, tu si myslím, že bych ho, drahá Boženko, uškrtil na místě. Dlouho jsem to držel v sobě, ale když si pomyslím, že by zas mohl lézt za Tebou, tak se mně srdce svírá, a upozorňuji Tě jenom na jedno, že nestrpím vedle sebe nějakou svini, která by se kurvila s každým a dělala ostudu mému jménu. Odpusť mně, drahá Boženko, moje příkrá slova, ale dej si pozor, abych se o Tobě nic špatného nedozvěděl. Jinak byl bych nucen Vás oba vykuchat, poněvadž jsem již na všechno odhodlaný, i kdyby mě to mělo stát život. Tisíckrát Tě líbá, pozdravuje tatínka i maminku

Tvůj Tonouš

N. B. Nezapomeň, že jsem Ti dal svoje jméno!

Pokračoval ve psaní dopisů do zásoby:

Má nejmilejší Boženko!

Až tyto řádky dostaneš, věz, že máme po velké bitvě, ve které se štěstí válečné obrátilo na naši stranu. Mezi jiným sestřelili jsme asi deset nepřátelských aeroplánů a jednoho generála s velkou bradavicí na nose. V největším boji, kdy nad námi vybuchovaly šrapnely, myslel jsem na Tebe, drahá Boženko, co asi děláš, jak se máš a co je doma novýho? Vždycky si přitom vzpomínám, jak jsme byli spolu u Tomáše v pivovare a jak jsi mě vedla domů a jak Tě druhý den ruka bolela od té námahy. Nyní jdeme opět kupředu, takže nezbyvá mně již více času pokračovati ve psaní. Doufám, že jsi mně zůstala věrnou, poněvadž víš dobře, že v tomto ohledu jsem neřád. Leč již jest čas k pochodu! Líbám Tě tisíckrát, drahá Boženko, a doufej, že to všechno dobře dopadne.

Tvůj upřímný Tonouš

Telefonista Chodounský počal klímat a usnul nad stolem. Farář, který nespál a chodil neustále po faře, otevřel dveře do kuchyně a ze šetrnosti sfoukl dohořívající oharek kostelní svíce vedle Chodounského.

V jídelně kromě poručíka Duba nikdo nespál. Účetní šikovatel Vaněk, který dostal v Sanoku v brigádní kanceláři nový rozpočet týkající se zásobování vojska produkty, studoval ho pečlivě a shledával, že vlastně, čím více se vojsko blíží k frontě, se mu snižují dávky. Dokonce musel se usmáti nad jedním paragrafem rozkazu, ve kterém se zakazuje používat při úpravě polévky pro mužstvo šafránu a zázvoru. Byla tu též v rozkaze poznámka, že při polních kuchyních mají se sbírat kosti a posílat do týlu, do skladů divizí. Bylo to trochu nejasné, poněvadž se nevědělo, o jaké kosti jde, zdali o lidské nebo z jiného jatečného dobytka.

„Poslouchejte, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, zívaje nudou, „nežli dostaneme něco jíst, mohl byste mně vyprávět nějakou událost.“

„Ó já,“ odpověděl, „nežli dostaneme jíst, to bych vám, pane obrlajtnant, musel vypravovat celý dějiny národa českýho. Já znám zatím jenom moc krátkou historii vo jedný paní poštmistrový ze Sedlčanska, která po smrti svýho muže dostala tu poštu. Mně to vo ní napadlo hned, jak jsem slyšel mluvit vo polních poštách, ačkoliv to nemá docela nic společnýho s feldpostama.“

„Švejku,“ ozval se z pohovky nadporučík Lukáš, „vy zas začínáte strašně blbnout.“

„Zajisté, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, vono je to skutečně strašně blbá historie. Já sám nevím, jak mě mohlo tak něco blbýho napadnout vo něčem takový mluvit. Bud' je to vrozená blbost, anebo jsou to vzpomínky z mládí. Voni jsou, pane obrlajtnant, na naší zeměkouli různý povahy, a von měl přece jen pravdu ten kuchař Jurajda, jak byl tenkrát v Brucku vožralej, když upad do rigolu a nemoh odtamtud' se vyškrábat, že křičel vodtamtud': ‚Člověk je

určenej a povolanej k tomu, aby poznal pravdu, aby von vládl svým duchem v nějaké harmonii věčného všehomíra, aby se stále vyvíjel a zdělával, postupně vcházel do vyšších sfér, inteligentnějších a láskyplnějších světů.' Když jsme ho chtěli odtamtud' vytáhnout, tak škrábal a kousal. Myslel, že je doma, a teprve když jsme ho tam znova shodili, tak teprve začal škemrat, abychom ho vodtamtud' vytáhli."

„Co je ale s tou poštmistrovou?“ zvolal zoufale nadporučík Lukáš.

„To byla moc hodná ženská, ale když byla přece jenom převít, pane obrlajtнанt, vona zastávala všechny své povinnosti na poště, ale měla jen jednu chybu, že myslela, že ji všichni pronásledují, že mají na ni spadýno, a proto po denní práci podávala na ně oznámení k ouřadům podle toho, jak se všechny ty okolnosti sešly. Jednou šla do lesa ráno sbírat houby a velice dobře si všimla, že když šla kolem školy, že byl pan učitel již vzhůru a že ji pozdravil a ptal se jí, kam jde tak časné zrána. Když mu řekla, že jde na houby, povídal jí, že přijde za ní. Z toho usoudila, že měl s ní, se starou bábou, nějaký nekalý záměry, a potom, když ho viděla, že opravdu vystupuje z houští, lekla se, utekla a napsala hned oznámení k místní školní radě, že ji chtěl znásilnit. Učitele dali do disciplinárního vyšetřování, a aby snad z toho nebyla nějaká veřejná ostuda, přijel sám školní inspektor to vyšetřovat, kterej vobrátil se na četnickýho strážmistra, aby ten dal úsudek o tom, jestli snad ten učitel je schopnej takovýho činu. Četnický strážmistr podíval se do aktů a řek, že to není možný, poněvadž už jednou ten učitel byl farářem obviněnej, že mu chodil za jeho neteří, s kterou ten farář spával, ale že ten učitel vzal si od okresního lékaře vysvědčení, že je impotentní od šesti let, když spadl obkročmo z pudy na voj žebříňáku. Tak vona ta potvora udělala voznámení na četnickýho strážmistra, na okresního doktora i na školního inspektora, že jsou všichni podplacený vod toho učitele. Voni ji všichni žalovali a byla vodsouzená, a vona se vodvolala, že je nepřítetná. Byla taky prohlédnutá soudními lékaři, a ti jí dali

dobrozdání, že je sice blbá, ale že může zastávat jakoukoliv státní službu.“

Nadporučík Lukáš vykřikl: „Ježíšmarjá,“ k čemuž ještě dodal: „Já bych vám něco řek, Švejku, ale nechci si kazit večeri,“ načež Švejk pronesl:

„Já vám říkal, pane obrlajtnant, že co vám budu vypravovat, je něco strašně blbýho.“

Nadporučík Lukáš máchl jen rukou a řekl:

„Od vás jsem se už těch chytrostí dověděl.“

„Každej nemůže bejt chytřej, pane obrlajtnant,“ řekl přesvědčivě Švejk, „ti hloupí musejí dělat výjimku, poněvadž kdyby byl každej chytřej, tak by bylo na světě tolik rozumu, že by z toho byl každej druhej člověk úplně blbej. Kdyby například, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, znal každej zákony přírodní a doved by si vypočítat vzdálenosti nebeský, tak by jenom vobtěžoval svoje okolí, jako nákej pan Čapek, kterej chodil ke Kalichu do hospody a v noci vždycky vyšel z výčepu na ulici, rozhlížel se po hvězdinatej vobloze, a když se vrátil, chodil vod jednoho k druhýmu a říkal: ‚Dneska krásně svítí Jupiter, ty nevíš, pacholku, ani, co máš nad hlavou. To jsou vzdálenosti, kdyby tě, lumpe, vystřelili z děla, tak bys tam rychlostí dělový kule letěl milióny a milióny let.‘ Bejval přitom tak sprostěj, že potom vobyčejně vyletěl z hospody sám, vobyčejnou rychlostí elektrický tramvaje, asi tak, pane obrlajtnant, deset kilometrů za hodinu. – Nebo máme například, pane obrlajtnant, brabence...“

Nadporučík Lukáš se vztyčil na pohovce a sepal ruce:

„Musím se divit sám sobě, že se s vámi vždycky, Švejku, bavím, znám vás přece, Švejku, takovou dobu –“

Švejk kýval přitom souhlasně hlavou:

„To je na zvyku, pane obrlajtnant, to leží právě v tom, že už se spolu dávno známe a že jsme spolu už něco toho prodělali. My už jsme toho spolu vytrpěli, a vždycky jsme přišli do toho jako slepej k houslím. Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je to vosud. Co císař

pán řídí, dobře řídí, von nás dal dohromady, a já si taky nic jinýho nepřeji, než abych vám moh bejt někdy hodně moc užitečným. – Nemáte hlad, pane obrlajtnant?“

Nadporučík Lukáš, který se zatím opět natáhl na starou pohovku, řekl, že poslední otázka Švejkova je nejlepším rozuzlením trapné zábavy, aby se jen šel optat, co je s minází. Bude rozhodně lepší, když se Švejk podívá trochu ven a opustí ho, poněvadž ty blbiny, které od něho slyší, unavují ho víc než celý pochod od Sanoku. Rád by na chvíli usnul, ale nemůže.

„To dělají štěnice, pane obrlajtnant. To už je stará pověra, že faráři rodějí štěnice. Nikde nenajdete tolik štěnic jako na farách. Na faře v Horních Stodůlkách farář Zamastil napsal dokonce vo štěnicích celou knížku, voni po něm lezly i při kázání.“

„Tak co jsem řek, Šveju, půjdete ke kuchyni, nebo ne?“

Švejk odcházel a za ním z rohu jako stín po špičkách vyšel Baloun...

Když vyrazili ráno z Liskowiec na Starasol, Sambor, vezli s sebou v polní kuchyni nešťastnou krávu, která se ještě neuvařila. Bylo usneseno, že ji budou vařit po cestě a sní se, až bude odpočinek na půl cestě z Liskowiec na Starasol.

Na cestu se mužstvu uvařila černá káva.

Poručík Duba táhli opět na sanitní dvojkolce, poněvadž mu po včerejšku bylo ještě hůř. Nejvíce s ním zkusil jeho sluha, který musel neustále běžet vedle dvojkolky, přičemž na něho poručík Dub stále křičel, že se o něho včera vůbec nic nestaral, a až přijdou na místo, že si to s ním spraví. Každou chvíli žádal, aby mu byla podána voda, kterou když vypil, opět ihned zvrátil.

„Komu – čemu se smějete?“ křičel z dvojkolky. „Já vás naučím, vy si se mnou nehrajte, vy mne poznáte!“

Nadporučík Lukáš jel na koni a měl vedle sebe ve společnosti Švejka, který krácel bystře kupředu, jako by se nemohl dočkat toho okamžiku, kdy se srazí s nepřítelem. Přitom vypravoval:

„To jste si všim, pane obrlajtnant, že někteří naši lidé jsou vopravdu jako mouchy? Nemají ani třicet kilo na zádech, a už to nemůžou vydržet. Voni by se jim měly dělat přednášky, jako nám je dělával nebožtík pan obrlajtnant Buchánek, kterej se zastřelil kvůli kauci, kterou si vybral na ženění vod svýho budoucího tchána a kterou von utratil s cizejma děvčkama. Pak si zas vzal druhou kauci vod druhýho budoucího tchána, s tou už si ved víc hospodářsky, tu pomaloučku prohrával v kartách a holčičky nechal stranou. Taký mu to dlouho nevydrželo, takže musel sáhnout k třetímu budoucímu tchánovi vo kauci. Z tý třetí kauce si koupil koně, arabskýho hřebce, nečistokrevnýho...“

Nadporučík Lukáš seskočil z koně.

„Švejku,“ řekl hrozivým tónem, „jestli ještě budete mluvit o čtvrté kauci, tak vás shodím do příkopu.“

Vyskočil opět na koně a Švejk vážně pokračoval:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že vo čtvrtý kauci nemůže být ani řeči, protože von se po třetí kauci zastřelil.“

„Konečně,“ řekl nadporučík Lukáš.

„Abychom tedy nezapomněli řeč,“ mluvil dál Švejk, „takový přednášky, jaký nám držel vždycky pan obrlajtnant Buchánek, když už na pochodu vojáci padali, měly by se podle mýho skromnýho názoru držet všemu mužstvu, jako von to dělával. Von udělal rast, shromáždil nás všechny jako kuřata kolem kvočny a začal nám vykládat: ‚Vy holomci, vy si vůbec nedovedete vážit, že mašírujete po zeměkouli, poněvadž jste taková nevzdělaná banda, že je to k blití, když se člověk na vás podívá, takhle vás nechat maširovat po Slunci, kde člověk, kterej na naší bídný planetě má váhu šedesát kilo, váží přes sedumnáct set kilogramů, to byste chcípali, to by se vám to maširovalo, kdybyste měli v teleti přes dvě stě osmdesát kilogramů, na tři metrčky, a kvér by byl půldruhýho metrckýho centu těžkej. To byste hekali a vyplazovali jazyky jako uhoněný psi.‘

Byl tam mezi námi jeden nešťastnej učitel, ten se vopovážil přihlásit se taky ke slovu: ‚S dovolením, pane obrlajtnant, na Měsíci váží šedesátikilogramovej člověk jenom třináct kilogramů. Na Měsíci by se nám to lepší mašírovalo, poněvadž naše tele by tam vážilo jenom čtyři kilogramy. Na Měsíci bychom se vznášeli a nemašírovali.‘ ‚To je hrozný,‘ povídá na to nebožtík pan obrlajtnant Buchánek, ‚ty si, chlape mizerná, loudíš vo facku, bud’ rád, že ti dám jenom vobyčejnou pozemskou facku, kdybych ti dal takovou tu měsíční, tak bys při své lehkosti letěl až někam na Alpy a rozplác by ses vo ně. Kdybych ti dal tu těžkou sluneční, tak by se na tobě mundúr proměnil na kaši a hlava by ti ulítla někam do Afriky.‘ Dal mu tedy tu vobyčejnou pozemskou facku, všetečka se dal do pláče a mašírovali jsme dál. Po celou dobu na marši brečel a mluvil vám, pane obrlajtnant, vo nějaký lidský důstojnosti, že se s ním zachází jako s nákou němou tváří. Potom ho pan obrlajtnant poslal k raportu, zavřeli ho na čtrnáct dní a dosluhoval ještě šest neděl, ale nedosloužil je, poněvadž měl brůch a voni ho nák nutili, aby se točil v kasárnách na hrazdě, a von to nevydržel a zemřel jako simulant v nemocnici.“

„Je to opravdu zvláštní, Švejku,“ řekl nadporučík Lukáš, „že vy, jak jsem vám již kolikrát říkal, máte ve zvyku zvláštním způsobem zlehčovat důstojnický sbor.“

„To nemám,“ s upřímností odpověděl Švejk. „Já vám chtěl jenom vyprávět, pane obrlajtnant, vo tom, jak dřív na vojně se lidi přiváděli sami do neštěstí. Von si ten člověk myslel, že je vzdělanější nežli ten pan obrlajtnant, chtěl ho s tím Měsícem snížit v očích manšaftu, a taky když dostal tu jednu pozemskou přes hubu, tak si vám tak všichni voddechli, nikoho to nemrzelo, navopak všichni měli radost, že pan obrlajtnant udělal takovej dobrej vtip s tou pozemskou fackou; tomu se říká zachráněná situace. Člověka musí hned něco napadnout, a je už dobře.“

Naproti karmelitánům v Praze měl, pane obrlajtnant, před lety krám s králíky a jiným ptactvem pan Jenom. Ten si udělal známost

s dcerou knihaře Bílka. Pan Bílek, ten tý známosti nepřál a taky prohlásil veřejně v hospodě, že kdyby pan Jenom přišel žádat o ruku jeho dcery, že ho srazí ze schodou, že to svět neviděl. Pan Jenom se na to napil, a přece jen šel k panu Bílkovi, kterej ho v předsíni uvítal s velkým nožem, kterým ořezávají ořízku, který vypadá jako žabikuch. Zařval na něho, cože tu chce, a vtom se vám milej pan Jenom upšouk tak silně, až se pendlovky na stěně zastavily. Pan Bílek se dal do smíchu, hned mu podal ruku a byl jen samé: ‚Račte dále, pane Jenom – račte se posadit – snad jste se nepokakal – vždyť já nejsem tak zlej člověk, je pravda, že jsem vás chtěl vyhodit, ale teď vidím, že jste docela příjemný pán, vy jste člověk originál. Jsem knihař, pročet jsem mnoho románů a povídek, ale v žádné knížce jsem nečet, že by se ženich takhle představoval.‘ Smál se přitom, až se za břicho popadal, a povídal s náramnou radostí, že mu to připadá, jako by se znali vod narození, jako by to byli rodní bratři, snášel mu hned doutník, poslal pro pivo, pro taliány, zavolal ženu, představil jí ho se všema podrobnostma toho upšouknutí. Ta si vodplivla a šla pryč. Potom zavolal na dceru a povídá jí: ‚Tenhle pán přišel požádat o tvoji ruku za takovejch a takovejch okolností.‘ Dcera se dala hned do pláče a prohlásila, že ho nezná, že ho nechce ani vidět, tak nezbejvalo nic jinýho, než aby vobá vypili pivo a snědli taliány a rozešli se. Potom pan Jenom měl ještě vostudu v tej hospodě, kam chodil pan Bílek, a nakonec se všude po celej čtvrti mu jinak neříkalo než ‚posránek Jenom‘ a všude si vypravovali, jak chtěl zachránit situaci.

Život lidský, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, je tak složitej, že samotnej život člověka je proti tomu hadr.

K nám, do hospody ke ‚Kalichu‘ na Bojišti, chodíval ještě před válkou jeden policejní nadstrážník, nějakej pan Hubička, a jeden pan redaktor, kterej sbíral zlámaný nohy, přejetý lidi, sebevrahy a dával je do novin. To byl tak veselej pán, že bejval víc na policejní vachci-mře než ve svý redakci. Ten jednou vopil toho pana nadstrážníka

Hubičku a proměnili si šaty v kuchyni, takže nadstrážník byl v civilu a z pana redaktora stal se policejní nadstrážník, jenom si ještě zakryl číslo revolveru a vydal se do Prahy na patrolu. V Resslový ulici, za bejvalou Svatováclavskou trestnicí, potkal v nočním tichu staršího pána v cylindru a v kožichu, kterej šel zavěšen se starší paní v kožešinovém plášti. Voba spěchali domů a nepromluvili ani slova. Von na ně vypad a zařval tomu pánovi do ucha: ‚Neřvete tolik, nebo vás předvedu!‘ Představte si, pane obrlajtnant, to jejich leknutí. Marne mu vykládali, že to bude asi nějaká mejlka, poněvadž voba jedou z hostiny u pana místodržitele. Ekvipáž že je dovezla až za Národní divadlo a nyní že se chtí provětrat a bydlí nedaleko, na Moráni, on že je vrchní místodržitel'skej rada s chotí. ‚Vy mě nebudete bulíkovat,‘ rozeřval se dál na něho převlečený redaktor, ‚to se musíte stydět, když jste, jak vy říkáte, nějaký vrchní místodržitel'skej rada a chováte se přitom jako kluk. Já vás upozorju už moc dlouho, jak jste třískal holí do rolů všech krámů, který vám byly na cestě, a při tom vám vaše, jak vy říkáte, choť pomáhala.‘ ‚Vždyť já žádnou hůl, jak vidíte, nemám. To snad byl někdo před náma.‘ ‚Bodejť byste ji měl,‘ povídá na to převlečený redaktor, ‚když jste ji přerazil, jak jsem viděl, támhle za rohem o jednu bábu, která chodí po hospodách s pečenějma bramborama a kaštanama.‘ Ta paní už ani plakat nemohla a pan vrchní místodržitel'ský rada rozčílil se tak, že začal mluvit něco vo sprostáctví, načež byl zatčen a předveden k nejbližší patrolě v rajónu komisařství v Salmově ulici, které řekl převlečený redaktor, aby ten párek odvedli na komisařství, on že je od Sv. Jindřicha a byl za služební cestou na Vinohradech, oba dopadl při rušení nočního klidu, při noční rvačce, a zároveň že ještě spáchali přestupek urážky strážce. On že si vyřídí svou věc na komisařství u Sv. Jindřicha a za hodinu že přijde na komisařství do Salmovky. Tak je voba patrola vodtáhla s sebou, kde seděli až do rána a čekali na toho nadstrážníka, který zatím voklikama se vrátil ke ‚Kalichu‘ na Bojišti, tam vzbudil nadstrážníka Hubičku a se vši

šetřností mu sdělil, co se stalo a jaký bude z toho vyšetřování, jestli nebude držet hubu..."

Nadporučík Lukáš zdál se být již unaven rozhovorem, nežli však pobídl koně ke klusu, aby předhonal předvoj, řekl k Švejkovi:

„Kdybyste mluvil až do večera, tak to bude čím dál blbější.“

„Pane obrlajtnant,“ volal za odjíždějícím nadporučíkem Švejk, „nepřejete si vědět, jak to skončilo?“

Nadporučík Lukáš přidal do trysku.

Stav poručíka Duba se tak zlepšil, že vylezl ze sanitní dvojkolky, shromáždil vedle sebe celý štáb kumpanie a jako v mátohách jal se je poučovat. Měl k nim ohromně dlouhou řeč, která všechny více tížila nežli munice a ručnice.

Byla to směs různých podobenství.

Začal:

„Láska vojáků k pánům důstojníkům činí neuvěřitelné oběti možnými, a na tom nezáleží, a naopak, není-li tato láska ve vojákovi vrozena, musí se vynutit. V civilním životě nucená láska jednoho k druhému, řekněme školníka k profesorskému sboru, tak dlouho vydrží jako moc vnější, která ji vynucuje, na vojně však vidíme pravý opak, poněvadž nesmí důstojník povolit vojákovi ani toho sebemenšího uvolnění oné lásky, která poutá vojáka k jeho představenému. Tato láska není jenom obyčejnou láskou, ale je to vlastně úcta, strach a disciplína.“

Švejk po celou tu dobu šel vedle po levé straně, a jak poručík Dub mluvil, byl neustále k němu obličejem otočen rechtsšaut.

Poručík Dub zprvu toho jaksi nepozoroval a pokračoval dál v řeči:

„Tato disciplína a povinnost poslušenství, povinná láska vojína k důstojníkovi jeví velikou stručnost, poněvadž poměr mezi vojákem a důstojníkem jest zcela jednoduchý: jeden poslouchá, druhý poroučí. Již dávno jsme četli v knihách o vojenském umění, že vojenský lakonismus, vojenská jednoduchost je právě tou ctnos-

tí, kterou si má osvojiti každý voják, milující, chtěj nechtěj, svého představeného, který v jeho očích musí být pro něho největším, hotovým, vykrytalizovaným předmětem pevné a dokonalé vůle.“

Nyní teprve zpozoroval Švejkův rechtsšaut, jak ho sleduje, bylo mu to strašně nepříjemné, poněvadž vycitoval jaksi najednou sám, že se ve své řeči nějak zaplétá a že nemůže nikam vyjet z toho úvozu lásky vojína k představenému, proto se rozkřikl na Švejka:

„Co na mne čumíš jako tele na nová vrata?“

„Dle rozkazu, poslušně hlásím, pane lajtnant, vy jste mě ráčil sám jednou upozornit, že když mluvíte, že mám svým zrakem sledovati vaše ústa. Poněvadž každé vojín musí vyplniti rozkazy svého představeného a zapamatovati si je i pro všechny budoucí časy, byl jsem k tomu nucen.“

„Dívej se,“ křičel poručík Dub, „na druhou stranu, jenom se, ty pitomej chlape, nedívej na mne, víš že to nemám rád, že to nesnesu, když tě vidím, já si tak na tebe zasednu...“

Švejk udělal hlavou obrat nalevo a kráčel tak dál vedle poručíka Duba tak strnule, že poručík Dub vykřikl:

„Kam se to koukáš, když s tebou mluvím?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že jsem dle vašeho rozkazu linksšaut.“

„Ach,“ vzdychl si poručík Dub, „s tebou je kříž. Koukej se přímo před sebe a mysl si o sobě: ‚Já jsem takový hlupák, že mě nebude žádná škoda.‘ Pamatuješ si to?“

Švejk hleděl před sebe a řekl:

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, mám na tohle odpovědět?“

„Co si to dovoluješ,“ zařval na něho poručík Dub. „Jak to se mnou mluvíš, co si tím myslíš?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, že si tím myslím jenom na ten váš rozkaz na jedný stanici, kde jste mě káral, abych vůbec nevodpovídal, když vy ukončíte řeč.“

„Máš tedy ze mě strach,“ řekl rozradostněle poručík Dub, „ale ještě jsi mě nepoznal. Přede mnou se třásli jiní lidé, nežli jsi ty, pamatuj si to. Dovedl jsem zkrotit jiné chlapíky, proto drž hubu a zůstaň hezky vzadu, abych tě neviděl!“

Tak Švejk zůstal vzadu u sanity a jel pohodlně s dvojčolkou až na místo určené k odpočinku, kde konečně všichni se dočkali polévky a masa z nešťastné krávy.

„Tu krávu měli naložit alespoň na čtrnáct dní do octa, a když už ne tu krávu, tak toho člověka, kterej ji kupoval,“ prohlásil Švejk.

Od brigády přicválal na koni kurýr s novým rozkazem pro 11. kumpanii, že maršrúta se mění na Felštýn, Wojalyče a Sambor nechat stranou, neboť tam není možno ubytovat kumpanii, poněvadž jsou tam dva poznaňské pluky.

Nadporučík Lukáš učinil okamžité dispozice. Účetní šikovatel Vaňek se Švejkem vyhledají pro kumpanii nocleh ve Felštýně.

„Ne abyste, Švejku, něco proved na cestě,“ upozorňoval ho nadporučík Lukáš. „Hlavně chovejte se slušně k obyvatelstvu!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že se vynasnažím. Měl jsem sice vošklivej sen, když jsem si trochu k ránu zdříml. Zdálo se mně vo neckách, který tekly přes celou noc na chodbě v domě, kde jsem bydlel, až vytekly a promočily strop u pana domácího, kterej mně hned ráno dal vejpoved'. Von byl už, pane obrlajtnant, takovej případ ve skutečnosti; v Karlíně, za viaduktem...“

„Dejte nám pokoj, Švejku, s vašimi hloupými řečmi a dívejte se raději s Vaňkem na mapu, kudy máte jít. Tak tady vidíte ty vesnice. Od téhle vesnice dáte se napravo k říčce a podél toku říčky až zas k nejbližší vesnici, a odtamtud, kde vlévá se do ní první potok, který vám bude po pravé ruce, dáte se polní cestou nahoru, přesně na sever, a nikam jinam nemůžete zabloudit než do Felštýna! Pamatujete si to?“

Švejk vydal se tedy s účetním šikovatelem Vaňkem podle maršrúty.

Bylo po poledni; krajina těžce oddychovala ve vedru a špatně zaházené jámy s pochovanými vojáky vydávaly hnilobný zápach. Přišli do krajiny, kde byly svedeny boje na postupech k Přemyslu a kde strojnými puškami byly skoseny celé batalióny. V malých lesících u říčky bylo znát řádění artilérie. Na velkých plochách a úbočích čněly místy místo stromů jakési pahýly ze země a tuto poušť brázdily zákopy.

„Tady to vypadá jinak než u Prahy,“ řekl Švejek, aby přerušil mlčení.

„U nás už máme po žních,“ řekl účetní šikovatel Vaněk. „Na Kralupsku začínáme nejdřív.“

„Tady bude po válce moc dobrá ouroda,“ řekl po chvilce Švejek. „Nebudou si tu muset kupovat kostní moučku, to je moc výhodný pro rolníky, když jim na poli zpráchniví celej regiment; je to zkrátka vobživa. Jenom vo jedno mám starost, aby ti rolníci nedali se vod nikoho nabulíkovat a neprodávali ty kosti vojáků zbytečně na špó-dium do cukrovarů.“

To bejval v karlínskejch kasárnách obrlajtnant Holub, ten byl tak učenej, že ho všichni u kumpanie považovali za blba, poněvadž von kvůli svý učenosti se nenaučil nadávat na vojáky a vo všem jenom rozjímal z vědeckýho stanoviska. Jednou mu vojáci hlásili, že vyfasovanej komisárek není k žrádlu. Jinej oficír by se rozčílil nad takovou drzostí, ale von né, von zůstal klidnej, neřek nikomu ani prase, ani svině, ani nedal nikomu přes držku. Svolal jenom všechny svoje maníky a povídá jim svým takovým příjemným hlasem: „Předně si, vojáci, musíte uvědomit, že kasárna nejsou žádnej delikatessenhandlung, abyste tam mohli vybírat marinovaný ouhoře, volejový rybičky a vobložený chlebíčky. Každěj voják má bejt tak inteligentním, aby sežral bez reptání všechno, co vyfasuje, a musí mít v sobě tolik disciplíny, aby se nepozastavoval nad kvalitou toho, co má sežrat. Představte si, vojáci, že by byla vojna. Tej zemi, do který vás po bitvě pochovají, je to úplně lhostejný, jakým komisárkem

jste se před svou smrtí napráskli. Vona vás matička země rozloží a sežere i s botama. Ve světě se nic nemůže ztratit, z vás vyrostete, vojáci, zas nový vobílí na komisárky pro nový vojáky, kteří třeba zas, jako vy, nebudou spokojený, půjdou si stěžovat a narážejí na někoho, kterej je dá zavřít až do aleluja, poněvadž má na to právo. Ted' jsem vám to, vojáci, všechno pěkně vysvětlil, a nemusím vám snad víckrát připomínat, že kdo si bude příště stěžovat, že si toho bude moc vážit, až bude zas na božím světle.' ,Kdyby nám aspoň nadával,' říkali vojáci mezi sebou a všechny ty jemnosti v přednáškách pana obrlajtnanta je hrozně mrzely.

Tak mě jednou zvolili z kumpačky, abych mu to jako řek, že ho všichni mají rádi a že to není žádná vojna, když nenadává. Tak jsem šel k němu do bytu a prosil jsem ho, aby zanechal všeho vostejchání, vojna že má bejt jako řemen, vojáci že jsou zvyklí na to, aby se jim každěj den připomínalo, že jsou psi a prasata, jinak že ztrácejí úctu k svým představeným. Von se napřed bránil, mluvil něco vo inteligenci, vo tom, že se dnes už nesmí sloužit pod rákoskou, ale nakonec si přeci dal říct, nafackoval mně a vyhodil mě ze dveří, aby stoupla jeho vážnost. Když jsem voznámil výsledek svýho vyjednávání, měli všichni z toho velkou radost, ale von jim to zas zkazil hned druhej den. Přijde ke mně a přede všema povídá: ,Švejku, já jsem se včera přenáhlil, tady máte zlatku a napijte se na moje zdraví. S vojskem se musí umět zacházet.“

Švejk se rozhlédl po krajině.

„Myslím,“ řekl, „že jdeme špatně. Pan obrlajtnant nám to přece dobře vysvětloval. Máme jít nahoru, dolů, potom nalevo a napravo, pak zas napravo, potom nalevo – a my jdeme pořád rovně. Nebo už jsme to všechno prodělali mimochodem mezi řečí? Já rozhodně tady vidím před sebou dvě cesty k tomu Felštýnu. Já bych navrhoval, abychom se ted' dali po tej cestě nalevo.“

Účetní šikovatel Vaněk, jak už to bývá zvykem, když se dva octnou na křižovatce, počal tvrdit, že se musí jít napravo.

„Ta moje cesta,“ řekl Švejk, „je pohodlnější nežli ta vaše. Já půjdu podél potůčka, kde rostou pomněnky, a vy se budete flákat někde suchopárem. Já se držím toho, co nám řekl pan obrlajtnant, že vůbec nemůžeme zabloudit, a když nemůžu zabloudit, tak co bych lez někam do kopce; půjdu pěkně po lukách a dám si kvíteček za čepici a natrhám celou kytici pro pana obrlajtnanta. Ostatně se můžeme přesvědčit, kdo z nás má pravdu, a doufám, že se tady rozejdem jako dobří kamarádi. Tady je taková krajina, že všechny cesty musejí vést do toho Felštýna.“

„Neblázněte, Švejk,“ řekl Vaněk, „tady právě podle mapy musíme jít, jak říkám, napravo.“

„Mapa se taky může mejlit,“ odpověděl Švejk, sestupuje do údolí potoka. „Jednou šel uzenář Křenek z Vinohrad podle plánu města Prahy od ‚Montágů‘ na Malé Straně domů v noci na Vinohrady a dostal se až k ránu do Rozdělova u Kladna, kde ho našli celého zkřehlýho k ránu v žitě, kam upad únavou. Když si tedy nedáte říct, pane rechnungsfeldvébl, a máte svou hlavu, tak se holt musíme rozejít a sejdem se až na místě ve Felštýně. Podívají se jenom na hodinky, abychom věděli, kdo tam bude dřív. A kdyby jim snad hrozilo nějaký nebezpečí, tak jen vystřelejí do vzduchu, abych věděl, kde jsou.“

Odpůldne Švejk došel k malému rybníku, kde se setkal s jedním uprchlým ruským zajatcem, který se tu koupal a při spatření Švejka dal se nahý, jak vylezl z vody, na útěk.

Švejk byl zvědav, jak asi by mu slušela ruská uniforma, která se zde válela pod vrbičkama, svlékl svou a oblékl si ruskou uniformu nešťastného nahého zajatce, který utekl od transportu ubytovaného ve vesnici za lesem. Švejk přál si, aby sebe viděl důkladně zrcadlit ve vodě, proto chodil tak dlouho po hrázi rybníka, až ho tam našla patrola polního četnictva, která hledala ruského zběha. Byli to Maďari a Švejka přes jeho protesty odtáhli na etapu v Chyrówě, kde ho zařadili do transportu ruských zajatců určených pracovat na opravě železniční trati směrem ku Přemyslu.

Všechno to se zběhlo tak rychle, že teprve druhý den Švejk si uvědomil situaci a napsal na bílou zeď školní světnice, kde ubytovali část zajatců, kouskem oharku ze dříví:

*Zde spal Josef Švejk z Prahy, kompanieordonanc 11. marš-
kumpачky 91. regimentu, který jako kvartýrmachr upadl omy-
lem do rakouského zajetí pod Felštýnem.*

DÍL 4.
POKRAČOVÁNÍ
SLAVNÉHO VÝPRASKU

1.

Švejek v transportu ruských zajatců

Když tedy Švejek, považovaný omylem v ruském plášti a ve furažce za ruského zajatce, uprchlého z vesnice před Felštýnem, psal své zoufalé výkřiky uhlem na stěny, nikdo si toho nevšímal, a když chtěl v Chyrówě na etapě všechno dopodrobna vysvětlit nějakému důstojníkovi, který šel právě okolo, když jim rozdávali kousky tvrdého kukuřičného chleba, tu ho jeden z maďarských vojáků, hlídající transport zajatců, uhodil kolbou do ramene s poznámkou:

„Baszom az élet, lezeš do řady, ruská svině!“

Tohle všechno bylo v rámci, jak zacházeli Maďaři s ruskými zajatci, jejichž řeči nerozuměli.

Švejek se tedy vrátil do řady a obrátil se k nejbližšímu zajatci:

„Von ten člověk koná svou povinnost, ale vydává sebe sám v nebezpečí. Což kdyby náhodou měl nabito a votevřenej fršlús? Tak by se mu mohlo lehce stát, že jak mlátí člověka do ramene a lauf má proti sobě, že by moh kvér spustit a celej náboj by mu vletěl do huby, a von by zemřel ve vykonávání své povinnosti. Na Šumavě v jedněch lomech kradli skaláci dynamitový zápalky, aby měli zásobu na zimu na trhání pařezů. Hlídač v lomech dostal rozkaz, když jdou skaláci z práce, každýho šacovat, a von to dělal s takovou láskou, že chyt hned prvního skaláka a začal mu plácát tak náruživě po kapsách, až tomu skalákovi dynamitový zápalky v kapse vybuchly, a voba i s hlídačem vyletěli do povětří, takže to vypadalo, jako by se ještě v poslední chvíli drželi kolem krku.“

Ruský zajatec, kterému to Švejek vyprávěl, díval se na něho s plným porozuměním, že z celé řeči nerozumí ani slova.

„Ne ponymat, já krymsky Tatárin, Allah achper.“ Tatar sedl si, zkříživ nohy, na zem, složiv ruce na hrud', začal se modlit: „Allah

achper – Allah achper – bezmila – arachman – arachim – málinkin mustafír.“

„Tak ty seš tedy Tatar,“ soustrastně řekl Švejk, „ty jsi se vydařil. Pak mně máš rozumět a já tobě, když seš Tatar. Hm – znáš Jaroslava ze Šternberka? To jméno neznáš, ty kluku tatarská? Ten vám natřel prdel pod Hostýnem. To ste vod nás jeli, vy kluci tatarský, z Moravy svinským krokem. Patrně vás ve vašich čítankách neučejí, jako nás to učivali. Znáš hostýnskou Panenku Marii? To se ví, že neznáš – ta byla taky při tom, však voni vás, kluky tatarský, tady v zajetí pokřtějí.“

Švejk obrátil se na druhého zajatce:

„Ty seš taky Tatar?“

Oslovený porozuměl tomu slovu Tatar, zavrtěl hlavou:

„Tatárin net, Čerkes, rodneja Čerkes, golovy režu.“

Švejk měl vůbec štěstí, že se octl ve společnosti různých příslušníků východních národů. Byli tu v transportu Tataři, Gruzíni, Osjetínci, Čerkesové, Mordvíni a Kalmykové. Tak měl Švejk neštěstí, že se nemohl dohovoreti s nikým, a s ostatními vlekli ho na Dobromil, odkud se měla spravovati dráha přes Přemyšl na Nižankovice.

V Dobromilu, na etapě v kanceláři, jednoho po druhém zapisovali, což šlo velice ztěžka, poněvadž ze všech 300 zajatců, které do Dobromilu přihnali, nikdo nerozuměl ruštině šikovatele, který tam seděl za stolem a který se přihlásil kdysi, že umí rusky, a jako tlumočník vystupoval nyní ve východní Haliči. Dobře před třemi nedělemi objednal si německo-ruský slovník a konverzaci, ale dosud mu to nepřišlo, takže mluvil místo rusky lámanou slovenštinou, kterou si bíděně osvojil, když jako zástupce vídeňské firmy prodával na Slovensku obraz svatého Štěpána, kropenky a růžence.

Nad těmito podivnými postavami, s kterými se vůbec nemohl smluvit, byl celý vyjeven. Vyšel tedy ven a zařval do skupiny zajatců:

„Wer kann deutsch sprechen!“

Ze skupiny vystoupil Švejek, který se hnal s radostnou tváří k šikovateli, který mu řekl, aby šel hned za ním do kanceláře.

Šikovatel posadil se za lejstra, za haldu blanketů o jménu, původu, příslušenství zajatců, a nyní začal zábavný německý rozhovor:

„Ty jseš žid, vid’?“ začal na Švejka.

Švejek zavrtěl hlavou.

„To nemusíš zapírat,“ pokračoval s určitostí šikovatel-tlumočník, „každý z vás zajatců, který uměl německy, byl žid, a basta. Jak se jmenuješ? Švejch? Tak vidíš, co zapíráš, když máš takové židovské jméno? U nás se nemusíš bát přiznat se k tomu. U nás v Rakousku se nedělají pogromy na židy. Odkud’ jsi? Aha, Prága, á, to znám, to znám, to je u Varšavy. Taky jsem tu měl před týdnem dva židy z Prágy od Varšavy, a tvůj pluk, jaké má číslo? 91?“

Šikovatel vzal schematismus, listoval se v něm:

„Jednadevadesátý pluk je erivanský, Kavkaz, kádr má v Tiflisu, to koukáš, co, jak my tady všechno známe.“

Švejek opravdu koukal na tu celou historii a šikovatel pokračoval s velkou vážností, podáváje Švejkovi napolo dokouřenou svou cigaretu:

„To je jiný tabák než ta vaše machorka. – Já jsem zde, židáčku, nejvyšším pánem. Když já něco řeknu, tak se všechno musí třást a zalízat. U nás ve vojsku je jiná disciplína než u vás. Váš car je ksindl, ale náš car je otevřená hlava. Ted’ ti něco ukážu, abys věděl, jaká je u nás disciplína.“

Otevřel dveře do vedlejší místnosti a zavolal:

„Hans Löfler!“

Ozvalo se „Hier!“ a dovnitř vstoupil volatý voják, Štajeráček, s výrazem ubrečeného kreténa. To byla na etapě holka pro všecko.

„Hans Löfler,“ poručil šikovatel, „vezmi si tamhle mou dýmku, strč si ji do huby, jako když pes aportuje, a budeš po čtyřech běhat kolem stolu tak dlouho, dokud neřeknu: ‚Halt!‘ Přitom musíš štěkat, ale tak, aby ti fajfka z huby nevypadla, nebo tě dám uvázat.“

Volatý Štajeráček dal se do lezení po čtyřech a do štekání. Šikovatel vítězoslavně podíval se na Švejka:

„Co, neříkal jsem ti to, židáčku, jaká je u nás disciplína?“ A šikovatel s potěšením díval se na tu němou vojenskou tvář z nějaké alpské salaše. „Halt!“ řekl konečně, „nyní panáčkuj a aportuj dýmku. – Dobře, a ted' zajódluj.“

Místností ozval se řev:

„Holarijó, holarijó...“

Když bylo po představení, šikovatel vytáhl ze zásuvky 4 sportky a velkomyslně je daroval Hanzimu, a tu jal se Švejk lámanou němčinou vykládat šikovatelovi, že u jednoho regimentu měl jeden důstojník takového poslušného sluhu, že ten udělal všechno, co si jeho pán přál, a když se ho jednou optali, jestli by sežral lžíci, kdyby mu jeho pán poručil, i to, co vykadí, že řekl: „Kdyby mně to můj pan lajtnant poručil, sežral bych to dle rozkazu, ale nesměl bych v tom najít vlas, to si strašně ekluju, to by se mi udělalo hned špatně.“

Šikovatel se zasmál:

„Vy židi máte podařené anekdoty, ale to bych se chtěl vsadit, že disciplína ve vašem vojsku není jako u nás. Abychom tedy přišli k jádru věci, já tě ustanovuji nad transportem! Do večera sepíšeš mně jména všech druhých zajatců! Budeš pro ně fasovat mináž, rozdělíš je po deseti mužích a ručíš za to, že nikdo neuteče! Kdyby ti někdo utek, židáčku, tak tě zastřelíme!“

„Já bych chtěl, pane šikovateli, si s váma promluvit,“ řekl Švejk.

„Jen nesmlouvej,“ odpověděl šikovatel. „To já nemám rád, nebo tě pošlu do lágru. Náramně brzo jsi se u nás v Rakousku nějak aklimatizoval. – Chce si se mnou soukromě promluvit... Čím je člověk na vás zajatce hodnější, tím je to horší... Tedy se hned seber, tady máš papír a tužku a piš seznam...! Co chceš ještě?“

„Ich melde gehorsamst, Herr Feldwebel...“

„Hled' se ztratit! Vidiš, co mám práce!“ Obličej šikovatelův vzal na sebe výraz člověka úplně přepracovaného.

Švejk zasalutoval a odešel k zajatcům, přičemž si pomyslí, že trpělivost pro císaře pána nese ovoce.

Horší to ovšem bylo se sestavováním seznamu, než pochopili zajatci, že mají jmenovat své jméno. Švejk prožil mnoho v životě, ale přece jen tahle tatarská, gruzínská a mordvinská jména mu nešla do hlavy.

„To mně nikdo nebude věřit,“ pomyslí si Švejk, „že se někdy někdo moh tak jmenovat jako ti Tataři kolem: Muhlahalej Abdrachmanov – Bejmurat Allahali – Džeredže Čerdedže – Davlatbalej Nurdagalejev a tak dále. To u nás máme přeci lepší jména, jako ten farář v Žido-houšti, kterej se jmenoval Vobejda.“

Zas chodil dál vystrojenými řadami zajatců, kteří postupně vykřikovali svá jména a příjmení:

„Džindralej Hanemalej – Babamulej Mirzahali,“ a tak dále.

„Že si nepřekousneš jazyk,“ říkal každému z nich s dobráckým úsměvem Švejk. „Jestlipak to není lepší, když se u nás jmenuje někdo Bohuslav Štěpánek, Jaroslav Matoušek nebo Růžena Svobodová.“

Když konečně Švejk po hrozném utrpení sepsal všechny ty Babula Halleje, Chudži Mudži, umínil si, že to zkusí ještě jednou a vysvětlí tlumočnickovi šikovatelovi, že se stal obětí omylu a jak už několikrát po cestě, když ho hnali mezi zajatci, marně se dovolával spravedlnosti.

Šikovatel tlumočnick, který již předtím nebyl úplně střízlivý, mezitím pozbyl úplně soudnosti.

Měl před sebou rozloženou inzertní část nějakých německých novin a zpíval inzeráty na notu Radeckého pochodu:

„Gramofon vyměním za dětský kočárek! – Skelné střepy, bílé tabulové i zelené, kupuji! – Účtovati i bilancovati naučí se každý, kdo prodělá písemný kurs účetnictví“ a tak dále.

Na některý inzerát nehodil se pochodový nápěv, šikovatel však to chtěl vší mocí přemoci, proto mlátil si pěstí do taktu do stolu a dupal nohama. Oba jeho kníry, slepené kontušovkou, trčely po

obou stranách tváře, jako kdyby mu vrazili do každé strany zaschlé štětce od arabské gumy. Jeho opuchlé oči zpozorovaly sice Švejka, ale nenásledovala žádná reakce na tento objev, jenom to, že šikovatel přestal tlouct pěstí a dupat nohama. Přebubnovával si na židli na nápěv „Ich weiß nicht, was soll's bedeuten...“ nový inzerát: „Karolina Dreger, porodní babička, doporučuje se ct. dámám v každém případě.“

Přezpěvoval si to tišeji a tišeji a tichounce, až konečně umlkl, nehybně se zadíval na celou velkou plochu inzerátů a dal příležitost Švejkovi, aby se rozpovídal o svém neštěstí, ku kterémuž povídání Švejkovi dostačovaly jen taktak věty v lámané němčině.

Švejk začal tím, že měl přeci jen pravdu, jít na Felštýn podél potoka, ale že za to nemůže, když jeden neznámý ruský voják uteče ze zajetí a jde se vykoupat do rybníka, kolem kterého on, Švejk, musel jít, poněvadž to byla jeho povinnost, když šel nejkratší cestou na Felštýn jako kvartýrmachr. Rus, jakmile ho uviděl, utekl a nechal všechnu svou uniformu ve křoví. On, Švejk, že slýchával, jak třebas na pozici používá se k výzvědné službě uniformy padlých nepřátel, a proto že na zkoušku se převlékl do zanechané uniformy, aby se přesvědčil, jak by se mu v takovém případě v cizí uniformě chodilo.

Vysvětliv tento svůj omyl, tedy Švejk seznal, že mluvil úplně zbytečně, poněvadž šikovatel již dávno spal, ještě než došel k tomu rybníku. Švejk důvěrně přikročil k němu a dotkl se jeho ramene, což úplně stačilo, aby šikovatel spadl ze židle na zem, kde spal klidně dál.

„Vodpustějí, pane šikovatel,“ řekl Švejk, zasalutoval a vyšel z kanceláře.

Časně ráno změnilo vojenské stavební velitelství dispozice a usneslo se, že ona skupina zajatců, ve které byl Švejk, bude dopravena přímo do Přemyšlu k obnovení trati Přemyšl–Lubaczów.

Zůstalo tedy vše při starém a Švejk pokračoval ve své odyseji mezi ruskými zajatci. Maďarské hlídky hnaly to všechno bystrým tempem kupředu.

V jedné vesnici, kde byl oddych, srazili se na návsi s oddělením trénu. Před skupinou vozů stál důstojník a díval se na zajatce. Švejk vyskočil z řady, postavil se před důstojníka a zvolal: „Herr Leutnant, ich melde gehorsamst.“ Víc ale neřekl, neboť hned tu byli dva maďarští vojáci, kteří ho pěstmi do zad vrazili mezi zajatce.

Důstojník hodil za ním nedopalek cigarety, který jiný zajatec rychle zvedl a kouřil dál. Potom důstojník vykládal vedle stojícímu kaprálovi, že v Rusku jsou němečtí kolonisté a ti že také musí bojovat.

Potom už se po celé cestě do Přemyšlu nevyskytla Švejkovi příležitost někomu si postěžovat, že je vlastně kompanieordonanc 11. marškompanie 91. regimentu. Až teprve v Přemyšlu, když je navečer zahnali do jedné rozbité pevnůstky ve vnitřním pásmu, kde byly uchovány stáje pro koně pevnostního dělostřelectva.

Byla tam navrstvena tak zavšivená sláma, že krátkými stébly vši pohybovaly, jako by to nebyly vši, ale mravenci, odtahující materiál ku stavbě svého hnízda.

Také jim rozdali trochu černé špíny z čisté cikorky a po kusu trupelovitého kukuřičného chleba.

Potom je přejímal major Wolf, vládnoucí tou dobou nad všemi zajatci pracujícími na opravách v pevnosti Přemyšlu a okolí. To byl důkladný člověk. Měl u sebe celý štáb tlumočnicků, kteří vybírali ze zajatců specialisty ku stavbám podle jejich schopností a předběžného vzdělání.

Major Wolf měl utkvělou představu, že ruští zajatci zapírají svou gramotnost, poněvadž se stávalo, že na jeho přetlumočenou otázku: „Umíš stavět železnice?“ odpovídali všichni zajatci stereotypně: „O ničem nevím, o ničem takovém jsem neslychal, žil čestně a poctivě.“

Když tedy stáli již sešikováni před majorem Wolfem a celým jeho štábem, otázal se zprvu major Wolf německy zajatců, kdo z nich umí německy.

Švejk rázně vykročil, postavil se před majora, hodil mu čest a hlásil, že on umí německy.

Major Wolf, zřejmě potěšen, ihned se Švejka optal, zdali není inženýrem.

„Poslušně hlásím, pane majore,“ odpověděl Švejk, „že inženýrem nejsem, ale ordonancí 11. marškumpanie 91. regimentu. Upadl jsem do našeho zajetí. To se stalo takhle, pane majore...“

„Cože?“ zařval major Wolf.

„Poslušně hlásím, pane majore, že se to má takhle...“

„Vy jste Čech,“ řval dál major Wolf. „Vy jste se převlékl do ruské uniformy.“

„Poslušně hlásím, pane majore, že to všechno úplně souhlasí. Já jsem opravdu rád, že pan major se hned vžil do mé situace. Možná, že už naši někde bojují, a já bych tady zbytečně proflákal celou vojnu. Abych jim to, pane majore, ještě jednou po pořadě vysvětlil.“

„Dost,“ řekl major Wolf a zavolal na dva vojáky s rozkazem, aby ihned toho muže odvedli na hauptvachu, a sám ještě s jedním důstojníkem ubíral se pomalu za Švejkem, přičemž rozhazoval v rozhovoru s důstojníkem rukama. V každé jeho větě bylo něco o českých psech a zároveň z jeho řeči vycitíval druhý důstojník velkou radost majorovu, že svým bystrozrakem objevil jednoho z těch ptáčků, o jejichž velezrádné činnosti za hranicemi vydávány byly již po kolik měsíců velitelům vojenských částí tajné rezerváty, že totiž je zjištěno: jak někteří přeběhlíci od českých regimentů, zapomínajíce na svou přísahu, vstupují do řad ruského vojska a slouží nepříteli, prokazující mu zejména platné vyzvědačské služby.

Rakouské ministerstvo vnitra tápalo ještě ve tmách, pokud se týkalo zjištění nějaké bojovné organizace z přeběhlíků na ruskou stranu. Neznalo ještě nic určitého o revolučních organizacích v cizině a teprve v srpnu na linii Sokal – Milijatin – Bubново obdrželi velitelé bataliónů důvěrné rezerváty, že bývalý rakouský profesor Masaryk utekl za hranice, kde vede proti Rakousku propagandu.

Nějaký pitomeček od divize doplnil rezervát ještě tímto rozkazem:

„V případě zachycení předvésti neprodleně k štábu divize!“

Toto tedy připomínám panu prezidentovi, aby věděl, jaké nástrahy a léčky byly na něho kladeny mezi Sokalem – Milijatinem a Bubnovou.

Major Wolf v té době ještě neměl zdání o tom, co vlastně všechno chystají Rakousku přeběhlíci, kteří později, setkávající se v Kyjevě a jinde, na otázku: „Co tady děláš?“ odpovídali vesele: „Zradil jsem císaře pána.“

Znal jenom z těch rezervátů o těch přeběhlících-špiónech, z nichž jeden, kterého odvádějí na hauptvachu, tak lehce mu padl do pasti. Major Wolf byl trochu ješitný člověk, představoval si z vyšších míst pochvalu, vyznamenání za svou ostražitost, opatrnost a nadání.

Nežli došli k hauptvaše, byl přesvědčen, že tu otázku: „Kdo zná německy?“ dal schválně, poněvadž se mu již hned, jak zajatce prohlížel, právě ten zdál podezřelým.

Důstojník jej provázející kýval hlavou a řekl, že bude třeba oznámiti zatčení na velitelství posádky k dalšímu řízení a převedení obžalovaného k vyššímu vojenskému soudu, poněvadž to rozhodně nejde, jak říká pan major, vyslechnout ho na hauptvaše a pak ho hned za hauptvachou pověsit. On bude pověšen, ale právní cestou podle vojenského soudního řádu, aby docíleno bylo spojitosti s podobnými jinými zlosyny podrobným výslechem před pověšením. Kdoví co se ještě z toho nevyklube.

Major Wolf byl jat náhlou neústupností, vjela do něho doposud skrytá zhovadilost, takže prohlásil, že toho přeběhlíka špióna dá ihned po výslechu pověsit na své riziko. On si to ostatně může dovolit, poněvadž má vysoké známosti, a jemu že je to všechno úplně jedno. Je to zde jako na frontě. Kdyby ho byli chytli a objevili hned za bojištěm, tak by ho byli vyslechli a také hned pověsili a nedělali by s ním taky žádných cavyků. Ostatně přece snad zná pan hejtman,

že velitel ve válečném území, jakýkoliv velitel od hejtmana nahoru, má právo všechny podezřelé lidi věšet.

Major Wolf si to ovšem trochu popletl, pokud se týká pravomoci vojenských hodností na věšení.

Ve východní Haliči, čím blíže k frontě, tím více tato pravomoc sestupovala na nižší a nižší šarže, až konečně stávaly se případy, že třeba kaprál vedoucí patrolu dal pověsit dvanáctiletého kluka, který mu byl podezřelý tím, že v opuštěné a vydrancované vesnici vařil si v rozbořené chatě slupky od brambor. –

Také hádka mezi hejtmanem a majorem se stupňovala.

„Nemáte na to práva,“ křičel rozčileně hejtman. „Ten bude pověšen na základě soudního rozsudku vojenského soudu.“

„Bude pověšen bez rozsudku,“ sípal major Wolf.

Švejk, kterého vedli napřed a slyšel celý zajímavý rozhovor, neřekl nic jiného svým průvodčím než:

„Pěšky jako za vozem. To jsme se vám jednou v hospodě ‚Na Zavadilce‘ v Libni hádali mezi sebou, jestli máme nějakýho kloboučníka Vašáka, kerej vždycky dělal při zábavě neplechu, vyhodit, hned jak se vobjeví ve dveřích, nebo ho vyhodit, až si dá pivo, zaplatí a dopije, nebo mu vyndat boty, až přetancí první kolo. Hostinskej, ten zas navrhoval, abysme ho vyhodili až v půli zábavě, až bude mít nějakou útratu, pak že musí zaplatit a hned že musí ven. A víte, co nám ten lump proved? Nepřišel. Co tomu říkáte?“

Oba vojáci, kteří byli odněkud z Tyrol, odpověděli současně:

„Nix böhmisch.“

„Verstehen Sie deutsch?“ otázal se klidně Švejk.

„Jawohl,“ odpověděli oba, načež Švejk poznamenal:

„To je dobře, aspoň se mezi svejma neztratíte.“

Během těchto přátelských rozmluv došli všichni na hauptvachu, kde major Wolf pokračoval dále s hejtmanem v debatě o Švejkově osudu, zatímco Švejk seděl skromně vzadu na lavici.

Major Wolf konečně přece jen přiklonil se k hejtmanově názoru, že tento člověk musí viset až po delší proceduře, které se říká roztomile: právní cesta.

Kdyby se byli Švejka optali, co on o tom soudí, byl by řekl:

„Mně je to moc líto, pane majore, poněvadž voni mají vyšší šarži než pan hejtman, ale pan hejtman má pravdu. Vona každá ukvapenost škodí. U jednoho okresního soudu v Praze se jednou zbláznil jeden soudce. Dlouho na něm nebylo nic pozorovat, až to takhle u něho propuklo při líčení pro urážku na cti. Nějakej Znamenáček řekl kaplanovi Hortíkovi, kerej při náboženství nafackoval jeho klukovi, když ho potkal na ulici: ‚Vy vole, ty černá potvoro, ty nábožnej blbečku, ty černý prase, ty farní kozle, ty przniteli učení Kristova, ty pokrytče a šarlatáne v kutně!‘ Ten bláznivej soudce byl moc nábožnej člověk. Měl tři sestry a ty všechny byly farskejma kuchářkama a jejich všem dětem byl za kmotra, tak ho to tak rozčililo, že pozbyl najednou rozum a zařval na obžalovanýho: ‚Jménem Jeho Veličenstva císaře a krále odsuzujete se k smrti provazem. Proti rozsudku není odvolání. – Pane Horáček!‘ zavolal potom na dozorce, ‚vezmou tady tohodle pána a pověsej ho tam, vědí, kde se klepají koberce, a potom sem přijdou, dostanou na pivo!‘ To se rozumí, že pan Znamenáček i ten dozorce zůstali stát jako zkoprnělí, ale on si na ně dup a rozkřikl se: ‚Poslechnou, nebo ne!‘ Ten dozorce se tak lek, že táh už pana Znamenáčka dolů, a nebejt obhájce, kerej se do toho vložil a zavolal záchrannou stanici, nevím, jak by to bylo dopadlo s panem Znamenáčkem. Ještě když pana soudce sázeli do vozu záchranné stanice, křičel: ‚Nenajdou-li provaz, pověsí ho na lajntuchu, potom to vyúčtujem v půlročních výkazech...‘“

Švejk byl tedy pod eskortou dopraven na velitelství posádky, když byl podepsán protokol sestavený majorem Wolfem, že jako příslušník rakouské armády vědomě, beze všeho nátlaku, převlékl se do ruské uniformy a byl za frontou zadržen polním četnictvem, když Rusové ustoupili.

To všechno byla svatá pravda a Švejk, jako poctivec, nemohl proti tomu protestovati. Když se pokusil při sepisování protokolu doplnit protokol nějakým výrokem, který by snad mohl objasnit blíže situaci, byl zde hned pohotově rozkaz pana majora:

„Držte hubu, na tohle se vás neptám! Věc je úplně jasná.“

Švejk potom vždy zasalutoval a prohlásil:

„Poslušně hlásím, že držím hubu a že je věc úplně jasná.“

Potom, když ho přivedli na velitelství posádky, odvedli ho do nějaké díry, kde bylo dřív skladiště rýže, zároveň penzionát pro myši. Byla zde ještě všude po podlaze roztroušena rýže a myši se nikterak Švejka nebály a vesele běhaly kolem, paběrkujíce zrnka. Švejk si musel dojít pro slamník, a když se ve tmě rozhlédl, shledal, že se do jeho slamníku stěhuje ihned celá rodina myší. Nebylo žádné pochyby, že si zde chtějí udělat nové hnízdo, ve troskách slávy zpuchřelého rakouského slamníku. Švejk počal bouchat na zamčené dveře, přišel nějaký kaprál, Polák, a Švejk ho žádal, aby byl převeden do jiné místnosti, poněvadž by mohl zalehnout myši ve svém slamníku a udělat škodu vojenskému eráru, poněvadž co je ve vojenských magacínech, je všechno jeho majetkem.

Polák částečně porozuměl, zahrozil Švejkovi pěstí před uzavřenými dveřmi, a zmíniv se ještě něco o „dupě zasrane“, vzdálil se, bruče něco rozčileně o choleře, jako by ho bůhvíjak Švejk neurazil.

Noc strávil Švejk klidně, poněvadž myši nečinily si veliké nároky na Švejka a patrně měly svůj noční program, který dodržovaly ve vedlejší skladišti vojenských plášťů a čepic, které prokousávaly s velkou jistotou a s bezpečím, poněvadž až teprve za rok vzpomněla si intendatura a zavedla do vojenských skladišť erární kočky, bez nároku na penzi, které byly vedeny v intendaturách pod rubrikou „K. u. k. Militärmagazinkatze“. Tato kočičí hodnost byla vlastně jen obnovením této staré instituce, která byla zrušena po válce v šestašedesátém roce.

Dříve, ještě za Marie Terezie, v dobách válečných zaváděny byly též kočky do vojenských skladišť, když páni z intendantstva sváděli všechny své šmejdy s mundúry na nešťastné myši.

C. k. kočky v mnohých případech nekonaly však svou povinnost, a tak stalo se, že jednou za císaře Leopolda ve vojenském skladišti na Pohořelci, na základě výnosu vojenského soudu, bylo oběšeno šest koček přidělených k vojenskému skladišti. Já vím, že se tenkrát pěkně usmívali pod vousy všichni ti, co měli s tím vojenským skladištěm...

S ranní kávou strčili k Švejkovi do díry nějakého člověka v ruské furažce a v ruském vojenském plášti.

Muž ten mluvil česky, s polským přízvukem. Byl to jeden z těch ničemů sloužících v kontrašpionáži při armádním sboru, jehož velitelství nalézalo se v Přemyšlu. Byl to člen vojenské tajné policie a nedal si ani příliš záležet na nějakém rafinovaném přechodu k vyzvídání na Švejkovi. Začal zcela jednoduše:

„To jsem se dostal do penkneho svinstva svou neopatrností. Já jsem sloužil u 28. regimentu a hned jsem vstoupil k Rusům do služby, a pak se dám tak hloupě chytit. Přihlásím se Rusům, že půjdu na forpatrolu... Sloužil jsem u 6. kyjevské divize. U kterého ruského regimentu jsi ty sloužil, kamaráde? Tak se mi zdá, že jsme se někde v Rusku museli vidět. Já jsem v Kyjevě znal mnoho Čechů, kteří šli s námi na front, když jsme přešli do ruského vojska, nemůžu si teď ale vzpomenout na jejich jména a odkud' byli, snad ty si vzpomeneš na někoho, s kým si se tam tak stýkal, rád bych věděl, kdo tam je od našeho 28. regimentu?“

Místo odpovědi sáhl mu Švejk starostlivě na čelo, pak mu prozkoumal tepnu a nakonec ho odvedl k malému okénku a požádal ho, aby vyplázl jazyk. Celé té proceduře se ničema nijak nebránil, domnívaje se, že se snad jedná o určitá spiklenecká znamení. Potom Švejk počal bušit na dveře, a když se ho hlídka přišla zeptat, proč

dělá rámus, žádal česky i německy, aby ihned zavolali doktora, po-
něvadž toho muže, kterého mu sem dali, chytá se fantaz.

Nebylo to však nic platné, pro toho muže si hned nikdo nepřišel.
Zůstal tam zcela klidně a blábolil dále cosi o Kyjevu a že Švejka tam
rozhodně viděl, jak mašíroval mezi ruskými vojáky.

„Voni se museli rozhodně napít bahnitý vody,“ řekl Švejk, „jako
ten mladej Týneckej od nás, člověk jinak rozumnej, ale jednou se
pustil na cesty a dostal se až do Itálie. Taky vo ničem jiným ne-
mluvil než vo tej Itálii, že jsou tam samý bahnitý vody a nic jinýho
památnýho. A taky dostal z tý bahnitý vody zimnici. Chytalo ho to
čtyřikrát do roka. Na Všechny svatý, na sv. Josefa, na Petra a Pavla
a na Nanebevstoupení Panny Marie. Když ho to chytlo, tak všech-
ny lidi, úplně cizí a neznámý, poznával zrovna jako voni. Třebas
v elektrice oslovil kdekoho, že ho zná, že se viděli na nádraží ve
Vídni. Všechny lidi, který potkával na ulici, viděl buď na nádraží
v Miláně, nebo s nimi seděl ve Štýrském Hradci v radničním sklepě
při víně. Když v tej době, kdy přišla na něho ta bahenní horečka,
seděl v hospodě, tu všechny hosty poznával, všechny viděl na tom
parníku, kterým jel do Benátek. Proti tomu nebyl však žádněj jinej
lék, než jako to udělal ten novej ošetřovatel v Kateřinkách.

Dostal na starost jednoho nemocnýho na hlavu, kterej celej
boží den nic jinýho nedělal, než že seděl v koutě a počítal: ‚Jedna,
dvě, tři, čtyři, pět, šest,‘ a zas od začátku: ‚Jedna, dvě, tři, čtyři, pět,
šest.‘ Byl to nějakěj profesor. Ten ošetřovatel moh zlostí vyskočit
z kůže, když viděl, že ten blázen se přes šestku nemůže dál dostat.
Začal to napřed s ním po dobrým, aby řekl: sedum, vosum, devět,
deset. Ale kdepak! Ten profesorskej na to nedbal ani za mák. Sedí
si v koutečku a počítá: ‚Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest,‘ a zas: ‚Jeden,
dva, tři, čtyři, pět, šest!‘ Tak se dožral, skočil na svýho ošetřovance
a dal mu, když řekl šest, pohlavek. ‚Tady je sedum,‘ povídá, ‚a tady
je vosum, devět, deset.‘ Co číslice, to pohlavek. Ten se chyt za hlavu
a optal se, kde se nalézá. Když mu řek, že v blázinci, upamatoval se

již na všechno, že se dostal do blázince kvůli nějaký kometě, když vypočítával, že se objeví napřesrok 18. července v šest hodin ráno, a voni mu dokázali, že ta jeho kometa shořela už před několika milióny let. Toho ošetřovatele jsem znal. Když se profesor úplně vzpamatoval a byl propuštěn, vzal si ho k sobě za sluhu. Von neměl nic jinýho na práci než každý ráno vysázet panu profesorovi čtyry pohlavky, což on vykonával svědomitě a přesně.“

„Já znám vaše všechny známé z Kyjeva,“ neúnavně pokračoval zřízenec protišpionáže, „nebyl tam s vámi takový tlustý a jeden takový hubený? Ted’ nevím, jak se jmenovali a od kterého byli regimentu...“

„Z toho si nic nedělejte,“ těšil ho Švejk, „to se může každému stát, že si nezapamatuje všechny tlustý a hubený lidi, jak se jmenujou. Hubený lidi je ovšem těžší si zapamatovat, poněvadž je jich většina na světě. Voni tedy tvořejí většinu, jak se říká.“

„Kamaráde,“ ozval se naříkavě c. k. padouch, „ty mně nevěříš. Vždyť nás čeká stejný osud.“

„Vod toho jsme vojáci,“ řekl Švejk nedbale, „kvůli tomu nás matky porodily, aby nás rozsekali na hadry, až nás oblíknou do mundúru. A my to rádi děláme, poněvadž víme, že naše kosti nebudou zadarmo práchnivět. My padneme za císaře pána a jeho rodinu, za kterou jsme vybojovali Hercegovinu. Z našich kostí se bude vyrábět špódium pro cukrovary, vo tom už nám před lety vykládal pan lajtnant Zimmer. ‚Vy svinská bando,‘ povídá, ‚vy nevzdělaní kanci, vy zbytečný, indolentní vopice, vy těma haksnama pletete, jako by neměly žádnou cenu. Kdybyste padli jednou ve vojně, tak z každého vašeho hnátu udělají půl kilogramu špódia, z muže přes dva kilogramy, hnáty i pazoury dohromady, a budou skrz vás filtrovat v cukrovarech cukr, vy idioti. Vy ani nevíte, jak ještě po smrti budete užitečný svým potomkům. Vaši kluci budou pít kafe voslazený cukrem, kerej šel skrz vaše hnáty, hňupové.‘ Já jsem se zamyslel, a von na mne, vo čem přemejšlím. ‚Poslušně hlásím,‘ povídám, ‚tak

si myslím, že špódium z pánů oficírů musí bejt vo hodně dražší než ze sprostých vojáků.' Dostal jsem za to tři dny ajnclíčka."

Švejkův společník zatloukl na dveře a vyjednával cosi se stráží, která volala do kanceláře.

Za chvíli přišel nějaký štábní šikovatel pro Švejkova společníka a Švejk byl opět sám.

Při odchodu řekla stvůra hlasitě k štábnímu šikovateli, ukazujíc na Švejka:

„Je to můj starý kamarád z Kyjeva.“

Celých 24 hodin zůstal Švejk o samotě kromě těch chvil, kdy mu přinesli jíst.

V noci dospěl k tomu přesvědčení, že ruský vojenský plášť je teplejší a větší než rakouský, a že očichává-li myš v noci ucho spícího člověka, že to není nic nepříjemného. Švejkovi to připadalo jako něžný šepot, ze kterého ho ještě za šera probudili, když přišli pro něho.

Švejk nedovede si dnes představit, jaká vlastně soudní formace to byla, před kterou ho to smutné ráno vlekli. Že to je vojenský soud, o tom nebylo žádné pochybnosti. Zasedal dokonce nějaký generál, pak plukovník, major, nadporučík, šikovatel a nějaký pěšák, který vlastně nic jiného nedělal, než druhým zapaloval cigarety.

Švejka se také na mnoho netázali.

Ten major mezi nimi jevil o něco větší zájem a mluvil česky.

„Vy jste zradil císaře pána," vybafl na Švejka.

„Ježíšmarjá, kdy?" vykřikl Švejk, „já že jsem zradil císaře Pána, našeho nejjasnějšího mocnáře, pro kterého jsem už tolik trpěl?"

„Nechte hloupostí," řekl major.

„Poslušně hlásím, pane majore, že zradit císaře pána není žádná hloupost. My, lid vojenský, přísahali jsme císaři pánu věrnost a přísahu, jak zpívali v divadle, co věrný muž jsem splnil.“

„Zde to je," řekl major, „zde jsou důkazy vaší viny a pravdy.“ Ukázal na objemný svazek papírů.

Muž, kterého posadili k Švejkovi, dodal hlavní materiál.

„Vy se tedy ještě nechcete přiznat?“ otázal se major. „Vy jste přece již potvrdil sám, že jste se dobrovolně převlékl do ruské uniformy jako příslušník rakouské armády. Ptám se vás ještě naposled: Byl jste k tomu někým nucen?“

„Udělal jsem to bez přinucení.“

„Dobrovolně?“

„Dobrovolně.“

„Bez nátlaku?“

„Bez nátlaku.“

„Víte, že jste ztracen?“

„Vím, vod 91. regimentu mne už jistě hledají, ale jestli dovolíte, pane majore, malou poznámku vo tom, jak se lidi dobrovolně převlíkají do cizích šatů. Roku 1908, někdy v červenci, koupal se knihař Božetěch z Příčný ulice v Praze na Zbraslavi ve starým rameni Berounky. Šaty si dal do vrbiček a náramně si liboval, když později vlez k němu do vody ještě jeden pán. Slovo dalo slovo, škádlili se, stříkali po sobě, potápěli se až do večera. Potom ten cizí pán vylez z vody napřed, že musí k večeri. Pan Božetěch ještě chvíli zůstal sedět ve vodě a pak si šel pro šaty do vrbiček a našel tam místo svých rozbitý vandrácký šaty a lístek:

„Dlouho jsem se rozmejšlel: mám – nemám, když jsme se spolu tak krásně bavili ve vodě, tak jsem utrhl kopretinu a poslední otrhaný lístek bylo: mám! Proto jsem si s nimi hadry vyměnil. Nemusejí se bát vlézt do nich. Vodvšivený jsou před tejdnem u okresu v Dobříši. Podruhý si dají lepší pozor na toho, s kým se koupají. Ve vodě vypadá každej nahej člověk jako poslanec, a je to třeba vrah. Voni taky nevědí, s kým se koupali. Za vykoupání to stálo. Ted' je voda navečír nejlepší. Vlezou si tam ještě jednou, aby se vzpamatovali.“

Panu Božetěchovi nic jiného nezbývalo než čekat, až se zešeří, a pak se oblékl do těch vandráckých hadrů a namířil si to ku Praze. Vyhybal se okresní silnici a šel přes luka po pěšinkách a setkal se

s četnickou patrolou z Chuchle, která vandráka zatkla a odvedla druhého dne ráno na Zbraslav k okresnímu soudu, neboť to by moh říct každý, že je Josef Božetěch, knihař z Příčný ulice v Praze, číslo 16.“

Zapisovatel, který více česky nerozuměl, pochopil, že obžalovaný udává adresu svého spoluviníka, a proto se ještě jednou otázal: „Ist das genau, Prag, No 16, Josef Bozetech?“

„Jestli tam ještě bydlí, to nevím,“ odpověděl Švejk, „ale tenkrát tam v roce 1908 bydlel. Náramně hezky svazoval knihy, ale dlouho, poněvadž je napřed musel přečíst a podle obsahu je vázal. Když dal na knihu černou ořízku, to už to nikdo ani nemusel číst. To hned věděl, že to moc špatně v tom románě dopadlo. Přejete si snad ještě něco bližšího? Abych nezapomněl, sedával denně u ‚Fleků‘ a vyprávěl obsah všech knih, které právě si dali k němu vázat.“

Major přistoupil k zapisovateli a šeptal si s ním, ten potom ve spisech přeškrtoval adresu nového domnělého spiklence Božetěcha.

Potom pokračoval tento podivný soud na způsob náhlého soudu, který aranžoval předsedající generál Fink von Finkenstein.

Jako má někdo koníčka sbírat krabičky od sirek, tak zase koníčkem tohoto pána bylo organizovat náhlé soudy, ačkoliv ve většině případů bylo to proti vojenskému soudnímu řádu.

Tento generál říkával, že žádných auditorů nepotřebuje, že to sezve dohromady a za tři hodiny že každý chlap musí viset. Dokud byl na frontě, tak u něho o náhlý soud nikdy nebyla nouze.

Jako někdo pravidelně musí si denně zahrát partii šachu, kulečníku nebo mariáš, tak tento znamenitý generál sestavoval denně náhlé polní soudy, předsedal jim a hlásil s velkou vážností a radostí mat obžalovanému.

Kdyby člověk chtěl být sentimentálním, tak by napsal, že tento člověk měl na svědomí hodně tuctů lidí, zejména tam na východě, kde zápasil, jak říkal, s velkoruskou agitací mezi haličskými Ukrajinci. Z jeho stanoviska nemůžeme však mluvit, že by měl někoho na svědomí.

To u něho neexistovalo. Když dal pověsit učitele, učitelku, popa nebo celou rodinu na základě rozsudku svého náhlého soudu, vrátil se klidně do své ubikace, jako když se spokojeně vrací z hospody domů vášnivý hráč mariáše a přemýšlí o tom, jak mu dali flek, jak on dal re, oni supre, on tuti, oni boty, a jak on to vyhrál a měl sto a sedmu. Považoval věšení za něco prostého a přirozeného, za jakýsi denní chléb a při rozsudcích dosti často zapomínal na císaře pána a už ani neříkal: „Jménem Jeho Veličenstva odsuzujete se k smrti provazem,“ ale pronášel: „Odsuzuji vás.“

Někdy nalézal ve věšení i komickou stránku, o čemž také jednou psal své manželce do Vídně:

„... nebo například, má drahá, nedovedeš si představit, jak jsem se předešle nasmál, když před několika dny odsoudil jsem jednoho učitele pro vyzvědačství. Mám vycvičeného člověka, který to věší, má již větší praxi, je to jeden šikovatel, a ten to dělá ze sportu. Byl jsem ve svém stanu, když po rozsudku přišel ten šikovatel ke mně a ptá se mne, kde má toho učitele pověsit. Řekl jsem mu, že na nejbližším stromě, a nyní si považ tu komičnost situace. Byli jsme uprostřed stepi, kde do nedozírna nic jiného jsme neviděli než trávu a na míle cesty ani stromečku. Rozkaz je rozkaz, proto šikovatel vzal učitele s sebou s eskortou a jeli hledat strom. Vrátili se až večer, opět s učitelem. Šikovatel přišel ke mně a ptá se mne opět: „Na čem mám pověsit toho chlapa?“ Vynadal jsem mu, že přece můj rozkaz byl: na nejbližším stromě. Řekl, že se tedy ráno o to pokusí, a ráno přišel celý bledý, že učitel do rána zmizel. Připadalo mně to tak směšné, že jsem všem odpustil, kteří ho hlídali, a ještě jsem udělal vtip, že se ten učitel patrně sám šel poohlédnout po nějakém stromě.

Tak vidíš, má drahá, že se zde nijak nenudíme, a řekni malému Viloušovi, že ho tatínek líbá a že mu brzo pošle živého Rusa, na kterém bude Viloušek jezdit jako na koníčkovi. Ještě

ti, má drahá, si vzpomínám na jeden směšný případ. Věšeli jsem onehdy jednoho žida pro vyzvědačství. Chlap se nám připlétl do cesty, ačkoliv tam neměl co dělat, a vymlouval se, že prodává cigarety. Tedy visel, ale jen několik vteřin, provaz se s ním přetrhl a on spadl dolů, hned se vzpamatoval a křičel na mne: ‚Pane generále, já jdu domů, už jste mě pověsili, a podle zákona nemohu být za jednu věc dvakrát pověšen.‘ Dal jsem se do smíchu a žida jsme pustili. U nás je, má drahá, veselo...”

Když se generál Fink stal velitelem posádky pevnosti Přemyšlu, neměl již tolik příležitostí pořádat podobné cirkusy, proto s velkou radostí chopil se Švejkova případu.

Švejk tedy stál před tím tygrem, který seděl v popředí za dlouhým stolem, kouřil cigaretu za cigaretou, dával si překládat výpovědi Švejkovy, přičemž souhlasně kýval hlavou.

Major podal návrh, aby telegraficky byl učiněn dotaz na brigádu kvůli zjištění, kde se nyní nalézá 11. pochodová setnina 91. pluku, ku které obžalovaný patří dle jeho údajů.

Generál proti tomu vystoupil a prohlásil, že se tím zdržuje náhlost soudu a pravý význam tohoto zařízení. Je zde přece úplně doznání obžalovaného, že se oblékl do ruské uniformy, potom jedno důležité svědectví, kde se přiznal obžalovaný, že byl v Kyjevě. Navrhuje tudíž, aby se odebrali k poradě, aby pronesen mohl býti rozsudek a ihned vykonán.

Major trval však na svém, že je třeba zjistit totožnost obžalovaného, poněvadž celá záležitost jest neobyčejně politicky důležitou. Zjištěním jeho totožnosti může se přijít na další styky obviněného s jeho bývalými kamarády z oddílu, ku kterému patřil.

Major byl romantický snílek. Mluvil ještě o tom, že vlastně se hledají jakési nitky, že nestačí člověka odsoudit. Odsouzení že je jedině výslednicí určitého vyšetřování, které zahrnuje v sobě nitky, kteréžto nitky... Nemohl se z těch nitek dostat, ale všichni mu rozu-

měli, souhlasně kývali hlavou, dokonce i pan generál, kterému se ty nitky tak zalíbily, že si představoval, jak na majorových nitkách visí nové náhlé soudy. Proto také již více neprotestoval, aby u brigády bylo zjištěno, zdali Švejk skutečně přísluší k 91. pluku a kdy asi přešel k Rusům, v době kterých operací 11. marškompanie.

Švejk po tu celou dobu debaty byl střežen na chodbě dvěma bajonety, potom byl opět přiveden před soud a ještě jednou otázan, ke kterému pluku vlastně patří. Potom ho přestěhovali do garnizónního vězení.

Když se generál Fink vrátil po nezdařeném náhlém soudu domů, lehl si na pohovku a přemítal, jak by vlastně urychlil celé jednání.

Byl pevně přesvědčen, že odpověď zde bude brzo, ale že už to přece nebude ta rychlost, kterou jeho soudy vynikaly, poněvadž ještě potom přijde duchovní útěcha odsouzence, čímž se rozsudek zbytečně zdrží o dvě hodiny.

„Je to jedno,“ pomyslel si generál Fink, „můžeme mu poskytnout duchovní útěchu napřed, před rozsudkem, ještě než přijdou zprávy z brigády. Viset bude stejně.“

Generál Fink dal zavolat k sobě polního kuráta Martince.

Byl to jeden nešťastný katecheta a kaplan, odněkud z Moravy, který měl takového neřáda faráře nad sebou, že se raději dal na vojnu. Byl to doopravdy nábožensky založený muž, který s lítostí v srdci vzpomínal na svého faráře, který pomalu, ale jistě propadá zkáze. Vzpomínal, jak jeho farář chlastal slivovici jako duha a jak mu jednou v noci mermomocí strkal do postele nějakou potulnou cikánku, kterou našel za vesnicí, když se potácel z vinopalny.

Polní kurát Martinec představoval si, že jsa ve službách duchovní útěchy raněným a umírajícím na bojišti, vykoupí i hříchy svého zpustlého faráře, který vrací se v noci domů, nesčíslněkrát ho vzbudil a vypravoval mu:

„Jeníčku, Jeníčku! Macatá děvka, to je můj celý život.“

Jeho naděje se nesplnily. Házeli ho po garnizónách, kde vůbec neměl nic jiného na práci než v garnizónním chrámu jednou za čtrnáct dní před mší kázat vojákům z posádky a odolávat pokušení, které vycházelo z důstojnického kasina, kde vedly se takové řeči, že v porovnání s nimi byly macaté děvky jeho faráře nevinnou modlitbičkou k andělu strážci.

Obyčejně teď býval volán ke generálu Finkovi v době velikých operací na bojišti, kdy se mělo slavit nějaké vítězství rakouské armády, tu se stejnou zálibou jako náhlé soudy aranžoval generál Fink slavné polní mše.

Potvora Fink byl takový rakouský vlastenec, že se nemodlil za vítězství říšskoněmeckých zbraní nebo tureckých. Když říšští Němci někde vyhráli nad Francouzi nebo Angličany, opomenul to úplným mlčením od oltáře.

Nepatrná vítězná rakouská šarvátka výzvědné rakouské hlídky s ruskou přední stráží, kterou nafoukl štáb na ohromnou mýdlovou bublinu porážky celého armádního sboru, dala podnět generálu Finkovi k slavnostním bohoslužbám, takže nešťastný polní kurát Martinec měl dojem, že generál Fink je současně též nejvyšší hlavou katolické církve v Přemyšlu.

Generál Fink také rozhodoval o tom, jaký pořad bude mít při takové příležitosti mše, a nejraději by si byl vždy přál něco na způsob Božího těla s oktávou.

Měl též ve zvyku, že když při mši bylo již ukončeno pozdvihování, přicvčal na cvičišťe na koni k oltáři a zvolal třikrát:

„Hurá – hurá – hurá!“

Polní kurát Martinec, duše zbožná a spravedlivá, jeden z těch málo, kteří ještě věřili v pánaboha, nerad chodíval ke generálovi Finkovi.

Po všech instrukcích, které mu dával velitel garnizónní posádky, dával vždycky generál Fink něco ostrého nalít a potom mu

vypravoval nejnovější anekdoty z nejlépejších svazečků, které pro vojsko byly vydány v „Lustige Blätter“.

Měl celou knihovnu takových svazečků s pitomými názvy jako „Humor v tornistře pro oči i uši“, „Hindenburgovy anekdoty“, „Hindenburg v zrcadle humoru“, „Druhá tornistra plná humoru, naládovaná Felixem Schlemphem“, „Z našeho gulášového kanónu“, „Šťavnaté granátové třísky ze zákopů“, nebo tyto hovadiny: „Pod dvojitým orlem“, „Vídeňský řízek z c. k. polní kuchyně. Ohřál Artur Lokesch“. Někdy mu také předzpěvoval ze sbírky veselých vojenských písní „Wir müssen siegen“, přičemž naléval neustále něco ostrého a nutil polního kuráta Martince, aby pil a hulákal s ním. Potom vedl oplzlé řeči, při kterých kurát Martinec se steskem v srdci vzpomínal na svého faráře, který si v ničem nezadal generálovi Finkovi, pokud se týkalo tlustých slov.

Kurát Martinec pozoroval s hrůzou, že čím více chodí ke generálovi Finkovi, tím více mravně upadá.

Počaly nešťastníkovi lahodit likéry, které tam pil u generála, a také generálovy řeči začaly se mu pomalounku zamlouvat, dostával zpustlé představy a kvůli kontušovce, jeřabince a pavučinám na lahvích starého vína, které mu předkládal generál Fink, zapomínal na pánaboha a mezi řádkami breviáře tancovaly mu holky z vypravování generálova. Odpor k návštěvám u generála pomalu se zmírňoval.

Generál oblíbil si kuráta Martince, který se mu prvně představil jako nějaký svatý Ignác z Loyoly a pomalu přizpůsoboval se generálovu okolí.

Jednou pozval generál k sobě dvě sestřičky z polního špitálu, které tam vlastně ani nesloužily, jenom byly tam připsány kvůli platu a zvětšovaly si své příjmy lepší prostitucí, jak to bývalo zvykem v těch těžkých dobách. Dal zavolat polního kuráta Martince, který již upadl tak dalece do osidel ďábla, že po půlhodinové zábavě vystřídal obě dámy, přičemž tak říjel, že poslínal celou podušku

na pohovce. Potom dlouhou dobu vyčítal si toto zpustlé jednání, ačkoliv to nemohl ani napravit tím, když tu noc, vraceje se domů, klečel omylem v parku před sochou stavitele a starosty města, mecenáše pána Grabowského, který získal si velké zásluhy o Přemýšl v letech osmdesátých.

Jenom dupot vojenské hlídky míchal se do jeho vroucích slov:

„Nevcházej v soud se služebníkem svým, neboť nižádný člověk nebude ospravedlněn před tebou, nedáš-li ty mu odpuštění všech hříchů jeho, nechať mu tedy, prosím tebe, není těžký výrok tvůj. Pomoci tvé žádám a odporučuji v ruce tvé, pane, ducha svého.“

Od té doby učinil několikrát pokus, kdykoliv ho zavolali ke generálovi Finkovi, zřeknouti se všech pozemských rozkoší a vymlouval se přitom na zkažený žaludek, považuje tuto lež za nutnou, aby jeho duše nezakusila pekelných útrap, neboť současně nahlížel, že disciplína vojenská vyžaduje, když feldkurátovi řekne generál: „Chlastej, kamaráde,“ aby ten chlastal již ze samotné úcty k představenému.

Někdy se mu to ovšem nepodařilo, zejména když generál po slavných polních bohoslužbách pořádal ještě slavnostnější žráníce na účet garnizónní pokladny, kde potom v účtárně to všelijak stloukali dohromady, aby také z toho něco trhli, tu si vždy potom představoval, že je morálně pohřben před tváří Hospodinovou a třesoucím se učiněn jest.

Chodil potom jako v mátohách, a neztrácí při tom chaosu víru v boha, zcela vážně už začal přemýšlet o tom, zdali by se neměl každodenně pravidelně mrskat.

V podobné náladě dostavil se i nyní na pozvání generála.

Generál Fink vyšel mu vstříc celý rozzářený a rozradostnělý.

„Slyšel jste již,“ volal mu jásavě vstříc, „o mém náhlém soudu? Budeme věšet jednoho vašeho krajana.“

Při slově „krajana“ podíval se polní kurát Martinec utrápeně na generála. Již několikrát odmítl domněnku, že by byl Čechem,

a vysvětlil již bezpočtukrát, že k jejich moravské farnosti patří dvě obce, česká i německá, a že on kolikrát musí jeden týden kázat pro Čechy a druhý pro Němce, a poněvadž v české obci není žádná česká škola, jenom německá, proto že on musí vyučovat v obou obcích německy, a proto on není žádný Čech. Tento logický důvod dal jednou podnět jednomu majorovi u stolu k poznámce, že ten polní kurát z Moravy je vlastně obchod se smíšeným zbožím.

„Pardon,“ řekl generál, „zapomněl jsem, není to váš krajan. Je to Čech, přeběhlík, zrádce od nás, sloužil Rusům, bude viset. Zatím však jaksi kvůli formě zjišťujeme jeho identitu, to nevádí, viset bude hned, jakmile dojde telegrafická odpověď.“

Usazuje polního kuráta vedle sebe na pohovku, pokračoval generál vesele:

„U mě, když je náhlý soud, musí odpovídat také skutečně náhlosti tohoto soudu, to je můj princip. Když jsem byl ještě za Lvovem na počátku války, docílil jsem toho, že jsme chlapa pověsili za tři minuty po rozsudku. To byl ovšem žid, ale jednoho Rusína jsme oběsili za pět minut po naší poradě.“

Generál se dobromyslně zasmál:

„Oba náhodou nepotřebovali duchovní útěchy. Žid byl rabínem a Rusín popem. Tento případ je ovšem jiný, zde se jedná o to, že budeme věšet katolíka. Přišel jsem na kapitální myšlenku, aby se to potom nezdržovalo, že mu poskytnete duchovní útěchu napřed, jak říkám, aby se to nezdržovalo.“

Generál zazvonil a poručil sluhovi:

„Přines dvě z té včerejší baterie.“

A naplňuje za chvíli polnímu kurátovi sklenici na víno, pravil přívětivě:

„Utěšte se trochu před duchovní útěchou...“

Ze zamřížovaného okna, za kterým seděl Švejek na kavalci, ozýval se v tento hrozný čas jeho zpěv:

*„My vojáci, my jsme páni,
nás milujou holky samy,
my fasujem peníze,
máme se všady dobře...
Čárará... Ein, zwei...”*

2.

Duchovní útěcha

Polní kurát Martinec v pravém slova smyslu nepřišel k Švejkovi, ale veplul k němu jako baletka na jevišti. Nebeské touhy a láhev starého gumpoldskirchen činily ho v této dojemné chvíli lehkým jako pírko. Zdálo se mu, že se přibližuje v této vážné a posvátné chvíli blíže k bohu, zatímco se přibližoval k Švejkovi.

Zavřeli za ním dveře, zanechali oba o samotě a on nadšeně řekl k Švejkovi, který seděl na kavalci:

„Milý synu, já jsem polní kurát Martinec.“

Toto oslovení zdálo se mu po celé cestě sem nejvhodnějším a jaksi otcovsky dojemným.

Švejk vstal ze svého pelechu, potřásl bodře rukou polnímu kurátovi a řekl:

„Mě velice těší, já jsem Švejk, ordonanc 11. marškompanie 91. regimentu. Nedávno nám přeložili kádr do Brucku nad Litavou, tak si pěkně sednou vedle mne, pane feldkurát, a vypravujou mně, proč voni sou zavřenej. Voni sou přece v ranku oficíra, tak jim gebíruje oficírskej arest při garnizóně, kdepak tady, vždyť je na tom kavalci plno vší. Někdy ovšem se stává, že někdo neví, kam vlastně arestem patří, ale to se splete v kanceláři nebo náhodou.

Jednou jsem vám seděl, pane feldkurát, v arestě v Budějovicích u pluku a přivedli ke mně jednoho kadetštelfrtrétra. Takovej kadetštelfrtrétr, to bylo něco podobnýho jako feldkuráti, ani prase, ani myš, řval na vojáky jako oficír, a když se něco stalo, tak ho zavírali mezi sprostěj manšaft. Byli to vám, pane feldkurát, takoví bastardi, že je nepřijímali na mináž do untroficírský kuchyně, na mináž pro manšaft neměli právo, to byli vejš, a oficírsmínáž jim zase negebírovala. Měli jsme jich tam tenkrát pět a ze začátku vám to žralo

v kantýně samý syrečky, poněvadž mináž nikde nedostali, až tam na ně přišel takhle jednou obrlajtntant Wurm a zakázal jim to, poněvadž prej se to nesrovnává se ctí kadetšteltrétrů chodit do kantýny pro manšaft. Ale co měli dělat, do oficírskantýny je nepouštěli. Tak viseli ve vzduchu a prošli za několik dní takovou cestou utrpení, že jeden z nich skočil do Malše a jeden zběh od pluku a za dva měsíce do kasáren psal, že je v Maroku ministrem vojenství.

Byli čtyři, poněvadž toho z Malše vylovili živýho, poněvadž von v rozčilení zapomněl, když tam skákal, že umí plavat a že udělal zkoušku v plavectví s výborným prospěchem. Dodali ho do nemocnice a tam si s ním zas nevěděli rady, jestli ho mají přikrejt oficírskou dekou, anebo vobyčejnou pro manšaft. Tak našli tedy cestu a nedali mu vůbec žádnou deku a zabalili ho jenom do mokrého prostěradla, takže von za půl hodiny prosil, aby ho pustili zpátky do kasáren, a to byl právě ten, kterýho zavřeli ke mně ještě celého mokrého. Seděl tam asi čtyři dny a liboval si, poněvadž tam dostával mináž, arestantskou sice, ale mináž, byl na svém jistým, jak se říká. Pátej den si pro něho přišli a von se potom za půl hodiny vrátil pro čepici a plakal vám radostí. Povídá mně:

„Přišlo konečně vo nás rozhodnutí. Vode dneška budeme kadetšteltrétrů zavírání na hauptvaše mezi oficírama, na mináž budeme si připlácet do oficírský kuchyně, a až se oficíři najedí, tak teprve dostanem my jíst, spát budeme s manšaftem a kafe budem dostávat taky vod manšaftskuchyně a fasovat budem tabák taky s manšaftem.“

Teprve nyní se tak dalece vzpamatoval polní kurát Martinec, že přerušil Švejka větou, která svým obsahem nepatřila nijak předcházejícímu rozhovoru:

„Ano, ano, milý synu! Jsou věci mezi nebem a zemí, o kterých sluší uvažovati s vroucím srdcem a s plnou důvěrou v nekonečné milosrdenství boží. Přicházím, milý synu, poskytnouti ti duchovní útěchy.“

Zamlčel se, poněvadž to všechno se mu jaksi nehodilo. Po cestě již si sestavoval celý náčrtek řeči, ve které nešťastníka přivede k rozjímání o jeho životě a jak mu bude odpuštěno tam nahoře, když se bude kát a projeví účinnou lítost.

Nyní přemýšlel, jak dál navázat, ale předešel ho Švejk otázkou, jestli má cigaretu.

Polní kurát Martinec nenaučil se doposud kouřit. To bylo také jediné, co si vlastně zachoval ze životosprávy, než sem přijel. Někdy u generála Finka, když už měl trochu v hlavě, zkoušel kouřit britanika, ale hned mu všechno šlo ven, přičemž měl dojem, že mu andělíček strážce výstražně lechtá v krku.

„Nekouřím, milý synu,“ odpověděl Švejkovi s neobyčejnou důstojností.

„To se divím,“ řekl Švejk. „Znal jsem mnoho feldkurátů a ti kouřili jako špirituska na Zlíchově. Feldkuráta si vůbec nemůžu představit, aby nekouřil a nepil. Jenom jednoho jsem znal, kterej nešlukoval, ale ten zas raději místo kouření žvejkal tabák a při kázání poplival celou kazatelnu. – Vodkud'pak sou, pane feldkurát?“

„Od Nového Jičína,“ skleslým hlasem ozval se c. k. dp. Martinec.

„To snad znali, pane feldkurát, nějakou Růženu Gaudrsovou, byla předloni zaměstnána v jedný vinárně v Platnéřský ulici v Praze a žalovala vám najednou osmnáct lidí pro paternitu, poněvadž se jí narodily dvojčata. To jedno z těch dvojčat mělo jedno voko modrý a druhý hnědý, to druhý dvojče mělo jedno voko šedý a druhý černý, tak vona předpokládala, že už jsou v tom angažovaný čtyři páni s podobnejma vočima, kteří tam do tý vinárny chodili a něco s ní měli. Potom to jedno z dvojčat mělo chromou nožičku jako jeden magistrátní rada, který tam taky chodil, a to druhý zas mělo šest prstů na jedný noze jako jeden poslanec, kterej tam bejval denním hostem. A teď si představějí, pane feldkurát, že takovejch hostů tam chodilo vosumnáct, a ta dvojčata vod každýho měla nějaký znamínko, vod všech těch vosumnácti, s kerejma vona chodila buď na privát, nebo do hotelu.

Nakonec soud rozhod, že otec při takovej tlačenci je neznámý, a vona to nakonec svedla na vinárníka a žalovala vinárníka, u kterýho sloužila, ale ten dokázal, že je už přes dvacet let impotentní na základě operace při nějakým zánětu dolejších vokončetin. Voni ji pak šupovali, pane feldkurát, k vám do Novýho Jičína, z toho je nejlepší vidět, že kdo baží vo moc, dostane vobyčejně starýho kozla. Vona se měla držet jednoho a netvrdit před soudem, že jedno dvojčátko je vod pana poslance a druhý vod pana magistrátního rady anebo vod toho a vod toho. Každý narození dítěte se dá lehce spočítat. Tolikátýho a tolikátýho jsem s ním byla v hotelu a tolikátýho a tolikátýho se mně to narodilo. To se ví, když je to normální porod, pane feldkurát. V takovejch abštajglách vždycy se najde za pětku nákej svědek, jako podomek nebo pokojská, který to vodpřísáhnou, že tam skutečně tu noc s ní byl a vona že mu řekla, ještě když šli dolů po schodech: „A co když něco z toho bude?“ a von že jí na to vodpověděl: „Neboj se, kanimůro, vo dítě se postarám.“

Polní kurát se zamyslel a celá duchovní útěcha připadala mu nyní nějak těžkou, třebaže měl již předtím celou osnovu vypracovanou, co a jak bude s milým synem mluvit. O tom nejvyšším milosrdenství v den posledního soudu, kdy vstanou všichni vojenští zločinci z hrobů s oprátkou na krku, a poněvadž se káli, přijati jsou na milost stejně jako ten lotr z Nového zákona.

Měl připravenu snad jednu z nejhezčích duchovních útěch, která měla sestávat ze tří částí. Napřed chtěl pojednat o tom, že je smrt oběšením lehká, když je člověk úplně usmířen s bohem. Vojenský zákon že trestá provinilce pro jeho zradu spáchanou na císaři pánu, který je otcem svých vojinů, takže na sebemenší poklesek jejich sluší se dívati jako na otcovraždu, potupení otce. Potom chtěl dál rozvinout svou teorii, že císař pán jest z milosti boží, že jest bohem ustanoven k řízení světských záležitostí, tak jako papež jest ustanoven k řízení duchovních věcí. Zrada spáchaná na císaři jest zradou spáchanou na samotném pánu bohu. Čeká tedy vojenského zločince

kromě oprátky trest na věčnosti a věčné zatracení zlołaje. Jestli však světská spravedlnost nemůže vzhledem k vojenské disciplíně zrušit rozsudek a musí oběsit zločince, není ještě všecko ztraceno, pokud se týká druhého trestu na věčnosti. Člověk to může parírovat výborným tahem, pokáním.

Polní kurát představoval si tu nejdojemnější scénu, která jemu samotnému tam nahoře prospěje k vymazání všech poznámek o jeho činnosti a působení v bytě generála Finka v Přemyšlu.

Jak na něho, odsouzence, potom v úvodě zařve:

„Kaj se, synu, klekněme si spolu! Opakuj za mnou, synu!“

A jak potom touhle smradlavou, zavšivenou celou bude se ozývat modlitba:

„Bože, jehož vlastností jest smilovávati se vždycky a odpouštěti, snažně tě prosím za duši vojína tohoto, kteréž jsi rozkázal odejít z tohoto světa na základě rozsudku náhlého vojenského soudu v Přemyšlu. Dejž infanteristovi tomuto pro jeho úpěnlivé a úplné pokání, aby pekelných útrap nezakusil, ale věčných radostí požíval.“

„S dovolením, pane feldkurát, už sedějí pět minut jako zařezanej, jako by jim ani do hovoru nebylo. Na nich člověk hned pozná, že jsou ponejprv v arestě.“

„Přišel jsem,“ řekl vážně polní kurát, „kvůli duchovní útěše.“

„To je zvláštní, co pořád mají, pane feldkurát, s tou duchovní útěchou. Já, pane feldkurát, necejtím se bejt tak silnej, abych jim mohl nějakou útěchu poskytnout. Voni nejsou ani první, ani poslední feldkurát, kerej se dostal za mříže. Vostatně, abych jim řekl pravdu, pane feldkurát, já nemám tu vejřečnost, abych mohl někomu poskytovat útěchu v jeho těžkém postavení. Jednou jsem to zkusil, ale nedopadlo to příliš dobře, hačnou si pěkně vedle a já jim to povím.“

Když jsem bydlel v Opatovickéj ulici, tak jsem tam měl jednoho kamaráda, Faustýna, vrátnýho z hotelu. Byl to moc hodnej člověk, spravedlivej a přičinlivej. Znal kdejakou holku z ulice, a mohli by přijít, pane feldkurát, kterejkoliv čas noční do hotelu k němu a říct

mu jen: ‚Pane Faustýne, potřebuju nějakou slečnu,‘ a von vám hned svědomitě se optal, jestli blondýnku, brunetu, menší, vyšší, tenkou, tlustou, Němkyni, Češku nebo židovku, svobodnou, rozvedenou nebo vdanou paničku, inteligentní nebo bez inteligence.“

Švejk přitulil se důvěrně k polnímu kurátovi, a objímaje ho v pasu, pokračoval:

„Řekněme tedy, pane feldkurát, že by řekli: ‚Potřebuju blondýnu, nohatou, vdovu, bez inteligence,‘ a za deset minut byste ji měl v posteli i s křestním listem.“

Polnímu kurátovi počalo být horko, a Švejk mluvil dál, tiskna k sobě mateřsky polního kuráta:

„Ani by neřekli, pane feldkurát, jakej měl pan Faustýn smysl pro mravnost a poctivost. Vod těch ženskejch, kerý dohazoval a dodával do pokojů, nevzal vám ani krejcar diškerece, a když se někdy některá z těch ženštin zapomněla a chtěla mu něco podstrčit, měli vidět, jak se rozčílil a začal na ni křičet: ‚Ty svině jedna, když prodáváš svoje tělo a pášeš smrtelnej hřích, nemysli si, že ten tvůj nějaký šesták mně pomůže. Já nejsem žádný kuplíř, nestoudná běhno. Já to dělám jedinej z outrpnosti k tobě, abys, když už ses tak spustila, nemusela svou hanbu veřejně vykládat kolemjdoucím, aby tě někde v noci chytla patrola a tys musela potom tři dni mejt na direkci. Takhle seš aspoň v teple a nikdo nevidí, kam až jsi klesla.‘ Von si to vynahražoval na hostech, když nechtěl brát peníze jako pasák.

Měl svou sazbu: modrý voči stály šesták, černý patnáct krejcarů, a von to všechno vypočet přímo dopodrobna jako oučet na kousek papíru, kerej podal hostovi. Byly to velmi přístupné ceny za zprostředkování. Na ženskou bez inteligence byla přírážka šesták, poněvadž von vycházel z tý zásady, že taková sprostá nádoba víc pobaví než taková vzdělaná dáma.

Jednou kvečer u přišel ke mně pan Faustýn do Opatovickej ulice náramně rozčilenej a nesvůj, jako by ho právě byli před chvilkou vytáhli zpod ochrannýho rámu vod elektriky a ukradli mu přitom

hodinky. Napřed vůbec nic nemluvil, jen vytáhl z kapsy láhev rumu, napil se, podal mně a řekl: ‚Pij.‘ Tak jsme nemluvili nic, až když jsme tu láhev vypili, von najednou povídá: ‚Kamaráde, buď tak laskav, udělej mně něco k vůli. Otevři vokno na ulici, já si na vokno sednu a ty mě chytíš za nohy a shodíš mě z třetího patra dolů. Já už v životě nic jinýho nepotřebuju, já mám tuhle poslední outěchu, že se našel dobrej kamarád, kerej mne sprovedí ze světa. Já dál na světě bejt živ nemůžu, já poctivej člověk sem žalovanej pro kuplířství jako nákej pasák ze Židů. Náš hotel je přeci prvotřídní, všechny tři panský i moje žena mají knížky a nejsou dlužni panu doktorovi za vizitu ani krejcar. Máš-li mne jen trošku rád, shod’ mne z třetího patra, dej mně tu poslední outěchu.‘ Řekl jsem mu, aby si tedy vylezl na okno, a shodil jsem ho dolů na ulici. – Nelekají se, pane feldkurát.“

Švejk vystoupil na pryčnu, přičemž vytáhl s sebou polního kuráta: „Podívají se, pane feldkurát, já jsem ho tedy takhle chytil a šup s ním dolů.“

Švejk vyzvedl polního kuráta, spustil ho na podlahu, a zatímco poděšený polní kurát se sbíral ze země, hovořil Švejk dále:

„Tak vidějí, pane feldkurát, že se jim nic nestalo, a jemu taky ne, panu Faustýnovi, vono to bylo asi jenom vo třikrát vejš. Von byl totiž ten pan Faustýn úplně vožralej a zapomněl, že já bydlím v Opatovickej ulici docela v nízkém přízemí, a ne ve třetím patře jako před rokem, když jsem bydlel v Křemencovej ulici a von ke mně chodil na návštěvu.“

Polní kurát ze země poděšeně podíval se na Švejka, který stoje nad ním na pryčně, rozkládal rukama.

Kurátovi napadlo, že má co dělat se šilencem, proto koktaje: „Ano, milý synu, nebylo to ani třikrát tak vysoko,“ šoupal se pomalu pozpátku ku dveřím, na které začal tak náhle bušit a přitom tak strašně ječet, že mu hned otevřeli.

Švejk viděl zamřížným oknem, jak polní kurát spěšně kráčí přes nádvoří v průvodu strážce, přitom živě gestikuluje.

„Ted' ho vedou asi na magorku,“ pomyslí si Švejk, seskočil z pryčny, a procházeje se vojenským krokem, zpíval si:

*„Ten prstýnek, cos mi dala,
ten já nosit nebudu.
Prachsakra, pročpak ne.
Až já přijdu k svému regimentu,
do kvěru ho nabiju...”*

Polního kuráta za několik minut nato ohlašovali u generála Finka.

U generála bylo opět jedno velké shromáždění, ve kterém vynikající úlohu hrály dvě příjemné dámy, víno a likéry.

Bylo zde z důstojnického sboru celé sestavení ranního náhlého soudu, kromě obyčejného infanteristy, který ráno jim zapaloval cigarety.

Polní kurát veplul opět tak pohádkově jako příšera do shromáždění. Byl bledý, rozechvělý a důstojný jako člověk, který je si vědom, že byl nevinně zfackován.

Generál Fink, počínající si poslední dobou velice důvěrně k polnímu kurátovi, stáhl ho k sobě na pohovku a napařeným hlasem otázel se kuráta:

„Co je s tebou, duchovní útěcho?“

Přitom jedna z veselých dam hodila po kurátovi memfiskou.

„Pijte, duchovní útěcho,“ řekl ještě generál Fink, nalévaje vína polnímu kurátovi do velikého zeleného poháru. Poněvadž ten ihned se nenapil, začal ho sám vlastnoručně generál napájet, a kdyby nebyl kurát statečně lokal, byl by ho celého pobryndal.

Potom nastalo teprve dotazování, jak se při poskytování duchovní útěchy choval odsouzenec. Polní kurát vstal a řekl hlasem plným tragiky:

„Zešlél.“

„To musela být znamenitá duchovní útěcha,“ zasmál se generál, načež se všichni dali do hrozného chechtotu, přičemž obě dámy začaly opět házet na kuráta memfisky.

Na konci stolu klímal v křesle major, který již trochu přebíral, nyní se probudil ze své apatie, nalil rychle do dvou vinných sklenic nějakého likéru, rozrazil si cestu přes židle k polnímu kurátovi a přinutil zmámeného božího sluhu vypít to s ním na bratrství. Potom se zas odvalil na své místo a tloukl špačky dál.

Tímto přípitkem na bratrství upadl polní kurát do osidel ďábla, který natahoval na něho svou náruč ze všech lahví na stole i z pohledů a úsměvů veselých dam, které si daly naproti němu nohy na stůl, takže na polního kuráta koukal Belzebub z krajkoví.

Do poslední chvíle neztrácel polní kurát přesvědčení, že se hraje o jeho duši a on sám že je mučedníkem.

Vyjádřil to také rozjímáním, které pronesl k dvěma vojenským sluhům generála, kteří ho odnášeli do vedlejších pokojů na pohovku:

„Smutné sice, ale vznešené divadlo otvírá se před vašima očima, když nepředpojatou a čistou myslí vzpomenete si na tolik proslavených trpitelů, kteří stali se obětmi pro víru a jsou známi pod jménem mučedníků. Na mně vidíte, jak člověk nad všeliká utrpení cítí se povýšen, když v jeho srdci obývá pravda a ctnost, které ho ozbrojují k dobytí slavného vítězství nad nejstrašnějším utrpením.“

Tu ho obrátili obličejem ke stěně a on ihned usnul.

Měl neklidný spánek.

Zdálo se mu, že ve dne vykonává funkce polního kuráta a večer že je vrátným v hotelu na místě vrátného Faustýna, kterého Švejk shodil z třetího poschodí.

Přicházely na něho ze všech stran ke generálovi žaloby, že místo blondýny přivedl hostovi brunetu, místo rozvedené paní s inteligencí že dodal vdovu bez inteligence.

Probudil se ráno zpocený jako myš, měl žaludek jako na vodě a připadalo mu, že ten jeho farář na Moravě je proti němu anděl.

3.

Švejk opět u své marškumpanie

Onen major, který dělal auditora při včerejším dopoledním líčení se Švejkem, byla tatáž figura, která večer u generála pila na bratrství s polním kurátem a klímala.

Jisto bylo, že nikdo nevěděl, kdy a jak major v noci od generála odešel. Všichni byli v takovém stavu, že nikdo nezpozoroval jeho nepřítomnosti, generál si dokonce pletl, kdo vlastně ze společnosti mluví. Major nedlel již přes dvě hodiny ve společnosti, ale generál přesto kroutil si vousy, a pitomě se usmívaje, volal:

„Dobře jste to řekl, pane majore.“

Ráno nemohli majora nikde najít. Jeho plášť visel v předsíni, šavle byla na věšáku, scházela jen jeho důstojnická čepice. Domnívali se, že snad usnul někde na záchodě v domě, prohledali všechny záchody, ale nenašli ho nikde. Místo něho objevili v druhém patře jednoho spícího nadporučíka ze společnosti generálovy, který spal vkleče, maje hubu v díře, jak ho tu spánek zastihl, když zvracel.

Major jako kdyby do vody zapadl.

Kdyby však byl se někdo podíval zamřížovaným oknem, kde byl zavřen Švejk, uviděl by, jak pod Švejkovým ruským vojenským pláštěm spí dvě osoby na jednom kavalci, jak zpod pláště vykukují dva páry bot.

S ostruhami patřily majorovi, bez ostruh Švejkovi.

Oba leželi k sobě přituleni jako dvě koťata. Švejk měl pracku pod majorovou hlavou a major objímal Švejka za pasem, tule se k němu jako štěně k fence.

Nebylo v tom nic záhadného. Bylo to prostě uvědomění si svých povinností ze strany pana majora.

Stalo se vám jistě někdy, že jste s někým seděli a pili po celou noc až do druhého dne dopoledne, a najednou váš spolubesedník chytne se za hlavu, vyskočí a vykřikne: „Ježíšmarjá, já měl být v osm hodin v úřadě.“ To je takzvaný záchvat povinnosti, který se dostavuje jako jakýsi odštěpený produkt výčitek svědomí. Takového člověka, kterého chytne tento šlechetný záchvat, nic neodvrátí od jeho svatého přesvědčení, že musí okamžitě vynahradit v úřadě to, co zameškal. To jsou ta zjevení bez klobouků, která vrátní v úřadech zachycují na chodbě a ukládají ve svém pelechu na pohovku, aby se prospala.

Podobný záchvat dostal i major.

Když se probudil v křesle, najednou mu napadlo, že musí okamžitě vyslechnouti Švejka. Tento záchvat úřední povinnosti vynořil se najednou tak rychle a byl proveden bystře a odhodlaně, že vůbec nikdo nezpozoroval zmizení pana majora.

Zato však tím pádněji pocítili přítomnost majorovu na strážnici vojenského arestu. Vpadl jim tam jako puma.

Šikovatel mající službu spal u stolu a kolem všude dřímalo ostatní mužstvo v nejrůznějších polohách.

Major s čepicí na stranu spustil takovou bandurskou, že ve všech zarazil zívání, takže jejich obličej nabyly šklebivého výrazu a na majora díval se zoufale a pitvorně ne houf vojáků, ale houf sešklebených opic.

Major mlátil pěstí do stolu a řval na šikovatele:

„Vy indolentní chlape, já už vám tisíckrát říkal, že vaše lidi jsou zasranou svinskou bandou.“

Obraceje se na vyjevené mužstvo, křičel:

„Vojáci! Vám kouká blbost z očí, i když spíte, a když se probudíte, tak se, chlapi, tváříte, jako by každý z vás sežral vagón dynamitu.“

Následovalo potom dlouhé a vydatné kázání o povinnostech všeho mužstva na strážnici a konečně vyzvání, aby mu otevřeli ihned arest, kde je Švejk, že chce delikventa podrobiti novému výslechu.

Tak se tedy dostal v noci major ke Švejkovi.

Přišel tam v tom stadiu, kdy se to v něm všechno, jak se říká, rozleželo. Posledním jeho výbuchem bylo, že poručil, aby klíče od arestu byly mu odevzdány.

Šikovatel odmítl v jakémsi posledním zoufalém připamatování si svých povinností, což na majora působilo najednou velkolepým dojmem.

„Vy zasraná svinská bando,“ křičel do nádvoří, „kdybyste mi tak dali klíče do ruky, já bych vám ukázal.“

„Poslušně hlásím,“ odpověděl šikovatel, „že jsem nucen vás zamknouti a postavití kvůli vaší bezpečnosti k arestantovi stráž. Až si budete přát vyjít, račte, pane majore, zabouchat na dveře.“

„Ty pitomečku,“ řekl major, „ty paviáne jeden, ty velbloude, ty myslíš, že já se bojím nějakého arestanta, abys mně k němu stavěl stráž, když ho budu vyslýchat. Krucihiml donrvetr, zamkněte mne a ať už jste venku!“

V otvoru nade dveřmi v zamřížované lucerně vydávala petrolejová lampa s přitáhnutým knotem matné světlo, které sotva stačilo k tomu, aby major našel probuzeného Švejka, který trpělivě vyčkával, stoje ve vojenském postoji u svého kavalce, co se vlastně vyvine z této návštěvy.

Švejk si vzpomněl, že bude nejlepší odevzdat panu majorovi raport, proto zvolal rázně:

„Poslušně hlásím, pane majore, jeden zavřenej muž a jinak se nic nestalo.“

Major si najednou nemohl vzpomenout, proč sem vlastně přišel, proto řekl:

„Ruht! Kde máš toho zavřeného muže?“

„To jsem, poslušně hlásím, pane majore, já,“ řekl hrdě Švejk.

Major však nedbal této odpovědi, neboť generálovo víno a likéry vyráběly v jeho mozku poslední alkoholickou reakci. Zívl tak strašně, že by se každému civilistovi vykloubily sanice. U majora však toto zívnutí přemístilo jeho myšlení v ty mozkové záviny, kde

lidstvo chová dar zpěvu. Zapadl zcela nenuceně na Švejkův kavalec na pryčně a takovým hlasem, jaký vyrazí podřezané podsvinče před svým skolem, ječel:

*„Oh, Tannenbaum! Oh, Tannenbaum,
wie schön sind deine Blätter!“*

což opakoval několikrát za sebou, vplétaje v tu píseň nesrozumitelné skřeky.

Potom se převálil na záda jako malé medvídko, skulil se do kotouče a začal hned chrápat.

„Pane majore,“ budil ho Švejk, „poslušně hlásím, že dostanou vši.“

Nebylo to ale nic platné. Major spal, jako když ho do vody hodí.

Švejk podíval se něžně na něho a řekl: „Tak tedy spinkej, ty kořalo,“ a přikryl ho pláštěm. Později si vlezl k němu, a tak je tedy k sobě stulené našli ráno.

K deváté hodině, když shánka po majorovi nabyla vrcholu, Švejk vylezl z kavalce a uznal za vhodné probudit pana majora. Zatrásl s ním několikrát velice důkladně, odstranil z něho ruský plášť, až konečně major se na kavalci posadil, a dívaje se tupě na Švejka, hledal u něho rozluštění záhady, co se to s ním vlastně stalo.

„Poslušně hlásím, pane majore,“ řekl Švejk, „že zde byli již několikrát z vachcimry se přesvědčit, jste-li ještě naživu. Proto jsem si dovolil vás nyní probudit, poněvadž já nevím, jak obvykle dlouho spíte, abyste snad nepřespál. V pivováře v Uhřetěvsi byl jeden bednář. Ten spal vždycky do šesti hodin ráno, když ale přespál, třeba jen čtvrt hodinky do čtvrt na sedm, tak už potom spal až do samého poledne, a to dělal tak dlouho, až ho vyhodili z práce, a von jim potom ze zlosti dopustil se urážky církve a jednoho člena našeho panujícího rodu.“

„Ty bejt blbej, vid’?“ řekl major ne bez přídechu jakéhosi zoufalství, poněvadž měl hlavu po včerejšku jako křáp a nijak nenacházel

ještě odpovědi na to, proč zde vlastně sedí, proč sem chodili ze strážnice a proč ten chlap, který stojí před ním, žvaní takové hlouposti, které nemají ani hlavy, ani paty. Připadalo mu to všechno tak strašně podivné. Nejasně si vzpomínal, že zde již jednou v noci byl, ale proč?

„Já zde už v noci bejt?“ otázal se s poloviční jistotou.

„Dle rozkazu, pane majore,“ odpověděl Švejk, „jak jsem vyrozuměl, poslušně hlásím, ze řeči pana majora, pan major mě přišel vyslechnout.“

A tu se majorovi rozbřesklo v hlavě a podíval se na sebe, pak za sebe, jako kdyby cosi hledal.

„Neračte se o nic starat, pane majore,“ řekl Švejk. „Probudil jste se zrovna tak, jak jste sem přišel. Přišel jste sem bez pláště, bez šavle a s čepicí. Čepice je támhle, já jsem vám ji musel vzít z ruky, poněvadž jste si ji chtěl dát pod hlavu. Parádní oficírská čepice, to je jako cylindr. Vyspat se na cylindru, to doved jenom nějaký pan Karderaz v ‚Loděnici‘. Ten se natáhl v hospodě na lavici, dal si cylindr pod hlavu, on totiž zpíval na pohřbech a na každé pohřeb chodil v cylindru, dal si cylindr pěkně pod hlavu a vsugeroval si, že ho nesmí promáčkout, a celou noc se jaksi nad ním nepatrnou tíhou těla vznášel, takže to cylindru vůbec nic neuškodilo, ještě spíš prospělo, poněvadž von, když se vobracel ze strany na stranu, tak ho svýma vlasama pomalu kartáčkoval, až ho vyžehlil.“

Major, který si již tedy uvědomil co a jak, nepřestával se dívat tupě na Švejka a jenom opakoval:

„Ty blbnout, vid'? Já tedy být zde, já jít odtud.“

Vstal, šel ke dveřím a zabouchal.

Nežli přišli otevřít, řekl ještě k Švejkovi:

„Jestli telegram nepřijít, že ty jseš ty, tedy ty viset!“

„Děkuji srdečně,“ řekl Švejk, „vím, pane majore, že se velice o mne staráte, ale jestli snad, pane majore, jste zde nějakou na kavalci chyt, buďte přesvědčen, že když je malinká a má načervenalej zade-

ček, tak že je to sameček, jestli je jenom jeden a nenajde se taková dlouhá šedivá s načervenalými proužky na bříšku, tak je dobře, jinak by to byl páreček, a voni se ty potvory úžasně rozmnožují, ještě víc než králíci.“

„Lassen Sie das,“ řekl sklesle major k Švejkovi, když mu otvírali dveře.

Major na strážnici nedělal už žádných výstupů, zcela odměřeně poručil, aby došli pro drožku, a za drkocání drožky po mizerném dláždění Přemyšlu měl v hlavě jen ty představy, že delikvent je blbec prvního řádu, ale že to bude patrně přece jen nevinné hovado, a pokud se týká jeho, majora, že mu nic jiného nezbyvá, než aby se buď zastřelil ihned, jak přijede domů, nebo aby si poslal pro plášť a šavli ke generálovi a jel se vykoupat do městských lázní a po vykoupaní zastavil se ve vinárně u Vollgrubera, spravil si povšechně chuť a na večer objednal si po telefonu lístek na představení do městského divadla.

Nežli dojel k svému bytu, rozhodl se pro to druhé.

V bytě čekalo ho malé překvapení. Přišel právě včas...

Na chodbě jeho bytu stál generál Fink, držel za límec jeho burše, děsně si s ním počínal a řval na něho:

„Kde máš svého majora, dobytku? Mluv, ty zvíře!“

Zvíře však nemluvalo, poněvadž modralo v obličeji, jak ho generál škrtil.

Major ještě při vstupu k této scéně postřehl, že nešťastný burš pevně pod paždí svírá jeho plášť a šavli, které patrně přinesl z před-síně od generála.

Tato scéna počala majora velice bavit, proto zůstal stát v po-otevřených dveřích a díval se dál na utrpení svého věrného sluhy, který měl tu vzácnou vlastnost, že majorovi ležel už dávno v žaludku pro různé zlodějny.

Generál na okamžik pustil zmodralého burše, jedině kvůli tomu, aby vytáhl z kapsy telegram, kterým potom počal mlátit majorova sluhu přes hubu a přes pysky, přičemž křičel:

„Kde máš svého majora, dobytku, kde máš svého majora *auditora*, dobytku, abys mu mohl odevzdat telegram v úřední záležitosti?“

„Zde jsem,“ zvolal major Derwota ve dveřích, kterému kombinace slov „major auditor“ a „telegram“ připomněla poznovu jeho jisté povinnosti.

„Ach,“ vykřikl generál Fink, „ty se vracíš?“ V přízvuku bylo tolik jízlivosti, že major neodpověděl a zůstal nerozhodně stát.

Generál mu řekl, aby šel s ním do pokoje, a když se posadil za stůl, hodil mu omlácený telegram o burše na stůl a řekl mu tragickým hlasem:

„Čti, to je tvoje dílo.“

Zatímco major četl telegram, vstal generál ze židle, běhal po pokoji, porážel židle a taburetky, křičel:

„A přeci ho pověsím!“

Telegram byl tohoto znění:

Pěšák Josef Švejek, ordonanc 11. pochodové roty, ztratil se 16. t. m. na přechodu Chyrów–Felštýn na služební cestě jako zaopatřovač bytů. Neprodleně dopravit pěšáka Švejka na brigádní velitelství do Wojalycze.

Major otevřel si stůl, vytáhl mapu a zamyslel se nad tím, že Felštýn je 40 kilometrů jihovýchodně od Přemyšlu, takže jevila se zde hrozná záhada, jak přišel pěšák Švejek k ruské uniformě v místech vzdálených přes sto padesát kilometrů od fronty, když pozice táhnou se v linii Sokal – Turze – Kozlów.

Když to major sdělil generálovi a ukázal mu na mapě místo, kde se Švejek ztratil před několika dny dle telegramu, generál řval jako býk, poněvadž vycitoval, že se všechny jeho naděje o náhlém soudu rozplynuly vniveč. Šel k telefonu, spojil se se strážnicí a dal rozkaz, aby okamžitě k němu, do majorova bytu, přivedli arestanta Švejka.

Nežli byl rozkaz vyplněn, generál nesčíslněkrát za hrozného proklínání projevoval svou nelibost nad tím, že ho měl dát na své riziko ihned pověsit beze všeho vyšetřování.

Major oponoval a mluvil něco o tom, že právo a spravedlnost si podávají ruce, a řečnil vůbec ve skvělých periodách o spravedlivém soudu, o justičních vraždách a vůbec o všem možném, co mu slina přinesla na jazyk, neboť měl po včerejšku nehoráznou kočku, která potřebovala se vymluvit.

Když konečně předvedli Švejka, major žádal na něm vysvětlení, jak to bylo tam u Felštýna a co vlastně je s tou ruskou uniformou.

Švejk to náležitě vysvětlil, podepřel to několika příklady ze svých dějin lidských trampot. Když se ho potom major zeptal, proč to již neřekl při výslechu před soudem, Švejk odpověděl, že se ho na to vlastně nikdo neptal, jak se dostal do ruské uniformy, ale že všechny otázky byly: „Přiznáváte se, že jste se dobrovolně a beze všeho nátlaku oblékl do uniformy nepřítele?“ Poněvadž to byla pravda, že nemohl nic jiného říct: „Ovšem – ano – zajisté – tak jest – bezesporu.“ Proto také přece odmítl s rozhořčením nařčení, které padlo u soudu, že zradil císaře pána.

„Ten muž je naprostý idiot,“ řekl generál k majorovi. „Převlékat se na hrázi rybníka do nějaké ruské uniformy, kterou tam bůhví kdo zanechal, dát se vřadit do partie ruských zajatců, to může udělat jenom blbec.“

„Poslušně hlásím,“ ozval se Švejk, „že opravdu sám na sobě někdy pozoruju, že sem slabomyslněj, zejména takhle kvečeru...“

„Kuš, vole,“ řekl mu major a obrátil se ke generálovi s otázkou, co tedy se má stát se Švejkem.

„Ať si ho oběsí u jeho brigády,“ rozhodl generál.

Za hodinu nato vedla eskorta Švejka na nádraží, aby ho doprovodila do štábu brigády do Wojalycze.

V arestě zanechal Švejk po sobě malou památku, vyškrábav na stěně kouskem dřívka ve třech sloupcích seznam všech polívek,

omáček a příkrmů, které jedl v civilu. Byl to jakýsi protest proti tomu, že během 24 hodin nedali mu ani do úst.

Se Švejkem šel současně tento papír na brigádu:

Na základě telegramu číslo 469 dodává se pěšák Josef Švejk, zběhlý od 11. pochodové roty, k dalšímu řízení v štáb brigády.

Sama eskorta, sestávající ze čtyř mužů, byla směsí národností. Byl v ní Polák, Maďar, Němec a Čech, který eskortu vedl a měl hodnost frajtra a naparoval se vůči krajanovi arestantovi, dáváje mu najevo svou hroznou nadvládu. Když totiž Švejk na nádraží projevil přání, by dovoleno mu bylo se vymočít, řekl mu frajtr docela hrubě, že bude močit, až přijede k brigádě.

„Dobrá,“ řekl Švejk, „to mně musejí dát písemně, aby se vědělo, až mně praskne močovej měchýř, kdo mně to udělal. Na to je zákon, pane frajtre.“

Frajtr, chlap od volů, se lekl toho močového měchýře, a tak slavnostně na nádraží celá eskorta vedla Švejka na záchod. Frajtr vůbec po celé cestě dělal dojem sveřepého člověka a tvářil se tak nafoukaně, jako kdyby hned zítra měl dostat přinejmenším hodnost velitele armádního sboru.

Když seděli ve vlaku na trati Přemyšl–Chyrów, poznamenal k němu Švejk:

„Pane frajtr, když se na nich koukám, tak si vzpomínám vždycy na nějakýho frajtra Bozbu, kterej vám sloužil v Tridentu. Toho když jmenovali frajtre, tak hned ten první den najednou začal přibíjet do vobjemu. Začínaly mu votýkat tváře a břicho se mu tak nafouklo, že druhej den už mu ani erární kalhoty nestačily. A co bylo to nejhorší, že mu začaly růst uši do délky. Tak ho dali na marodku a regimentsarct povídal, že se to stává všem frajtrům. Ze začátku že se nafouknou, u některýho že to brzo přejde, ale tohle že je takovej těžkej případ, že by moh puknout, poněvadž mu to de vod

tý hvězdičky na pupek. Aby ho zachránili, museli mu tu hvězdičku vodříznout a von zas splasknul.“

Od té chvíle Švejk marně se snažil udržet s frajtrm rozhovor a vysvětlit mu přátelsky, proč se povšechně říká, proč je frajtr nešťestím kumpanie. Frajtr na to neodpovídal kromě temných výhružek, kdo se asi z obou bude smát, až přijdou k brigádě. Krajan se zkrátka neosvědčil, a když se ho Švejk optal, odkud je, odpověděl, že mu do toho nic není.

Švejk to zkoušel s ním všelijak. Vypravoval mu, že to není po-nejprv, co ho vedou eskortou, ale že se vždycky přitom dobře bavil se všemi, kteří ho provázeli.

Frajtr ale mlčel dál a Švejk pokračoval:

„Tak se mně zdá, pane frajtr, že jich muselo potkat ve světě neštěstí, když ztratili řeč. Znal jsem mnoho smutnejch frajtrů, ale takový boží neštěstí, jako jste vy, pane frajtr, vodpustějí a nehněvají se, jsem ještě neviděl. Svěřejí se mně, co jich trápí, a může bejt, že jim poradím, poněvadž voják, kterýho vodějí eskortou, ten má vždy větší zkušenosti než ti, co ho hlídají. Nebo vědí co, pane frajtr, aby nám cesta lepší utíkala, vypravujou něco, třebaš jak to u nich vypadá v okolí, jestli tam mají rybníky, nebo třebaš je tam nějaká zřícenina hradu, tak by nám mohli vyprávět, jaká pověst se k tomu víže?“

„Už toho mám dost,“ vykřikl frajtr.

„To sou šťastnej člověk,“ řekl Švejk, „některej člověk nemá toho nikdy dost.“

Frajtr zahalil se v naprosté mlčení, když byl promluvil své poslední slovo:

„Voni ti to u brigády vytmavějí, ale já se s tebou abgébovat nebudu.“

V eskortě bylo vůbec velice málo zábavy. Maďar se bavil s Němcem zvláštním způsobem, jelikož znal z němčiny jenom *jawohl* a *was*? Když Němec mu cosi vykládal, Maďar kýval hlavou a říkal „Jawohl“, a když se Němec zamlčel, řekl Maďar „Was?“ a Němec spustil znova.

Polák z eskorty se držel aristokraticky, nikoho si nevšímal a bavil se sám pro sebe tím, že smrkal na zem, používaje k tomu velice dovedně palce pravé ruky, pak to zádumčivě na zemi roztíral kolbou ručnice a pak způsobně si utíral zasviněnou kolbu o kalhoty, přičemž si neustále pobručoval:

„Svatá Panno.“

„To toho moc neumíš,“ řekl k němu Švejka. „Na Bojišti bydlel v jednom sklepním bytě metař Macháček, ten se vysmrkal na vokno a rozmazal to tak dovedně, že z toho byl vobraz, jak Libuše věští slávu Prahy. Za každé takovej vobraz dostal vod ženy takový státní stipendium, že měl hubu jako žok, ale von toho nenechal a pořád se v tom zdokonaloval. Byla to taky jediná jeho zábava.“

Polák mu na to neodpovídal a nakonec celá eskorta byla v hlubokém mlčení, jako by jela na pohřeb a přemýšlela s pietou na nebožtíka.

Tak se blížili ku štábu brigády do Wojalyzce.

Mezitím se u štábu brigády zběhly jisté velice podstatné změny.

Řízením štábu brigády byl pověřen plukovník Gerbich. To byl pán velkých vojenských schopností, které se mu vrazily do nohou ve formě podáгры. Měl však v ministerstvu velice vlivné osobnosti, které způsobily, že nešel do penze a potloukal se nyní po různých štábech větších vojenských formací, bral zvýšené služné s nejrozmanitějšími válečnými doplatky a zůstával tak dlouho na místě, dokud v záchvatu podáгры nevyvedl nějakou blbost. Potom ho zase přeložili jinam a obyčejně bylo to vlastně jakési povýšení. S důstojníky při obědě obyčejně o ničem jiném nemluvíval než o svém oteklém palci na noze, který nabýval občas hrozivých rozměrů, takže musel nosit zvláštní velikou botu.

Při jídle bylo jeho nejmilejší zábavou vypravovat všem, jak mu palec mokvá a neustále se potí, takže jej musí mít ve vatě, a ty výpotky že jsou cítit jako zkysaná hovězí polévka.

Proto také se vždycky s ním celý důstojnický sbor s velkou upřímností loučil, když odcházel na jiné místo. Jinak byl velice žoviální pán a choval se zcela přátelsky k nižším důstojnickým šaržím, kterým vykládal, co toho dřív, dokud ho ještě tohle nechytlo, dobrého vypil a snědl.

Když dopravili Švejka na brigádu a dle rozkazu službu konající důstojníka předvedli ho s patřičnými listinami k plukovníkovi Gerbichovi, seděl u něho v kanceláři poručík Dub.

Za těch několik dní od pochodu Sanok–Sambor poručík Dub prodělal opět jedno dobrodružství. Za Felštýnem potkala totiž 11. pochodová setnina transport koní, které vedli k dragounskému pluku do Sadowe-Wisznie.

Poručík Dub ani sám vlastně nevěděl, jak se to stalo, že chtěl ukázat nadporučíkovi Lukášovi své jezdecké umění, jak vyskočil na jednoho koně, který s ním zmizel do údolí potoka, kde později našli poručíka Duba pevně zasazeného v malém močálu, že by jej snad ani nejdovednější zahradník nedovedl tak zasadit. Když ho vytáhli pomocí smyček, poručík Dub nestěžoval si na nic, jenom tiše sténal, jako kdyby dodělával. Tak ho přivezli ke štábu brigády, jak táhli kolem, a složili ho tam v malém lazaretu.

Za pár dní se vzpamatoval, takže lékař prohlásil, že ještě dvakrát nebo třikrát mu namažou záda a břicho jódovou tinkturou a že potom může směle zas dostihnout svůj oddíl.

Nyní seděl tedy u plukovníka Gerbicha a vypravoval si s ním o nejrůznějších nemocech.

Když spatřil Švejka, zvolal hlasem velikým, neboť mu bylo známo o záhadném zmizení Švejka před Felštýnem:

„Tak už tě zas máme! Mnozí jako potvory putují a ještě horší šelmy se vracejí. Ty jsi taky jeden z nich.“

Kvůli doplnění sluší ještě poznamenati, že poručík Dub při svém dobrodružství s koněm utrpěl slabý otřes mozku, proto se nesmíme divit, že přistupuje těsněji k Švejkovi, křičel ve verších, vyzýváje boha k zápasu se Švejkem:

„Otče, hle, vzývám tě, dýmem halí mne dunivá děla, děsivě míhá se svištivá střela, řediteli bitev, vzývám tě, Otče, ty doprovod' mne na tohodle lumpa... Kdes byl tak dlouho, pacholku? Jakou to máš uniformu na sobě?“

Ještě sluší dodat, že plukovník stížený dnou měl ve své kanceláři všechno velice demokraticky zařízeno, když právě neměl záchvatu. Střídaly se u něho všechny možné šarže, aby vyslechly jeho názory na oteklý palec s příchutí zakyslé hovězí polévky.

V dobách, kdy plukovník Gerbich netrpěl záchvaty, bývalo v jeho kanceláři vždy plno nejrůznějších šarží, neboť on v takových mimořádných případech byl velice veselý a hovorný a rád měl kolem sebe posluchače, kterým by vypravoval sviňácké anekdoty, což mu dělalo velice dobře a ostatním působilo tu radost, že se nuceně smáli nad starými anekdotami, které snad byly už v oběhu za generála Laudona.

Služba u plukovníka Gerbicha byla v takových dobách velice lehká, všichni si dělali, co chtěli, a kdekoliv v nějakém štábu objevil se plukovník Gerbich, tam bylo jisto, že se krade a dělají skopičiny všeho druhu.

Také nyní nahrnulo se s předvedeným Švejkem do kanceláře plukovníka šarží nejrůznějšího druhu a čekalo, co se bude dít, mezitímco plukovník studoval přípis ke štábu brigády, sestavený majorem z Přemyšlu.

Poručík Dub však pokračoval v rozmluvě se Švejkem svým obvyklým, roztomilým způsobem:

„Ty mne ještě neznáš, ale až mne poznáš, tak strachy zcepeníš.“

Plukovník z listiny majorovy byl jelen, poněvadž major v Přemyšlu diktoval ten spis ještě pod vlivem slabouninké otravy alkoholem.

Plukovník Gerbich byl však přesto v dobré náladě, poněvadž včera i dnes pominuly mu nepříjemné bolesti a jeho palec choval se tiše jako beránek.

„Tak co jste vlastně provedl,“ otázal se Švejka tak laskavým tónem, že poručík Duba píchlo u srdce a přinutilo ho, aby místo Švejka sám odpověděl:

„Muž ten, pane plukovníku,“ představoval Švejka, „dělá ze sebe blba, aby kryl svým idiotstvím svá darebáctví. Nejsem sice obeznámen s obsahem dodaného s ním spisu, nicméně domnívám se, že ten chlap zase něco provedl, ale ve větším měřítku. Kdybyste dovolil, pane plukovníku, abych se mohl seznámiti s obsahem spisu, mohl bych vám rozhodně dáti eventuelně určité direktivy, jak s ním naložit.“

Obraceje se na Švejka, řekl k němu česky:

„Ty mně piješ krev, vid’?“

„Piju,“ odpověděl důstojně Švejk.

„Tak si ho představte, pane plukovníku,“ pokračoval německy poručík Dub. „Nemůžete se ho na nic optat, nemůžete s ním vůbec promluvit. Jednou musí padnout kosa na kámen a bude třeba ho příkladně potrestat. Dovolte, pane plukovníku...“

Poručík Dub zahloubal se do spisu sestaveného majorem z Přemyšlu, a když dočetl, zvolal slavnostně k Švejkovi:

„Ted’ je s tebou amen, kam jsi dal erární uniformu?“

„Nechal jsem ji na hrázi rybníka, když jsem zkoušel tyhle hadry, jak se v nich ruskej vojákům chodí,“ odpověděl Švejk, „vono to vlastně není nic jiného než vomyl.“

Švejk počal vyprávět poručíkovi Dubovi, co všechno zkusil kvůli tomu vomylu, a když skončil, zařval na něho poručík Dub:

„Ted’ mě teprv poznáš. Víš, co to je, ztrácet erární majetek, víš, co to znamená, ty lotře, přijít ve válce o uniformu?“

„Poslušně hlásím, pane lajtnant,“ odpověděl Švejk, „že když voják ztratí uniformu, že musí vyfasovat novou.“

„Ježíšmarjá,“ vykřikl poručík Dub, „ty vole, ty zvíře jedno, ty si budeš tak dlouho zahrávat se mnou, že budeš po válce sto let dosluhovat.“

Plukovník Gerbich, který doposud seděl klidně a rozšafně za stolem, sešklebil se najednou strašlivě, neboť jeho doposud klidný palec u nohy z mírného a klidného beránka proměnil se záchvatem dny na řvoucího tygra, na elektrický proud o 600 voltech, na údrcený pomalu kladivem na štěrku. Plukovník Gerbich mávl jenom rukou a zařval hrozným hlasem člověka pomalu pečeného na rožni:

„Všechno ven! Podejte mi revolver!“

Tohle už všichni znali, a proto vyrazili ven i se Švejkem, kterého odtáhla stráž na chodbu. Jedině poručík Dub zůstal a chtěl ještě v této chvíli, která se mu zdála tak příhodnou, nasadit na Švejka a řekl šklebícímu se plukovníkovi:

„Dovoluji si upozorniti, pane plukovníku, že tento muž...“

Plukovník zamňoukal a hodil po poručíkovi kalamářem, načež zděšený poručík Dub zasalutoval a řekl: „Ovšem, pane plukovníku,“ a zmizel ve dveřích.

Potom dlouho ozyýval se z plukovníkovy kanceláře řev a vytí, až nakonec bolestné úpění umlklo. Palec plukovníkův proměnil se najednou opět v klidného beránka, záchvat dny pominul, plukovník si zazvonil a poručil, aby přivedli k němu opět Švejka.

„Tak co je vlastně s tebou,“ otázal se plukovník Švejka, jako by z něho všechno nepříjemné spadlo a kterému bylo tak volně a blaze, jako by se povaloval v písku na břehu mořském.

Švejk, usmívaje se přátelsky na plukovníka, vyprávěl mu celou svou odyseu, jak je ordonancí 11. marškupanie 91. regimentu a jak neví, co si tam bez něho počnou.

Plukovník se také usmíval a potom vydal tyto rozkazy:

„Vyhотовit Švejkovi vojenský lístek přes Lvov na stanici Zóltance, kam má zítra dorazit jeho pochodová setnina, a vydat mu ze skladiště nový erární mundúr a 6 korun 82 haléře v záměnu mináže na cestu.“

Když potom Švejk v novém rakouském mundúru opouštěl štáb brigády, aby se vydal na nádraží, civěl u štábu poručík Dub a byl

nemálo překvapen, když Švejk ohlásil se přísně vojensky u něho, ukázal mu dokumenty a optal se ho starostlivě, má-li něco vyřídit od něho panu nadporučíkovi Lukášovi.

Poručík Dub se k nijakému jinému vyjádření nedostal než ke slůvku *Abtreten!* A když se díval za vzdalujícím se Švejkem, tak si jenom mumlal pro sebe:

„Ty mne ještě poznáš, ježíšmarjá, ty mne poznáš...”

Ve stanici Zóltance bylo shromáždění celého bataliónu hejtmana Ságnera až na nachhút ze 14. kumpanie, který se někde ztratil, když obcházeli Lvov.

Při vstupu do městečka Švejk ocitl se úplně v novém prostředí, neboť zde již bylo pozorovat ze všeobecného ruchu, že není tak příliš daleko na pozici, kde se to řeže. Všude leželo kolem dělostřelectvo a vozatajstvo, z každého domu vystupovali vojáci nejružnějších pluků, mezi těmi jako elita chodili říšští Němci a aristokraticky rozdávali Rakušanům cigarety ze svých hojných zásob. U říšskoněmeckých kuchyní na náměstí byly dokonce sudy s pivem, kde se vojákům točilo pivo do odměrek k obědu a k večeři, kolem kterých sudů ploužili se jako mlsné kočky zanedbaní rakouští vojáci s nabobtnanými břichy od špinavého odvaru slazené cigorky.

Skupiny pejzatých židů v dlouhých kaftanech ukazovaly si na mraky kouře na západě, šermovaly rukama. Křičelo se všude, že to hoří na řece Bugu, Uciszków, Busk a Derewiany.

Slyšet bylo zřetelně dunění děl. Tu zas křičeli, že Rusové bombardují z Grabové Kamionku Strumilowu a že se bojuje podél celého Bugu, a vojáci že zadržují běžence, kteří se už chtěli vrátit za Bug opět do svých domovů.

Všude panoval zmatek a nikdo nevěděl nic jistého, zdali Rusové nepřešli opět k ofenzívě a nezarazili svůj nepřetržitý ústup po celé frontě.

Na hlavní velitelství městečka vodily hlídky polních četníků každou chvíli nějakou ustrašenou židovskou duši pro obvinění z rozšiřování nepravých a klamných zpráv. Tam bili potom nešťastné židy do krve a propouštěli je s rozsekanou zadnicí do jejich domovů.

Do toho zmatku přišel tedy Švejk a pátral v městečku po své marškumpanii. Již na nádraží byl by se málem dostal do konfliktu na etapním velitelství. Když přišel ke stolu, kde se podávaly informace vojákům hledajícím své části, nějaký kaprál se na něho od stolu rozkřikl, jestli snad nechce, aby mu šel jeho marškumpačku vyhledat. Švejk mu řekl, že chce jenom vědět, kde je zde v městečku rozložená 11. marškumpanie 91. regimentu takového a takového maršbataliónu.

„Pro mne je to velice důležitý,“ zdůrazňoval Švejk, „abych věděl, kde je 11. marškumpanie, poněvadž já jsem vod ní ordonanc.“

Ke všemu neštěstí seděl u vedlejšího stolu nějaký štábní šikovník, který vyskočil jako tygr a zahulákal na Švejka:

„Zatracený prase, ty seš ordonanc a nevíš, kde je tvá marškumpanie?“

Nežli mohl Švejk odpovědět, zmizel štábní šikovník v kanceláři a za chvíli přiváděl odtamtud tlustého nadporučíka, který vypadal tak důstojně jako majitel nějaké velkořeznické firmy.

Etapní velitelství bývala též padáky na potloukající se zdivočilé vojáky, kteří by snad přes celou válku hledali své části a potloukali by se po etapách a nejraději by čekali ve frontách u těch stolů na etapních velitelstvích, kde byl nápis *Minagegeld*.

Když tlustý nadporučík vstoupil, tu vykřikl šikovník „Habt Acht!“ a nadporučík otázal se Švejka:

„Kde máš dokumenty?“

Když mu je Švejk předložil a nadporučík se přesvědčil o správnosti jeho maršrůty od štábu jeho brigády do Zóltance k jeho kumpanii, odevzdal je opět Švejkovi a řekl blahosklonně ke kaprálovi u stolu: „Dejte mu informace,“ a opět se zavřel vedle do kanceláře.

Když za ním zapadly dveře, vzal štábní šikovatel Švejka za rameno, a odváděje ho ke dveřím, podal mu tuto informaci:

„Koukej, smrade, ať zmizíš!“

A tak se Švejk ocitl opět v tom zmatku a pátral nyní po někom známém z bataliónu. Chodil dlouho po ulicích, až konečně vsadil na jednu kartu.

Zastavil jednoho plukovníka a svou lámanou němčinou ho prosil, jestli snad nezná, kde leží jeho bataliόν s jeho marškumpanií.

„Se mnou můžeš mluvit česky,“ řekl plukovník, „já jsem také z Čech. Tvůj bataliόν je rozložen vedle ve vesnici Klimontówě za drahou, a do městečka se nesmí, poněvadž se od vaší jedné kumpanie poprali na náměstí s Bavoráky, hned jak přišli.“

Švejk vydal se tedy do Klimontówa.

Plukovník na něho zavolal, sáhl do kapsy a dal Švejkovi pět korun, aby si za ně koupil cigarety, poznovu se s ním laskavě rozloučiv, vzdaloval se od Švejka a myslel si v duchu:

„Jaký to sympatický voják.“

Švejk pokračoval na své cestě do vesnice, a přemýšleje o plukovníkovi, dospěl k tomu úsudku, že před dvanácti lety byl v Tridentu nějaký plukovník Habermaier, který se také tak laskavě choval k vojákům, a nakonec vyšlo najevo, že je homosexuelní, když chtěl v lázních u Adiže zprznit jednoho kadetaspiranta, vyhrožuje mu dienstreglamá.

Za těchto ponurých myšlenek došel Švejk pomalu do nedaleké vesnice a nedalo mu mnoho práce najít štáb bataliόνu, neboť třebas vesnice byla velice rozsáhlá, byla tam jen jedna slušná budova, velká obecná škola, kterou v tomto čistě ukrajinském kraji postavila haličská zemská správa k vydatnému popoľštění obce.

Škola ve válce prodělala několik fází. Bylo zde umístěno povícero ruských štábů, rakouských štábů, jeden čas byl z tělocvičny zřízen operační sál v dobách velikých bitev, rozhodujících osud Lvova. Zde řezali nohy i ruce a prováděli trepanace lebek.

Za školou ve školní zahradě byla veliká trychtýřovitá jáma, způsobená výbuchem granátu velikého kalibru. V rohu zahrady stála silná hruška, na jejíž jedné větvi visel kus přeříznutého provazu, na kterém visel nedávno místní řeckokatolický farář, pověšený na udání místního polského řídícího učitele, že byl členem skupiny starorusů a že za ruské okupace sloužil v kostele mši za vítězství zbraní ruského pravoslavného cara. Nebylo to sice pravda, poněvadž v té době obviněný vůbec nebyl v místě přítomen, jsa na léčení kvůli svým žlučovým kamínkům v malých lázních nedotčených válkou, v Bochnie Zamurowane.

V pověšení řeckokatolického faráře hrálo úlohu několik složek: národnost, náboženský spor a slepice. Nešťastný farář těsně před válkou zabil totiž ve své zahradě jednu z učitelových slepic, které mu vybíraly zasazená zrna melounů.

Po nebožtíkovi řeckokatolickém faráři zůstala farní budova prázdnou a možno říct, že každý si vzal po panu faráři něco na památku.

Jeden polský sedláček odnesl si domů dokonce i staré piano, jehož vrchní desky použil ku spravení dvířek u prasečího chlívka. Část nábytku rozštípali vojáci, jak to bylo zvykem, a šťastnou náhodou zůstala neporušena veliká kamna v kuchyni se znamenitou plotnou, neboť řeckokatolický farář nelišil se nikterak od svých ultrakolegů a rád papal a měl rád mnoho hrnců a pekáčů na plotně i v troubě.

Tu stalo se jakousi tradicí, že všechny procházející části vojsk vařily zde v kuchyni pro důstojníky. Nahoře pak, ve velkém pokoji, bývalo jakési důstojnické kasino. Stoly a židle sesbírali u obyvatelstva vesnice.

Dnes právě důstojníci z bataliónu uspořádali si slavnostní večeři, složili se a koupili si prase, a kuchař Jurajda dělal prasečí hody pro důstojníky, obklopen různými příživníky z řad důstojnických sluhů, nad kterými vynikal účetní šikovatel, který dával rady Jurajdovi, jak má dranzírovat prasečí hlavu, aby na něho zbyl kus rypáčku.

Nejvíc vyvalené oči ze všech měl nedožera Baloun.

Tak asi se dívají lidožrouti s laskominami a chtivostí, jak z misionáře pečeného na rožni teče tuk, vydává příjemnou vůni při škvareni. Balounovi bylo asi tak jako mlékařskému psu táhnoucímu vozík, kolem kterého nese uzenářský pomocník na hlavě koš s čerstvými uzenkami z udírny, přičemž řetěz uzenek visí mu z koše po zádech, takže jen skočit a chňapnout, kdyby nebylo toho protivného řemení, do kterého je ten ubohý pes zapřažen, a mizerného náhubku.

A jitrnicový prejt, prodávající první období zrození, jitrnicové ohromné embryo na hromadě na vále vonělo pepřem, mastnotou, játry.

A Jurajda s vykasanými rukávy byl tak vážným, že by mohl sloužit za model k obrazu, jak bůh z chaosu tvoří zeměkouli.

Baloun se nezdržel a zavzlykal. Jeho vzlykot stupňoval se do usedavého pláče.

„Co řveš jak bejk?“ otázal se ho kuchař Jurajda.

„Tak jsem si vzpomněl na domov,“ odpověděl se vzlykotem Baloun, „jak jsem bejval vždycky doma při tom a jak jsem nikdy ani svému nejlepšímu sousedovi nechtěl poslat vejslužku, jen jsem chtěl vždycky všechno sežrat sám a taky sežral. Jednou jsem se tak naprásk jitrnic, jelit a ovaru, že všichni mysleli, že prasknu, a honili mne kolem dokola s bičem po dvoře, jako když se kráva nafoukne po jeteli.“

Pane Jurajda, dovolej mi hrábnout do toho prejtu, a potom ať jsem uvázaný, jinak já to trápení nepřežiju.“

Baloun vstal z lavice, a potáčeje se jako opilý, přikročil ke stolu a natáhl svou pracku směrem k hromadě prejtu.

Nastal urputný zápas. Stěží ho zmohli všichni přítomní, aby se nevrhl na prejt. Jen to mu nemohli zabránit, když ho vyhazovali z kuchyně, aby nehrábl v zoufalství do hrnce s močenými střevy na jitrnice.

Kuchař Jurajda byl tak rozčilen, že za prchajícím Balounem vyhodil celý svazek dřívěk a zařval za ním:

„Nažer se špejlů, potvoro!“

V tu dobu byli již nahoře shromážděni důstojníci bataliónu, a zatímco očekávali slavnostně to, co se rodilo dole v kuchyni, pili z nedostatku jiného alkoholu sprostou samožitnou kořalku, zabarvenou odvarem cibule nažluto, o které tvrdil židovský kupec, že je to nejlepší a nejpůvodnější francouzský koňak, který zdědil po svém otci, a ten že ho měl ještě od svého dědečka.

„Ty chlape,“ řekl mu při té příležitosti hejtman Ságner, „jestli ještě řekneš, že ho tvůj pradědeček koupil od Francouzů, když utíkali od Moskvy, tak tě dám zavřít, až ten nejmladší z tvé rodiny bude nejstarší.“

Zatímco po každém doušku proklínali podnikavého žida, Švejk seděl již v kanceláři bataliónu, kde nebyl nikdo kromě jednoročního dobrovolníka Marka, který jako historik bataliónu použil zdržení se bataliónu u Zóltance, aby do zásoby popsal některé vítězné boje, které se strhnou patrně v budoucnosti.

Prozatím dělal si určité náčrtky, a měl právě napsáno, když Švejk vstoupil:

„Jestli před naším duševním zrakem objeví se všichni ti hrdinové zúčastnivší se bojů u vesnice N, kde po boku našeho bataliónu bojoval jeden batalión pluku N a druhý batalión pluku N, vidíme, že náš n-tý batalión projevils nejskvělejší strategické schopnosti a přispěl nepopíratelně k vítězství n-té divize, mající za účel upevniti definitivně naše pozice v úseku N.“

„Tak vidíš,“ řekl Švejk k jednoročnímu dobrovolníkovi, „už jsem zde zas.“

„Dovol, ať tě očuchám,“ řekl mile dojat jednoroční dobrovolník Marek, „hm, opravdu smrdíš kriminálem.“

„Jako vobyčejně,“ řekl Švejk, „bylo to jenom malinký nedorozumění; a co ty děláš?“

„Jak vidíš,“ odpověděl Marek, „házím na papír hrdinné záchrance Rakouska, ale nějak mi to nechce jít dohromady a je to samé enóno. Podtrhuji v tom *n*, kteréžto písmeno dospělo k neobyčejné dokonalosti i v přítomnosti, i v budoucnosti. Kromě předešlých schopností objevil ve mně hejtman Ságner neobyčejný matematický talent. Musím kontrolovat účty bataliónu a dospěl jsem doposud k takové uzávěrce, že bataliόν je naprosto pasivní a že čeká jen na to, jak by udělal nějaké vyrovnání se svými ruskými věřiteli, poněvadž se po porážce i po vítězství nejvíce krade. Ostatně je to všechno jedno. I kdybychom byli potřeni na hlavu, jsou zde dokumenty o našem vítězství, poněvadž v úloze batalionsgeschichtsschreibra jsem poctěn tím, že mohu psát: ‚Poznovu se otočit proti nepříteli, který již se domníval, že vítězství je na jeho straně. Výpad našich vojinů a útok s bodáky bylo dílem okamžiku. Nepřítel v zoufalství prchá, vrhá se do vlastních zákopů, bodáme ho bez milosti, takže v nepořádku opouští své zákopy, zanecháváje v našich rukách zraněné i nezraněné zajatce. Jest to jeden z nejslavnějších okamžiků.‘ Kdo to všechno přečká, píše domů pošní poštou lístek: ‚Dostali přes prdel, drahá ženo! Jsem zdráv. Odstavilas už našeho fakana? Jenom ho neuč, aby říkal cizím lidem táta, poněvadž by to bylo pro mě těžký.‘ Cenzura potom škrtne na lístku ‚Dostali přes prdel‘, poněvadž se neví, kdo to dostal, a mohlo by se různě kombinovat, poněvadž bylo vyjádření nejasné.“

„Hlavně jasně mluvit,“ prohodil Švejk. „Když byli misionáři u Svatýho Ignáce v Praze v roce 1912, tak tam byl jeden kazatel, a ten povídal z kazatelny, že se asi s nikým neshledá v nebi. A byl na té exercici večerní jeden klempíř Kulíšek a ten po tý pobožnosti povídal v hospodě, že ten misionář musel asi moc věcí provést, když v kostele vohlašoval, jako při veřejný zpovědi, že s nikým se neshledá na nebi; proč takový lidi posílají na kazatelnu. Má se vždycky mluvit jasně a zřetelně, a ne v žádných takových oklikách.“

U „Brejšků“ byl před léty jeden sklepmistr a ten měl ve zvyku, když byl v ráži a šel po práci domů, stavět se přitom v jedný noční kavárně a připíjet si s cizími hosty a vždycky při připitku říkat: „My se na vás, vy se na nás...“ Za to dostal jednou od nějakýho slušnýho pána z Jihlavy takovou přes hubu, že kavárník ráno, když vymetli ty zuby, zavolal svou dcerušku, která chodila do pátý vobecný školy, a zeptal se jí, kolik má dospělý člověk v hubě zubů. Poněvadž to nevěděla, tak jí vyrazil dva zuby, a na třetí den dostal přípis vod toho sklepmistra, ve kterým se mu ten omlouval za všechny nepřijemnosti, který mu způsobil, že nechtěl nic říct sprostýho, ale že ho veřejnost nepochopuje, poněvadž vono je to vlastně tak: „My se na vás, vy se na nás hněváte?“ Kdo mluví nějaký dvojsmyslný řeči, musí si je napřed rozvážit. Přímej člověk, který mluví, jak mu zobák narost, málokdy dostane přes hubu. A jestli už se mu to stane pokolikrát, pak si vůbec dá pozor a radši ve společnosti drží kušnu. Je pravda, že vo takovýh člověku každej myslí, že je potouchlej a bůhví jakej, a že kolikrát taky ho zřežou, ale to už nese s sebou jeho rozvaha, jeho sebeovládání se, poněvadž musí počítat, že von je sám a proti němu že je moc lidí, kteří se cítěj bejt uraženými, a kdyby se začal s nima prát, že by dostal ještě dvakrát tolik. Takovej člověk musí bejt skromnej a trpělivej.

V Nuslích je nějakej pan Hauber, toho jednou v neděli v Kundraticích na silnici píchli omylem nožem, když šel z výletu od Bartůňkovýho mlejna. A von s tím nožem v zádech přišel až domů, a když mu žena svlíkala kabát, tak mu ho pěkně vytáhla ze zad a dopoledne už s tím nožem rozkrajovala maso na guláš, poněvadž byl ze solingenský vocele a pěkně nabroušenej a voni měli doma všechny nože pilkovatý a tupý. Vona potom chtěla mít celou soupravu do domácnosti z takovejch nožů a posílala ho vždycky v neděli do Kundratic na vejlet, ale von byl tak skromnej, že nešel nikam než k Banzetovům do Nuslí, kde věděl, že když sedí v kuchyni, že ho dřív Banzet vyhodí, než může na něho někdo sáhnout.“

„Ty jsi se nijak nezměnil,“ řekl k němu jednoroční dobrovolník.

„Nezměnil,“ odpověděl Švejk, „já jsem na to neměl čas. Voni mě dokonce chtěli zastřelit, ale to by nebylo ještě to nejhorší, já jsem ještě nedostal nikde lénunk vod dvanáctého.“

„U nás ho teď nedostaneš, poněvadž my jdeme na Sokal a lénunk se bude vyplácet až po bitvě, musíme šetřit. Jestli počítám, že se to tam strhne za čtrnáct dní, tak se ušetří na každém padlým vojákovi i s culágama 24 K 72 hal.“

„A co je jinak novýho u vás?“

„Předně se nám ztratil nachhút, potom důstojnický sbor má na faře prasečí hody a mužstvo rozlezlo se po vesnici a provádí nejrůznější nemravnosti s místním ženským obyvatelstvem. Dopoledne uvázali jednoho vojáka od vaší kumpanie za to, že lezl na půdu za sedmdesátiletou bábou. Ten člověk je nevinný, poněvadž v denním rozkaze nic nebylo, do kolika let je to dovoleno.“

„To bych si taky myslel,“ řekl Švejk, „že ten člověk je nevinnej, poněvadž když taková bába leze nahoru po žebříku, tak jí člověk do vobličeje nevidí. To byl zrovna takovej případ na manévrech u Tábora. Náš jeden cuk kvartýroval v hospodě a nějaká ženská drhla v předsíni podlahu a nějakaj Chramosta se k ní přitočil a poplácal ji – jak bych ti to řekl – po sukních. Vona měla moc vyvinutý sukně, a když ji tak přes ně plácl, tak vona nic, plácne ji podruhé, plácne ji potřetí, vona zase nic, jako by se jí to netejkalo, tak von se vodhodlal k činu a vona klidně dál drhla kolem podlahu, a potom se na něho votočí plným vobličejem a povídá: ‚To jsem vás dostala, vojáčku.‘ Té bábě bylo přes sedmdesát let a vypravovala to potom po celý vesnici. – A nyní dovolil bych se vás otázati, zdali jste za mé nepřítomnosti nebyl též zavřen.“

„Nebylo k tomu příležitosti,“ omlouval se Marek, „ale zato, pokud se týká tebe, musím ti sdělit, že batalión vydal na tebe zatykač.“

„To nevadí,“ podotkl Švejk, „to udělali úplně správně, to musel batalión udělat a vydat na mě zatykač, to byla jejich povinnost,

poněvadž se o mně nevědělo po takovou dobu. To nebylo žádné přenáhlení vod bataliónu. – Tys tedy povídal, že všichni oficíři jsou na faře na prasečích hodech? To tam musím jít a představit se, že jsem zase zde, beztoho měl pan obrlajtnant Lukáš vo mě velkou starost.“

Švejk vyrazil k faře pevným vojenským krokem, přičemž si zpíval:

*„Podívej se na mne,
potěšení moje,
podívej se na mne,
jak sou udělali
ze mne pána...”*

Pak vstoupil Švejk do fary po schodech nahoru, odkud ozývaly se hlasy důstojníků.

Mluvil o všem možném a právě mleli brigádu, jaké nepořádky tam panují u štábu, a adjutant brigády položil též polínko pod brigádu, poznamenáváje:

„Telegrafovali jsme přece kvůli tomu Švejkovi, Švejk...”

„Hier!“ zvolal za pootevřenými dveřmi Švejk, a vstupuje dovnitř, opakoval: „Hier! Melde gehorsam, Infanterist Švejk, Kumpanie-ordonanz 11. Marschkumpanie!“

Vida zaražené obličeje hejtmána Ságnera a nadporučíka Lukáše, v nichž zračilo se jakési tiché zoufalství, nečekal na otázku a zvolal:

„Poslušně hlásím, že mě chtěli zastřelit, že jsem zradil císaře pána.“

„Pro Ježíše Krista, co to mluvíte, Švejku?“ vykřikl zoufale bledý nadporučík Lukáš.

„Poslušně hlásím, to bylo takhle, pane obrlajtnant...”

A Švejk počal zevrubně líčit, jak se to vlastně s ním stalo.

Dívali se na něho s vytřeštěnými zraky, on vypravoval se všemi možnými podrobnostmi, dokonce nezapomněl poznamenati, že na hrázi toho rybníka, kde se mu to neštěstí stalo, rostly pomněnky. Když potom jmenoval tatarská jména, s kterými se seznámil na své pouti, jako Hallimulabalibej, ke kterýmž jménům přidal celou řadu jmen vytvořených jím samým, jako Valivolavalivej, Malimulamalimej, nezdržel se již nadporučík Lukáš poznámky:

„Že vás kopnu, vy dobytku. Pokračujte krátce, ale souvisle!“

A Švejk pokračoval dále se svou důsledností, a když přišel až k náhlému soudu a generálovi a majorovi, zmínil se o tom, že generál šilhal na levé oko a major že měl modré oči, „... které po mně točí,“ dodal potom v rýmu.

Od 12. kumpanie velitel Zimmermann hodil po Švejkovi hrníčkem, z kterého pil mocnou kořalku od žida.

Švejk pokračoval dál zcela klidně, jak potom došlo k duchovní útěše a jak major spal do rána v jeho objetí. Potom obhájil skvěle brigádu, kam ho poslali, když si ho batalión vyžádal jako ztraceného. Předkládaje pak dokumenty před hejtmana Ságnera, že jak je vidět, byl tou vysokou instancí brigády osvobozen z jakéhokoliv podezření, připomenul:

„Dovoluji si poslušně hlásit, že pan lajtnant Dub nalézá se u brigády s otřesením mozku a dá vás všechny pozdravovat. Prosím o lénunk a tabáksgelt.“

Hejtman Ságner s nadporučíkem Lukášem vyměnili mezi sebou tázavé pohledy, ale vtom již otevřely se dveře a dovnitř nesli v jakémsi džberu kouřící se jitřnicovou polévku.

To byl začátek všech těch rozkoší, na které čekali.

„Vy jeden zatracenej chlape,“ řekl hejtman Ságner k Švejkovi, jsa v příjemné náladě před blížícími se požitky, „vás zachránily jenom prasečí hody.“

„Švejku,“ dodal k tomu nadporučík Lukáš, „jestli se stane ještě něco, tak bude s vámi zle.“

„Poslušně hlásím, že musí bejt se mnou zle,“ zasalutoval Švejk, „když je člověk na vojně, musí vědět a znát...“

„Zmizte!“ zařval na něho hejtman Ságner.

Švejk zmizel a odebral se dolů do kuchyně. Tam se vrátil opět zdrcený Baloun a žádal, aby mohl obsluhovati svého nadporučíka Lukáše při hodech.

Švejk dostavil se právě k polemice kuchaře Jurajdy s Balounem.

Jurajda používal přitom dosti nesrozumitelných výrazů.

„Jsi *hodule* žravá,“ říkal Balounovi, „žral bys, až by ses potil, a kdybych ti dal nést nahoru jitrnice, tak by ses s nimi *pekelil* na schodech.“

Kuchyně měla nyní jinou tvářnost. Účetní šikovatelé od bataliónu i od setnin mlsali podle hodnotí, dle rozpracovaného plánu kuchaře Jurajdy. Písaři od bataliónu, telefonisti od kumpaní a několik šarží jedli chtivě z rezavého umývadla rozředenou jitrnicovou polévku horkou vodou, aby se na ně též něco dostalo.

„Nazdar!“ řekl účetní šikovatel Vaněk ku Švejkovi, ohlodávaje jeden pazourek. „Byl zde před chvílí náš jednoročák Marek a oznámil, že jste opět zde a máte na sobě nový mundúr. Vy jste mne teď přived do pěkné šlamastiky. On mne postrašil, že teď ten mundúr nevyúčtujeme s brigádou. Váš mundúr se našel na hrázi rybníka a my už to oznámili přes batalionskanclaj na brigádu. U mne jste veden jako utopený při koupání, vy jste se vůbec nemusel vracet a dělat nám nepříjemnosti s dvojím mundúrem. Vy ani nevíte, co jste proved bataliónu. Každá část vašeho mundúru je u nás zaznamenána. Nalézá se v seznamu mundúrů u mě, u kumpanie, jako přírůstek. Kumpanie má o jeden úplný mundúr víc. O tom jsem učinil oznámení k bataliónu. Teď dostaneme z brigády vyrozumění, že jste tam dostal nový mundúr. Poněvadž batalión mezitím ve výkazech o ošacení oznámí, že je přírůstek jednoho kompletu... Já to znám, z toho může být revize. Když se jedná o takovou maličkost, přijedou k nám z intendantstva. Když se ztratí dva tisíce párů bot, o to se nikdo nestará...“

Ale nám se ztratil ten váš mundúr," řekl tragicky Vaněk, saje z kosti, která mu padla do ruky, morek a vydlobáváje zbytek zá-palkou, kterou si čistil v zubech místo párátka; „kvůli takové ma-ličкости rozhodně sem přijde inspekce. Když jsem byl v Karpatech, přišla k nám inspekce kvůli tomu, že nebylo dodrženo nařízení, aby se zmrzlým vojákům stahovaly boty bez poškození. Stahovaly se, stahovaly, a na dvou přitom praskly a jeden měl je už rozbité před smrtí. A malér byl hotov. Přijel jeden plukovník z intendantstva, a nebýt toho, že dostal, hned jak přijel, z ruské strany jednu do hlavy a že se svalil do údolí, nevím, co by z toho bylo.“

„Stáhli z něho taky boty?“ otázal se Švejk se zájmem.

„Stáhli," řekl zádumčivě Vaněk, „ale nikdo nevěděl kdo, takže jsme ani plukovníkovy boty nemohli dát do výkazu.“

Kuchař Jurajda se opět vrátil seshora a první jeho pohled padl na zničeného Balouna, který seděl zarmouceně a zničeně na lavici u kamen a díval se se strašným zoufalstvím na své vyhublé břicho.

„Ty bys patřil mezi sektu hesychastů," s lítostí řekl učený kuchař Jurajda, „ti také hleděli celé dny na svůj pupek, až se jim zdálo, že jim kolem pupku zasvitla svatozář. Pak se domnívali, že dospěli třetího stupně dokonalosti.“

Jurajda sáhl do trouby, vzal odtamtud jedno jelítko.

„Žer, Baloune," řekl přívětivě, „nažer se, až pukneš, udav se, nenažranče.“

Balounovi vstoupily slzy do očí.

„Doma, když jsme zabíjeli, tak jsem napřed," podotkl plačtivě Baloun, požíraje malé jelítko, „snědl pořádný kus ovaru, celej rypák, srdce, ucho, kus jater, ledvinu, slezinu, kus boku, jazyk a potom..."

A tichým hlasem dodal, jako když se vypravuje pohádka:

„A potom přišly jitrnice, šest, deset kousků, a bachoratá jelita, kroupová i housková, že nevíš ani, do čeho dřív kousnout, do houskového, nebo kroupového. Všechno se rozplývá na jazyku, všechno voní, a člověk žere a žere.“

Tak si myslím,“ hořekoval dál Baloun, „že mě koule ušetří, ale hlad dorazí, a že už vícekrát v životě nepřijdu dohromady s takovým pekáčem jelitového prejtu jako doma. – Sulc, ten jsem nemíval tak rád, poněvadž se to jen třese a nic to nevydává. Žena, ta se zas mohla pro sulc utlouct, a já jí do toho sulce nepřál ani kus ucha, poněvadž chtěl jsem všechno sám sežrat, tak jak mně to nejlepší chutnalo. Nevážil jsem si toho, tý lahody, toho blahobytu, a tchánovi, vejminkáři, upřel jsem jednou prase a zabil, sežral, a ještě mně bylo ke všemu líto poslat mu, chudákovi starýmu, třebaš jen malou vejslužku – a von mně potom prorokoval, že chcípnu jednou hladý.“

„A už je to tady,“ řekl Švejk, kterému dnes mimoděk splývaly z úst samé rýmy.

Kuchaře Jurajdu opustil již náhlý záchvat soucitu s Balounem, poněvadž Baloun přitočil se nějak rychle k plotně, vytáhl z kapsy kus chleba a pokusil se celý krajíc namočit do omáčky, která ve velkém pekáči tulila se ze všech stran k velké hroudě vepřové pečeně.

Jurajda uhodil ho přes ruku, takže Balounův krajíc chleba spadl do omáčky, jako když plavec skáče na plovárně z můstku do řeky.

Nedaje mu příležitosti, aby mohl vytáhnouti lahůdku z pekáče, chytil ho a vyhodil ze dveří.

Zdrcený Baloun viděl ještě oknem, jak Jurajda vytahuje vidličkou ten krajíc chleba, který se dohněda nasákl omáčkou, a jak jej podává Švejkovi a přidává k tomu ještě kousek seříznutého masa z povrchu pečeně se slovy:

„Jezte, můj skromný příteli!“

„Panenkomarjá,“ zabědoval za oknem Baloun, „můj chleba je v hajzlu.“ Klátě dlouhýma rukama, šel shánět něco na zub do vsi.

Švejk, pojídaje šlechetný dar Jurajdy, promluvil plnými ústy:

„To jsem opravdu rád, že jsem zas mezi svýma. Moc by mě to mrzelo, kdybych nemoh prokazovat kumpanii dál svoje platný služby.“

Otíraje si z brady z krajíce steklé kapky omáčky a sádla, dokončil: „Nevím, nevím, co byste si tady beze mne počali, kdyby mne tam byli někde zdrželi a válka by se ještě prodloužila o pár roků.“

Účetní šikovatel Vaněk se otázel se zájmem:

„Jak myslíte, Švejku, že bude vojna dlouho trvat?“

„Patnáct let,“ odpověděl Švejk. „To jest samozřejmý, poněvadž jednou už byla třicetiletá válka, a teď jsme o polovičku chytřejší než dřív, tedy $30 : 2 = 15$.“

„Pucflek našeho hejtmána,“ ozval se Jurajda, „vypravoval, že slyšel, jakmile obsadíme hranice Haliče, že se dál nepotáhne. Potom Rusové začnou vyjednávat o mír.“

„To by nestálo za to ani válčit,“ řekl důrazně Švejk. „Když vojna, tak vojna. Já rozhodně dřív vo míru mluvit nebudu, dokud' nebude-me v Moskvě a v Petrohradě. Přeci to nestojí za to, když je světová vojna, prdelkovat se jenom kolem hranic. Vezměme si například Švejdy, za tý třicetiletý vojny. Vodkud' až nepřišli, a dostali se až k Německýmu Brodu a na Lipnici, kde udřáli takovou paseku, že ještě dodneška se tam mluví v hospodách po půlnoci švédsky, takže si navzájem nikdo nerozumí. Nebo Prušáci, ty taky nebyli jen přespólní, a na Lipnici je po nich Prusů habaděj. Dostali se až do Jedouchova a do Ameriky a zas nazpátek.“

„Ostatně,“ řekl Jurajda, kterého dnes vepřové hody úplně přivedly z rovnováhy a popletly, „všichni lidé povstali z kaprů. Vezměme si, přátelé, vývojovou teorii Darwina...“

Další jeho uvažování přerušeno bylo vpádem jednoročního dobrovolníka Marka.

„Zachraň se, kdo můžeš,“ zvolal Marek; „poručík Dub přijel před chvílí automobilem ke štábu bataliónu a přivezl s sebou toho posraného kadeta Bieglera.“

Je to s ním hrozné,“ informoval dál Marek, „když vylezl s ním z automobilu, vpadl do kanceláře. Víte dobře, jak jsem šel odtud, jak jsem říkal, že si trochu schrupnu. Natáhl jsem se tedy v kan-

celáři na lavici a začal jsem pěkně usínat, když vtom na mě skočil. Kadet Biegler zařval ‚Habacht!‘, poručík Dub postavil mě na nohy a teď spustil: ‚To se divíte, co, jak jsem vás překvapil v kanceláři při nedodržování povinností? Spí se až po odtroubení,‘ k čemuž dodal Biegler: ‚Oddělení 16, paragraf 9 kasárenského řádu.‘ Nato bouchl poručík Dub pěstí do stolu a rozkřikl se: ‚Snad jste se mě chtěli u bataliónu zbavit, nemyslete si, že to byl otřes mozku, má lebka něco vydrží.‘ Kadet Biegler listoval si přitom na stole a přečetl k tomu nahlas pro sebe z jedné listiny: ‚Příkaz po divizi číslo 280!‘ Poručík Dub myslel, že si dělá z něho legraci kvůli poslední jeho větě, že mu lebka něco vydrží, počal mu vytýkat jeho nedůstojné a drzé chování vůči starším důstojníkům, a teď ho vede sem k hejtmanovi, aby si na něho stěžoval.“

Za chvíli přišli do kuchyně, kterou se muselo projít, když se šlo nahoru, kde seděl celý důstojnický sbor a kde po vepřové kytě zpíval baculatý praporčík Malý árii z opery „Traviata“, krkaje přitom po zelí a mastném obědě.

Když poručík Dub vstoupil, zvolal Švejk:

„Habacht, všechno vstát!“

Poručík Dub těsně přistoupil k Švejkovi, aby mu přímo do obličeje zvolal:

„Ted’ se těš, ted’ je s tebou amen! Já tě dám vycpat na památku pro 91. regiment.“

„Zum Befehl, pane lajtnant,“ zasalutoval Švejk, „jednou jsem četl, poslušně hlásím, že byla jednou jedna velická bitva, ve který pad jeden švédský král se svým věrným koněm. Vobě zdechliny dopravili do Švédska, a teď ty dvě mrtvoly stojí vycpaný v štokholmském muzeu.“

„Odkud máš ty vědomosti, pacholku,“ rozkřikl se poručík Dub.

„Poslušně hlásím, pane lajtnant, vod svýho bratra profesora.“

Poručík Dub se otočil, odplivl si, strkaje před sebou kadeta Bieglera nahoru, kudy se šlo do síně. Přece však mu to nedalo, aby

se ve dveřích neotočil po Švejkovi a s neúprosnou přísností římského císaře, rozhodujícího osud raněného gladiátora v cirku, neučinil posunek palcem pravé ruky a nevykřikl na Švejka:

„Palce dolů!“

„Poslušně hlásím,“ křičel za ním Švejk, „že už je dávám dolů!“

Kadet Biegler byl jako moucha. Za tu dobu prodělal několik cholero- vých stanic a zvykl si plným právem po všech manipulacích, které s ním jako cholerou podezřelým zaváděli, že už počal zcela nevědomky neustále pouštět do kalhot. Až se konečně dostal do rukou na jedné takové pozorovací stanici nějakému odborníkovi, který v jeho výmětech nezjistil cholero- vých bacilů, utužil mu střeva taninem jako švec dratví rozbité čochty a poslal ho na nejbližší etapní velitelství, uznáv kadeta Bieglera, který byl jako pára nad hrncem, frontdiensttauglich.

Byl to srdečný člověk.

Když ho kadet Biegler upozorňoval, že se cítí velice slabým, řekl k němu s úsměvem:

„Zlatou medaili za statečnost ještě unesete. Vždyť jste se přihlásil přece dobrovolně na vojnu.“

A tak se kadet Biegler vydal za zlatou medailí.

Jeho utužená střeva nevrhala již řídkou tekutinu do kalhot, ale zůstalo mu přece jen časté nucení, takže od poslední etapy až na štáb brigády, kde se setkal s poručíkem Dubem, byla to vlastně manifestační cesta po všech možných záchodech. Několikrát zmeškal vlak, poněvadž seděl na nádražích v klozetech tak dlouho, dokud vlak neodjel. Několikrát zameškal ve vlaku přesezení, seděl ve vlaku na záchodě.

Ale přesto, přes všechny záchody, které mu byly v cestě, kadet Biegler přec jen se přibližoval k brigádě.

Poručík Dub měl být tenkrát přece ještě několik dnů v ošetřování u brigády, ale téhož dne, když Švejk odjel k bataliónu, štábní lékař

si to s poručíkem Dubem rozmyslel, když se dověděl, že odpůldne tím směrem, kde leží bataliόν 91. pluku, odjíždí sanitní automobil.

Byl velice rád, že se zbavil poručíka Duba, který jako vždy dokládal svá různá tvrzení slovy:

„O tom jsme již před válkou u nás mluvili s panem okresním hejtnanem.“

„Mit deinem Bezirkshauptmann kannst du mir Arsch lecken,“ pomyslel si štábní lékař a velice děkoval té náhodě, že sanitní automobily jedou nahoru na Kamionku Strumilowu přes Zóltance.

Švejk tam u brigády neviděl kadeta Bieglera, poněvadž týž přes dvě hodiny seděl opět na jednom splachovacím zařízení pro důstojníky u brigády.

Možno říct směle, že kadet Biegler na podobných místech nikdy neztrácel času, poněvadž si opakoval všechny slavné bitvy slavných rakousko-uherských vojsk, počínaje bitvou u Nördlingen dne 6. září 1634 a konče Sarajevem 19. srpna 1878.

Když tak nesčíslněkrátě tahal za šňůru splachovacího klozetu a voda se s hlukem řítla do mísy, tu přimhouřiv oči, představoval si řev bitvy, útok jízdy a hukot děl.

Setkání poručíka Duba s kadetem Bieglerem nebylo příliš půvabné a bylo jistě příčinou nakyslosti v jich budoucím poměru ve službě i mimo služby.

Když totiž již počtvrté poručík Dub dobýval se na záchod, dopáleně vykřikl:

„Kdo je tam?“

„Kadet Biegler, 11. marškompanie, bataliόν N, 91. regiment,“ zněla hrdá odpověď.

„Zde,“ představoval se konkurent přede dveřmi, „poručík Dub od téže kompanie.“

„Hned jsem hotov, pane poručíku!“

„Čekám!“

Poručík Dub díval se netrpělivě na hodinky. Nikdo by nevěřil, jaké je třeba energie a houževnatosti k tomu vydržet v takové situaci přede dveřmi nových patnáct minut, potom ještě pět, a pak dalších pět, a dostával na klepání, tlučení a kopání stále tutéž odpověď:

„Hned jsem hotov, pane poručíku.“

Poručík Duba zmocnila se horečka, zejména když po nadějném šustění papíru uplynulo dalších sedm minut, aniž by se dveře otevřely.

Kadet Biegler byl ke všemu ještě tak taktní, že nespouštěl ještě neustále vodu.

Poručík Dub v slabé horečce počal přemýšlet, jestli si snad nemá stěžovat veliteli brigády, který, může být, dá rozkaz vylomit dveře a vynést odtamtud kadeta Bieglera. Také mu napadlo, že snad je to porušení subordinace.

Poručík Dub teprve po dalších pěti minutách vlastně zpozoroval, že by tam za dveřmi neměl už nic co dělat, že už ho to dávno přešlo. Setrval však před klozetem z jakéhosi principu, kopaje dále do dveří, za kterými se ozývalo stále totéž:

„In einer Minute fertig, Herr Leutnant.“

Konečně bylo slyšet, jak Biegler spouští vodu, a za chvíli setkali se oba tváří v tvář.

„Kadete Bieglere,“ zahřměl na něho poručík Dub, „nemyslete si, že jsem zde byl za tímže účelem jako vy. Přišel jsem kvůli tomu, že jste se mně při svém příchodu k štábu brigády neohlásil. Neznáte předpisy? Víte, komu jste dal přednost?“

Kadet Biegler srovnával chvíli ve své paměti, jestli se přece snad nedopustil něčeho, co by se nesrovnávalo s disciplínou a s nařízeními týkajícími se styků nižších důstojnických šarží s vyššími.

V jeho vědomostech v tomto ohledu byla nehorázná mezera a propast.

Ve škole jim nikdo o tom nepřednášel, jak se má v takovém případě zachovat nižší důstojnická hodnost vůči druhé, vyšší; zdali

má nedokadit a vyletět ze dveří záchodu, přidržuje si jednou rukou kalhoty a druhou vzdávaje čest.

„Nuže odpovězte, kadete Bieglere!“ vyzývavě zvolal poručík Dub.

A tu kadet Biegler si vzpomněl na zcela jednoduchou odpověď, která to rozluštila:

„Pane poručíku, neměl jsem vědomosti po svém přibytí do štábu brigády, že se zde nalézáte, a vyřídív své záležitosti v kanceláři, odebral jsem se ihned na záchod, kde jsem setrval až do vašeho příchodu.“

K čemuž dodal slavnostním hlasem:

„Kadet Biegler hlásí se panu poručíkovi Dubovi.“

„Vidíte, že to není maličkost,“ s trpkostí řekl poručík Dub, „podle mého názoru měl jste ihned, kadete Bieglere, jakmile jste se dostal do štábu brigády, otázkou se v kanceláři, zdali náhodou není zde též přítomen nějaký důstojník od vašeho bataliónu, od vaší kumpanie. O vašem chování rozhodneme u bataliónu. Odjíždím k němu automobilem a vy pojedete s sebou. – Žádné ale!“

Kadet Biegler totiž namítl, že má z kanceláře štábu brigády vypracovanou maršrútu po železnici, kterýžto způsob cestování zdál se mu být mnohem výhodnějším vzhledem ku chvění jeho konečnicku. Každé dítě přece ví, že automobily nejsou zařízeny na takové věci. Než proletíš sto osmdesát kilometrů, máš už to dávno v kalhotách.

Čertví co se to stalo, že otřesy automobilu neměly zprvu, když vyjeli, tak dalece žádného vlivu na Bieglera. Poručík Dub byl celý zoufalý, že se mu nepodaří provést plán pomsty.

Když totiž vyjeli, poručík Dub si v duchu myslel:

„Jen počkej, kadete Bieglere, jestli to na tebe přijde, myslíš, že dám zastavit.“

V tomto směru také, pokud to bylo možno pro rychlost, kterou polykali kilometry, navazoval příjemnou rozmluvu o tom, že vojenské automobily, mající vyměřenou určitou dráhu, nesmí plýtvati benzínem a zastavovat se nikde.

Kadet Biegler proti tomu namítl zcela správně, že když automobil někde čeká na něco, nespotřebuje vůbec benzínu, poněvadž šofér vypne motor.

„Má-li,“ pokračoval neodbytně poručík Dub, „přijet ve vyměřený čas na své místo, nesmí se nikde zastavovat.“

Ze strany kadeta Bieglera nenásledovalo více žádné repliky.

Tak řezali vzduch přes čtvrt hodiny, když vtom poručík Dub cítil, že má nějak nafouklé břicho a že by bylo záhodno zastavit automobil, vylézt ven a vstoupit do škarpy, sundat kalhoty a hledat ulehčení.

Držel se jako hrdina až na 126. kilometr, kdy rázně zatáhl šoféra za plášť a vykřikl mu do ucha: „Halt!“

„Kadete Bieglere,“ řekl poručík Dub milostivě, seskakuje rychle z automobilu ke škarpe, „ted’ máte také příležitost.“

„Děkuji,“ odpověděl kadet Biegler, „nechci zbytečně zdržovat automobil.“

A kadet Biegler, který měl též už na krajíčku, řekl si v duchu, že se raději podělá, než by propustil krásnou možnost blamovat poručíka Duba.

Než dojeli do Zóltance, dal poručík Dub ještě dvakrát zastavit a po poslední zastávce řekl urputně k Bieglerovi:

„Měl jsem k obědu bikoš po polsku. Od bataliónu telegrafuji stížnost na brigádu. Zkažené kyselé zelí a znehodnocené k požívání vepřové maso. Smělost kuchařů převyšuje všechny meze. Kdo mne ještě nezná, ten mne pozná.“

„Feldmaršálek Nostitz-Rhieneck, elita rezervní kavalérie,“ odpověděl na to Biegler, „vydal spis ‚Was schadet dem Magen im Kriege‘, ve kterém nedoporučoval při válečných útrapách a svízelných vůbec jísti vepřového masa. Každá nestřídmost na pochodu škodí.“

Poručík Dub neodpověděl na to ani slova, jenom si pomyslel: „Tvou učenost srovnám, chlape.“ Potom si to rozmyslel a přece se jen ozval Bieglerovi s úplně hloupou otázkou:

„Vy tedy myslíte, kadete Bieglere, že důstojník, vedle kteréhož vy musíte se pokládati dle své šarže býti jemu podřízeným, nestřídmě jí? Nechtěl jste snad říct, kadete Bieglere, že jsem se přežral? Děkuji vám za tu sprostotu. Buďte ubezpečen, že si to s vámi vyrovnám, vy mne ještě neznáte, ale až mne poznáte, tak si vzpomenete na poručíka Duba.“

Byl by si při posledním málem překousl jazyk, poněvadž přeletěli na silnici nějaký výmol.

Kadet Biegler neodpovídal zase ničeho, což popudilo opět poručíka Duba, takže se hrubě otázel:

„Poslyšte, kadete Bieglere, myslím, že jste se učil, že máte na otázky svého představeného odpovídat.“

„Ovšem,“ řekl kadet Biegler, „jest takový pasus. Nutno ovšem předem rozebrati náš vzájemný poměr. Pokud mně známo, nejsem nikam ještě přidělen, takže odpadá tím úplně řeč o mé bezprostřední podřízenosti k vám, pane poručíku. Nejdůležitějším ovšem jest, že odpovídá se na otázky představených v důstojnických kruzích jedině ve věcech služby. Jak my zde dva sedíme v automobilu, nepředstavujeme žádnou bojovnou složku určité válečné manipulace. Mezi námi není žádného služebního poměru. Jedeme oba stejně ku svým oddílům a nebylo by rozhodně žádným služebním vyjádřením se odpověď na vaši otázku, zdali jsem chtěl snad říct, že jste se přežral, pane poručíku.“

„Už jste domluvil?“ zařval na něho poručík Dub, „vy jeden...“

„Ano,“ prohlásil pevným hlasem kadet Biegler, „nezapomeňte, pane poručíku, že o tom, co se mezi námi stalo, rozhodne patrně čestný důstojnický soud.“

Poručík Dub byl téměř bez sebe zlostí a vztekem. U něho bylo zvláštním zvykem, že když se rozčilil, mluvil ještě větší pitomosti a hlouposti nežli v klidu. Proto také zabručel:

„O vás bude rozhodovat vojenský soud.“

Kadet Biegler použil této příležitosti, aby ho dorazil úplně, a proto řekl takovým nepřátelštějším tónem:

„Ty žertuješ, kamaráde.“

Poručík Dub vykřikl na šoféra, aby zastavil.

„Jeden z nás musí jít pěšky,“ zablábolil.

„Já se vezu,“ klidně na to řekl kadet Biegler, „a ty si dělej, kamaráde, co chceš.“

„Jed'te dál,“ hlasem jako v deliriu houkl poručík Dub na šoféra a zahalil se potom v důstojné mlčení jako Julius Caesar, když se k němu přibližovali spiklenci s dýkami, aby ho probodli. Tak přijeli do Zóltance, kde našli stopu bataliónu.

Mezitímco poručík Dub s kadetem Bieglerem se ještě na schodech hádali o tom, zdali kadet, který není ještě nikam zařazen, má nárok na jitrnici z onoho množství, které připadá na důstojnictvo jednotlivých kumpání, dole v kuchyni zatím byli již syti a rozložili se po rozlehlých lavicích a rozhovořili se o všem možném, přičemž bafali ostošest z dýmek.

Kuchař Jurajda prohlásil:

„Tak jsem vám dnes udělal báječný vynález. Myslím, že to udělá úplný převrat v kuchařství. Ty přece víš, Vaňku, že jsem nemohl nikde v této proklaté vesnici najít marjánku do jitrnic.“

„Herba majoranae,“ řekl účetní šikovatel Vaněk, vzpomínaje na to, že je drogistou.

Jurajda pokračoval:

„Je neprozkoumané, jak lidský duch chápe se v nouzi nejrůznějších prostředků, jak se mu jeví nové obzory, jak začíná vynalézat všechny nemožné věci, o kterých se lidstvu dosud ani nesnilo... Hledám tedy po všech staveních marjánku, běhám, sháním se, vysvětluji jim, k čemu to potřebuji, jak to vypadá...“

„To jsi měl ještě popsat vůni,“ ozval se z lavice Švejk, „měl jsi říct, že marjánka voní tak, jako když čicháš k lahvičce inkoustu v aleji rozkvetlých agátů. Na vrchu Bohdalci u Prahy...“

„Ale Švejku,“ přerušil ho prosebným hlasem jednoroční dobrovolník Marek, „nech dokončit Jurajdu.“

Jurajda mluvil dál:

„V jednom statku přišel jsem na jednoho starého, vysloužilého vojáka z doby okupace Bosny a Hercegoviny, který vysloužil vojenskou službu v Pardubicích u hulánů a ještě dnes nezapomněl česky. Ten se se mnou začal hádat, že v Čechách se nedává do jitrnic marjáňka, ale heřmánek. Nevěděl jsem tedy doopravdy, co si tedy počnu, neboť opravdu každý rozumný a nepředpojatý člověk musí považovat marjáňku mezi kořením, které se dává do jitrnic, za princeznu. Nutno bylo nalézt rychle takovou náhražku, která by dodala rázovité kořeněné chuti. A tak jsem našel v jednom stavení pod obrazem nějakého svatého pověšený svatební myrtový věneček. Byli to novomanželé, větvičky myrty na věnečku byly ještě dosti svěží. Tak jsem dal myrtu do jitrnic, ovšem že jsem musel celý svatební věneček třikrát pařit ve vařící vodě, aby lístky změkly a pozbyly příliš štiplavé vůně a chuti. To se rozumí, že když jsem jim bral ten svatební myrtový věneček do jitrnic, že bylo mnoho pláče. Rozloučili se se mnou s ujištěním, že za takové rouhání, poněvadž věneček byl svěcený, nejbližší koule mne zabije. Vy jste jedli přece mou jitrnicovou polévku a nikdo z vás nepoznal, že místo marjáňkou voní myrtou.“

„V Jindřichově Hradci,“ ozval se Švejk, „byl před lety uzenář Josef Linek a ten měl na polici dvě krabice. V jedné měl směs všeho koření, které dával do jitrnic a jelit. V druhé krabici měl prášek na hmyz, poněvadž ten uzenář už několikrát zjistil, že rozkousali jeho kunšofti v buřtě štěnici nebo švába. Von vždycky říkal, pokud se týká štěnice, že má kořennou příchuť po hořkých mandlích, které se dávají do bábovek, ale švábi že v uzeninách smrdějí jako stará bible prolezlá plísni. Proto von držel na čistotu ve své dílně a zasejpal všude ten prášek na hmyz.“

Takhle jednou dělá jelita a měl přitom rýmu. Popadne tu krabici s práškem na hmyz a vsypal to do prejtu na jelita, a vod tý doby v Jindřichově Hradci chodili pro jelita jen k Linkovi. Lidi se mu tam přímo hrnuli do krámu. A von byl tak chytřej, že přeci na to přišel, že to dělá ten prášek na hmyz, a vod tý doby objednával si na dobírku celé bedničky s tím práškem, když byl předtím upozornil firmu, od které to bral, aby na bedničku napsali ‚Indické koření‘. To bylo jeho tajemství, s ním šel do hrobu, a nejzajímavějším bylo to, že z těch rodin, kde brali jeho jelita, vodstěhovali se všichni švábi a štěnice. Vod tý doby patří Jindřichův Hradec k nejčistším městům v celejch Čechách.“

„Už jsi skončil?“ otázal se jednoroční dobrovolník Marek, který chtěl patrně též vmísiti se do rozhovoru.

„S tím bych už byl hotov,“ odpověděl Švejek, „ale znám podobný případ v Beskydách, ale vo tom vám povím, až budeme v gefechtu.“

Jednoroční dobrovolník Marek se rozhovořil:

„Kuchařské umění nejlépe se pozná ve válce, zejména na frontě. Dovolím si učiniti malé přirovnání. V míru četli jsme a slýchali o takzvaných ledových polívkách, to jest polívkách, do nichž přidává se led a které jsou velice oblíbeny v severním Německu, Dánsku a Švédsku. A vidíte, přišla válka a letos v zimě v Karpatech měli vojáci tolik zmrzlé polévky, že ji ani nejedli, a je to přece specialita.“

„Zmrzlý guláš dá se jíst,“ namítl účetní šikovatel Vaněk, „ale ne dlouho, tak nanejvýš týden. Kvůli tomu naše devátá kumpanie pustila pozici.“

„Ještě za míru,“ s neobyčejnou vážností řekl Švejek, „točila se celá vojna kolem kuchyně a kolem nejrozmanitějších jídel. Měli jsme vám v Budějovicích obrlajtnanta Zákrejse, ten se točil pořád kolem důstojnický kuchyně, a taky, když nákej voják něco proved, tak si ho postavil hapták a pustil se do něho: ‚Ty pacholku, jestli se to bude ještě jednou opakovat, tak udělám z tvý huby důkladně naklepanou roštěnku, rozšlápnu tě na bramborovou kaši a pak ti to dám sežrat.“

Poteče z tebe kaldoun s rejží, budeš vypadat jako prošpikovanéj zajíc na pekáči. Tak vidíš, že se musíš polepšit, jestli nechceš, aby lidi mysleli, že jsem z tebe udělal fašírovanou pečení se zelím.“

Další výklad a zajímavý rozhovor o používání jídelního lístku pro vychování vojnů před válkou byl přerušen velkým křikem nahoře, kde končil slavnostní oběd.

Ze zmatené směsi hlasů vynikal křik kadeta Bieglera:

„Voják má již v míru znát, čeho vyžaduje válka, a ve válce nezapomínat, čemu se naučil na cvičišti.“

Potom bylo slyšet supění poručíka Duba:

„Prosím, aby bylo konstatováno, že jsem již potřetí uražen!“

Nahoře děly se velké věci.

Poručík Dub, který choval známé záludné úmysly s kadetem Bieglerem před tváří batalionskomandanta, byl hned při vstupu uvítán důstojníky velkým řevem. Účinkovala znamenitě na všechny židovská kořalka.

Tak volali jeden přes druhého, narážejíce na jezdecké umění poručíka Duba:

„Bez štolby to nejde! – Splašený mustang! – Jak dlouho jsi se, kamaráde, pohyboval mezi kovboji na Západě? – Krasojezdec!“

Hejtman Ságner rychle do něho vrazil odlivku prokleté kořalky a uražený poručík Dub zasedl za stůl. Přistavil si starou rozbitou židli k nadporučíkovi Lukášovi, který ho uvítal přátelskými slovy:

„Všechno jsme již snědli, kamaráde.“

Smutná postava kadeta Bieglera byla jaksi přehlédnuta, přesto, že kadet Biegler přesně dle předpisu hlásil se kolem stolu hejtmanovi Ságnerovi služebně a druhým důstojníkům, opakuje kolikrát za sebou, ačkoliv ho všichni viděli a znali:

„Kadet Biegler přibyl do štábu bataliónu.“

Biegler vzal si plnou sklenici, usedl potom zcela skromně k oknu a čekal na vhodný okamžik, aby mohl hodit do povětří některé své znalosti z učebnic.

Poručík Dub, kterému ty hrozný přiboudliny lezly do hlavy, klepal prstem o stůl a zčistajasna obrátil se k hejtmanovi Ságnerovi:

„S okresním hejtmanem jsme vždy říkali: ‚Patriotismus, věrnost k povinnosti, sebepřekonání, to jsou ty pravé zbraně ve válce!‘ Připomínám si to zejména dnes, když naše vojska v dohledné době překročí hranice.“

Jaroslav Hašek
Osudy dobrého vojáka Švejka
za světové války
III.–IV.

Edice Knížky do školy
Obálka Jakub Tesař
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. elektronické vydání
Verze 1.0 z 18. 12. 2020

ISBN 978-80-274-1325-6 (epub)
ISBN 978-80-274-1326-3 (pdf)
ISBN 978-80-274-1327-0 (prc)